

SZARVAS VÁROS INTEGRÁLT TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI STRATÉGIÁJÁNAK

MEGALAPOZÓ VIZSGÁLATA

Projekt azonosító: DAOP - 6.2.1/13/K-2014-0002

SZARVAS VÁROS INTEGRÁLT TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI STRATÉGIÁJÁNAK

MEGALAPOZÓ VIZSGÁLATA

Helyzetfeltáró, Helyzetelemző és Helyzetértékelő munkarészek

2015

Készítette: ITS DA Konzorcium

TRENECON COWI Tanácsadó és Tervező Kft.
(konzorciumvezető)

MAPI Magyar Fejlesztési Iroda Zrt.
(konzorcium tagja)

 TRENECON COWI

 mapi

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Regionális
Fejlesztési Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

KÖZREMŰKÖDŐ SZAKÉRTŐK:

Projektvezető	Dócsné Balogh Zsuzsanna
Régiós koordinátor	Tendli Krisztina
Régiós asszisztens	Csupor Viktória
Megyei koordinátor	Tendli Krisztina
Felelős tervezők	Fürstand Attila Tendli Krisztina
Településtervező	Zétényi Zsófia (TT1, É, TR 01-2407) Csupor Viktória
Településtervezési zöldfelületi és tájrendezési szakági szakértő	Tóthné Pocsok Katalin (TK 01 -5086)
Településtervezési víziközmű szakági tervező	Erdész Béla (TV 04-0023, 04-0070)
Településtervezési energiaközmű szakági tervező	Horváth Lajos (TE 16-0176)
Településtervezési közlekedési szakági szakértők	Dávid Gábor (Tkö 13-9485) Siposs Árpád
Társadalompolitikai szakértő	dr. Váradi Zsuzsanna
Gazdaságfejlesztési szakértő	Palicska János dr. Váradi Zsuzsanna
Antiszegregációs szakértő	Bernáth Péter
Környezetvédelmi szakértő	Erdész Béla (TV 04-0023, 04-0070) Tárnok Barbara
Műemlékvédelmi szakértő	Zelenákné Keresztes Brigitta (É/1 01-2406)

TOVÁBBI KÖZREMŰKÖDŐK:

Szarvas Város Önkormányzata

Polgármester	Babák Mihály
Jegyző	Dr. Melis János
Városi Koordinátor	Gerda Gabriella
Beruházási ügyintéző	Tóth Sándor

Tartalomjegyzék

BEVEZETÉS	12
1 HELYZETFELTÁRÓ MUNKARÉSZ	16
1.1 TELEPÜLÉSHÁLÓZATI ÖSSZEFÜGGÉSEK ÉS TÉRSÉGI KAPCSOLATOK, A VÁROS HELYE A TELEPÜLÉSHÁLÓZATBAN.....	16
1.1.1 A település térségi szerepe.....	16
1.1.2 A település vonzáskörzetének és funkcionak bemutatása, elemzése.....	19
1.2 TERÜLETFEJLESZTÉSI DOKUMENTUMOKKAL VALÓ ÖSSZEFÜGGÉSEK VIZSGÁLATA.....	24
1.2.1 Kapcsolódás az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptióhoz (OFTK).....	24
1.2.2 Kapcsolódás Békés Megye Területfejlesztési Konceptiójához és Programjához.....	26
1.2.3 Egyéb térségi fejlesztési koncepciókhoz, programokhoz való kapcsolódás.....	30
1.3 A TERÜLETRENDEZÉSI TERVEKKEL VALÓ ÖSSZEFÜGGÉSEK VIZSGÁLATA.....	33
1.3.1 Országos Területrendezési Terv (OTrT).....	33
1.3.2 Békés Megye Területrendezési Terve.....	38
1.4 A SZOMSZÉDOS TELEPÜLÉSEK HATÁLYOS SZERKEZETI TERVEINEK SZARVAS VÁROS FEJLESZTÉSÉT BEFOLYÁSOLÓ MEGÁLLAPÍTÁSAI.....	42
1.5 HATÁLYOS TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI DÖNTÉSEK.....	43
1.5.1 A hatályos településfejlesztési koncepció és Integrált Városfejlesztési Stratégia megállapításai.....	43
1.5.2 Hatályos településfejlesztési és településrendezési szerződések.....	48
1.6 TELEPÜLÉSRENDEZÉSI TERVI ELŐZMÉNYEK.....	49
1.6.1 Hatályban lévő településrendezési eszközök.....	49
1.6.2 Hatályos településszerkezeti terv megállapításai, megvalósult elemei.....	51
1.7 A TELEPÜLÉS TÁRSADALMA.....	55
1.7.1 A népesség főbb jellemzői.....	55
1.7.2 Térbeli, társadalmi rétegződés, konfliktusok, érdekviszonyok.....	70
1.7.3 Települési identitást erősítő tényezők.....	72
1.8 A TELEPÜLÉS HUMÁN INFRASTRUKTÚRÁJA.....	76
1.8.1 Humán közszolgáltatások.....	76
1.8.2 Esélyegyenlőség biztosítása.....	89
1.9 A TELEPÜLÉS GAZDASÁGA.....	91
1.9.1 A település gazdasági súlya, szerepköre.....	91
1.9.2 A település főbb gazdasági ágazatai, jellemzői.....	95
1.9.3 A gazdasági szervezetek jellemzői, fontosabb beruházásai, települést érintő fontosabb elképzelések.....	103
1.9.4 A gazdasági versenyképességet befolyásoló tényezők.....	103
1.9.5 Ingatlanpiaci viszonyok (kereslet-kínálat).....	104
1.10 AZ ÖNKORMÁNYZAT GAZDÁLKODÁSA, A TELEPÜLÉSFEJLESZTÉS ESZKÖZ ÉS INTÉZMÉNYRENDSZERE.....	106
1.10.1 Költségvetés, vagyongazdálkodás, gazdasági program.....	106
1.10.2 Az önkormányzat településfejlesztési tevékenysége, intézményrendszere.....	112
1.10.3 Gazdaságfejlesztési tevékenység.....	113
1.10.4 Foglalkoztatáspolitikai.....	113
1.10.5 Lakás és helyiséggazdálkodás.....	114
1.10.6 Intézményfenntartás.....	115
1.10.7 Energiagazdálkodás.....	116
1.11 TELEPÜLÉSÜZEMELTETÉSI SZOLGÁLTATÁSOK.....	116
1.12 TÁJ ÉS TERMÉSZETI ADOTTSÁGOK VIZSGÁLATA.....	118
1.12.1 Természeti adottságok.....	118
1.12.2 Tájhasználat, tájszerkezet.....	121
1.12.3 Védett, védendő táji és természeti értékek, területek.....	124
1.12.4 Tájhasználati konfliktusok és problémák kezelése.....	130
1.13 ZÖLDFELÜLETI RENDSZER VIZSGÁLATA.....	131
1.13.1 A települési zöldfelületi rendszer elemei.....	131

1.13.2	A zöldfelületi rendszer konfliktusai, problémái.....	135
1.14	AZ ÉPÍTETT KÖRNYEZET VIZSGÁLATA	136
1.14.1	A területfelhasználás vizsgálata	136
1.14.2	A telekstruktúra vizsgálata.....	141
1.14.3	Önkormányzati tulajdonkataszter	143
1.14.4	Az épületállomány és a környezet geodéziai felmérése.....	144
1.14.5	Az építmények vizsgálata.....	144
1.14.6	Az épített környezet értékei.....	145
1.14.7	Az épített környezet konfliktusai, problémái	149
1.15	KÖZLEKEDÉS	150
1.15.1	Hálózatok és hálózati kapcsolatok	150
1.15.2	Közúti közlekedés.....	152
1.15.3	Parkolás.....	156
1.15.4	Áruszállítás.....	157
1.15.5	Közösségi közlekedés.....	157
1.15.6	Kerékpáros közlekedés	159
1.15.7	Gyalogos közlekedés	160
1.15.8	Egyéb, közlekedéssel kapcsolatos megállapítások.....	161
1.16	KÖZMŰVEK ÁLLAPOTA ÉS ENERGIAHATÉKONYSÁG.....	161
1.16.1	Víziközművek	161
1.16.2	Energia	165
1.16.3	Elektronikus hírközlés.....	168
1.17	TÉRSÉGI ÉS TELEPÜLÉSI KÖRNYEZETVÉDELEM	169
1.17.1	Talaj.....	169
1.17.2	Levegőtisztaság és védelme	173
1.17.3	Zaj, és rezgésterhelés	173
1.17.4	Sugárzás védelem.....	174
1.17.5	Hulladékkezelés	174
1.17.6	Vizuális környezetterhelés.....	175
1.17.7	Árvízvédelem.....	176
1.17.8	Fennálló környezetvédelmi konfliktusok, problémák	176
1.18	KATASZTRÓFAVÉDELEM	177
1.18.1	Építésföldtani korlátok	177
1.18.2	Vízrajzi veszélyeztetettség	178
1.18.3	Egyéb katasztrófavédelmi tényezők	180
1.19	ÁSVÁNYI NYERSANYAG LELŐHELY.....	180
1.20	VÁROSI KLÍMA	180
2	HELYZETELEMZŐ MUNKARÉSZ	182
2.1	A VIZSGÁLT TÉNYEZŐK ELEMZÉSE, EGYMÁSRA HATÁSUK ÖSSZEVETÉSE	182
3	HELYZETÉRTÉKELŐ MUNKARÉSZ	189
3.1	HELYZETELEMZÉS EREDMÉNYEINEK ÉRTÉKELÉSE	189
3.1.1	A folyamatok értékelése	189
3.1.2	A város és környezetének fejlesztését befolyásoló külső és belső tényezők összefoglaló értékelése	192
3.1.3	A településfejlesztés és rendezés kapcsolata, a fejlesztés területi korlátai és lehetőségei	199
3.2	PROBLÉMATERKÉP / ÉRTÉKTÉRKÉP	200
3.3	ELTÉRŐ JELLEMZŐKKEL RENDELKEZŐ VÁROSRÉSZEK	206
3.3.1	A városrészek kijelölése, pontos lehatárolása, lehatárolás indoklása, a városrészek bemutatása	206
3.3.2	Szegregált vagy szegregációval veszélyeztetett területek lehatárolása, térképi ábrázolása, helyzetelemzése	225
3.3.3	Egyéb szempontból beavatkozást igénylő területek	232
	MELLÉKLETEK.....	234

1. MELLÉKLET: SZARVAS VÁROSÁBAN MEGVALÓSULT JELENTŐSEBB BERUHÁZÁSOK 2007-2015	235
2. MELLÉKLET	239
3. MELLÉKLET: SZARVAS VÁROS 2011. ÉVI NÉPSZÁMLÁLÁSI ADATAI	240
4. MELLÉKLET: ÖSSZEHASONLÍTÓ ADATOK – BÉKÉS MEGYE NÉHÁNY JÁRÁSSZÉKHELYÉNEK TÁRSADALMI- GAZDASÁGI ADATAIVAL	241
5. MELLÉKLET: ELEKTRONIKUSAN BEÉRKEZETT LAKOSSÁGI KÉRDŐÍVEK ÖSSZEFOGLALÓ ÉRTÉKELÉSE	242

Táblázatjegyzék

1. táblázat: Szarvasi járás települései és alap adatai.....	18
2. táblázat: Az IVS-ben megjelölt akcióterületi fejlesztések megvalósulása	45
3. táblázat: A 2009-ben elkészített IVS tervezett, megvalósításra nem került anti-szegregációs célú beavatkozásai	47
4. táblázat: Anti-szegregációs célú beavatkozások és azok eredményei (2009-2014) a városban	48
5. táblázat: Szarvas város népességszám változása 2001 és 2011 között	55
6. táblázat: A népsűrűség alakulása	56
7. táblázat: Szarvas város népmozgalmi adatai (fő, 2001-2011 között).....	56
8. táblázat: Hazai nemzeti kisebbséghez tartozó népesség aránya (%).....	59
9. táblázat: Naponta ingázó foglalkoztatottak arányának alakulása a Szarvasi Járás településein (% , 2001 és 2011).....	63
10. táblázat: A szociális segélyben részesülők számának és összegének alakulása Szarvason (fő, ezer Ft, 2001-2013).....	67
11. táblázat: Szarvas lakásállományának közműellátottsága (a lakásállomány %-ban).....	70
12. táblázat: Jelentősebb civil szervezetek a városban (2015. évi adatok szerint)	74
13. táblázat: Az oktatási intézmények létszám adatai és kihasználtsága 2013-2014	82
14. táblázat: A hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű tanulók számának alakulása a szarvasi oktatási intézményekben.....	83
15. táblázat: Az ellátottak számának alakulása a szociális ellátásban.....	86
16. táblázat: A város közművelődési és sport infrastruktúrájának jellemzői (2015)	88
17. táblázat: Az esélyegyenlőséggel kapcsolatos problémák és megoldási elképzelések Szarvason	90
18. táblázat: A működő vállalkozások létszám kategória szerinti megoszlása Szarvason (2012) 92	
19. táblázat: A vállalkozások gazdasági ágazatonkénti megoszlása Szarvason és Békés megyében	94
20. táblázat: A legmagasabb helyi iparüzési adót fizető gazdasági vállalkozások Szarvason	95
21. táblázat: A szolgáltató szektor egyes alágazataiban működő vállalkozások aránya Szarvason (% , 2012.).....	98
22. táblázat: Jelentősebb fesztiválok a Szarvasi járásban	99
23. táblázat: A kereskedelmi szálláshelyek férőhelyeinek adatai 2000 és 2013 között KSH adatok alapján.....	101
24. táblázat: Ingatlanárak változása: 2000, 2005, 2011.....	105
25. táblázat: Az önkormányzati költségvetés főbb összegeinek alakulása Szarvason 2010-2013	107
26. táblázat: Az önkormányzati költségvetés főbb összegeinek alakulása Szarvason 2010-2013	108
27. táblázat: Szarvas közösségi jelentőségű élőhely típusai.....	125
28. táblázat: Önkormányzati telkek külterületen.....	143
29. táblázat: Önkormányzati telkek kiskerti területen	143
30. táblázat: Önkormányzati telkek belterületen	143
31. táblázat: Napi rendszerességgel közlekedők és mód szerinti megoszlásuk (fő/nap).....	150
32. táblázat: A szolgáltatott ivóvíz minősége a következő	162
33. táblázat: Hármaskörös jellemző adatai Szarvasnál	176
34. táblázat: Településrendezési eszközök módosításai	199
35. táblázat: A városrészeket lehatároló utcák és objektumok.....	207
36. táblázat: Az alacsony státuszú lakosság elhelyezkedése városrészi bontásban	225
37. táblázat: A városban megvalósult jelentősebb beruházások (2007-2015).....	235

Ábrajegyzék

1. ábra: Szarvas településre bejáró és településről eljáró, otthonát napi gyakorisággal elhagyó lakosok száma	20
2. ábra: Békés megye fejlesztésének stratégiai céljai (2020-ig).....	28
3. ábra: Békés megye operatív programjának felépítése	29
4. ábra: A Szarvasi Településfejlesztési Konceptió célrendszere	43
5. ábra: Szarvas Város Integrált Városfejlesztési Stratégiájának célrendszere	44
6. ábra: Szarvas város népességszámának alakulása 1990 és 2013 között (fő).....	56
7. ábra: A természetes fogyás alakulása Szarvason 2000-2013 között.....	57
8. ábra: A vándorlási egyenleg alakulása Szarvason 2000 és 2013 között (fő)	58
9. ábra: A népességszám alakulása Szarvason 2000 és 2013 között (fő).....	58
10. ábra: Szarvas Város korszerkezete (2001 és 2011)	59
11. ábra: A népesség legmagasabb iskolai végzettség szerinti megoszlása (a népesség %-ában, 2001, 2011)	61
12. ábra: A foglalkoztatottság főbb adatainak alakulása (a népesség %-ában, 2011).....	62
13. ábra: A foglalkoztatottak arányának alakulása nemzetgazdasági ágak szerint (% , 2011)	62
14. ábra: Nyilvántartott álláskeresők aránya a munkaképes korú népesség százalékában (%) .	63
15. ábra: Szarvas város nyilvántartott álláskeresőinek főbb strukturális jellemzői 2000 és 2013 között (a nyilvántartottak %-ában).....	64
16. ábra: Szarvas város nyilvántartott álláskeresőinek iskolai végzettsége 2000 és 2013 között (a nyilvántartottak %-ában)	65
17. ábra: A 100 lakosra jutó adófizetők számának alakulása.....	65
18. ábra: Az egy főre jutó nettó jövedelem alakulása.....	66
19. ábra: A különböző típusú segélyekben részesülők számának alakulása Szarvason 2003-2013 (fő).....	67
20. ábra: Az Önkormányzat által nyújtott támogatások és segélyek Szarvason (2014).....	68
21. ábra: Szarvas lakásainak komfortossága megyei összehasonlításban (a lakásállomány %-ban)	70
22. ábra: A városrészek közötti társadalmi különbségek	71
23. ábra: Az óvodai kapacitás kihasználtságának alakulása Szarvason (%)	76
24. ábra: Az óvodai férőhelyek és a beíratott gyermekek számának alakulása Szarvason (2001 és 2013 között)	77
25. ábra: Az általános iskolai tanulók számának alakulása Szarvason (2001-2013)	78
26. ábra: A nemzetiségi oktatásban résztvevők arányának alakulása Szarvason (az általános iskolai tanulók %-ában)	79
27. ábra: A középiskolai tanulók számának alakulása Szarvason (fő, 2001 és 2013 között).....	80
28. ábra: A felsőoktatásban résztvevők hallgatók számának alakulása Szarvason (fő, 2001-2013)	82
29. ábra: Bölcsődei kapacitáskihasználtság alakulása Szarvason 2000-2013 között (%)	85
30. ábra: A regisztrált és működő vállalkozások számának alakulása Szarvason	92
31. ábra: A vállalkozások számának megoszlása nemzetgazdasági ágazatonként (2012)	93
32. ábra: Az egy főre jutó jegyzett tőkéné alakulása 2000 és 2013 között (ezer Ft)	94
33. ábra: A vendégek és a vendégéjszakák számának alakulása Szarvason 2000 -2013 között	102
34. ábra: A lakásállomány kor szerinti megoszlásának alakulása Szarvason (a lakásállomány %-ában).....	105
35. ábra: Tájékvédelmi szempontból kiemelten kezelendő terület övezete	124
36. ábra: Az ingázók mód szerinti megoszlása	151
37. ábra: Motorizáció alakulása.....	156
38. ábra: A közüzemi ivóvízvezeték-hálózatba bekapcsolt lakások aránya	163

39. ábra: A közüzemi szennyvízgyűjtő-hálózatba (közcsatornahálózatba) bekapcsolt lakások aránya	164
40. ábra: A lakosság távhőellátásra felhasznált hőmennyiségének (Gigajoule) változása	166
41. ábra: Kábeltelevíziós hálózatba bekapcsolt lakások aránya	168
42. ábra: Rendszeres hulladékgyűjtésbe bevont lakások aránya	175
43. ábra: Lakónépesség megoszlása városrészenként (a város lakosságának %-ában)	207
44. ábra: Lakónépesség korcsoport szerinti megoszlása városrészenként	208
45. ábra: Lakónépesség iskolai végzettség szerinti megoszlása városrészenként	208
46. ábra: Foglalkoztatottsági mutatók városrészenként	209
47. ábra: Az aktív korúak foglalkoztatottsági megoszlása városrészenként	209
48. ábra: A gazdaságilag nem aktív és munkanélküliek megoszlása városrészenként	210
49. ábra: Lakásállomány megoszlása városrészenként	210
50. ábra: Lakásállomány komfortfokozat szerinti megoszlása városrészenként	211

Térképjegyzék

1. térkép: Dél-Alföldi régió városhálózata.....	16
2. térkép: Szarvasi járás megyében való elhelyezkedése és települései.....	17
3. térkép: Szarvas város fontosabb elérhetőségei közúton.....	19
4. térkép: Szarvas kapcsolata a környező településekkel.....	20
5. térkép: Stratégiai kapcsolatok rendszere, és közlekedési hálózatok térszerkezete,.....	26
6. térkép: Szarvas város térkép kivágata az OTrT-ből.....	33
7. térkép: Országos ökológiai hálózat.....	34
8. térkép: Kiváló termőhelyi adottságú szántóterület övezete.....	35
9. térkép: Jó termőhelyi adottságú szántóterület övezete.....	35
10. térkép: Kiváló termőhelyi erdőterület övezete.....	35
11. térkép: Tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő terület övezete.....	36
12. térkép: Világörökségi és világörökségi várományos terület övezete.....	37
13. térkép: Országos vízminőség-védelmi terület övezete.....	37
14. térkép: Nagyvízi meder és a Vásárhelyi-terv továbbfejlesztése keretében megvalósuló vízkár-elhárítási célú szükségtározók területének övezetei.....	38
15. térkép: Térségi Szerkezeti Terv.....	39
16. térkép: Magterület, ökológiai folyosó és a puffer terület övezete.....	40
17. térkép: Kiváló termőhelyi adottságú erdőterület övezete.....	41
18. térkép: Szarvas város és a környező települések.....	42
19. térkép: Szarvas szegregációs területeinek lehatárolása 2009-ben készült IVS-ben.....	46
20. térkép: Szarvas településrendezési terve.....	52
21. térkép: Szarvasi Településszerkezeti Terv.....	53
22. térkép: A HDI értékének pozíciói kistérségenként.....	69
23. térkép: Részlet a Kárpát-térség hegy- és vízrajza térképből.....	118
24. térkép: Település és környékének vízrajza.....	120
25. térkép: Település és környékének térképe 1806-1869 között.....	122
26. térkép: Település és környékének tájhasználati térképe.....	124
27. térkép: A település és környékének Natura2000-es területei.....	126
28. térkép: Nemzeti természetvédelmi oltalom alatt álló területek.....	128
29. térkép: Település és környékének természetvédelmi területei.....	129
30. térkép: Szarvas környezetének országos jelentőségű főútjai.....	151
31. térkép: Szarvas városi közúthálózata.....	153
32. térkép: Szarvas gyűjtő- és lakóútjai kiépítettség és állapot szerint.....	154
33. térkép: Szarvas főbb útjainak forgalmi terhelése.....	155
34. térkép: Személyi sérüléssel közúti közlekedési balesetek.....	155
35. térkép: Közösségi közlekedési megállóhelyek.....	157
36. térkép: Ivóvízbázisok védőterületei Szarvas környékén.....	162
37. térkép: Település és környékének talajtérképe.....	170
38. térkép: Település és környékének felszín alatti vízszint térképe.....	172
39. térkép: A földrengések területi eloszlása Magyarországon. A szürke körök a historikus rengéseket (456-1994), a piros körök az utóbbi évek rengéseit (1995-2009) mutatják.....	177
40. térkép: Alacsony valószínűségű árvízveszélyes területek és belvízi elöntéssel kis valószínűséggel veszélyeztetett területek.....	178
41. térkép: Magyarország belvíz veszélyeztetettségi térképe (1. belvízzel nem, vagy alig veszélyeztetett terület, 2. belvízzel mérsékelten veszélyeztetett terület, 3. belvízzel közepesen veszélyeztetett terület, 4. belvízzel erősen veszélyeztetett terület).....	179
42. térkép: Szarvas városrészei.....	206
43. térkép: Szarvas város szegregátumokat bemutató térképe.....	226
44. térkép: Az 1. számú szegregátum terület térképe Szegregációs mutató 30 % felett.....	227

45. térkép: A 2. számú szegregátum térképe. Szegregációs mutató 30 % felett.	228
46. térkép: A 3. számú, szegregációval veszélyeztetett terület térképe Szegregációs mutató 30 % felett.	229
47. térkép: A 4. számú, szegregációval veszélyeztetett terület térképe Szegregációs mutató 30 % felett.	230
48. térkép: A 5. számú, szegregációval veszélyeztetett terület térképe Szegregációs mutató 30 % felett.	231

Bevezetés

Az Integrált Településfejlesztési Stratégia (a továbbiakban: ITS) a város középtávú fejlesztési irányait, célrendszerét és azok elérése érdekében tervezett tevékenységeket határozza meg az önkormányzat által jóváhagyott jövőkép és hosszú távú (15-20 év) átfogó célok alapján.

Az ITS célja, hogy stratégiai tervezés eszközeivel segítse elő a következő 7-8 év városfejlesztési tevékenységeinek eredményességét.

Előzmények

Szarvas Városa 2009-ben dolgozta ki és a 13/2010. (I.5.) képviselő-testületi határozattal fogadta el első Integrált Városfejlesztési Stratégiáját, amely tulajdonképpen jelen dokumentum előzményének tekinthető.

Stratégia
felülvizsgálat indokai

A Stratégia kidolgozása óta eltelt 5 évben számos **külső és belső tényező együttes változása** indokoltá teszi annak felülvizsgálatát.

Belső tényezők változásai:

- az IVS kidolgozása óta eltelt időszakban bekövetkező társadalmi-gazdasági változások (pl.: gazdasági világválság hatásai, piaci, befektetői környezet változása, demográfiai adatokban, tendenciákban érzékelhető változások),
- a korábbi IVS-ben foglalt fejlesztési elképzelések megvalósításának tapasztalatai, fejlesztések eredményei

Külső tényezők változásai:

- A hazai szakpolitikai és jogszabályi környezetben bekövetkezett változások, illetve a 2014-2020-as időszakra vonatkozó országos és megyei fejlesztéspolitikai elképzelések megfogalmazása. Különös tekintettel:
  - az Integrált Településfejlesztési Stratégia tartalmi és egyes eljárásrendi elvárásait rögzítő 314/2012. (XI.8) Korm. rendelet megalkotására, melynek értelmében a Stratégia tartalmi követelmény rendszere jogszabályban rögzítésre került, a korábbiakhoz képest bővült, változott.
  - Az országos fejlesztési és rendezési dokumentumok, mint tervezési kereteket meghatározó dokumentumok elfogadására, azokban történt változásokra (így az Nemzeti Fejlesztés 2030 - Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptió - 1/2014 (I.3) OGY. határozattal (a továbbiakban: OFTK) történő elfogadására; valamint az Országos Területrendezési Terv (a továbbiakban: OTTrT) 2014. február 1-től hatályos módosításaira.

Az OFTK az országos fejlesztéspolitika átfogó célrendszerét és középtávú (2020-ra vonatkozó) céljait fogalmazza meg, foglalkozik a városhálózat szerkezetének alakulásával, a városfejlesztés nemzeti prioritásainak felvázolásával.

Az OFTK kiemelten kezeli a vidéki térségek, települések sajátos vidéki értékeit megőrző, azokra építő fejlesztését, felzárkóztatását, beleértve a társadalmi, közösségi, gazdasági és infrastrukturális fejlesztéseket. Kulcsfontosságúnak tartja, hogy a vidéki települések népességmegtartó erejének erősödését, az agrár- és élelmiszergazdaságon túl a vidéki térségek jövője a vidéki foglalkoztatást biztosító további gazdasági ágazatok fejlesztését, a gazdasági diverzifikációt, a helyi gazdaság megerősítését.

- A Megyei területfejlesztési koncepciók és programok 2014-ben történő felülvizsgálatára, megalkotására. Az egymással közel egy időben zajló tervezés

ITS DA Konzorcium

TRENECON COWI

mapi

eredményeként a korábbiakhoz képest nagyobb lehetőség nyílik a megye, a megyei jogú városok, valamint a megye többi városát érintő fejlesztések összehangolására, a fejlesztések egymást kiegészítő és egymást erősítő hatásainak kihasználására.

- Megalkotásra és kidolgozásra kerültek az EU 2014-2020 közötti támogatási időszakának új támogatáspolitikai célkitűzései, forráslehetőségei; új eljárásrendjei és az ezekhez kapcsolódó jogszabályok:

- Elfogadásra került EU 2020 Stratégia; amelyben az intelligens, fenntartható és inkluzív növekedést, mint főrendelt cél szem előtt tartva az EU öt nagyszabású célt tűzött ki maga elé a foglalkoztatás, az innováció, az oktatás, a társadalmi befogadás és a klíma/energiapolitika területén, amelyeket 2020-ig kíván megvalósítani a kohéziós politika eszközrendszerén keresztül. A kohéziós politika megvalósítását célzó ún. közös rendelkezéseket tartalmazó rendelet rögzíti azt a 11 tematikus célkitűzést, melyek támogatásával a kohéziós politika hozzájárul az EU 2020 céljaihoz.

Az Európai Unió 2020-ig érvényes átfogó Stratégiájában kiemelt figyelmet kap a városok fejlesztése. Az ERFA prioritásainak mindegyike megvalósítható városi környezetben, a rendelet azonban kifejezetten városi problémák kezelésére irányuló beruházási prioritásokat is meghatároz.

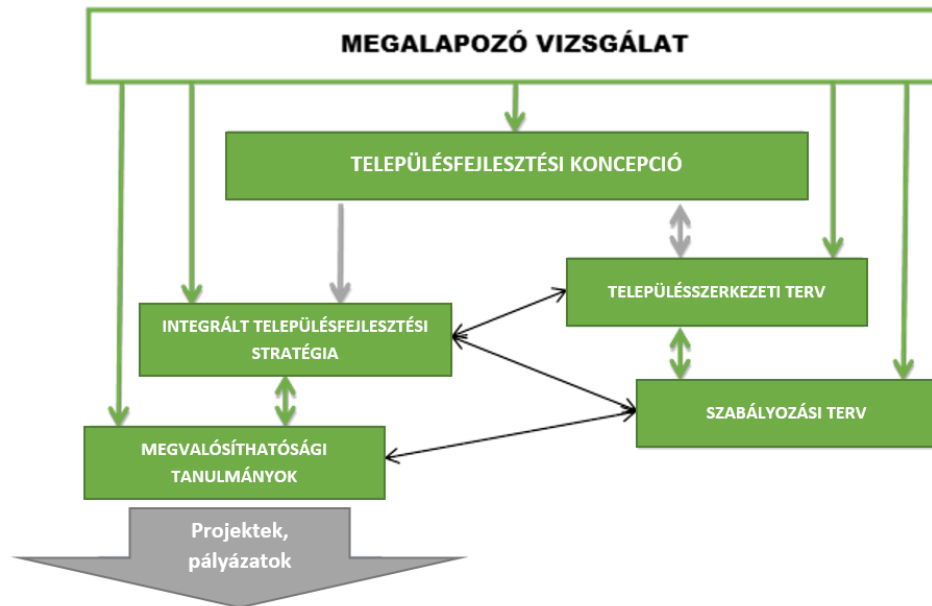
- az EU2020-hoz igazodóan kidolgozásra és Brüsszel által is elfogadásra került hazánk Partnerségi Megállapodása (2014. szeptember), amelyben Magyarország a 2014-2020 időszakra vonatkozóan azonosította a legfontosabb kihívásokat és kitűzte a fő fejlesztési prioritásokat, melyek alapvetően meghatározzák az Európai Strukturális és Beruházási Alapok forrásainak eredményes és hatékony felhasználásának hazai feltételeit.
- a Partnerségi Megállapodásban foglalt irányok mentén kidolgozásra kerültek és Brüsszel által részben elfogadásra kerültek, illetve elfogadás előtt állnak a következő támogatási időszak Operatív Programjai.
- Az Operatív Programok közül a városok számára az egyik legjelentősebb forrásokat tartogató Terület és Településfejlesztési Operatív Programhoz (TOP) kapcsolódóan a stratégia készítésével párhuzamosan zajlik megyei Integrált Területi Programok (ITP) tervezése és ehhez kapcsolódóan a városi fejlesztési elképzelések összegyűjtése, rendszerezése.

A külső és belső tényezők együttes változása miatt - a megyei jogú városok számára 2014-2015 során biztosított támogatást követően - a Belügyminisztérium EU-s támogatási forrás igénybevételeivel a járásszékhelyek számára is biztosítja, valamint szakmailag támogatja a tervezési munkát a „Fenntartható településfejlesztés a kis-, és középvárosokban (és a fővárosi kerületekben – Integrált Településfejlesztési Stratégiák kidolgozása ” című projekt keretében. Ennek köszönhetően az ország összes járásszékhelyére egy időben, egymással párhuzamosan történik az Integrált Településfejlesztési Stratégiák elkészítése, a korábbi IVS-ek felülvizsgálata.

Az ITS helye a
tervezési
rendszerben

A jogszabályi előírásokból, de a tervezési logikából is fakadóan az ITS egy **átfogó tervezési rendszer** egyik eleme. A rendszer alapelemeit és azok egymásra épülését az alábbi ábra foglalja össze.

Az ITS szakmai-tartalmi felépítését meghatározó dokumentumok

A jelenleg készülő Integrált Településfejlesztési Stratégia szakmai-tartalmi felépítését:

- a 314/2012. (XI.8) Kormány rendelet a településfejlesztési koncepcióról, az integrált településfejlesztési stratégiáról és a településrendezési eszközökről és egyes településrendezési jogintézményekről tartalmi elvárásai;
- a Városfejlesztési Kézikönyv (Második javított kiadás, NFGM 2009. január 28.) tartalmi javaslatai, szakpolitikai iránymutatásai;
- Belügyminisztérium részéről jelen munka támogatására kidolgozott „Útmutató a kis-, és középvárosok és a fővárosi kerületek Integrált Településfejlesztési Stratégiáinak elkészítéséhez 2014-2020” c. módszertani dokumentum segíti.

A Stratégia elkészítését a jogszabályi elvárások szerint részletes **helyzetfeltáró, helyzetelemző és helyzetértékelő munkarészekből álló Megalapozó vizsgálat**, valamint a Településfejlesztési Koncepció hosszú távú célrendszerének felülvizsgálata előzi meg.

Jelen dokumentum, az Megalapozó vizsgálati munkarészeket tartalmazza a jogszabályi előírások szerinti tartalommal. A megalapozó vizsgálat számos tématerületet elemezve, számszerű adatokra, tendenciákra támaszkodva mutatja be a város térségi szerepkörét, társadalmi és gazdasági helyzetét, településrendezési háttérét, a stratégiaalkotás számára meghatározva a város és városrészek legfőbb erősségeit, gyengeségeit, lehetőségeit és veszélyeit.

A megalapozó vizsgálati fázis elemzéseire a szakértők támaszkodhattak a KSH 2011. évi Népszámlálás eredményeire mind a városi, mind a városrészi elemzések során, valamint a Belügyminisztérium részéről a szakértői munkát támogató TEIR ITS modul adatállományára.

A központi elvárásokon, módszertani segédleteken túl az ITS készítői nagymértékben építettek a Szarvas város önkormányzatának információszolgáltatásra:

- a megalapozó vizsgálat jogszabályi elvárások szerinti kidolgozása érdekében helyi adatokra, ágazati koncepciókra, dokumentumokra;
- a stratégia alkotás fázisában a településfejlesztési koncepcióra, a korábbi IVS-ben foglaltakra és megvalósítás tapasztalataira, a 2014-2020 időszakra releváns helyi koncepciókra és programokra, így a 2015-2019 közötti időszakra irányuló Gazdasági Ciklusprogramban foglaltakra,
- a hatályos Településszerkezeti Tervre, valamint
- a stratégiai tervezés folyamatát végigkísérő partnerségi lépések (szakmai konzultációk, munkacsoport ülések, workshopok) keretében a helyi társadalom véleményét, elképzeléseit tartalmazó „soft” információkra.

Szarvas, 2015. március

1 Helyzetfeltáró munkarész

1.1 Településhálózati összefüggések és térségi kapcsolatok, a város helye a településhálózatban

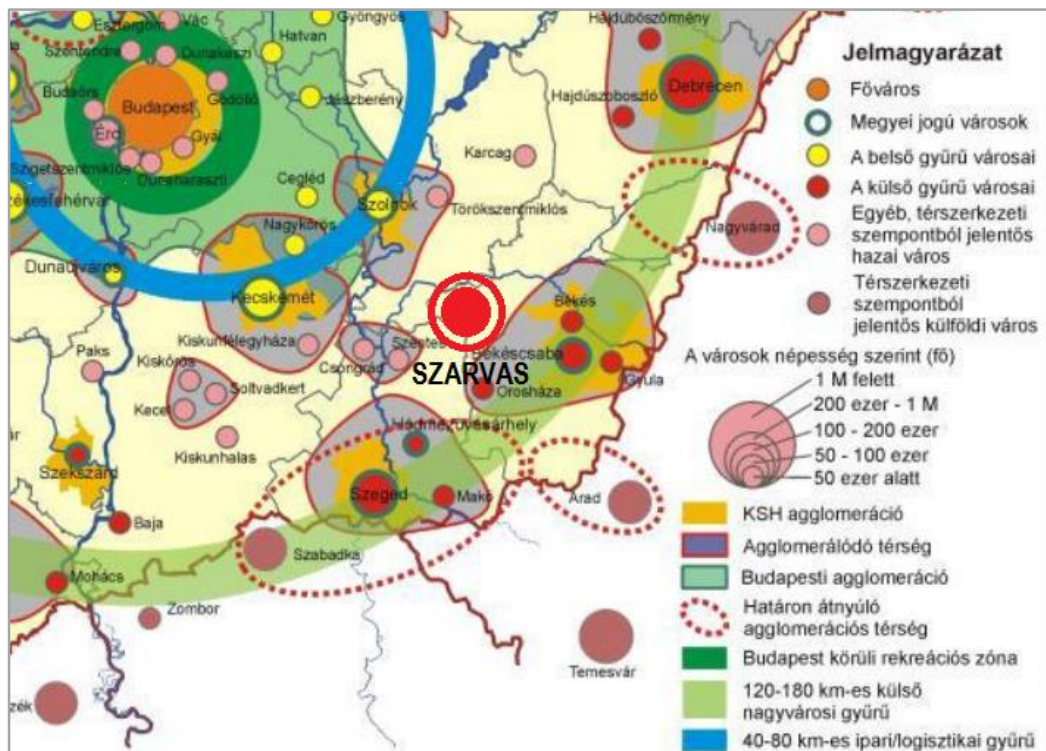
1.1.1 A település térségi szerepe

Dél-Alföldi régió

A Dél-Alföldi régió nagyvárosai fontos szerepet töltenek be a hazai társadalmi-gazdasági térszerkezetben. Szeged, mint régióközpont és felsőoktatási központ, Kecskemét, mint ipari és kulturális központ, valamint Békéscsaba mezőgazdasági központ. Szarvas város a régióközpontokhoz gyenge kapcsolatot mutat. Vasúti közlekedéssel a régióközpontokba csak átszállással lehet eljutni, a legközelebbi autópálya 80 km-re található (Kiskunfélegyházi felhajtó). A külső nagyvárosi gyűrűhöz a fizikai kapcsolatot a 44-es út adja. Az M44-es gyorsforgalmi út kialakítása szerepel a felsőbbrendű tervekben, melynek megépülése Szarvas városa számára stratégiai fontosságú.

A hazai városhálózat jellemzője, hogy az ország közel középpontjában elhelyezkedő Budapestet és a vidéki régióközpontokat sugárirányú fejlődési tengelyek kötik össze. A régióközpontokat másodlagos fejlesztési tengely köti össze, gyűrűs szerkezetben. A fő fejlesztési centrumok a tengelyek és gyűrűs szerkezet érintkezésénél találhatók, de ezen gócpontok között további kisebb városok erősítik a hálózatot.

1. térkép: Dél-Alföldi régió városhálózata

Forrás: Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció (OFTK)

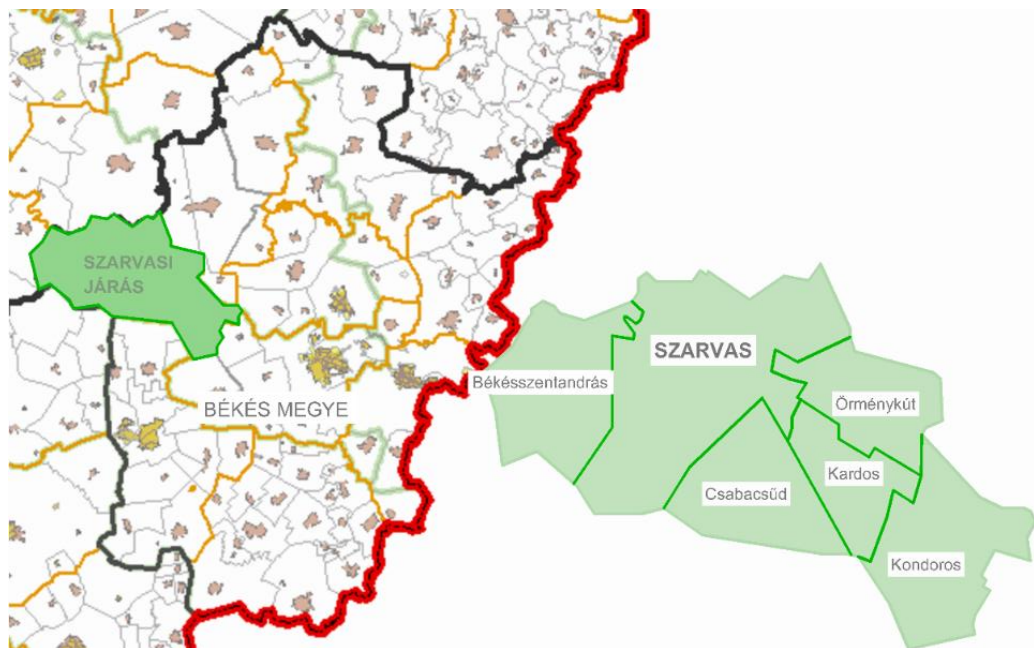

Békés megye

Békés megyében a közép- és kisvárosok viszonylag egyenletes rendszere dominál. A megyei településhálózat központi eleme a Békéscsaba-Békés-Gyula településeggyüttes, amely a megye lakosságának 40%-át tömöríti. A megye jelentős természeti értékekkel, turisztikai vonzerővel rendelkezik. A rendszerváltozás óta Békés megye munkaerő megtartó képessége folyamatosan romlik, a munkaképes korú lakosság egyre növekvő számban hagyja el a térséget.

Szarvas nem lát el megyei szintű feladatot, azonban vannak regionális jelentőségű intézményei, mint a Szent István Egyetem kihelyezett karai, melynek köszönhetően a megye egyik legjelentősebb felsőoktatási és tudományos központjává vált.

2. térkép: Szarvasi járás megyében való elhelyezkedése és települései.

Forrás: Saját szerkesztés

Szarvasi járás

A 2013-as közigazgatási átszervezés alapján a kistérségek közigazgatási szerepe megszűnt, egyidejűleg közigazgatási területi egységként létrejöttek a járások. Szarvas esetében a járásközponti szerepkör nem befolyásolta jelentős mértékben a város helyét a település hierarchiában, hiszen előzőleg is már térségi központi szerepkörrel rendelkezett, kistérségi központ volt. A Szarvasi járás határos Jász-Nagykun-Szolnok megyével (Kunszentmártoni járás és Mezőtúri járás) és Csongrád megyével (Csongrádi Járás) is.

A Szarvasi járás 485 km² kiterjedésű és lakónépessége a 2011-es népszámlálás alapján 28.779 lakossal a megye hetedik legnépesebb járása. A város a Szarvasi járás területének mindössze egyharmadát foglalja el, lakosságaránya a járáshoz viszonyítva magas, 60%. A járás települései között, a Körös-szögi Kistérség Többcélú Társulás sikeres tevékenykedése és a közös fejlesztések miatt mára erős kötődés alakult ki.

A 290/2014. (XI. 26.) Korm. rendelet alapján Szarvas kedvezményezett járásnak minősül - a Békés megyei járások nagy részéhez hasonlóan – azonban nem tartozik a fejlesztendő járások és a komplex programmal fejlesztendő járások közé.

A Szarvasi járás a következő járásokkal határos:

Mezőtúri; Gyomaendrődi; Békési; Békéscsabai; Orosházai; Szentesi; Kunszentmártoni

A térség jellegzetes településtípusai a szórvány-tanyák és a tanyacsoportok, melyek apró falvakként működnek. A tanyavilág fennmaradására hosszabb távon számítani kell.

1. táblázat: Szarvasi járás települései és alap adatai

Település	jogállás	terület (ha)	népesség (fő)
Szarvas	város	16157	16954
Békésszentandrás	nagyközség	3696	7745
Kondoros	város	8184	5228
Csabacsúd	nagyközség	6685	1880
Kardos	község	4279	655
Örménykút	község	5456	366

Forrás: KSH, 2011-es népszámlálás

A közel 17 ezer lakosú város, Békés megye észak-nyugati csücskében helyezkedik el Békéscsabától közel 50 km-re. A Hármaskörös Szarvas-Békésszentandrás-holtágának bal partján fekvő települést, Békés megye nyugati kapujaként is hívják. A Szarvasi járás központja, melyet köszönhet annak, hogy a térség legnépesebb települése és a környék településeit funkcionálisan kiszolgálja. A lakosság száma alapján a megye ötödik legnépesebb városa.

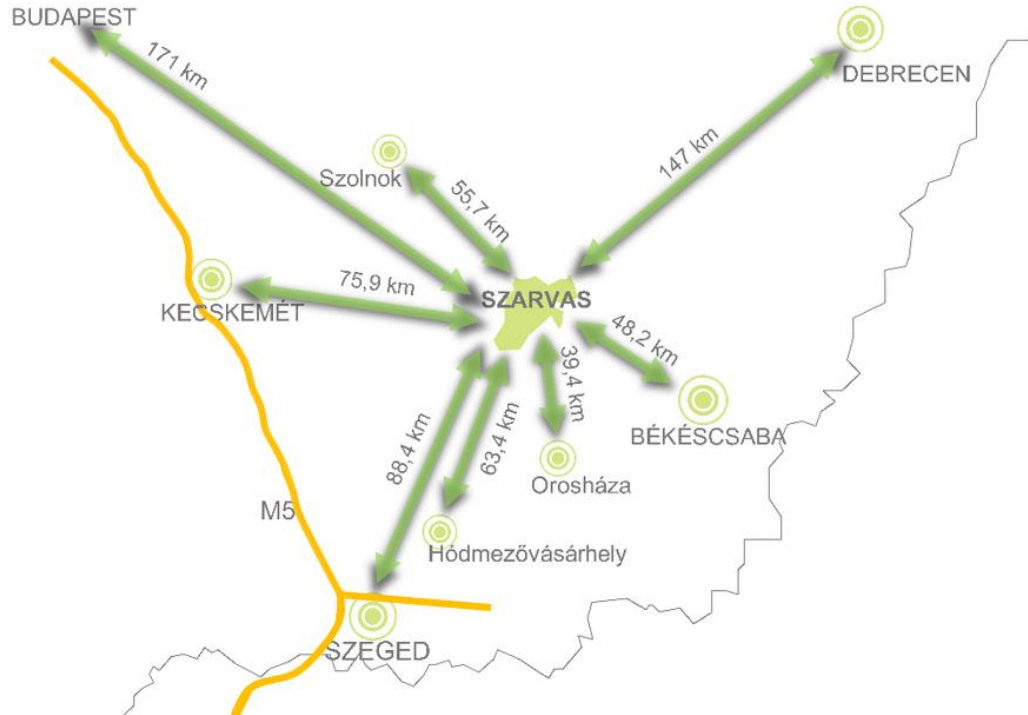
Szarvasnak nyolc testvérvárosa van, Erdélyben (Szilágysomlyó, Szentegyháza, Barót), Szlovákiában (Poprád, Malacky), Finnországban (Keuruu), Olaszországban (Bucine), Kínában (Wuxi). A települések között kulturális, oktatási, turisztikai, tudományos és gazdasági kapcsolat alakult ki a rendszerváltozás óta. A település kiemelt figyelmet fordít a szlovák kapcsolataira, ez annak köszönhető, hogy jelentős az önmagát szlovák nemzetiségűnek (tót) valló lakosok száma.

Szarvas város szomszédos települései: Békésszentandrás, Mezőtúr, Szentes, Gyomaendrőd, Csabacsúd, Kardos, Örménykút, Eperjes

A város megközelíthetőségét elsődlegesen a 44-es számú út biztosítja. A 44. számú úton keleti irányban Csabacsúd, Kardos, Kondoros, Harkánybérlet, Kétsoprony településeket követően érhetünk el a megyeszékhely Békéscsabára. Nyugati irányban Békésszentandrás követően átlépjük a megyehatárt és Jász-Nagykun-Szolnok megyébe érkezünk. Folytatva az utat a 44. számú úton nyugat felé, Öcsöd, majd Kunszentmárton következik, ahol elágazási lehetőség nyílik déli irányba Szentes, Hódmezővásárhely és Szeged irányába a 45. számú főúton. Amennyiben Kunszentmártontól a 44-esen nyugat felé haladunk, elérhetjük Kecskemétet, ahonnan közvetlen csatlakozási lehetőségünk nyílik az M5-ös autópályára észak felé Budapest, dél felé Szeged irányába.

3. térkép: Szarvas város fontosabb elérhetőségei közúton

Forrás: Saját szerkesztés

1.1.2 A település vonzáskörzetének és funkciónak bemutatása, elemzése

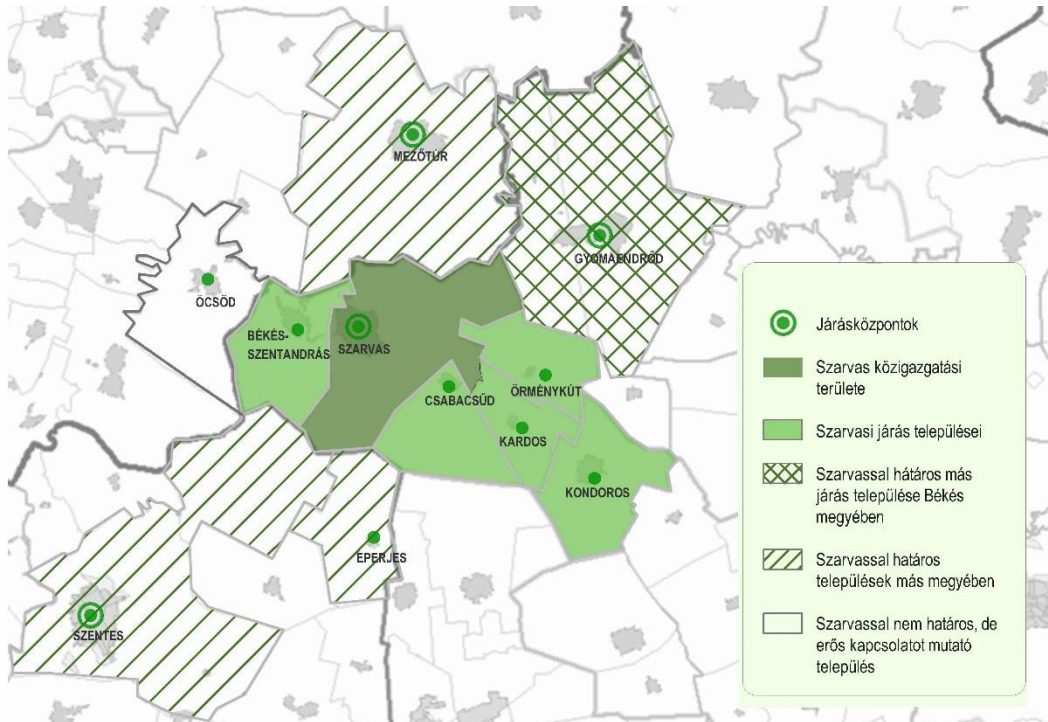
Szarvas térségközponti szerepe tradicionálisan erős, a járási rendszer 2013-as felállításával lényegében nem változott, tulajdonképpen a korábban kialakult funkcionális együttműködés további erősödése, bővülése jellemző. A város központi szerepköre társadalmi (oktatás, szociális ellátás, egészségügy), kulturális, gazdasági és idegenforgalmi szempontból is érvényesül. A település vonzáskörzete túlnyúlik a járási határon, egyrészt a településen működő széleskörű szolgáltatásoknak, megyehatár menti elhelyezkedésének, illetve különböző területeken meglévő társulási együttműködéseknek köszönhetően (pl. Gyomaendrői járás több településével hulladékgyűjtés terén erős kapcsolódás mutatható ki).

A település vonzáskörzete funkcióként / funkciócsoportonként természetesen mutat eltéréseket. Összességében azonban megállapítható, hogy mind az ingázási adatok, mind az egyéb funkcionális együttműködések révén legerősebb kapcsolata Békésszentandrás, Csabacsüddel és Kondorossal mutatható ki. A járás többi településével is napi szintű, élénk kapcsolatot ápol mind az intézményi ellátás, mind a szolgáltatások, mind foglalkoztatás vonatkozásában. Járáshatáron túlnyúló kapcsolata Békés megyében Gyomaendrőd irányában a legjelentősebb, a szomszédos elhelyezkedés kapcsán. Megyehatár menti elhelyezkedésének köszönhetően, megyén túlmutató kapcsolata elsősorban a szomszédos Jász-Nagykun-Szolnok és Csongrád megyei településekkel mutatható ki. Bár Szarvassal nem határos település Öcsöd, de jelenős számú lakosság áramlik át napi szinten munkába járás vagy iskolába járás céljából.

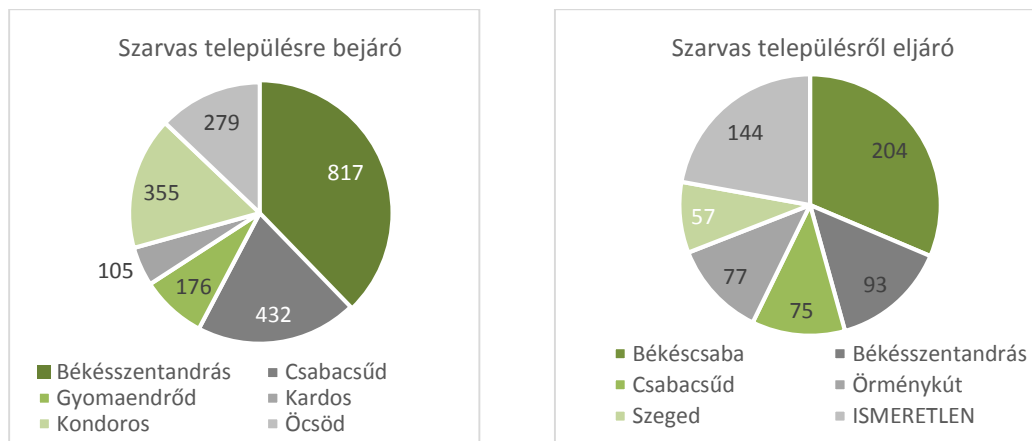
Szarvas északi szomszédjának számító, Mezőtúrról is erős napi szintű ingázás mutatható ki Szarvas városa irányába. A Csongrád megyei Szentes és Eperjes városával már kevésbé erős kapcsolat mutatható ki a városba bejáró lakosság kapcsán, azonban megjegyzendő, hogy Szarvasról Szentesre járó napi ingázók száma a legmagasabb a megyén túlmutató kapcsolatok tekintetében.

4. térkép: Szarvas kapcsolata a környező településekkel

Forrás: Saját szerkesztés

1. ábra: Szarvas településre bejáró és településről eljárom, otthonát napi gyakorisággal elhagyó lakosok száma

Forrás: KSH Népszámlálás 2011

Települési funkciók bemutatása

Intézményi ellátottságot tekintve, Szarvas valódi térségközponti szerepkörrel rendelkező városnak tekinthető. A Békés Megyei Kormányhivatal számos szakigazgatási szerve, illetve kirendeltsége található meg Szarvason.

- Szarvasi Járási Földhivatal (ingatlan-nyilvántartás, ingatlannal kapcsolatos jogok és a termőföld hasznosításával és védelmével kapcsolatos feladatkörök ügyintézése);
- Egészségbiztosítási Pénztári Szakigazgatási Szerv Ügyfélszolgálati Pont (egészségbiztosítása feladatok, hatósági feladatok)
- Élelmiszerlánc-biztonsági és Állategészségügyi Igazgatóság Élelmiszerhigiéniai Kirendeltség (élelmiszerbiztonsági, élelmiszerminőségi ellenőrzési, takarmányellenőrzési, élelmiszerlánc felügyeleti és állategészségügyi feladatok)
- Munkaügyi Központ Kirendeltség (álláskereső nyilvántartásba vétele, járadékok, álláskeresői segélyek ügyintézése, munkaközvetítés, hatósági feladatok)
- Népegészségügyi Szakigazgatási Szerv Járási Népegészségügyi intézete (népegészségügyi feladatok, nyilvántartás, hatósági feladatok, népegészségügyi szűrések szervezése és koordinálása, egészségvédelemmel kapcsolatos feladatok)
- Nyugdíjbiztosítási Igazgatóság Kihelyezett Ügyfélszolgálat (nyugellátások megállapítása)
- Rehabilitációs Szakigazgatási Szerv Kihelyezett Ügyfélszolgálat (szakhatósági állásfoglalások kiadása)

A fentiekén túl Szarvason térségi szerepe környezetvédelem és katasztrófa elhárítás terén is érvényesül. A városban található a Körös-Maros Nemzeti Park Igazgatósága.

A településen falugazdász hálózat működik Kondoros településsel közösen együttműködve, valamint Agrárkamari szaktanácsadó hálózat került kialakításra szintén Kondoros településsel együttműködve.

Szintén Szarvas székhellyel működik a Körös-Szögi Kistérség Többcélú Társulás irodája, amely a járási rendszer felállítását követően tovább működik. A Társulásban lévő települések együttműködése közös térségi projekteken túl (pl: kerékpárút hálózat fejlesztése, térségi közösségi közlekedés fejlesztése, települési szilárd hulladék-gazdálkodási rendszer fejlesztése) jelenleg a szociális ellátás területére terjed ki.

A Társulásban résztvevő települések mikro-térségekbe csoportosítva:

- Gyomaendrőd, Hunya, Csárdaszállás (központ: Gyomaendrőd)
- Kondoros, Kardos (központ: Kondoros)
- Csabacsúd, Örménykút (központ.:Csabacsúd)

Oktatási szerepkör

Szarvas egyik legfontosabb térségi szerepköre az oktatás, a település iskolavárosi jellege tradicionálisan erős, melynek megőrzése és lehetőség szerinti erősítése a jövőben is kiemelt cél. Az oktatási intézmények teljes spektruma megtalálható a városban (óvoda, általános iskola, középiskola, valamint felsőoktatási intézmény).

Általános iskolai ellátás 5 intézményben történik, változatos képzési struktúrával. A Benka Gyula Evangélikus Általános Iskola és a Magyar Angol Két tannyelvű Általános Iskola egyházi fenntartású intézmények. A város és vonzáskörzetében élő szlovák lakosság anyanyelvi kultúrájának megőrzését, ápolását erősíti a Szarvason működő Szlovák Általános Iskola. A Tessedik Sámuel Főiskola Gyakorló Általános Iskolája, valamint Szarvas Város Közoktatási Intézménye Fő téri

Általános Iskola említhetők még ki. A város iskoláiba más településről bejáró általános iskolai tanulók aránya a legfrissebb adatok szerint 7,14 %.

A fenntartással és működtetéssel kapcsolatos átszervezések következtében is érvényesül a térségközponti szerep: a környező települések közül Békésszentandrás, Szarvas, Csabacsúd, Kardos, Örménykút, Kondoros a KLIK (Klebelsberg Intézményfenntartó Központ) szarvasi tankerület illetékességi területéhez tartoznak.

Középfokú oktatás keretében a városban gimnázium, szakközépiskola, valamint szakiskola is működik. A település térségi szerepköre középiskolai oktatás terén - az elmúlt évek demográfiai folyamatokhoz kapcsolódó - tanuló létszámának csökkenése ellenére is jelentős, azonban ennek megőrzése és erősítése, a megye más intézményeivel való versenyben való sikeres helytállás érdekében fontos feladat a képzési kínálat folyamatos fejlesztése, helyi gazdasági igényekhez való illeszkedésének erősítése révén.

A felsőoktatás két intézmény révén szintén tradicionálisan van jelen a városban:

- A Tessedik Campus többszöri átszervezést követően jelenleg a gödöllői Szent István Egyetem Gazdasági, Agrár- és Egészségtudományi Kar részeként működik és elsősorban mezőgazdasági szakemberképzéshez kapcsolódóan emelhető ki. Az integrációval bővültek a Kar tudományos és kutatási együttműködései, továbbá megnyíltak a mesterképzési szakok, valamint új alapképzési szakok.
- A Gál Ferenc Főiskola Pedagógiai Kara pedig az Alföld egyik patinás, közel 200 éves szellemi múltú visszatekintő intézménye, mely Tessedik Sámuel és Vajda Péter pedagógiai örökségére, a szarvasi tanítóképzés, majd főiskolai szintűvé vált óvóképzés értékeire épül.

A két intézmény hallgatói létszáma az utóbbi években csökkenő tendenciát mutat a felsőoktatási átszervezéseknek köszönhetően, amely a vidéki, kisebb intézményeket, kihelyezett tagozatokat jóval súlyosabban érintette. Szarvas a felsőoktatás történelmi múltja és speciális képzési kínálata révén az egyetemi integrációt követően a dél-alföldi régió felsőoktatásában jelen tudott maradni.

A városban Kollégiumi ellátás az oktatás minden szintjén, általános iskolától a felsőoktatásig biztosított, kihasználtsága az elmúlt években csökkenő tendenciát mutat, jelentősebb a napi szinten bejáró tanulók száma.

Egészségügyi
szolgáltató szerepkör

A város egészségügyi ellátottsága teljes, szakorvosi rendelők és sürgősségi ellátás egyaránt biztosított. A település ellátási közege túlmutat a közigazgatási határon.

Szarvason 7 háziorvos, valamint 2 gyermekorvos, 5 fogorvos nyújt orvosi alapellátást a lakosság számára. A gyermekgondozás intézményrendszerét a gyermekorvosok mellett kilenc védőnő látja el. A sürgősségi betegellátást két különálló szervezet látja el, az ügyeleti szolgálat, valamint a mentőszolgálat. A városban 28 különböző szakorvosi ellátást lehet igénybe venni, melyet az elmúlt időszak fejlesztései jelentősen erősítettek. A településen a védőnői és iskola-egészségügyi ellátás mikro-társulás keretében működik Szarvas mellett Csabacsúd, Kardos és Örménykút részvételével. Fekvőbeteg ellátás terén a város az oroszvári kórház ellátási körzetébe tartozik.

Szociális szolgáltató
szerepkör

A szociális ellátás városi és kistérségi szintű szervezése társulás által fenntartott intézményi formában valósul meg, nevezetesen a Körös-szögi Kistérség Többcélú Társulása Szociális és Gyermekjóléti Intézményben, melynek központja Szarvas.

Társulásban biztosított alapszolgáltatások: nappali étkeztetés, idősek klubja, pszichiátriai nappali ellátás, fogyatékosok nappali ellátása, házi segítségnyújtás.

Foglalkoztatási
szerepkör

A foglalkoztatási szerepkörét tekintve a tizenhét ezer fő lakosú Szarvas közvetlen és közvetett vonzáskörzetének településeiről jelentős számú munkaerő áramlik be nap, mint nap, illetve veszik igénybe a városban működő szervezetek szolgáltatásait. Tekintettel arra, hogy a térségben elsősorban a mezőgazdasági jellegű tevékenység jellemző, a gazdaság is erre épül. A kistérség összterületének megközelítőleg 90 százaléka művelhető. Általánosságban kijelenthető, hogy alacsony a működő külföldi tőke a járásban, de Békés megyei viszonylatban még így is kiemelkedő, hiszen a vállalkozások nagyságát tekintve jelenleg Szarvason van a legnagyobb működő tőke a megyében – leginkább a Pioneer Hi-Bred Zrt és a Gallicoop Pulykafeldolgozó Zrt. működésének köszönhetően.

Kulturális szerepkör

Számos országos és regionális jelentőségű rendezvény és kulturális esemény, attrakció fogadja a helyieket és a turistákat (pl. Szarvasi Szilvanapok, lovas napok, Vízi színház programsorozatai), amelyek a turizmus vonatkozó fejezetében kerül részletesen kifejtésre.

1.2 Területfejlesztési dokumentumokkal való összefüggések vizsgálata

1.2.1 Kapcsolódás az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepcióhoz (OFTK)

Az Országgyűlés 1/2014. (I. 3.) OGY határozata mellékleteként fogadta el a Nemzeti Fejlesztés 2030 – Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepciót. Ezen határozat hatályba lépésével a régebbi területfejlesztési Koncepciók hatályukat veszítették (96/2005. (XII. 25.) OGY határozat; 97/2005. (XII. 25.) OGY határozat; 67/2007. (VI. 28.) OGY határozat).

A Koncepció integrálja a hazai fejlesztési célokat és igényeket, meghatározza azok területi dimenzióit, ami a 2014–2020-as európai uniós tervezési és költségvetési időszakra készült tervdokumentumok (Partnerségi Megállapodás, Operatív Programok) megalapozását is szolgálta. Továbbá az ország társadalmi, gazdasági, valamint ágazati és területi fejlesztési szükségleteiből, illetve az EU 2020 Stratégia és a Nemzeti Reform Program vállalásaihoz illeszkedve hosszú távú jövőképet, fejlesztéspolitikai célokat és elveket határoz meg Magyarország számára.

A nemzeti fejlesztés- és területfejlesztési politika céljainak és prioritásainak teljesülése érdekében, a Koncepció egyrészt horizontális szempontokat fogalmaz meg, másrészt alapelveket határoz meg a fejlesztéspolitika keretében igénybe vett források felhasználásával kapcsolatban, valamint a kedvezményezett térségekkel-települések besorolásával kapcsolatban.

A nemzeti jövőkép elérése érdekében a Koncepcióban foglalt négy hosszú távú, 2030-ig szóló átfogó fejlesztési célt jelöl ki. Az átfogó célok megvalósulása érdekében az Országgyűlés megerősíti a Koncepció tizenhárom specifikus célkitűzését, köztük hét szakpolitikai jellegű célt és hat területi célt.

Az OFTK kiemelten kezeli a vidéki térségek, települések sajátos vidéki értékeit megőrző, azokra építő fejlesztését, felzárkóztatását, beleértve a társadalmi, közösségi, gazdasági és infrastrukturális fejlesztéseket. Kulcsfontosságúnak tartja, hogy a vidéki települések népségmegtartó képessége erősödjék. Az agrár- és élelmiszergazdaságon túl a vidéki térségek jövője szempontjából kulcsfontosságú a vidéki foglalkoztatást biztosító további gazdasági ágazatok fejlesztése, a gazdasági diverzifikáció, a helyi gazdaság megerősítése.

Az OFTK Szarvas és térsége tekintetében figyelembe veendő konkrét megállapításai a következők:

Hazánkban jellemzőek az időjárási és hidrológiai szélsőségek, mely azt eredményezi, hogy akár egy éven belül is nagy lehet a belvíz veszély és az aszályérzékenység ugyanazon a területen. Ez különösen igaz Szarvasra és környékére. A településen a mezőgazdasági szektor a gazdasági ágak közül kiemelkedő, melyre a klímaváltozás negatív hatásai erőteljesen hatnak a termőföld minőségére és ennek köszönhetően az élelmiszertermelésre valamint az egészséges ivóvíz ellátásra.

Szarvas és környékén védendő természeti értékek találhatók. Ilyenek a tájképvédelmi terület, védett természeti terület és ökológiai hálózat által védett értékek.

Értékes természeti energiaforrások közül Szarvas és környékén kiemelkedő az ásvány és nyersanyag gazdálkodás lehetősége, valamint nap- szél- és geotermikus energia hasznosítása javasolt.

Védendő kulturális örökség szempontjából a település kiemelendő, valamint a turisztikai térszerkezet alapján gyógyvíz lelőhelyek megléte fontos idegenforgalmi potenciált jelent a város számára.

Az egyes nagytérségek megújulását biztosító fejlesztések között Szarvas városa a következő fejlesztéspolitikai témákban érintett:

■ Tisza-völgy: a víz- és az agrárgazdálkodás komplex hazai nagytérsége

AZ OFTK kitér a Tisza-menti térség problémájára és megemlíti, hogy a Tisza-völgy szélsőséges csapadékviszonyai és tágabb térségének életét is meghatározó vízgazdálkodási lehetőségei miatt igényel önálló, térségileg integrált környezetgazdálkodási és -védelmi szempontokra épülő fejlesztéspolitikát.

■ Tanyás térségek fejlesztése

Tanyás vidékeink a jelenlegi nehéz helyzet ellenére, megfelelnek a fenntartható fejlődés, az integrált vidékfejlesztés és a többfunkciós mezőgazdaság Európában kialakult fejlesztési modelljének, és megfelelő fejlesztésekkel minden esély megvan arra, hogy a tanyarendszer korszerű formában megújuljon.

■ Vidékiek térségek

A vidéki térségek lehatárolására több módszertan létezik, az általánosan használt OECD lehatárolás szerint a 120 fő/km² népsűrűség alatti térségeket tekintjük vidéki térségnek. A tervezési-statisztikai szerepen túl ennek jelentősége az Európai Unió vidékfejlesztési támogatások célterületeinek kijelölésében van.

■ Helyi, térségi vidékfejlesztési együttműködések

■ A hazai vidékpolitika fontos eszköze az Európai Unió vidékfejlesztési politika keretében kialakított és támogatott (LEADER) helyi vidékfejlesztési közösségek működése.

Az OFTK a speciális adottságai miatt a különleges táji értékekkel rendelkező kultúrtájakat fejlesztéspolitikai szempontból külön kezeli. Szarvas a Körös-Tisza mente kultúrtájba tartozik. A fejlesztéspolitika célja ezzel az idegenforgalom általános kedvező hatásai jobb érvényesülésének támogatása, illetve a vele járó kedvezőtlen hatások csökkentése vagy megelőzése.

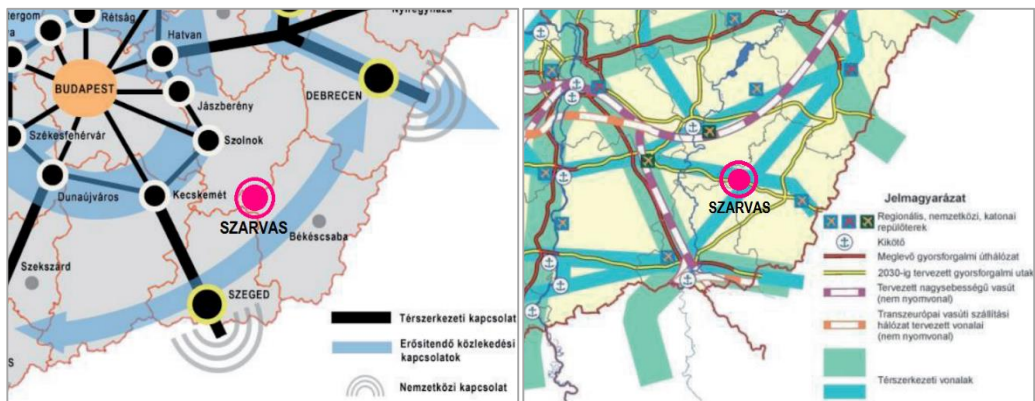
A Konceptió megemlíti, hogy az elmaradottabb térségek, települések fejlődését nagyban gátolja a régió belüli hiányos közlekedési kapcsolat, gyakran problémát okoz a térségi központok, megyeszékhelyek elérése. Szarvas esetében a várost elsődlegesen a 44. sz főúton és a 443.sz főúton lehet elérni. A Konceptió megemlíti, hogy fontos feladat, hogy oldódjon a főváros központú úthálózat, a sugaras rendszer helyett egy hálós szerkezetre van szükség. Ez a centralizáltság oldása, a vidéki nagyvárosok erősítését és a városgyűrűk összekapcsolásával a kis és középvárosok elérhetőségét erősítené.

„A központi és a térséget dinamizáló funkciók ellátásához szükséges többszintű elérhetőségi rendszer fejlesztése a gyűrű mentén (infrastruktúra-fejlesztéssel) és a főváros irányában (elsősorban közösségi közlekedésszervezéssel).

Szarvas városa a Szeged-Debrecen és a Kecskemét-Békéscsaba (román határ) közlekedési térszerkezeti tengelyek csomópontjában fekszik. A jövőben az M44-es autótút kialakítása van tervben, melynek megépülése esetén Szarvas város fontos stratégiai előnyöket kovácsolhat a jövőben.

5. térkép: Stratégiai kapcsolatok rendszere, és közlekedési hálózatok térszerkezete,

Forrás: OTFK

Az OTFK egyik fontos térszervező újítása az eddigi területfejlesztési dokumentumokhoz mérten a funkcionális várostérség. A területi fejlesztések alapegységei a városok és a vidéki térségek együttműködésére épülő, a várost és vonzáskörzetét magában foglaló várostérségek lesznek (szakmai kifejezéssel funkcionális várostérség – FVT). Lehatárolásuk alapulhat a különböző funkciók vonzáskörzeteit kimutató területi elemzésekre, de ugyanígy a térségi együttműködés hagyományokra és a térségi identitásminták eloszlására is.

1.2.2 Kapcsolódás Békés Megye Területfejlesztési Konceptiójához és Programjához

Békés megye Területfejlesztési Konceptiója 2014-ben (3/2014 (II.14.) KGY határozattal) került elfogadásra.

Békés megye jövőképe: „Békés megye értékeinek megtartásával, alkotó-, innovatív és fenntartható megújításával Magyarország élelmiszergazdaságának motorja, fenntartható mintatérsége, a hazai megújuló agrárium szervező ereje kíván lenni.”

Békés megye fejlesztésének átfogó célja 2020-ig: „A megyében élők életkörülményeinek és környezeti feltételeinek javítása, a megye fenntartható gazdasági és társadalmi viszonyainak megteremtése. A foglalkoztatás javítása.”

A szarvasi kistérséghez kapcsolódó stratégiai célok:

- Értékalapú gazdaságfejlesztés
- Térség-specifikus brandek fejlesztése
- Természeti és épített értékek óvása, alkotó innovatív továbbfejlesztése

A dokumentum kiemeli az 1222/2011. (VI.29.) Korm. határozatot (A gyorsforgalmi- és főúthálózat hosszú távú fejlesztési programja), amely az M44 autótút Kunszentmárton kelet - Kondoros kelet szakasz út fejlesztését rögzíti. A dokumentum ismerteti továbbá a nyomvonalak kialakítását, miszerint a tervezett M44 autótút II. szakasza Kunszentmárton után Öcsödötől délre csatlakozik az I. szakaszhoz és halad ÉK-i irányba. A tervezett nyomvonal délről kerüli el Békésszentandrás és Szarvas települést és Csabacsúd alatt csatlakozik a III. szakaszhoz.

A megyei dokumentum foglalkozik a megye területén lévő településeken az arzénal szennyeződött ivóvíz előfordulásával, mely Szarvas településén és tőle délre fekvő településeken jelentős mértékben jelen van.

A dokumentum foglalkozik továbbá a megyében lévő kistérségek HDI (Human Development Index) értékeivel, melyen kitűnik, hogy a megyében Békéscsabai kistérség után a szarvasi kistérség a legjobb értékekkel rendelkezik. Kiemelkedő az írástudók aránya a 6 évesnél idősebb népességben belül, illetve a képzettségi index.

A fejlesztési célrendszer a megye összes településére, meghatározásra került, Szarvas vonatkozásában a következőket tartalmazza:

- Tőkeállomány növelése
- K+F ráfordítás növelése
- Helyi termékfejlesztés
- Elérhetőség javítása
- Helyi piacok működtetése
- Ökológiai funkciójú értékek védelme, megtartása
- Gasztroturizmus fejlesztése
- Innovatív egészségturizmus
- Foglalkoztatás javítása

A megyei területfejlesztési koncepció elkészítése után indult meg a „Békés megye területfejlesztési programja 2014 – 2020” dokumentum kidolgozása (a 218/2009. (X.6.) Korm. rendelet alapján), melyet 2014. szeptember 9-én a Békés Megyei Önkormányzat Közgyűlése fogadott el a 81/2014. (IX. 9.) KGY. számú határozatával.

A stratégiai program célja, hogy meghatározza azokat a középtávú fejlesztési célokat és tevékenységeket, melyek a megyében megvalósulhatnak. A stratégiai program céljai kapcsolódnak Békés megye Területfejlesztési Koncepciójának átfogó és stratégiai fejlesztési irányaihoz.

2. ábra: Békés megye fejlesztésének stratégiai céljai (2020-ig)

Forrás: Békés megye Területfejlesztési Programja 2014-2020 – stratégiai program

Békés megye operatív programja három programból épül fel, melyek projektcsomagokból állnak. ezek a programok szorosan illeszkednek a Békés Megyei Közgyűlés által elfogadott stratégiai célokhoz. Az egyes programok egymásra épülnek, kiegészítik egymást.

A megyei dokumentum részletesen bemutatja az egyes Operatív Programokhoz kapcsolódó projektcsomag elemeket. Mivel a végleges Operatív Programot az Európai Unió Bizottsága később fogadta el, ezért néhány témában a besorolás nem megfelelő helyen van, vagy nem releváns.

3. ábra: Békés megye operatív programjának felépítése

Forrás: Békés megye Területfejlesztési Programja 2014 – 2020 alapján, saját szerkesztés

A Szarvasi Járás részprogramja:

1. Intézkedés: A Szarvasi járás településfejlesztési programja.
2. Intézkedés: A Szarvasi járás turisztikai fejlesztése.
3. Intézkedés: Települési kerékpárút hálózat fejlesztése.
4. Intézkedés: Környezetvédelmi és energiahatékonysági beavatkozások a Szarvasi járásban.
5. Intézkedés: Járási közszolgáltatások infrastrukturális fejlesztései.
6. Intézkedés: A helyi identitástudat és társadalmi befogadás erősítése a Szarvasi járásban.

Szarvas városa a következő gazdaságfejlesztési részprogramokban érintett:

- Komplex vállalkozásfejlesztés (Szarvasi Ipari Park Infrastruktúra fejlesztése)
- Komplex agrárfejlesztés (helyi termék piacának fejlesztése)
- Komplex turizmusfejlesztés (Szarvas Város komplex turisztikai fejlesztése a Történelmi Magyarország szellemiségében)

A dokumentum jelöli az egyéb uniós és nemzetközi finanszírozású programok és tisztán hazai támogatással megvalósuló programok kereteit, melyek a következők:

Egyéb Európai Unió és nemzetközi támogatás keretei:

- Horizont 2020 keretprogram, mely Európa globális versenyképességének növelését célozza az „Innovatív Unió” kezdeményezésének keretein belül,
- az európai Területi Együttműködési Programok, melyek határon átnyúló együttműködéseket, transznacionális és interregionális együttműködési formákat is támogatnak,
- URBACT program, mely a fenntartható városfejlődést célozza meg,
- Visegrádi Alap, mely a közép-európai projekteket támogatja.

Tisztán hazai támogatás keretei:

- Nemzeti Kulturális Alap, melynek célja a nemzeti és az egyetemes értékek létrehozásának, megőrzésének, valamint hazai és határon túli terjesztésének támogatása.
- A Kutatási és Technológiai Innovációs Alap (KTIA) a magyar gazdaság technológiai innovációját támogatja
- Magyar Labdarúgó Szövetség pályaépítési programját, melyet az MLSZ 2011-ben indított el, és célja a hazai labdarúgás infrastrukturális feltételeinek javítása volt.

A megyei prioritás szerinti csoportosítás a megye átfogó céljával és stratégiai céljaival összefüggésben állnak.

1.2.3 Egyéb térségi fejlesztési koncepciókhoz, programokhoz való kapcsolódás

Szarvasi Kistérség
Területfejlesztési
Koncepciója

A **Szarvasi Kistérség Területfejlesztési Koncepcióját** 2005-ben készítette el a Körös-szögi Kistérségi Területfejlesztési Ügynökség. A Koncepció 10 éve készült, ezért felülvizsgálata időszzerű. A Koncepció alapcélja:

- Az Európai Unióban is versenyképes, egységes kistérség megvalósítása, amely tradíciókra alapozva folyamatosan megújulni képes.

A stratégiai célok:

- A helyi gazdaság sikeres tradíciókra támaszkodó, a lakosság jelenleginél magasabb szintű konvertálható képzettségre építő, az ezredforduló igényeinek megfelelő gazdasági szerkezet kialakítása
- Az kistérségi tudásbázis által adott előnyök jobb kihasználása, az információs társadalomba illeszkedés, a K+F tevékenységek eredményeinek hasznosítása a kistérség minden területén
- A sokszínű társadalmi (nemzetiségi, kulturális) és természeti értékek megőrzésével és fejlesztésével egészséges és vonzó környezet megteremtése a kistérség és azon kívüli lakosság részére

A Koncepciónak hat programja van, melyek prioritásokra és alprogramokra oszlanak:

- Versenyképes gazdasági szerkezet kialakítása és az információs társadalom fejlesztése
- A hazai és nemzetközi viszonylatban is eladható turisztikai kínálat megteremtése
- A humán erőforrás fejlesztése
- Környezetvédelem és a kapcsolódó infrastruktúra fejlesztése
- Az agrárgazdaság és a hozzá kapcsolódó feldolgozóipar fejlesztése
- A vidéki életminőség javítása

Koncepció jövőképe kitér a technikai-technológiai fejlesztések és a környezetterhelés csökkentés fontosságára, a turizmusfejlesztés lehetőségeire, valamint a gazdasági fejlesztések lehetőségeire és annak pozitív társadalmi, gazdasági és környezeti hatásaira.

A Koncepció a 2004-es Európai Unió csatlakozás után készült el, így a dokumentumban már megjelennek a regionális politikai alapelvei is.

A Körös-menti Turisztikai és Kulturális Egyesület 2011. februárban jött létre, mely 2011 végére regisztrált TDM szervezetté alakult át. A TDM szervezet EU-s támogatási források igénybevitelével 2013 júniusára elkészítette a térség Turisztikai Stratégiáját (**Körös-menti Turisztikai és Kulturális Egyesület TDM Szervezet – Békésszentandrás, Szarvas, Kondoros térsége Turisztikai, Marketing és Desztinációfejlesztési Stratégiája** címmel)

A stratégia célja, hogy megalapozza a desztináció turizmusának további tudatos fejlesztését, ehhez – elemezve a térség turisztikai vonzerőit, kínálatának és keresletének jelenlegi helyzetét, valamint a hazai és nemzetközi kereslet új irányzatait és várható alakulását – kijelöli a távlati célokat és prioritásokat, amelyek egy környezetbarát, ugyanakkor sajátos arculatú turizmus kialakítására irányulnak és felvázolja a megvalósítás mikéntjét is. A stratégia alapul szolgál a további konkrét tervek, turisztikai fejlesztési programok és a vállalkozók, befektetők projektjeinek kidolgozásához, ezáltal elősegíti a térség turizmusának tudatos, az adottságokkal összhangban lévő és összehangolt fejlesztését.

A stratégia gyakorlatilag a fenntartható turizmus megteremtéséhez nyújt irányvonalat, amely feltételezi a természeti és kulturális értékek óvását és megőrzését, valamint a Körös-menti TDM új arculatának kialakulását.

A desztináció a magyarországi turizmus felfedezetlen mozaikja. A másik oldalról nézve: a turizmus egy jobbra még kihasználatlan lehetőség a térség számára, hogy változatosabbá tegye gazdaságát, új munkahelyeket és jövedelmeket teremtsen. E lehetőségeket kihasználni nem könnyű feladat. Ezen a gondon igyekszik segíteni ez a stratégia oly módon, hogy elemezvén a jelenlegi helyzetet igyekszik felkutatni a turizmus fejlesztésének reális lehetőségeit.

A Stratégiában a következő fejlesztési elképzelések fogalmazódnak meg:

A Stratégia hosszú távú (ez esetben 3-5 év) fejlesztési elképzelései:

- Tessedik tanya felújítása, funkcióval, tartalommal való felruházása
- Tessedik kultusz erősítése, Tessedik út kialakítása
- A kondorosi Batthyány-Geist kastély bekapcsolása a térség turizmusába

A Stratégia középtávú (ez esetben 1-3 éven belüli) fejlesztési elképzelései:

Általános elképzelések:

- Szolgáltatások színvonalának emelése
- Szálláshelyek minőségi fejlesztése
- Új rendezvények generálása (Tessedik Napok)
- Pályázati források felkutatása a nagy befektetést igénylő beruházásokhoz

Konkrét fejlesztési elképzelések:

- Csodaszarvas legendája köré épülő turisztikai termékek kidolgozása (Történelmi Emlékút, Országközep)
- Tessedik múzeum, Szárazmalom, Szlovák tájház interaktívva tétele
- Anna-liget, Erzsébet-liget hasznosítása (Kneipp-ösvény)

ITS DA Konzorcium

 TRENECON COWI

 mapi

- Fedett attrakciók kialakítása (játsház, mini golf, gokart pálya)
- Vízi színház pozicionálása
- A békésszentandrási szőnyeggyár bekapcsolása a térségi idegenforgalomba (épület, mint látványosság és tevékenység: kézi csomózás)

A stratégia rövid távú fejlesztési elképzelései a rendelkezésre álló erőforrások felhasználása és egységbe rendezése:

- Programcsomagok kialakítása
- Osztályoknak, családoknak interaktív játékok szervezésre a tagtelepüléseken (Szarvason, Kondoroson, Békésszentandrásan és Csabacsúdon)
- Információs pont kialakítása a szarvasi Arborétumnál, közlekedés megoldása (kerékpár kölcsönzési lehetőség, lovas kocsi, kisbusz)
- Fakultatív programok összegyűjtése és rendszerezése, ezek megfelelő promotálása, a desztinációban eltöltött idő növelése érdekében
- Helyi termékek (food és non-food) bevonása az idegenforgalomba (Gallicoop, Szarvasi Mozzarella, szarvasi kotyogó)
- Fürdő pozicionálása, lehetőségeinek feltérképezése
- Egységés arculat és marketing kommunikáció kialakítása

1.3 A területrendezési tervekkel való összefüggések vizsgálata

1.3.1 Országos Területrendezési Terv (OTrT)

Az Országos Területrendezési Terv (OTrT) célja, hogy meghatározza az ország egyes térségei területfelhasználásának feltételeit, a műszaki-infrastrukturális hálózatok összehangolt térbeli rendjét, tekintettel a fenntartható fejlődésre, valamint a területi, táji, természeti, ökológiai és kulturális adottságok, értékek megőrzésére, illetve erőforrások védelmére.

Az OTrT 2014. év eleje óta hatályos munkarészei Szarvas tekintetében a következőket tartalmazzák. A részletes jelkulcs megtalálható a vonatkozó jogszabályban.

6. térkép: Szarvas város térképkivágata az OTrT-ből

A város igazgatási területét az ország szerkezeti terve az erdőgazdálkodási, a mezőgazdasági, a vegyes és vízgazdálkodási területfelhasználású térségbe sorolta.

A belterület csak szimbólummal szerepe a szerkezeti terven. A tervlapon szerepel a tervezett M44 gyorsforgalmi út nyomvonala, szerepelnek a meglévő 44. sz. I. rendű és a 443.j. II. rendű főutak nyomvonalai is. A település térségében tervezettek a Szarvas (44.sz. főút) – Orosháza - Mezőkovácsháza - Battonya (Románia), és a Kisújszállás (4 sz. főút) – Túrkeve – Mezőtúr – Szarvas (44. sz. főút) meglévő összekötő utak nyomvonala jelölt főutak. A településen vezet az országos kerékpárút törzshálózat nyomvonala is, a Körös-völgyi kerékpárút egy szakasza.

A város igazgatási területén észak-déli irányban halad egy földgázszállító vezeték, valamint a település területének keleti sarkát érinti egy 400 kV-os átviteli hálózati elem is.

Az igazgatási terület északi szélén jelzi a területrendezési terv szerkezeti lapja az elsőrendű árvízvédelmi fővédvonalat, valamint a Dögös-Kákafoki csatornát.

A térségek meghatározása az OTrT szerint:

- 6. erdőgazdálkodási térség: országos, kiemelt térségi és megyei területrendezési tervekben megállapított területfelhasználási kategória, amelybe olyan meglévő erdőterületek és erdőtelepítésre alkalmas területek tartoznak, amelyeknek erdőgazdálkodásra való alkalmassága termőhelyi viszonyaik alapján kedvező és az erdőtelepítés környezetvédelmi szempontból is szükséges vagy indokolt,

- 18. mezőgazdasági térség: országos, kiemelt térségi és megyei területrendezési tervben megállapított területfelhasználási kategória, amelyben elsősorban mezőgazdasági művelés alatt álló területek találhatóak,
- 33. települési térség: országos, kiemelt térségi és megyei területrendezési tervben megállapított területfelhasználási kategória, amelybe a település belterülete, valamint a belterületen kívüli beépített és beépítésre szánt területek tartoznak,
- 39. vegyes területfelhasználású térség: országos, kiemelt térségi és megyei területrendezési tervben megállapított területfelhasználási kategória, ahol a mezőgazdaságnak és erdőgazdaságnak egyaránt meghatározó szerepe van, és a mezőgazdasági területek és erdőterületek mozaikossága jellemző,
- 43. vízgazdálkodási térség: országos, kiemelt térségi és megyei területrendezési tervben megállapított területfelhasználási kategória, amelybe Magyarország felszíni vízrajzi hálózata (vízfolyások és tavak) és parti sávja tartozik.

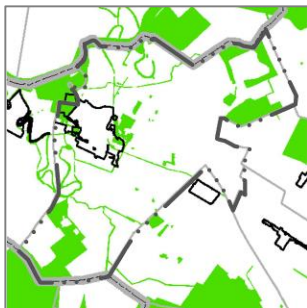
Az egyes érintett térségi területfelhasználási kategóriákra vonatkozó előírások:

- 6.§14 (1) Az országos területfelhasználási kategóriákon belül a kiemelt térségi és megyei területfelhasználási kategóriák kijelölése során a következő szabályokat kell alkalmazni:
  - a) az erdőgazdálkodási térséget legalább 75%-ban erdőgazdálkodási térség kategóriába kell sorolni;
  - b) a mezőgazdasági térséget legalább 75%-ban mezőgazdasági térség kategóriába kell sorolni;
  - c) a vegyes területfelhasználású térséget legalább 75%-ban mezőgazdasági, erdőgazdálkodási vagy vegyes területfelhasználású térség kategóriába kell sorolni;
  - d) a települési térség bármely települési területfelhasználási egységbe sorolható;
  - e) a vízgazdálkodási térséget legalább 90%-ban vízgazdálkodási térség kategóriába kell sorolni;

Az országos térségi övezeti tervi részletei

A várost érintő térségi övezetek:

7. térkép: Országos ökológiai hálózat

Az országos ökológiai hálózat érinti a város belterületének környékét és az igazgatási terület déli és keleti részének több feltjét is.

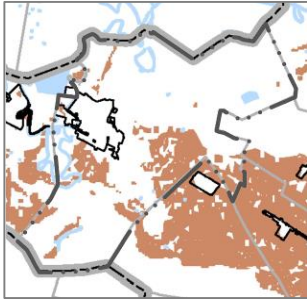
Az országos ökológiai hálózatra vonatkozó előírások:

- 13. §
  - (1) Az országos ökológiai hálózat övezetben csak olyan kiemelt térségi és megyei területfelhasználási kategória, illetve olyan övezet jelölhető ki, amely az ökológiai hálózat természetes és természetközeli élőhelyeit és azok kapcsolatait nem veszélyezteti.
  - (2) Az övezetben bányászati tevékenységet folytatni a bányászati szempontból kivett helyekre vonatkozó előírások alkalmazásával lehet.

- (3) Az országos ökológiai hálózat övezetét a kiemelt térségi és a megyei területrendezési tervekben magterület, ökológiai folyosó, valamint pufferterület övezetbe kell sorolni.

8. térkép: Kiváló termőhelyi adottságú szántóterület övezete

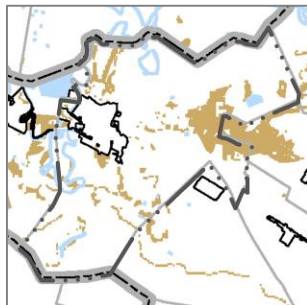
A kiváló termőhelyi adottságú szántóterület övezete a város területét középső részét érinti.

Az övezetre vonatkozó törvényi előírás:

- 13/A. § (1) Kiváló termőhelyi adottságú szántóterület övezetében beépítésre szánt terület csak kivételesen, egyéb lehetőség hiányában területrendezési hatósági eljárás alapján jelölhető ki.

- (2) Az övezetben külszíni bányatelket megállapítani és bányászati tevékenységet engedélyezni a bányászati szempontból kivett helyekre vonatkozó szabályok szerint lehet.

9. térkép: Jó termőhelyi adottságú szántóterület övezete

A jó termőhelyi adottságú szántóterület övezete főleg az igazgatási terület keleti részeit érinti.

A jó termőhelyi adottságú szántóterület övezetére vonatkozó előírások:

- 13/B. § A településrendezési eszközökben a jó termőhelyi adottságú szántóterület övezetét a mezőgazdasági terület területfelhasználási egység kijelölésénél figyelembe kell venni.

10. térkép: Kiváló termőhelyi erdőterület övezete

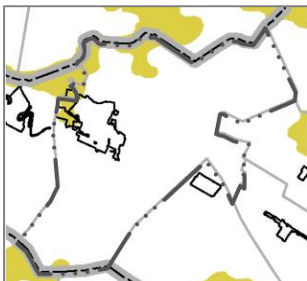

A város igazgatási területének csak kisebb foltjait érinti a kiváló termőhelyi erdőterület övezete.

A kiváló termőhelyi adottságú erdőterület övezetére vonatkozó előírások:

- 14. § (1) Kiváló termőhelyi adottságú erdőterület övezetében új beépítésre szánt terület nem jelölhető ki.
- (2) Az övezetben külszíni bányatelket megállapítani és bányászati tevékenységet engedélyezni a bányászati szempontból kivett helyekre vonatkozó szabályok szerint lehet.

11. térkép: Tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő terület övezete

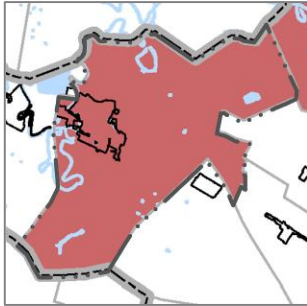
A tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő terület övezete a belterülettől északra lévő, a vízpart menti részeit érinti.

A tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő terület övezetére vonatkozó előírások:

- 14/A. § (1) A tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő terület övezete területét a kiemelt térségi és megyei területrendezési terv és annak alapján a településszerkezeti terv pontosítja.
- (2) Az övezet (1) bekezdés szerint pontosított lehatárolása által érintett területre a kiemelt térség és a megye területrendezési tervének megalapozó munkarésze keretében meg kell határozni a tájjelleg helyi jellemzőit, valamint a település teljes közigazgatási területére készülő településrendezési eszköz megalapozó vizsgálata keretében meg kell határozni a tájjelleg megőrzendő elemeit, elem-együtteseit, valamint a tájképi egység és a természeti adottságokhoz igazodó hagyományos tájhasználat helyi jellemzőit.
- (3) Az övezet (1) bekezdés szerint pontosított lehatárolása által érintett területre a tájképi egység és a hagyományos tájhasználat fennmaradása érdekében a helyi építési szabályzatban meg kell határozni a területhasználatra és az építmények tájba illeszkedésére vonatkozó szabályokat.
- (4) A helyi építési szabályzat az építmények tájba illeszkedésének bemutatására látványterv készítését írhatja elő és a készítésre vonatkozó követelményeket határozhat meg.
- (5) Az övezetben bányászati tevékenységet a bányászati szempontból kivett helyekre vonatkozó szabályok szerint lehet folytatni.
- (6) Az övezetben a közlekedési és energetikai infrastruktúra-hálózatokat, erőműveket és kiserőműveket a tájképi egység megőrzését és a hagyományos tájhasználat fennmaradását nem veszélyeztető műszaki megoldások alkalmazásával kell elhelyezni.

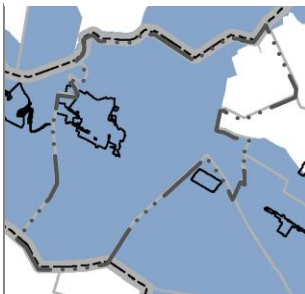
12. térkép: Világörökségi és világörökségi várományos terület övezete

A világörökségi és világörökségi várományos terület övezetére vonatkozó előírások:

- 14/B. § (1) A világörökségi és világörökségi várományos terület övezetét a településrendezési eszközökben kell tényleges kiterjedésének megfelelően lehatárolni.
- (2) Az (1) bekezdés szerint lehatárolt világörökségi és világörökségi várományos területen:
  - a) a területfelhasználás módjának és mértékének összhangban kell lennie a világörökségi kezelési tervben meghatározott célokkal,
  - b) új külszíni művelésű bányatelek nem létesíthető, meglévő külszíni művelésű bányatelek területe nem bővíthető,
  - c) a közlekedési és energetikai infrastruktúra-hálózatokat, eróműveket és kiseróműveket a kulturális és természeti örökségi értékek sérelme nélkül, területi egységüket megőrizve, látványuk érvényesülését elősegítve és a világörökségi kezelési tervnek megfelelően kell elhelyezni.

13. térkép: Országos vízminőség-védelmi terület övezete

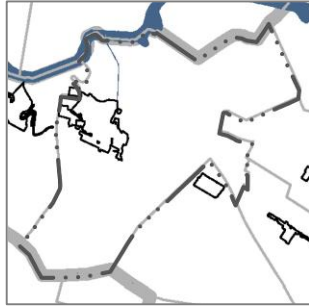
Az országos vízminőség-védelmi terület övezete a település igazgatási területének majdnem az egészét érinti.

Az országos vízminőség-védelmi terület övezetre vonatkozó előírás:

- 15. § (1) Az országos vízminőség-védelmi terület övezetében keletkezett szennyvíz övezetből történő kivezetéséről és az övezeten kívül keletkezett szennyvizek övezetbe történő bevezetéséről a kiemelt térség és a megye területrendezési tervében rendelkezni kell.
- (2) Az övezetbe tartozó települések településrendezési eszközeinek készítése során ki kell jelölni a vízvédellemmel érintett területeket, és a helyi építési szabályzatban az építési övezetre vagy övezetre vonatkozó szabályokat kell megállapítani.
- (3) Az övezetben bányászati tevékenységet a bányászati szempontból kivett helyekre vonatkozó szabályok szerint lehet folytatni.

14. térkép: Nagyvízi meder és a Vásárhelyi-terv továbbfejlesztése keretében megvalósuló vízkár-elhárítási célú szükségtározók területének övezetei

A nagyvízi meder és a Vásárhelyi-terv továbbfejlesztése keretében megvalósuló vízkár-elhárítási célú szükségtározók területének övezetei közül csak a nagyvízi meder területének övezete érinti a települést.

- Nagyvízi meder területének övezete
- Vásárhelyi-terv továbbfejlesztése keretében megvalósuló vízkár-elhárítási célú szükségtározók területének övezete

1.3.2 Békés Megye Területrendezési Terve

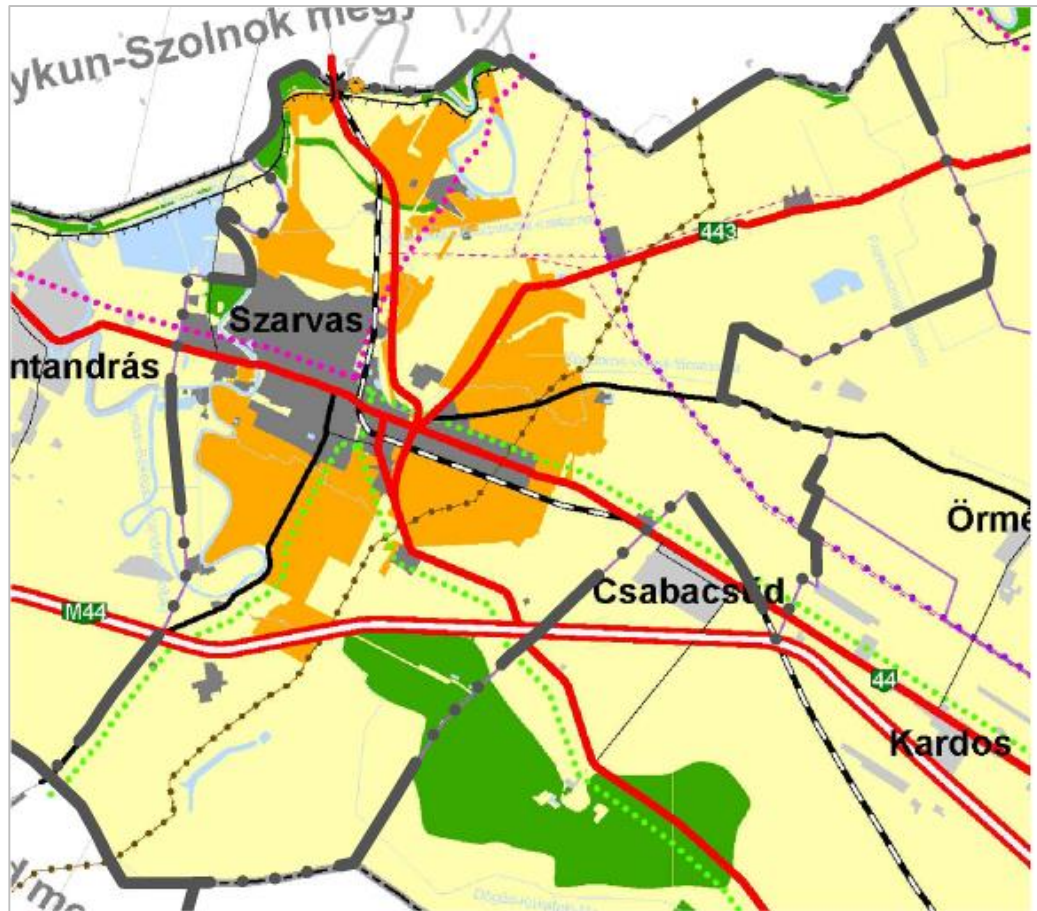
A megyei területrendezési terv 2005-ben készült. Békés megye területrendezési tervéről a 15/2005. (X.7.) KT. sz. rendelet szól, egységes szerkezetbe a 11/2012. (VI.27.) önkormányzati rendelettel foglalták. A rendelet célja, hogy meghatározza a megye egyes térségei területfelhasználásának feltételeit, a műszaki-infrastrukturális hálózatok összehangolt térbeli rendjét, tekintettel a fenntartható fejlődésre, valamint a területi, táji, természeti, ökológiai és kulturális adottságok, értékek megőrzésére, illetve erőforrások védelmére.

A megyei területrendezési terv új országos területrendezési tervvel való összhang szerinti felülvizsgálatát el kell készíteni.

Szarvas Város a
 megyei szerkezeti
 terven

15. térkép: Térségi Szerkezeti Terv

Forrás: 15/2005. (X.7.) KT rendelet, 5. melléklet, (Beiktatta a 11/2012. (VI. 27.) önkormányzati rendelet 11. §. Hatályos 2012. VII. 27-től.)

JELMAGYARÁZAT					
	városias települési térség		országos kerékpárút törzshálózati eleme		átvitelt befolyásoló 120 KV-os elosztó hálózat
	hagyományosan vidéki települési térség		térségi kerékpárút-hálózati eleme		térségi ellátást biztosító 120 KV-os elosztó hálózat
	vegyes területfelhasználású térség		kereskedelmi (nemzetközi) repülőtérre fejlesztendő repülőtér		kiserőmű
	építmények által igénybevett térség		térségi jelentőségű logisztikai központ		elsőrendű árvízvédelmi fővonal
	erdőgazdálkodási térség		gyorsforgalmi és főúthálózaton levő határátkelő		10 millió m ³ -t meghaladó térfogattal tervezhető tározási lehetőség
	mezőgazdasági térség		vasúti törzshálózaton levő határátkelő		főút
	vízgazdálkodási térség		térségi határátkelő		mellékút
			nemzetközi és hazai szénhidrogén szállítóvezeték		a transzeurópai vasúti áruszállítási hálózat részeként működő orsz. törzshál. vasútvonal
					egyéb országos törzshálózati vasútvonal
					vasúti mellékvonal

A város igazgatási területét a megyei szerkezeti terv az erdőgazdálkodási, a mezőgazdasági, a vegyes, vízgazdálkodási és a városias települési területfelhasználású térségbe sorolta.

A térségi területfelhasználási kategóriákra vonatkozó előírások:

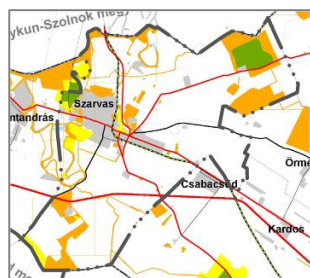
- 6.§ (2) A kiemelt térségi és megyei területfelhasználási kategóriákon belül a települési területfelhasználási egységek kijelölése során a következő szabályokat kell alkalmazni:
  - a) az erdőgazdálkodási térséget legalább 85%-ban erdőterület területfelhasználási egységbe kell sorolni;
  - b) a mezőgazdasági térséget legalább 85%-ban mezőgazdasági terület, beépítésre szánt különleges honvédelmi terület, beépítésre nem szánt különleges honvédelmi terület vagy

természetközeli terület területfelhasználási egységbe kell sorolni, a térségben nagyvárosias lakóterület és vegyes terület területfelhasználási egység nem jelölhető ki;

- c) a vegyes területfelhasználású térséget legalább 85%-ban mezőgazdasági terület, erdőterület vagy természetközeli terület területfelhasználási egységbe kell sorolni, a fennmaradó részen nagyvárosias lakóterület kivételével bármely települési területfelhasználási egység kijelölhető;
  - d) a települési térség bármely települési területfelhasználási egységbe sorolható;
  - e) a vízgazdálkodási térséget legalább 85%-ban vízgazdálkodási terület vagy természetközeli területfelhasználási egységbe kell sorolni;
  - f) az építmények által igénybe vett térséget az adott építmény jellege szerinti települési területfelhasználási egységbe kell sorolni.
- (3) Az országos területfelhasználási kategóriákra vonatkozó szabályoknak a kiemelt térség vagy a megye területére vetítve, a kiemelt térségi és megyei területfelhasználási szabályoknak a település közigazgatási területére vetítve kell teljesülniük.

16. térkép: Magterület, ökológiai folyosó és a puffer terület övezete

A település vízpartok menti sávok és a belterülettől északra lévő területek az ökológiai folyosó részei, az északkeleti településrészen és a belterülettől északnyugatra lévő területen az ökológiai folyosóhoz magterület csatlakozik. A belterület környékén a magterületekhez és az ökológiai folyosóhoz puffer terület csatlakozik.

A térségi övezetekre vonatkozó előírások:

- 17. § (1) Az övezetben beépítésre szánt terület nem jelölhető ki, kivéve, ha:
  - a) a települési területet a magterület vagy a magterület és az ökológiai folyosó körülzárja, és
  - b) a kijelölést más jogszabály nem tiltja.
- (2) Az (1) bekezdésben szereplő kivételek együttes fennállása esetén, a beépítésre szánt terület területrendezési hatósági eljárás alapján jelölhető ki. Az eljárás során vizsgálni kell, hogy biztosított-e a magterület, a magterület és az ökológiai folyosó természetes és természetközeli élőhelyeinek fennmaradása, valamint az ökológiai kapcsolatok zavartalan működése.
- (4) Az övezetben a közlekedési és energetikai infrastruktúra-hálózatok elemeinek nyomvonala, az erőművek és kiserőművek a magterület természetes élőhelyeinek fennmaradását biztosító módon, az azok közötti ökológiai kapcsolatok működését nem akadályozó műszaki megoldások alkalmazásával helyezhetők el.
- (6) Az övezetben új külszíni művelésű bányatelek nem létesíthető, meglévő külszíni művelésű bányatelek nem bővíthető.

- 18. § (1) Az ökológiai folyosó övezetében új beépítésre szánt terület nem jelölhető ki, kivéve, ha:
  - a) a települési területet az ökológiai folyosó vagy a magterület és az ökológiai folyosó körülzárja, és
  - b) a kijelölést más jogszabály nem tiltja.
- (2) Az (1) bekezdésben szereplő kivételek együttes fennállása esetén, a beépítésre szánt terület területrendezési hatósági eljárás alapján jelölhető ki. Az eljárás során vizsgálni kell, hogy biztosított-e az ökológiai folyosó természetes és természetközeli élőhelyeinek fennmaradása, valamint az ökológiai kapcsolatok zavartalan működése.
- (4) Az övezetben a közlekedési és energetikai infrastruktúra-hálózatok elemeinek nyomvonala, az erőművek és kiserőművek az ökológiai folyosó és az érintkező magterület természetes élőhelyeinek fennmaradását biztosító módon, az azok közötti ökológiai kapcsolatok működését nem akadályozó műszaki megoldások alkalmazásával helyezhető el.
- (5) Az övezetben új külszíni művelésű bányatelek nem létesíthető, meglévő külszíni művelésű bányatelek nem bővíthető.
- 19. § Pufferterületen a településszerkezeti terv beépítésre szánt területet csak abban az esetben jelölhet ki, ha az a szomszédos magterület vagy ökológiai folyosó természeti értékeit, biológiai sokféleségét, valamint táji értékeit nem veszélyezteti.

17. térkép: Kiváló termőhelyi adottságú erdőterület övezete

A kiváló termőhelyi adottságú erdőterület övezete a települést érinti, az erdőtelepítésre alkalmas terület övezetét a módosított OTRT megszüntette.

Az övezet előírásai:

- 14. § (1) Kiváló termőhelyi adottságú erdőterület övezetében új beépítésre szánt terület nem jelölhető ki.
- (2) Az övezetben külszíni bányatelket megállapítani és bányászati tevékenységet engedélyezni a bányászati szempontból kivett helyekre vonatkozó szabályok szerint lehet.

1.4 A szomszédos települések hatályos szerkezeti terveinek Szarvas város fejlesztését befolyásoló megállapításai

18. térkép: Szarvas város és a környező települések

Forrás: saját szerkesztés

- **Békésszentandrás:** nincs Szarvas települést érintő elhatározás a településrendezési tervében
- **Mezőtúr:** a Mezőtúr- Szarvas közötti 4631 j. összekötő út új nyomvonal mindkét város településszerkezeti tervében szerepel, az új nyomvonal Szarvas belterületétől keletre halad
- **Szentés:** nincs Szarvas települést érintő elhatározás a településrendezési tervében
- **Gyomaendrőd:** hatályos településrendezési terve Szarvas városra vonatkozóan tartalmaz megállapításokat:
  - a hulladéklerakó telep elhelyezkedése, megközelítése, valamint
  - a 443-as út Öregszőlők területén tervezett nyomvonal korrekciója kapcsán
- **Csabacsúd:** nincs Szarvas települést érintő elhatározás a településrendezési tervében
- **Kardos:** nincs Szarvas települést érintő elhatározás a településrendezési tervében
- **Örménykút:** nincs Szarvas települést érintő elhatározás a településrendezési tervében
- **Eperjes:** nincs Szarvas települést érintő elhatározás a településrendezési tervében

1.5 Hatályos településfejlesztési döntések

1.5.1 A hatályos településfejlesztési koncepció és Integrált Városfejlesztési Stratégia megállapításai

Településfejlesztési
Koncepció

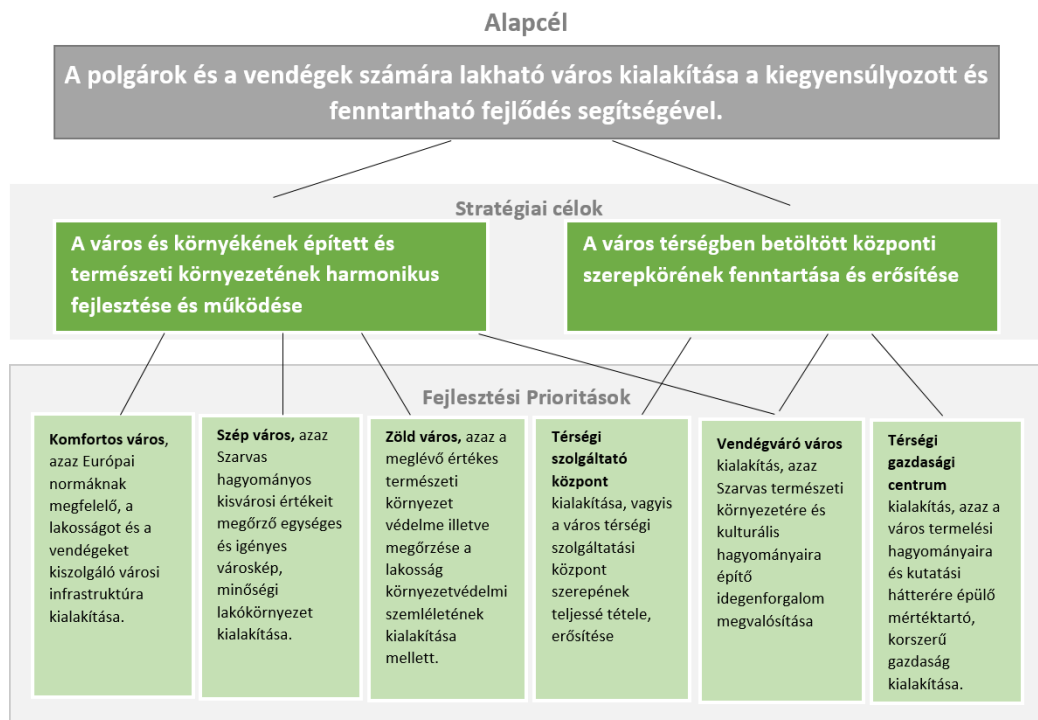
Szarvas Város Önkormányzata a 248/2002. (VI. 20.) képviselő-testületi határozattal fogadta el az épített környezet alakításáról és védelméről szóló módosított 1997. évi LXXVIII. törvény (Étv.) 2.§ 27. pontjában található fogalom meghatározása szerinti településfejlesztési koncepciót.

Az 1997-ben elfogadott LXXVIII. törvény (Étv.) definiálta a településfejlesztési koncepció feladatát, de maga a településfejlesztési koncepció tartalmi követelményei nem voltak rendeletben meghatározva, még nem állt rendelkezésre egységes metodika.

A Koncepció készítése során a partnerség már megjelent. Kérdőívek kerültek kiküldésre a városban dolgozó cégeknek, intézményeknek, illetve helyi újságban megjelentették a véleményformálás lehetőségét, melyek beépítésre kerültek a dokumentumba. A településfejlesztési koncepció célrendszere a 2009-es IVS készítés során felülvizsgálatra került, ennek megfelelően a koncepció a 340/2009. (VI.18.) határozattal módosításra került.

A koncepció Szarvas hosszú távú fejlesztési céljait és a fejlesztési programok kidolgozásához szükséges irányelveket fogalmazza meg.

4. ábra: A Szarvasi Településfejlesztési Koncepció célrendszere

Forrás: Szarvasi Településfejlesztési Koncepció

Integrált
Városfejlesztési
Stratégia

A középtávú (7-8 évre szóló) fejlesztési irányokat meghatározó Integrált Városfejlesztési Stratégia a településre vonatkozóan 2009-ben készült. A stratégiai szintű dokumentum célja a területi alapú, területi szemléletű tervezés megszilárdítása, a városrészekre vonatkozó célok kitűzése és annak középtávon való érvényesítése. A dokumentum készítése participatív tervezési módszerrel történt.

A dokumentum a városfejlesztés stratégiai irányait az alábbiak szerint jelölte ki:

- célzott gazdaságfejlesztés;

ITS DA Konzorcium

TRENECON COWI

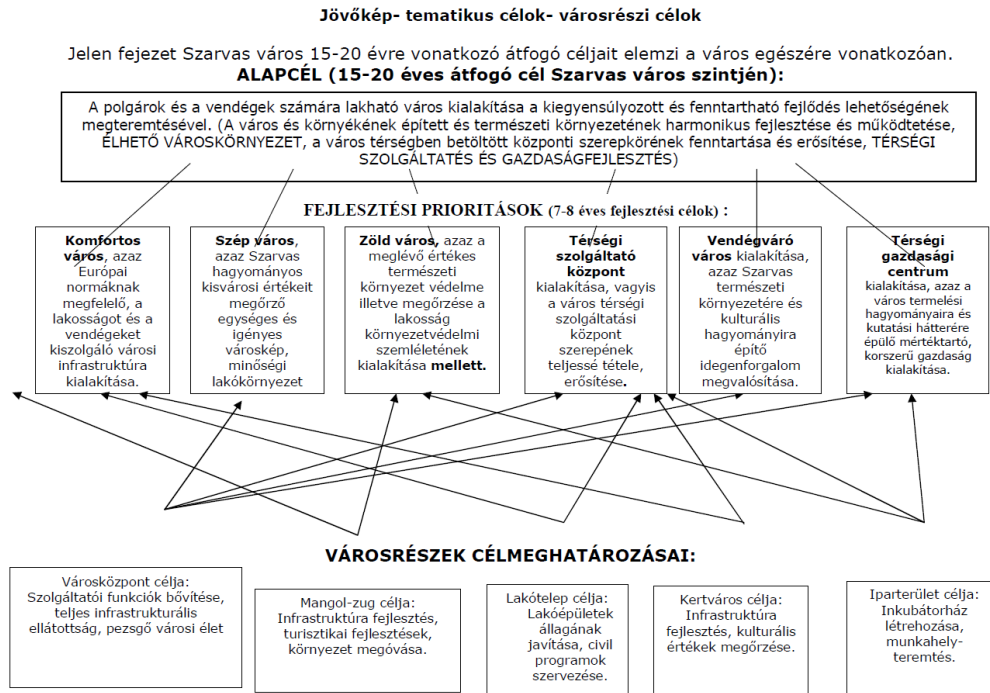
map

- életszínvonal megőrzése, épített és természeti értékek megóvása;
- városi szegénység csökkentése;
- turizmusfejlesztés.

A fenti irányok alapján az IVS-ben 6 fejlesztési prioritás (tulajdonképpen városi szintű stratégiai cél) és 5 városrészi cél került megfogalmazásra az alábbi ábrán jelzettek szerint.

5. ábra: Szarvas Város Integrált Városfejlesztési Stratégiájának célrendszere

Forrás: Szarvasi Integrált Városfejlesztési Stratégia 2009

A 2009-es célrendszerben foglaltak megvalósítása érdekében a város az elmúlt 5 évben a rendelkezésre álló forráslehetőségek sikeres lehívásával, tudatosan, lépésről-lépésre haladva számottevő eredményeket ért el. Belvárosának épített környezete: épületeinek és városi intézményeinek (pl: Szlovák Általános Iskola, Vajda Péter művelődési ház; Szakorvosi rendelőintézet) jelentős része megújult, a Körös-parton csodálatos környezetben megépült a Vízi Színpad. Utcáinak, tereinek jelentős része felújításra került (pl: Deák Ferenc u. felújítása; Fő tér felújítása, Kossuth tér felújítása; Ó-templom környékének rehabilitációja; Kossuth utca sétáló utcává alakítása, részben egyirányúsítása); a gazdasági funkció erősítése, szolgáltatói színvonalának emelése érdekében sor került az Árpád utcai üzlethelyiségeinek homlokzat felújítására. A Piac és környezetének megújítása érdekében is számos lépést tett a város (pl: piaccsarnok és kiszolgáló épület megépítésével.)

A település gazdag természeti és kulturális adottságaira építve, azokat feltérképezve, összegyűjtve és rendszerezve a rendelkezésre álló forráslehetőségek felhasználásával a turisztikai attrakciók és háttérinfrastruktúra fejlesztése tekintetében is jelentős előrelépések történtek. Az elmúlt évek tudatos tevékenysége révén a városban mára meghatározó szegmenssé vált a turizmus. A támogatási forráslehetőségek kimerülésével és a magánérs források szűkülésével a tervezett fejlesztések egy része azonban még mindig megvalósításra vár, illetve a meglévő adottságok sokrétűsége továbbra is jelentős kihasználatlan potenciálokat rejt a város és a térség turizmusfejlesztése tekintetében.

A helyi gazdaság az elmúlt évek számos kihívása és nehézsége ellenére Békés megye többi településéhez képest és a település méretéhez képest országos szinten is stabilnak és erősnek mondható, a város önkormányzata üzleti infrastruktúra fejlesztésével (ipari park bővítés, inkubátorház kialakításával és működtetésével) lehetőségei szerint igyekezett támogatni a helyi és betelepülő vállalkozásokat.

A gazdasági válság ellenére a mezőgazdasági termékfeldolgozásra épülő helyi nagyvállalkozások a térségi gazdaság meghatározó szereplői bírtak maradni (pl: Gallicoop Pulykahús Zrt, Pioneer Hi-Bred Zrt.), jelentős foglalkoztatotti létszámmal, lehetőségeik szerinti fejlesztések megvalósításával, a helyi beszállítói hálózat megőrzésével. A helyi gazdaság erősítése, prosperitásának megőrzése érdekében tett erőfeszítések és eddig elért eredmények ellenére gazdaságfejlesztés terén jelentős fejlesztésekre van szükség a térségi foglalkoztatási szerepkör további erősítése érdekében.

A közműhálózati és intézményi infrastruktúra felújítása tekintetében szintén számottevő az előrelépés. A szennyvíz-; és ivóvíz hálózat fejlesztése révén az ellátottsági mutatók az elmúlt 5-6 évben ugrásszerűen javultak, a város oktatási-nevelési és közintézményeinek jelentős része felújításra került, kerékpárutak építése kapcsán ugyancsak jelentős előrelépések történtek. Közmű és városi infrastruktúra fejlesztések folytatása, a hiányzó elemek megvalósítása továbbra is tartogat feladatokat.

2. táblázat: Az IVS-ben megjelölt akcióterületi fejlesztések megvalósulása

	Érintett városrész(ek)	Indikatív tevékenység	Megvalósult? Igen/Nem/Folyamatban van
1	Városközpont Szabadság út	Egészségügyi szakellátás rendszerének fejlesztése	IGEN
2	Városközpont Anna-liget 8.	Termásvíz fejlesztés	FOLYAMATBAN
3	Iparterület Orosházi út 8.3589/10, 3588	Inkubátorház az ipari park területén	IGEN
4	Kertváros Városközpont Erzsébet liget 778 Hoffmann utca 1., Ady Endre u. 1., Szabadság u. 36.	Múzeum fejlesztés	RÉSZBEN
5	Városközpont, Béke utca 1	Új Polgármesteri Hivatal kialakítása	IGEN
6	Városközpont Szabadság u. 28.	Mitrovsky-kastély fejlesztése	FOLYAMATBAN, belső felújítás és új funkció megtelepítése továbbra is indokolt
7	Városközpont Szabadság u. 1-3.	Városi Könyvtár fejlesztése	NEM
8	Városközpont Piac tér	Piacfejlesztés	IGEN, de folytatása tervezett
9	Városközpont, Kertváros Kossuth u.	Oktatási projekt	IGEN
10	Városközpont, Lakótelep Szent Istvántér, Bolza sétány, Templom tér, Fő tér, Vásártér, Kossuth tér	Városi terek felújítása (belterület)	IGEN, folytatása tervezett

Forrás: saját szerkesztés

A városban megvalósuló fejlesztéseket részletesen az 1-es számú melléklet tartalmazza az alábbi témakörök szerint:

- egészségügyi, oktatási intézmények fejlesztése;
- csapadékvíz- és szennyvíz-elvezető hálózat fejlesztése;
- gazdaságfejlesztési és ipari parki beruházások;
- energetikai fejlesztések;
- közlekedési hálózat megújítása, bővítése;
- környezetvédelmi beruházások;

Az Integrált Városfejlesztési Stratégia keretében Anti-szegregációs Terv is készült. Ez volt az első olyan dokumentum, ahol a szegregátumok lehatárolásra kerültek. A szegregációs terv elsősorban területi dimenzióban, a szegregációs folyamatok szempontjából vizsgálja az esélyegyenlőségi problémák meglétét és a problémák kezelésére komplex intézkedési tervet fogalmaz meg.

19. térkép: Szarvas szegregációs területeinek lehatárolása 2009-ben készült IVS-ben

Forrás: Szarvas IVS 2009

A korábbi Integrált Városfejlesztési Stratégia elkészítése óta (2009. óta) érdemi változás nem történt a szegregátumok szociális és foglalkoztatási mutatóiban. Az infrastruktúra területén ebben az időszakban épült ki a szennyvízcsatorna-hálózat a szegregátumokban. Ugyancsak ebben az időszakban létesítette a Habitat for Humanity nevű szervezet a Habitat-pontot a városban, amely a szegregátumokban élők lakhatási helyzetét is segítette. A településen tíz éve működik a Csodaszarvas Tanoda. Az Öngondoskodó családok a Kárpát-medence szívében és a „Kender helyett gyógynövény” című programok segítik a hátrányos helyzetű csoportok integrációját. Biztos Kezdet Gyerekház működik a településen.

A következő táblázat a 2009-ben tervezett, de megvalósításra nem kerülő beavatkozásokat tartalmazza.

3. táblázat: A 2009-ben elkészített IVS tervezett, megvalósításra nem került anti-szegregációs célú beavatkozásai

Ágazat	Korábbi IVS anti-szegregációs tervének tervezett intézkedései	Megjegyzés
Foglalkoztatás	Hátrányos helyzetű munkavállalók munkaerő-piaci esélyeinek javítása; Munkaügyi Központ támogatásával képzések szervezése, piacképes ismeretek megszerzése	forrás hiányában nem valósult meg
Közoktatás	„Csökkent képességű” gyermekek oktatásának biztosítása, kéttanítós modell bevezetése	nem valósult meg, 2013-tól állami közfeladat, azóta sem történt változás
	Közoktatási Kerekasztal létrehozása	nem valósult meg
Lakhatás	Szociális bérlakás program a külterületeken élők részére	forrás hiányában nem valósult meg

Forrás: Önkormányzati információszolgáltatás

Az alábbi táblázat pedig azon beavatkozásokat tartalmazza, amelyek az integráció érdekében megvalósultak a 2009-es IVS elkészítése óta. Elsősorban horizontális anti-szegregációs beavatkozások történtek a városban. Az önkormányzat számos civil és egyházi partner bevonásával folytatott érdemi deszegregációs intézkedéseket. Ugyanakkor ezek egy része eseti, pályázathoz kötött program volt. Az önkormányzat kifejezett célja, hogy az integrációs beavatkozások fenntarthatóságát megteremtse, a már meglévő jó gyakorlatok átvételével, bevezetésével a szegregátumokat nem csak fizikai értelemben szüntesse meg, hanem az emberek képzettségi és foglalkoztatási mutatóinak javításával, az alacsony státuszt számolja fel a településen. A szegregáció oldása és a szegregátumok lakhatási, infrastrukturális helyzetében nem történt jelentős változás

A 2009-es IVS Anti-szegregációs Terve által megfogalmazott célok:

1. Az alacsony státuszú lakosság területi koncentrációjának közép- és hosszútávon való csökkentése
  - 1.1 30 év alatti fiatalok számára átmeneti lakhatási megoldás nyújtása
  - 1.2 Nyugdíjas otthonok férőhelyeinek bővítése
  - 1.3 A foglalkoztatás növelése közmunkaprogrammal
  - 1.4 Infrastruktúra fejlesztése
  - 1.5 Oktatási integráció biztosítása

4. táblázat: Anti-szegregációs célú beavatkozások és azok eredményei (2009-2014) a városban

	Korábbi IVS anti-szegregációs terv megvalósult intézkedései (zárójelben a cél sorszáma, amihez hozzájárul)	Eredmény /értékelés
Horizontális anti-szegregációs beavatkozások	Közmunkaprogramok szervezése	2014-ben mintegy 300 fő vett rész benne
	Egyházak becsatornázása az ifjúság- és családvédelem, drogvenció munkájába	Kábitószertügyi Egyeztető Fórum működtetése. Számos találkozó, konferencia, meghívott vendégek a prevenció és terápia részéről is
	Roma Nemzetiségi Önkormányzat munkájának támogatása	Eredményes
	IPR bevezetése az iskolában	Megtörtént. Ma már nem önkormányzati feladat.
	Szervezett továbbtanulási és pályaválasztási programok bevezetése az általános iskola 6. osztályától kezdve	Megtörtént. Ma már nem önkormányzati feladat.
	Pályázati források igénylése a pedagógusok mentálhigiénés képzésére és gondozására	Megtörtént. Ma már nem önkormányzati feladat.
Lakhatás	Szociális bérlakások építése (1)	20 szociális bérlakás átadása történt meg
	A külterületen élő hátrányos helyzetben lévő fiatalok segítése a tulajdoni lakáshoz jutásban (lakásvásárlási támogatás formájában). (1)	3 ingatlan felajánlása kedvezményes feltételekkel
	Térfigyelő kamerák kihelyezése a veszélyeztetett területeken	43 db kihelyezett kamera + 14 db kihelyezése folyamatban van. Eddig 18 bűncselekmény felderítésében segített.

Forrás: Önkormányzati információszolgáltatás

1.5.2 Hatályos településfejlesztési és településrendezési szerződések

Az épített környezet alakításáról és védelméről szóló 1997. évi LXXVIII. törvény 30/A §-a szerint: „(1) A települési önkormányzat egyes településfejlesztési célok megvalósítására településrendezési szerződést (a továbbiakban: szerződés) köthet az érintett telek tulajdonosával, illetve a telken beruházni szándékozóval (a továbbiakban együtt: a cél megvalósítója). „

Az önkormányzat a szerződésben arra vállal kötelezettséget, hogy a szükséges településrendezési eljárást a megállapított határidőn belül megindítja és azt az előírásoknak megfelelően lefolytatja. A szerződésben kikötött vagy vállalt kötelezettségek és a megvalósuló településrendezési cél között közvetlen összefüggésnek kell lennie.

A település idáig nem élt a településrendezési szerződés kínálta lehetőséggel.

1.6 Településrendezési Tervi előzmények

1.6.1 Hatályban lévő településrendezési eszközök

Szarvas városa rendelkezik hatályos Településszerkezeti tervvel a város egész területére vonatkozóan. A Helyi építési szabályzatát a város a Szarvas Város Önkormányzata képviselő-testületének a 27/2014. (XII.19.) önkormányzati rendeletével, a 12/2010. (IX.24.) önkormányzati rendeletével, a 19/2008. (VII. 24.) rendeletével és a 23/2009. (VIII. 28.) rendeletével módosított, 19/2006. (V.19.) rendeletével alkotta meg.

A rendelet szerint a város területe az alábbi területfelhasználási egységekbe sorolható:

Beépítésre szánt területek:

- lakó (L), ezen belül: nagyvárosi (Ln), kisvárosi (Lk), kertvárosi (Lke), falusias (Lf)
- vegyes (V), ezen belül: településközpont vegyes: (Vt), központi vegyes (Vk)
- gazdasági (G), ezen belül: kereskedelmi, szolgáltató (Gksz), ipari (Gip), egyéb ipari (Ge)
- üdülő (Ü), ezen belül: üdülőházas (Üü),
- különleges (K): ezen belül: különleges célú szabadtéri sport (Kke), különleges intézményi (Ki), különleges bányászati (Kb)

Beépítésre nem szánt területek:

- közlekedési és közmű (K): ezen belül:
  - általános közlekedési és közmű (Köü),
  - vasúti közlekedési és közmű (Kvö), közlekedési (Kö)
- zöld: (Z),
  - közpark (Kp),
  - közkert (Zkk)
- erdő: (E) ezen belül:
  - védelmi (Ev),
  - egészségügyi-szociális-turisztikai (Ee),
  - gazdasági (Eg)
- mezőgazdasági (M) ezen belül:
  - általános mezőgazdasági (Ma),
  - mezőgazdasági tanyás (Ma-1, Ma-2),
  - kertes mezőgazdasági (Mkk),
  - Mezőgazdasági városkörnyéki tanyás övezet (Ma-vk),
  - védő rendeltetésű mezőgazdasági kertes (Mvk),
  - mezőgazdasági különleges (Mk)
- vízgazdálkodási (Vg) területfelhasználási egységeket határol le.

Az építési övezeteken belül különböző karakterű alövezeteket különböztetnek meg:

- 1-es (nagyvárosi- rekonstrukciós)
- 2-es (polgárvárosi)
- 3-as (mezővárosi)
- 4-es (korszerű-családházás)
- 5-ös (kertvárosi)
- 6-os (falusias)
- 7-es (egyéb) karakterű építési övezeteket határol le.

A Helyi építési szabályzat III. fejezete tartalmazza:

- a környezetvédelmi előírásokat;
- a helyi sajátosságokra, a helyi védelemre vonatkozó előírásokat. (Az országos régészeti és természetvédelmi szabályokat a helyi rendelet megismétli.)
- Ugyanebben a fejezetben vannak továbbá az építési tilalmakra, a védőtávolságokra, védőterületekre, valamint a közlekedési és a közmű létesítményekre vonatkozó előírások, valamint
- a zöldterületi szabályok is.

A rendelet IV. fejezete a rendeletben használt fogalmakat határozza meg. Az V. fejezet a mellékleteket, függelékeket sorolja fel, és záró rendelkezéseket, a hatálybaléptetést rögzíti.

A rendelet mellékletei:

- 1. számú melléklet: Szarvas város igazgatási területére vonatkozó 1:10.000-es és 1:4000-es szabályozási terv
- 2. számú melléklet: Szarvas városépítési övezeteinek táblázata
- 3. számú melléklet: Szarvas város Országosan védett épületeinek listája
- 4. számú melléklet: Szarvas város Helyi egyedi védelem alá tartozó épületek értékvizsgálata
- 5. számú melléklet: Szarvas város közlekedési területei, út-minta keresztszelvényei
- 6. számú melléklet: Szarvas város különleges madárvédelmi, illetve kiemelt jelentőségű különleges természet-megőrzési területei

A rendelet függelékei:

- 1. számú függelék: Szarvas város régészeti azonosított lelőhelyei
- 2. számú függelék: Szarvas város helyi védelemre javasolt természeti és egyedi táji értékei
- 3. számú függelék: Hivatkozott jogszabályok jegyzéke

A rendelet 1:10.000-es külterületi és 1:4.000-es belterületi szabályozási terveket említ, a rendelkezésre álló tervek átdolgozásra kerültek, a külterületre és a belterületre, összesen 27 belterületi, és 29 külterületi szelvényen, 1:6000 és 1:5000-es léptékben.

A helyi épített örökség védelméről a képviselő-testület a 35/2009.(XI.20.) rendeletét a 13/2010.(XI.24.) rendeletével módosította.

A településre 2009-ben készült Integrált Városfejlesztési Stratégia.

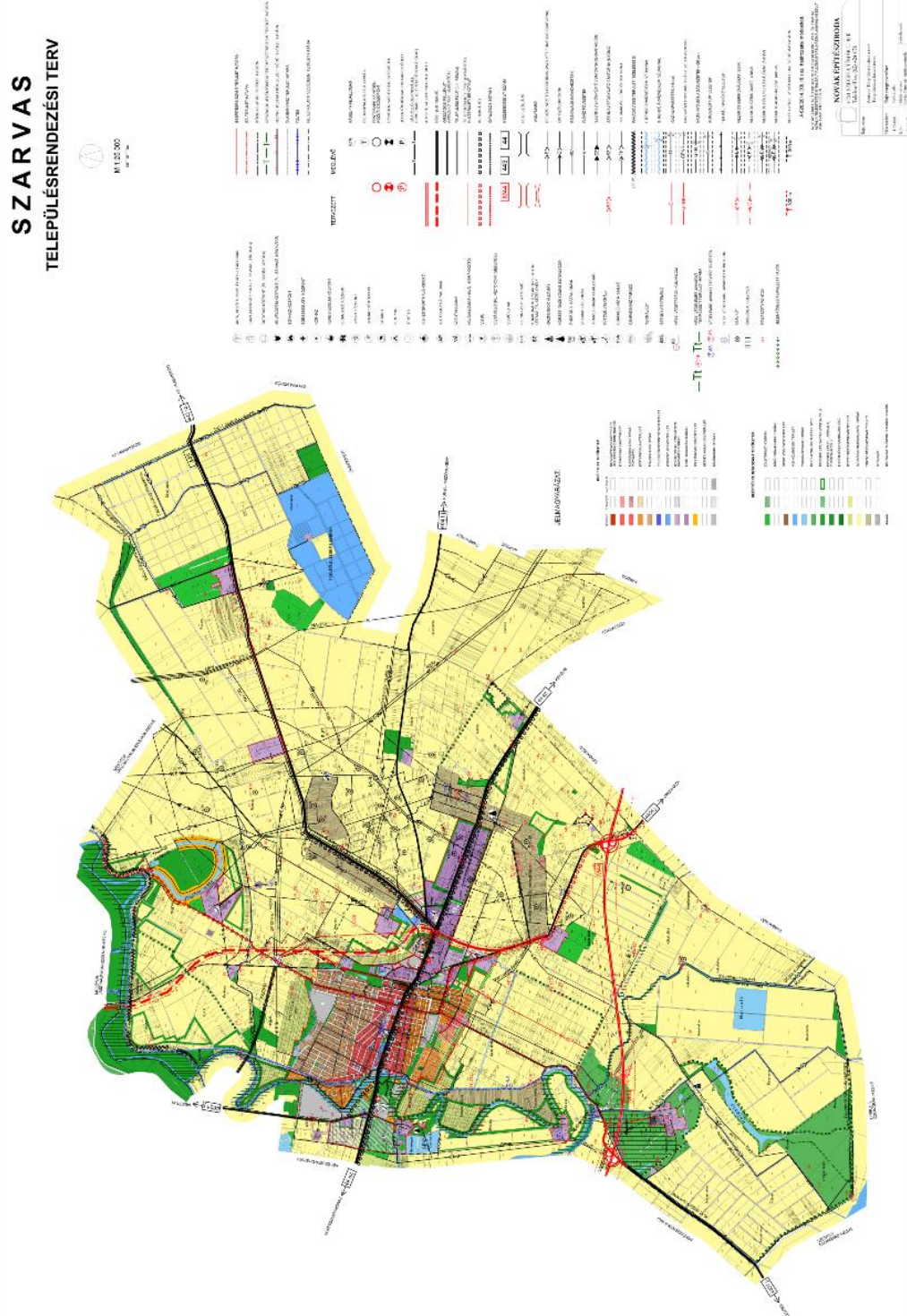
1.6.2 Hatályos településszerkezeti terv megállapításai, megvalósult elemei

1.6.2.1 A hatályos településszerkezeti terv megállapításai

A terv legfontosabb elhatározásai külterületen az új közúti közlekedési nyomvonalak kijelölése. A belterülettől délre, kellő távolságra, húzódik a tervezett M44 gyorsforgalmi út, melyen csomópontok tervezettek a Szentesi és az Orosházi úttal. Új nyomvonalon haladna a 4404 j., Mezőtúr-Orosháza közötti út, szarvasi szakasza is, ez a belterülettől nem messze, a vasút túloldalán, a gazdasági területek mellett haladna. A külterületen ezen kívül a terv jellemzően a kialakult területeket sorolta be a törvényi előírások szerinti kategóriákba. Meglévők a nagytáblás szántóterületek, a kistelkes kertes részek, az erdő és a vízgazdálkodási területek is. Meglévők a tanyás térségek és a külterületi mezőgazdasági telepek is. Kisebb, vízparti területeken, a holtág és a Hármaskörös mellett, javasol a terv erdősírtést. A Békésszentandrás úti két oldalán a javaslat sport célú különleges területeket jelölt ki. A belterületet a tervezett 4404. j. útig javasolja a terv bővíteni kelet felé, belterületbe vonva a meglévő, és a tervezett gazdasági területeket. Az ettől keletre, a 44. sz. út két oldalán jelölt gazdasági telkeket beépítésre szánt és nem szánt területi határral jelölték. A belterület dél felé kertvárosias lakóterületi tömbökkel és véderdősávval bővílné. A bővítés itt általános és kertes mezőgazdasági területek rovására valósulna meg.

20. térkép: Szarvas településrendezési terve

Forrás: Szarvas Város Településszerkezeti Terv 2009 (Novák Építésiroda, Szeged)

A TSZT a belterületen a meglévő, kialakult települési tömböket sorolja be a meglévő használat szerint. A városközpont települési, kistérségi intézményei a Szabadság utca mentén található. További intézményeket, településközponti területeket a terv a Belvárosban, a központhoz közel fekvő, még gazdasági vagy hasznosítatlan területeken jelöl ki. A belterület északi fele kisvárosias és falusias lakóterületi tömbökből áll. A belterület bővítése itt, csak egy kisebb lakótömb kialakítását jelenti. A vasút felé további gazdasági sávok és erdők tervezettek. A belterület dél felé nagyobb résszel bővül. Itt kertvárosias és kisvárosias lakóterület, zöldterület, különleges terület és véderdő kialakítása tervezett. A település déli részén, a tervezett belterület keleti szélén a meglévőkhöz újabb, főként, kereskedelmi, szolgáltató gazdasági területek, tömbök, telkek kerültek kijelölésre.

A belterület nyugati, vízparti részei az üdülés, a szabadidő, sport terei. A terv belterületbe vonja az Arborétumot, az út menti tervezett sportterületet, a főút déli oldalán a meglévő fürdőt, parkerdőt, a tervezett szabadidős területet is.

1.6.2.2 A településszerkezeti terv megvalósult és meg nem valósult elemei

Lakóterületek	<ul style="list-style-type: none"> ■ az északon tervezett falusias lakótömb nem alakult ki, ■ a délen tervezett kertvárosias és kisvárosias lakóterület kialakítása elkezdődött, a Szentesi út menti kisvárosias, sorházas telkek már be is épültek,
Intézményi és vegyes területek	<ul style="list-style-type: none"> ■ a városközpont és az alközpontok intézményei közül több létesítményt felújítottak, a belterületen még több üzemi, ipari terület van, működő létesítményekkel, ezek a területek az intézményi tartalékterületek,
Gazdasági területek	<ul style="list-style-type: none"> ■ a belterületen meglévő üzemi létesítmények még működnek, a keleten kijelölt gazdasági, ipari és kereskedelmi, szolgáltató jellegű területek, telkek betelepülése, hasznosítása fokozatosan történik, a kijelölt területeken még van bővítési lehetőség,
Zöldterületek	<ul style="list-style-type: none"> ■ a déli új lakóterülethez kapcsolódó zöldterület, közpark még nem épült meg,
Különleges területek	<ul style="list-style-type: none"> ■ a nyugati városrész, út menti, északon és délen tervezett különleges sportterületek még nem épültek meg,
Erdők	<ul style="list-style-type: none"> ■ a belterület körül és a vízpartokon javasolt erdők, véderdők még nem kerültek telepítésre,
Közlekedési területek	<ul style="list-style-type: none"> ■ az M44 gyorsforgalmi út nem épült meg, a 4404. jelű Mezőtúr – Orosházi út sem került új nyomvonalra, az átmenő forgalom még a belterületen, a városközpontban halad át,

1.7 A település társadalma

1.7.1 A népesség főbb jellemzői

1.7.1.1 Demográfia

Szarvas város demográfiai helyzete számos tekintetében hasonlóságot mutat az országos vagy a megyei kedvezőtlen folyamatokkal. Az adatokból jól látszik, hogy a rendszerváltozás óta Szarvason közel kétezer fővel kevesebben élnek. A népességcsökkenés különösen az elmúlt évtizedben volt jelentős, 2001. és 2011. között közel 8,4%-kal csökkent a lakónépesség száma, míg azt megelőző tíz év során csupán 2,3%-os volt a népesség fogyása.

A megyei folyamatokat vizsgálva kiderül, hogy Békés megye népességfogyása tartós és jelentős: 1990 óta az állandó népesség 44 ezer fővel, a lakónépesség 60 ezer fővel csökkent, vagyis egy középvárosnyi lakossággal kevesebben élnek itt. 2001 és 2011 között a megyei adatokat vizsgálva a legnagyobb mértékben, 9,0%-kal Békés megye népessége mérséklődött, amely komoly társadalmi problémák kezelését teszi szükségessé.

5. táblázat: Szarvas város népességszám változása 2001 és 2011 között

Adattípus	1990	2001	2011	Lakónépesség 2001/1990 (%)	Lakónépesség 2011/2001 (%)	Lakónépesség / állandó népesség 2001	Lakónépesség / állandó népesség 2011
Állandó népesség (város)	19 065	17 965	17 230			102,96%	98,40%
Lakónépesség (város)	18 934	18 497	16 954	97,69%	91,66%		
Állandó népesség (megye)	411 887	399 302	367 722			99,62	97,89
Lakónépesség (megye)	419 500	397 791	359 948	94,83%	90,49%		
Állandó népesség (ország)	10 381 959	10 078 138	9 773 777			101,19	101,68
Lakónépesség (ország)	10 374 823	10 198 315	9 937 628	98,30%	97,44%		

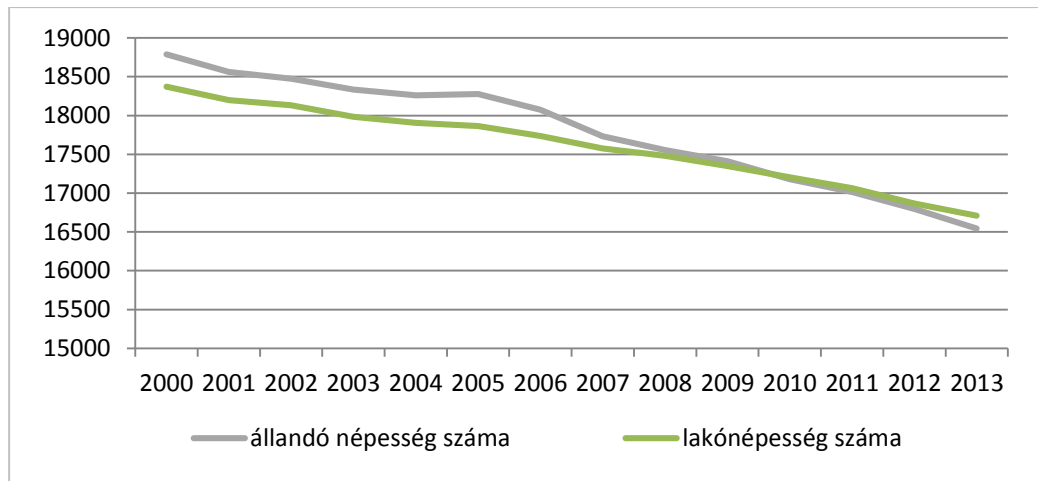
Forrás: KSH Népszámlálás (1990, 2001, 2011.)

Szarvas város állandó és lakónépesség számának változását részletesen vizsgálva elmondható, hogy 2000 óta a népességszám csökkenése tartós és folyamatos. A lakó- és állandó népességszám közötti különbség azonban megfordult a városban. Az itt jelenlevő, lakónépesség száma 2009 óta magasabb, mint az állandó lakosok száma. Ez Szarvas iskolaváros, felsőoktatási centrum szerepének köszönhető, amelynek következtében a hallgatók jelenléte a város lakosságszámának alakulásához is hozzájárul.

A megye más járásszékhelyeivel való összehasonlítás alapján Szarvas város népességcsökkenése 2001 és 2011 között, Gyomaendrődöt követően (ahol 13,32%-os népességvesztés történt) a legnagyobb mértékű. Békés városban 7,3%, míg Gyula esetén 6%-os volt a népesség számának csökkenése.

6. ábra: Szarvas város népességszámának alakulása 1990 és 2013 között (fő)

Forrás: KSH Tájékoztatási Adatbázis (2000-2013)

A város területe 161,5 km² (ezzel Szarvas a 48. legnagyobb közigazgatási területű város, Pécs nagyságához hasonló), népsűrűsége a 2011. évi népszámlálási adatok alapján 105 fő/km², amely az országos értékekkel megegyező, míg Békés megyéhez képest (65 fő/km²) magas népsűrűségű városról van szó. Ennek oka, hogy a megye rurális jellegének köszönhetően, ritkán lakott településszerkezettel és kiterjedt tanyavilággal rendelkezik. A 2001. évi adatokhoz képest a népsűrűségben is csökkenés tapasztalható (8,7%), ez a közel 2000 fős népességszám-csökkenésnek tudható be.

6. táblázat: A népsűrűség alakulása

Terület	2001. év	2011. év	Változás (%)
Szarvas város	115	105	91,3
Békés megye	71	65	91,5
Magyarország	108	105	97,2

Forrás: KSH Népszámlálás (2001, 2011)

Népmozgalom

7. táblázat: Szarvas város népmozgalmi adatai (fő, 2001-2011 között)

Adattípus	2001 – 2011 között
Élveszületések száma (fő)	1600
Halálozások száma (fő)	3012
Természetes szaporodás (fő)	-1412
Vándorlási különbözet (fő)	-385
Teljes népmozgalom (tényleges szaporodás) (fő)	-1797

Forrás: Népszámlálási adatok (KSH) 2001, 2011

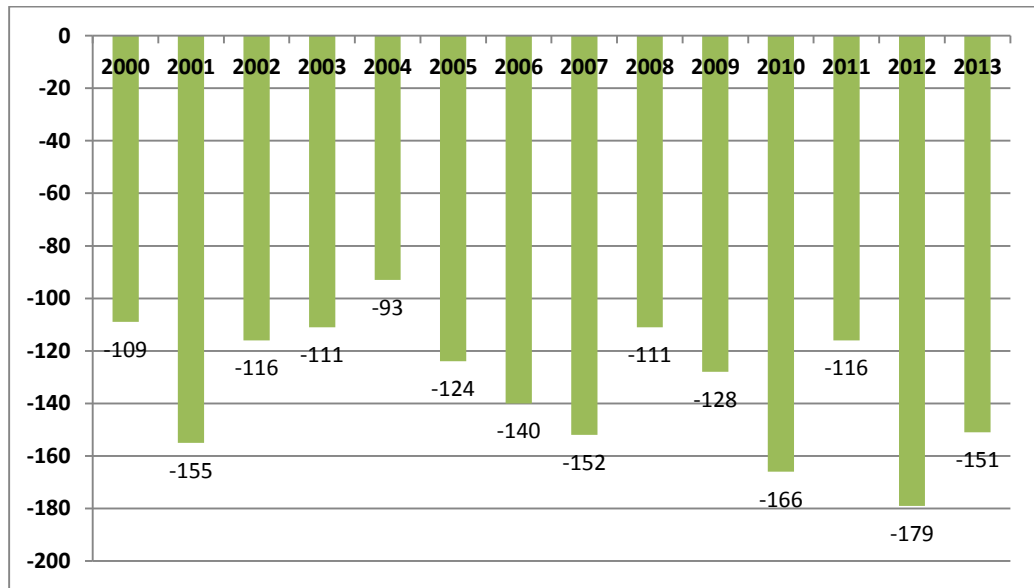
A népességszám csökkenésének oka több tényezőre vezethető vissza. Egyrészt a természetes szaporodás, vagyis a születések és halálozások száma, másrészt a migrációs folyamatok határozzák meg. Szarvas város esetén az utolsó két népszámlálás adatait vizsgálva elmondhatjuk, hogy természetes fogyásról beszélünk.

Az adatokat részletesen elemezve kiderül, hogy folyamatos a népesség fogyás a településen, bár évenként jelentős különbségek tapasztalhatók. A természetes fogyás adatainak tekintetében a legalacsonyabb értékek 2003-ban és 2004-ben, míg a legmagasabbak az utóbbi néhány évben jelentkeztek: 2012-2013-ban a halálozások száma 330-cal magasabb a születések számához képest.

7. ábra: A természetes fogyás alakulása Szarvason 2000-2013 között

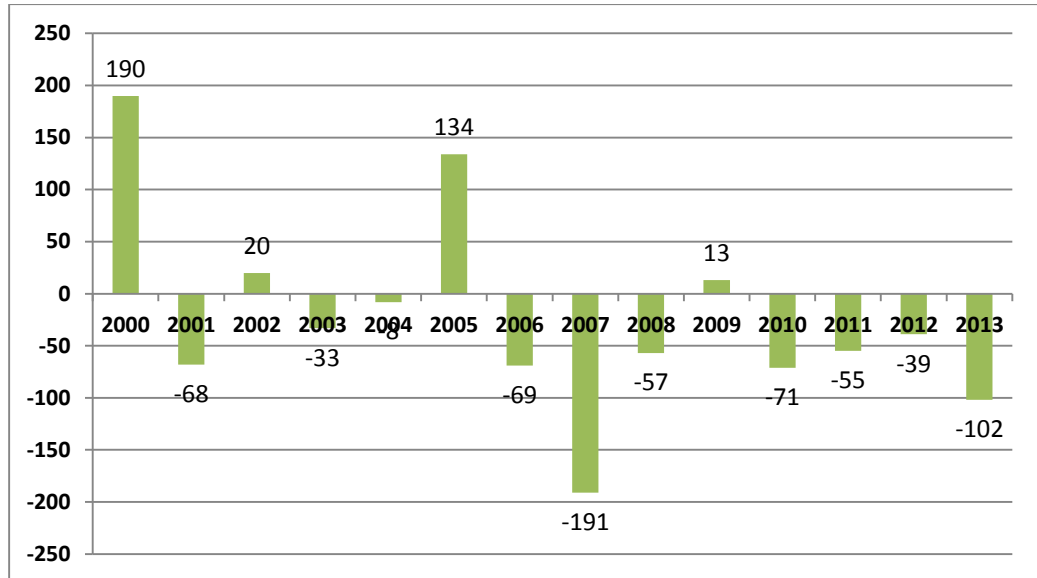
Forrás: KSH

A népességszám változásának további fontos alakító tényezője a vándorlási egyenleg, amely ingadozó képet a városban. 2000 és 2013. között csupán három évben beszélhetünk pozitív egyenlegről, míg a többi időszakban elvándorlás volt jellemző. A maximum érték 2007-ben jelentkezett, ekkor 191-en költöztek el a városból. Az elvándorlás okai között szerepel a térségi munkaerő-piaci krízis következtében, elsősorban a fiatalok elköltözése az ország gazdaságilag fejlettebb térségeibe, valamint megemlíthető a külföldre történő migráció megjelenése is.

A természetes fogyást, valamint a vándorlást együttesen kezeljük, a város lakosságának teljes népmozgalmi adatait kapjuk. Eszerint 2001-től kezdve gyakorlatilag folyamatos a népesség számának csökkenése, csupán 2005-ben jelentkezett minimális növekedés. 2010-től kezdve a város lakossága minimum 160 fővel csökken, így ennek mérséklése, megállítása fontos kihívás a jövőben.

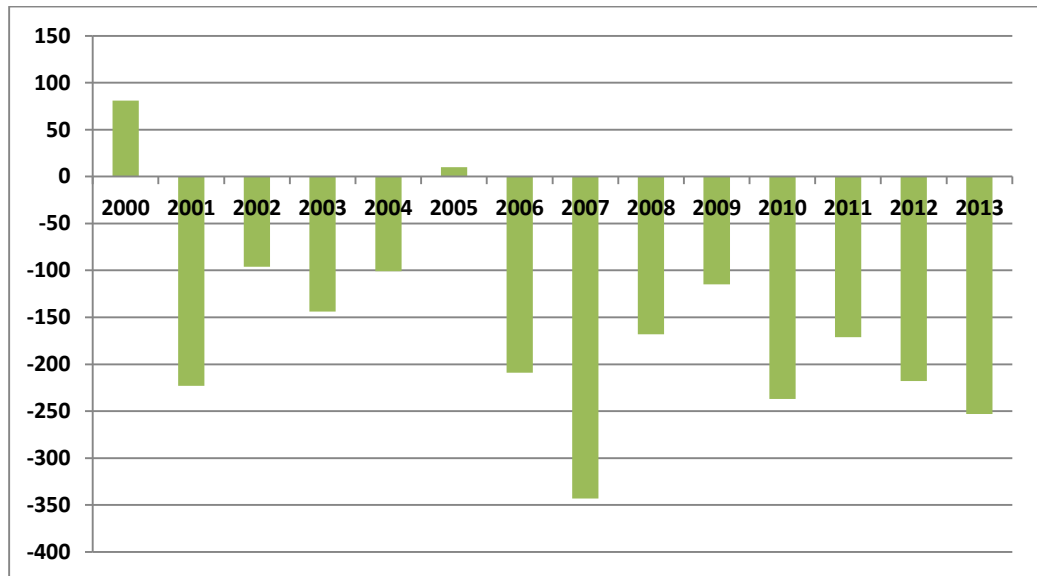

8. ábra: A vándorlási egyenleg alakulása Szarvason 2000 és 2013 között (fő)

Forrás: KSH

9. ábra: A népességszám alakulása Szarvason 2000 és 2013 között (fő)

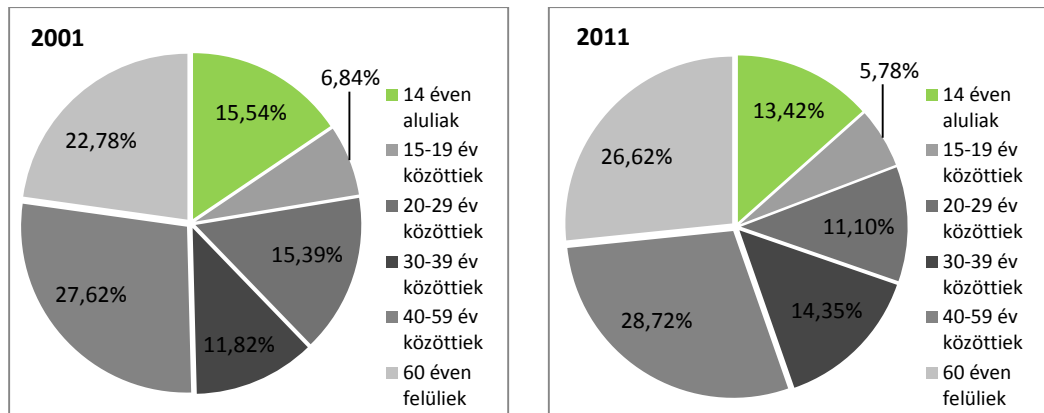
Forrás: KSH

Korösszetétel

A népesség korösszetételének elemzése egyértelműen rávilágít a két népszámlálás közötti öregedés folyamatára, vagyis a 60 éven felüliek arányának növekedésére, ezzel együtt a fiatal korosztály arányának csökkenésére. Fontos kihangsúlyozni, hogy ez új feladatokat és kihívást jelent a város számára, hiszen egyrészt fontos lenne megállítani a fiatal korosztály elvándorlását, másrészt át kell gondolni az intézményrendszerek fenntartását, mind a fiatal, mind pedig az idős korosztály megfelelő kiszolgálása érdekében. Az előregedés trendje nemcsak a városra, hanem Szarvas járás esetén is komoly problémát jelent (a vizsgált tíz év alatt 24,11%-ról 27,41%-ra nőtt az időskorúak aránya). Ez a környező falvak demográfiai krízisét jelzi szintén. A Békés megyei, valamint az országos tendenciákkal összehasonlítva a város korszerkezetének átalakulása markánsabb, tehát nagyon fontos az előregedéshez és népességcsökkenéshez kapcsolódó problémák időben történő felismerése és kezelése.

10. ábra: Szarvas Város korszerkezete (2001 és 2011)

Forrás: KSH Népszámlálás, 2011

Az idősök arányának alakulását összehasonlítva a környékbeli városokkal, Szarvason az idősök aránya Gyomaendrődöt követően (27,7%) a második legnagyobb értéket éri el, a mutató értéke Gyuláéval (26,2%) csaknem megegyező. Legkedvezőbb értékkel Békés városa bír, ahol az idősök aránya 24,6%.

A városban az **eltartott népesség rátája** (a gyermeknépesség (0–14 éves) és az idős népesség (65–X éves) összege a 15–60 éves népesség százalékában) a népesség előregedési tendenciája alapján 2001 és 2011 között: 61,14%-ról 66,78%-ra növekedett. Az eredmény azt mutatja, hogy jelentősen nőtt az eltartottak aránya, ezzel együtt az aktívak aránya 5%-kal csökkent.

A város **öregedési indexe** arról nyújt információt, hogy miként alakul az idős és fiatal korosztály egymáshoz viszonyított aránya. A 2001. évi adatok alapján 100 fiatalkorúra 146 idős jutott, míg 2011-ben ez a szám elérte a 198-at, vagyis kétszer annyi a fiatalkorúak aránya, ami szintén az előregedés idősödés egyik fő jelzőszáma.

A népesség **nemek szerinti megoszlása** tekintve nőtöbbség jelentkezik: míg 2001-ben 52,9% a nők, 47,1% a férfiak aránya, addig 2011-re kismértékű közeledés történt: a férfiak aránya 47,5%-ra emelkedett.

1.7.1.2 Nemzetiségi összetétel

Szarvas város esetén nélkülözhetetlen megemlíteni a városban jelen levő nemzetiségeket, hiszen nagy arányban képviseltetik magukat és szervezeteik fontos közfeladatok ellátásában is részt vesznek.

A két bázisét, vagyis a népszámlálási adatokat vizsgálva elmondhatjuk, hogy mind az országos, mind a megyei átlaghoz képest jóval nagyobb a nemzeti kisebbséghez tartozók aránya, amely tíz év alatt növekedést mutat és mára eléri a 14,5%-ot.

8. táblázat: Hazai nemzeti kisebbséghez tartozó népesség aránya (%)

Települések	2001	2011
Szarvas	10,59%	14,5%
Szarvasi Járás	6,92%	12,43%
Békés megye	6,24%	8,08%
Magyarország	2,32%	3,31%

Forrás: KSH Népszámlálás (2001,2011)

Szarvason a legnagyobb arányban szlovák nemzetiség van jelen, arányuk 2011-ben a teljes lakosság 10,74%-át képezte. Ezt követte a cigány nemzetiség, akik 2,88%-os arányban vannak jelen, továbbá német, orosz, szerb nemzetiséghez tartozók száma lépte át a 15 főt.

A szlovák nemzetiségűek jelenléte a városban meghatározó, történelmük és a megtelepedésük több mint 250 éves történelmi múltra vezethető vissza.

A szlovákok dél-magyarországi megjelenése a 18. század első harmadára tehető, ekkor délre telepítésük során, a törökkor utolsó évtizedeiben jelentek meg az Alföldön, amelynek következtében Békés megye is lassan újranepestedt.

1722-ben Harruckern János György báró a főhadbizottság helyettes vezetője Békés megyét királyi adományként kapta. Harruckern valóságos újrateremtő munkát végzett, nagyrészt német, román és szlovák népességből. Békéscsaba, Szarvas, Komlós lakossága nagy többségében szlovák, míg az akkori megyeszékhely, Gyula három városrészből építkezett magyar, román és német népességgel. Ezen közösségek egy-egy csoportja még a mai napig is Békés megyében él, így a szlovákság egy része is Szarvason. A szlovákok lakta települések mai népességarányát a szlovák lakosság az egykori Csehszlovákiába történő áttelepülése alakította ki, 1947-ben. Az 1946 és 1948 között lezajlott lakosságcsere során közel 25.000 fő áttelepült, aminek következtében a kulturális élet megtorpant. 1948 decemberében azonban megalakult a Magyarországi Szlovákok Demokratikus Szövetsége, amelynek szervezetei 1949 januárjától jöttek létre Békéscsabán, Mezőberényben. Az újabb lendületet a 1990-es évek hozták, amikor is számos új szlovák közösség szervezet jött létre.

Napjainkban a magyarországi szlovákok nagy része a Pilis térségében és Békés megyében él. Kulturális központjuk Békéscsaba, ahol szlovák konzulátus is található. A Békés megyében élő szlovákok száma a legtekintélyesebb, a becslések szerint eléri akár a 40 000 főt is. Jelenleg 17 kisebbségi önkormányzat működik a megyében, valamint 13 településen oktatnak szlovák nyelvet. Békéscsabán, Szarvason és Tótkomlóson szlovák óvodák és kéttannyelvű általános iskolák is működnek.

Szarvas városban a 2001. évi népszámlálás alapján a szlovák nemzetiséghez tartozók aránya 7,88% volt, míg 2011-re ez az arány elérte a 10,45%-ot. A településen idén ünnepelték a Szlovák Önkormányzat fennállásának 20. évfordulóját.

Az intézményrendszer fenntartásában is résztvevőként jelenik meg a Szlovák Önkormányzat, általános iskolát tart fenn. A szlovák iskola létesítése hosszú múltra tekint vissza, 1949. évi megalapítása nagy jelentőségű esemény volt a város és vonzáskörzetében élő szlovák lakosság anyanyelvi kultúrájának megőrzése, ápolása, az asszimilációs folyamat lelassítása szempontjából. 2004-től a Szlovák Általános Iskola, Óvoda és Diákotthonnak a települési önkormányzat helyett az Országos Szlovák Önkormányzat lett az intézmény fenntartója. Szarvason a Szlovák Általános Iskola Óvoda és Diákotthon népszerű a helyi lakosok körében, különösen, amióta felújították és kibővítették az intézményt. Feladata az óvodai nevelés mellett az alapfokú oktatás és a diákotthoni ellátás.

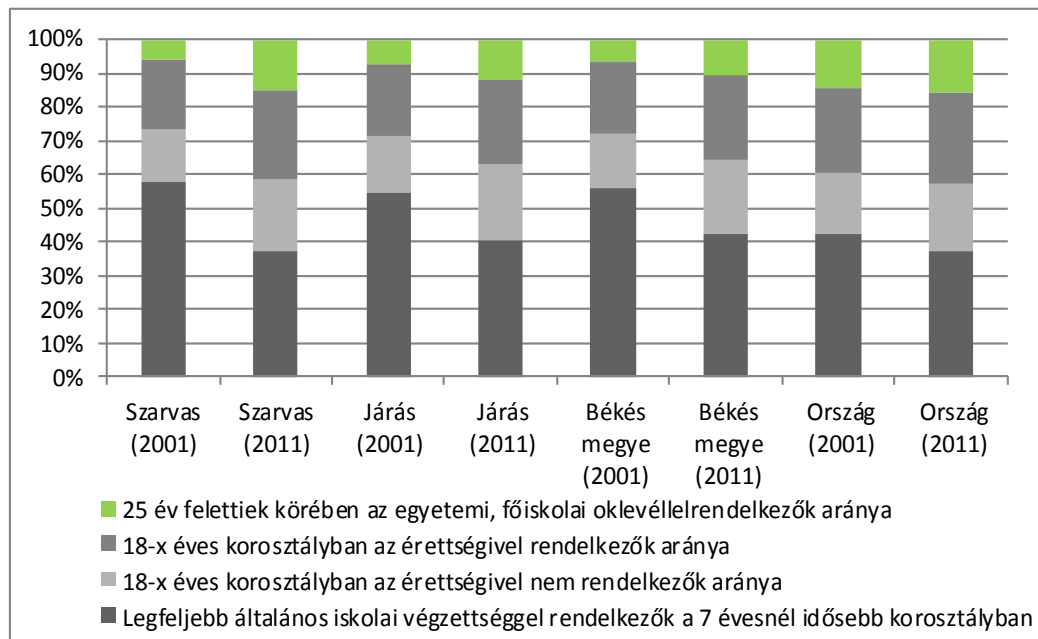
A szlovák nemzetiség a fenti feladatok mellett aktívan részt vesz a település fejlesztésével kapcsolatos stratégiák kidolgozásában, javaslatlételben, programok szervezésében, valamint a szlovákiai testvérvárosi kapcsolatok ápolásában és egyéb határon túli szlovák közösségekkel való kapcsolattartásban. A Szlovák Önkormányzat saját közösségi házzal rendelkezik. A Szarvason működő Főiskolai kar képzési struktúrájában pedig szlovák nemzetiségi óvodapedagógus-, és tanító szakon is tanulhatnak a hallgatók. A nemzetiség történelmi múltját, hagyományait és kulturális örökségét a turisztikai szempontból is jelentős, az immár 40 éves múlttal rendelkező szlovák tájház mutatja be.

1.7.1.3 Képzettség

Szarvas város lakosságának képzettségi szintje, a két népszámlálás adatait összehasonlítva változáson ment keresztül, kedvező irányú közeledés történt az országos és megyei adatokhoz viszonyítva. Míg 2001-ben az itt élők közel 60%-a csupán általános iskolai végzettséggel rendelkezett, s a diplomások aránya 6,2% volt, addig 2011-re jelentősen lecsökkent az általános iskolai képzettségűek aránya (38%), a felsőfokú végzettségűeké pedig közel két és félszeresére nőtt (15%). (Gyula esetén az érintett mutató 17%; Békés városában 12,1%, Gyomaendrődön 9 %) Ezzel párhuzamosan fontos megemlíteni, hogy a középfokú végzettségűek aránya is pozitív irányba változott, közel 6-6%-kal nőtt az érettségivel nem, vagy azzal rendelkezők aránya (holott az országos növekedés csupán 1-2%-os volt). Ez a fordulat egyértelműen kedvező jeleket mutat, amely lényeges az itt levő munkaerő-piaci helyzet szempontjából is. A kedvező fordulat alakulásában fontos szerepet játszanak a térségi és helyi közép- és felsőfokú oktatási intézmények, különös tekintettel a Szarvason működő középfokú intézmények, valamint a Szent István Egyetem Gazdasági, Agrár-és Egészségtudományi Kar Tessedik Campusa (Tessedik Sámuel főiskola).

11. ábra: A népesség legmagasabb iskolai végzettség szerinti megoszlása (a népesség %-ában, 2001, 2011)

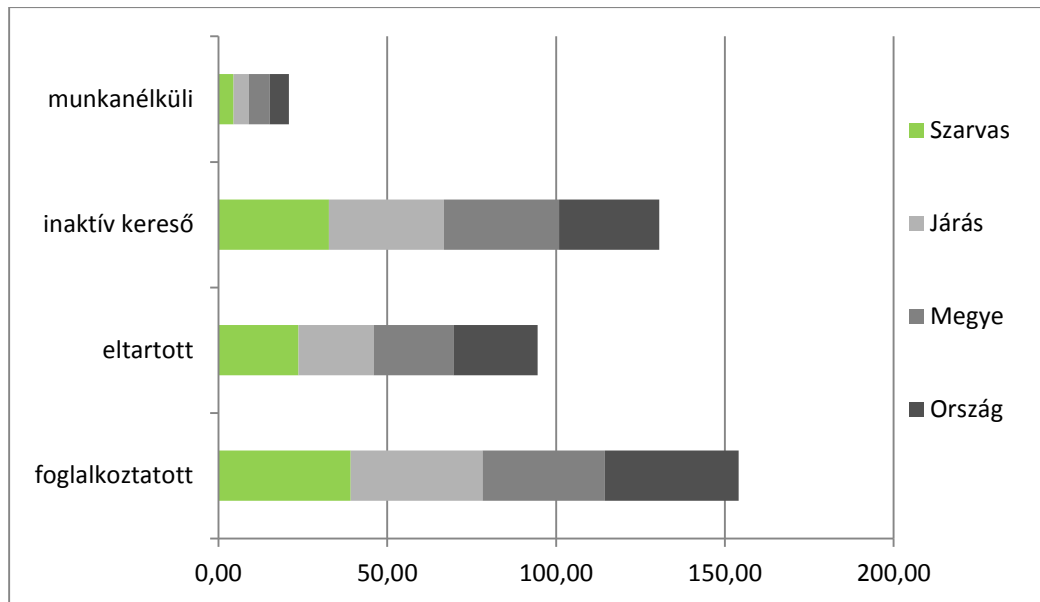
Forrás: Teir adatok (2001, 2011)

1.7.1.4 Foglalkoztatottság

Szarvas városban 2011-ben a foglalkoztatottsággal kapcsolatos mutatók az országos és megyei helyzetképhez hasonló arányokat mutatnak. A teljes lakosság 39%-a foglalkoztatott, ez kedvezőbb, mint a megyei arány, hasonlóan pozitívum a munkanélküliek és az eltartottak megyeihez képesti alacsonyabb aránya. A népszámlálás időpontjában az inaktív keresők aránya viszont 3%-kal meghaladta az országos értéket, amely a népesség korösszetételéből, az időskorúak magas arányából adódik.

12. ábra: A foglalkoztatottság főbb adatainak alakulása (a népesség %-ában, 2011)

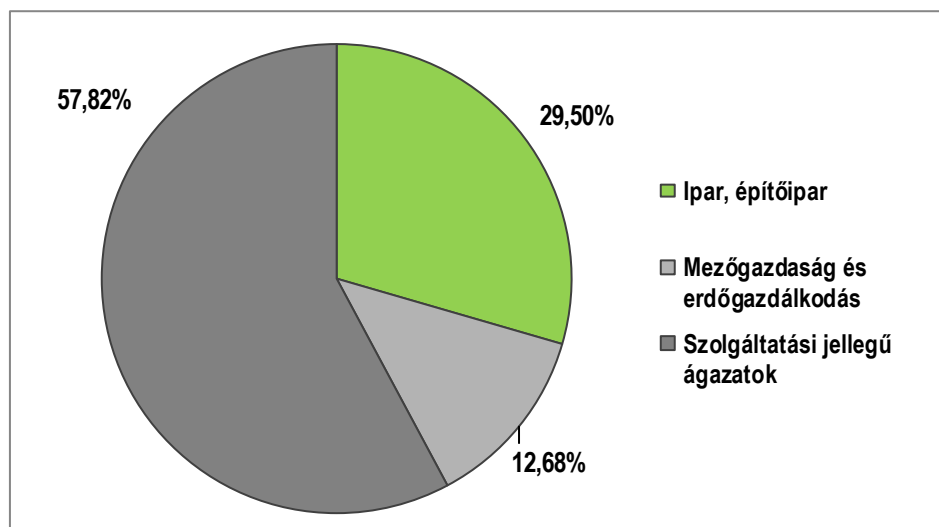

Forrás: KSH Népszámlálás, 2011

Ha a gazdaságilag aktív (15 és 64 év közöttiek) népességen belül vizsgáljuk a foglalkoztatottak arányának változását, Szarvason az aktívak 50,3%-ot képviseltek a 2001. évi népszámlálása alapján, amely kedvezőtlenebb volt, mint az országos (53%) és megyei (52,1%) értékek. 2011-re az érték növekedést mutatott, a foglalkoztatottak aránya elérte az 58,6%-ot, amely 0,7%-kal kedvezőbb, mint az országos arány.

A foglalkoztatottak nemzetgazdasági ágak szerinti megoszlását tekintve a tercier ágazatok dominanciája jellemző: a foglalkoztatottak 57%-a a szolgáltató szférában dolgozik. Az ipar szintén jelentős, míg a mezőgazdaságban dolgozók aránya közel tíz százalékos – révén az itt levő mezőgazdasági és élelmiszeripari üzemeknek), amely az országos érték (5,1%) több mint kétszerese.

13. ábra: A foglalkoztatottak arányának alakulása nemzetgazdasági ágak szerint (% , 2011)

Forrás: KSH Népszámlálás 2011

A foglalkoztatottság további fontos mutatója az ingázók arányának alakulása. Az ingázási adatok képet adnak Szarvas funkcionális szerepköréről, valamint munkaerő-megtartó képességéről.

2001-ben a foglalkoztatottak 10,4%-a naponta ingázott más településen levő munkahelyére, 2011-re ez az arány kis mértékben: 11,8%-ra növekedett. Ezek az arányok azonban jóval kedvezőbbek, mint a megyei vagy országos értékek. Ha a szarvasi járást vizsgáljuk, akkor jelentős növekedés történt az ingázók arányában, vagyis az adatokból az érzékelhető, hogy a járás egészének csökkent a munkaerő megtartó képessége és az foglalkoztatottak távolabbi településre járnak dolgozni.

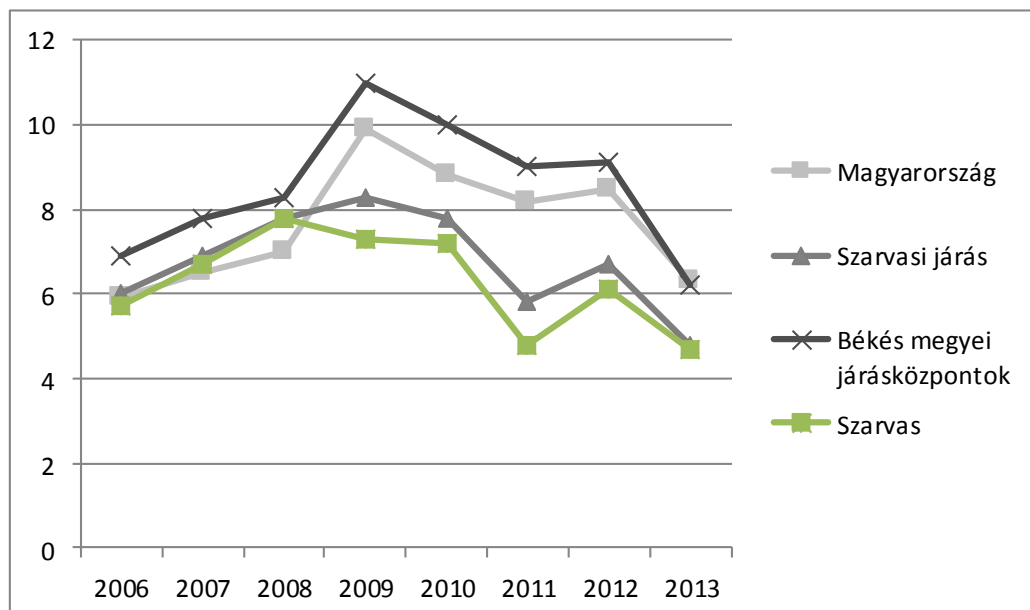
9. táblázat: Naponta ingázó foglalkoztatottak arányának alakulása a Szarvasi Járási településein (% , 2001 és 2011)

Település	2001	2011
Szarvas	10,4	11,8
Békésszentandrás	49,8	52,7
Csabacsúd	55,8	64,9
Kardos	54,6	70,4
Kondoros	33,8	40,1
Örménykút	27,5	38

Forrás: KSH Népszámlálás 2001 és 2011.

A nyilvántartott álláskeresők, munkanélküliek arányának alakulása az elmúlt évtizedben rendkívül ingadozó képet mutat Szarvas város esetében, hiszen a gazdasági válság ebben a térségben is éreztette hatását. 2001-ben nagyon alacsony, 4,11% volt a nyilvántartott álláskeresők aránya a munkaképes korú népesség százalékában, amely az elmúlt évtizedben növekedett ugyan, a maximális érték a válság éveiben volt tapasztalható (7,8%), viszont mindvégig az országos és megyei értékek alatt maradt. A település foglalkoztatási feltételei kedvezőbbek, mint a megyében, vagy országos szinten, ezt mutatják az elmúlt két év pozitív tendenciái is.

14. ábra: Nyilvántartott álláskeresők aránya a munkaképes korú népesség százalékában (%)

Forrás: Teir

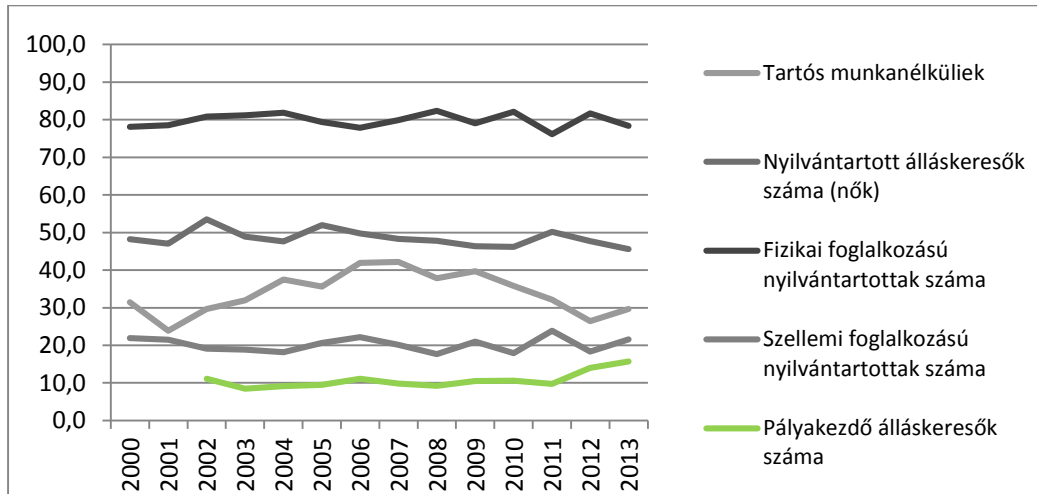

A legfrissebb adatok szerint 2015. januárban Szarvason 473 főt regisztráltak álláskeresőként, ez az aktív korúak 4,14%-át teszi ki, vagyis folytatódik a pozitív foglalkoztatási trend és a 2000-es évek eleji értékekhez közelítenek az adatok.

Ez azért is fontos, mert általában a téli időszakban – különösen a mezőgazdasági területeken, a szezonális munkák következtében – általában magasabb a munkanélküliek száma, de jelen esetben az aktuális érték jóval alacsonyabb, mint az országos adat (6,3%) (forrás: afsz.hu)

A munkanélküliek strukturális megoszlását tekintve elsőként a tartósan álláskeresők arányát vizsgáljuk. Az elmúlt bő tíz év során ingadozó trend figyelhető meg ebben az esetben is, a legmagasabb arány 2007-ben volt tapasztalható (42,7%), míg a legalacsonyabb 2012-ben (26%).

15. ábra: Szarvas város nyilvántartott álláskeresőinek főbb strukturális jellemzői 2000 és 2013 között (a nyilvántartottak %-ában)

Forrás: KSH Tájékoztatási Adatbázis

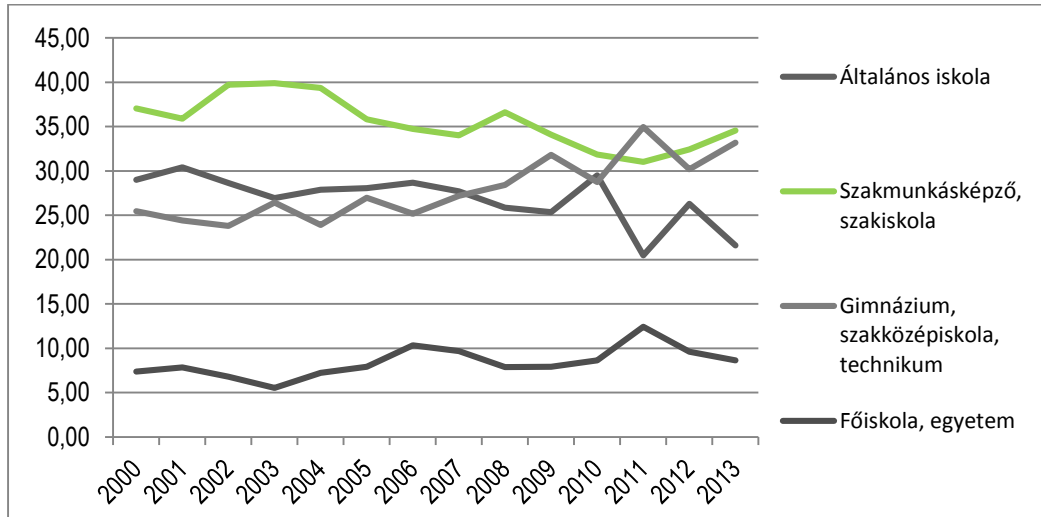
A trendek az egyes vizsgált munkaerő-piaci csoportok szerint kisebb ingadozást mutatnak csupán. A legnagyobb ugrások a tartós munkanélküliek arányában tapasztalhatók, míg tartósan magas a fizikai foglalkozású nyilvántartottak aránya (80% körüli), valamint stagnál a női álláskeresők aránya (45-50%). A pályakezdő álláskeresők száma az elmúlt években növekedett, amely fontos kihívás lehet a település számára, hiszen a jövő generációja számára a munkahelyek biztosítása egyik kulcsfontosságú eleme a népesség megtartásának is.

A fentiek mellett fontos elemezni az álláskeresők iskolai végzettségét is, hiszen a gazdasági szféra résztvevői ezekből a csoportokból meríthetnek. Nőtt a szakképzett, főleg diplomás munkanélküliek aránya, amely országos jelenség, viszont csökkenő tendenciát mutat az általános iskolai és szakiskolai végzettséggel rendelkezők aránya (bár utóbbiak aránya az elmúlt három év adatait vizsgálva növekedésnek indult).

16. ábra: Szarvas város nyilvántartott álláskeresőinek iskolai végzettsége 2000 és 2013 között (a nyilvántartottak %-ában)

Forrás: KSH Tájékoztatási Adatbázis

A foglalkoztatottsági és a munkanélküliségi adatokat vizsgálva Szarvas a megye többi járasszékhelyéhez képest kedvező helyzetben van. A környező járasszékhelyek közül Gyula rendelkezik a legkisebb munkanélküliség rátával (4,27%), ahol az idegenforgalom, valamint élelmiszeripar, mint fő fejlesztési tényező és gazdasági ágazat adja a foglalkoztatás alapját. (Szarvas esetén ez az érték épphogy meghaladja az 5 %-ot, míg Békés városában 10 % feletti.)

1.7.1.5 Jövedelmi viszonyok

Szarvas város jövedelmi viszonyai kedvező képet mutatnak mind az országos, mind pedig a megyei értékekhez képest, ami a kedvező foglalkoztatásnak, valamint alacsony munkanélküliségnek is köszönhető. A városban 100 lakosra 47 adófizető jut, számuk növekedése az elmúlt 13 évben folyamatos, különösen igaz ez a gazdasági válság időszakát követő években.

17. ábra: A 100 lakosra jutó adófizetők számának alakulása

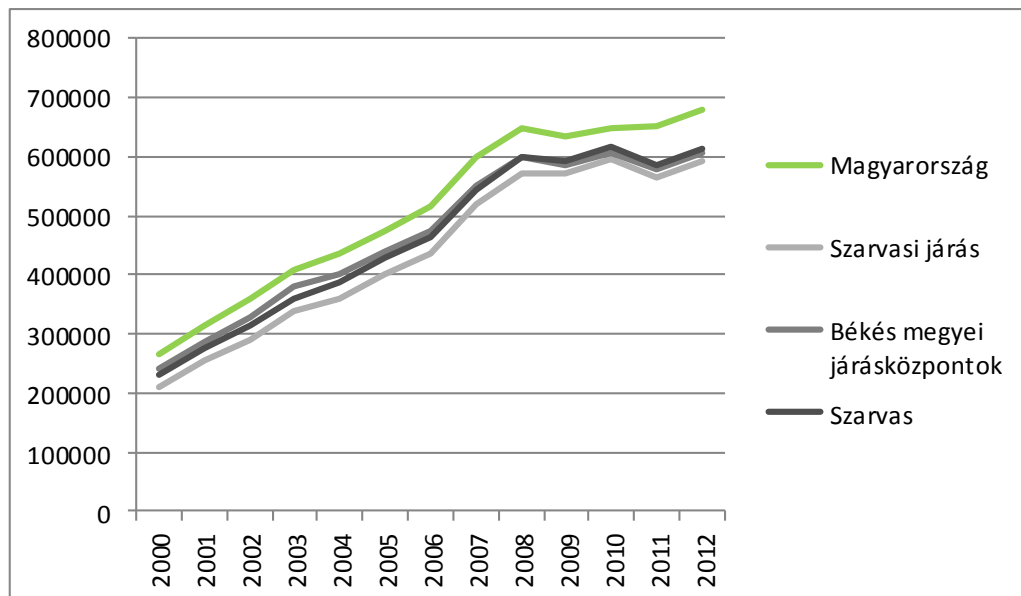

Forrás: Teir

Az egy lakosra jutó nettó belföldi jövedelem –a többi vizsgált terület trendjéhez hasonlóan – folyamatosan növekszik, az érték alakulása a magyarországi átlaghoz viszonyítva alacsonyabb, de kedvezőbb, mint a megyei járásközpontoké. 2008 óta, a válság hatásaként viszont stagnálás figyelhető meg, 600 000 Ft körül mozog az egy főre jutó jövedelem nagysága Szarvason.

18. ábra: Az egy főre jutó nettó jövedelem alakulása

Forrás: Teir

A szarvasi járásban jelentős különbségek tapasztalhatók a jövedelmi viszonyok alakulásában, amelyből jól látszik Szarvas város centrumszerepe: Kardoskút esetén 74%-a, Örménykúton 83%-a centrumtelepüléshez viszonyított jövedelem aránya.

A személyi jövedelemadó alakulása Szarvason szimultán alakul a megyei adatokkal. 2008-ig a gazdasági-pénzügyi válság begyűrzésének évéig folyamatos emelkedés volt tapasztalható (2001: 3,4 milliárd Ft; 2008: 6,5 milliárd Ft), majd a válság hatásai következtében kismértékű csökkenés, azóta pedig stagnálás, lassú erősödés jellemzi a települési – és megyei –SZJA-t.

A személygépkocsi ellátottság a Békés megyei adatokhoz (az ezer főre jutó gépkocsik száma 2001-ben 251 db; 2011-ben 308 db) képest alacsonyabb, de a növekedés folyamatos (Szarvason 219-ről 277-re nőtt a számuk), amely szintén jelzi a népesség jövedelmi viszonyainak javulását.

A városban 5469-en részesülnek nyugdíjban, ellátásban és egyéb járandóságban, közülük 3818-an öregségi nyugdíjra jogosultak.

Segélyezés

A KSH statisztikai adatokat árnyalja a szociális rászorulóknak számának alakulása a városban. A pénzügyi és természetbeli ellátásokat a következő címekre lehet igényelni: aktív korúak támogatása (rendszeres szociális segély, foglalkoztatást helyettesítő támogatás), rendszeres gyermekvédelmi támogatás, kiegészítő gyermekvédelmi támogatás, méltányossági alapú ápolási díj, lakásfenntartási támogatás, adósságkezelési szolgáltatás.

Az elmúlt évtizedben a rendszeres szociális segélyben részesülők száma ingadozó képet mutatott. Míg 2001-ben 68 helyi lakos, úgy 2011-ben 73, 2013-ban csupán 58 fő kapott ilyen jellegű támogatást. Ennek összege a tíz év alatt megduplázódott, s jelenleg megközelíti a 270 ezer Ft-ot.

10. táblázat: A szociális segélyben részesülők számának és összegének alakulása Szarvason (fő, ezer Ft, 2001-2013)

	2001	2011	2013
Rendszeres szociális segélyben részesülők átlagos száma	68	72	58
Rendszeres szociális segélyre felhasznált összeg (ezer Ft)	9158	20574	15717
Egy főre jutó rendszeres szociális segély összege	134676,5	285076	269819

Forrás: Teir

Az aktív korúak ellátásának körében a jelenleg hatályos jogi szabályozás szerint foglalkoztatást helyettesítő támogatás és rendszeres szociális segély megállapítására van lehetőség. Rendszeres szociális segélyre lehet jogosult, aki egészségkárosodott, vagy aki az 55. életévét betöltötte, vagy aki az önkormányzat rendeletében meghatározott, feltételeknek megfelel, (pl mentális állapota miatt mentesítést kap), vagy 14 év alatti gyermeket nevel és a településen nincs biztosítva a gyermek napközbeni ellátása. Az aktív korúak ellátásában részesülők számára továbbra is előírás a munkaügyi központokkal való együttműködés, míg az egészségkárosodott személyek kivételével a rendszeres szociális segélyre jogosultak az arra kijelölt szervvel, a családsegítő szolgálattal kötelesek együttműködni. A rendszeres szociális segélyben részesülők száma 2009-ben 37 fő volt, amely 84-re növekedett 2013. évben. A foglalkoztatást helyettesítő támogatásban (álláskeresési támogatás) részesülők száma 209-ről 468-ra emelkedett 2009 és 2013 közötti időszakban.

Az önkormányzat által nyújtott segélyek közül kiemelhető az átmeneti, a lakásfenntartási, valamint a rendkívüli gyermekvédelmi támogatásban részesülők számának elemzése. A legnagyobb változás a lakásfenntartási támogatásban részesülők számában történt, a drasztikus növekedés 2009-től következett be, amely a válság negatív gazdasági következményeivel, a megélhetés és lakásfenntartás problémáival hozható összefüggésbe. Hasonló, de kisebb mértékű emelkedés történt az átmeneti segélyben részesülők száma esetén is, míg a gyermekvédelmi támogatásban részesülők aránya csökkent.

19. ábra: A különböző típusú segélyekben részesülők számának alakulása Szarvason 2003-2013 (fő)

Forrás: Teir

A 2014. évi adatok alapján a következő támogatások és segélyek kerültek kiosztásra a városban:

20. ábra: Az Önkormányzat által nyújtott támogatások és segélyek Szarvason (2014)

	Támogatottak száma (fő)	A támogatásra fordított összeg (millió Ft)
Normatív lakásfenntartási támogatás	500	22,74
Adósságkezeléshez tartozó lakásfenntartási támogatás	22	1,25
Adósságkezelési szolgáltatás	22	4,62
Közgyógyellátás	42	1,06
Bursa Hungarica ösztöndíj	74	1,12
Lakbérkedvezmény (természetbeni ellátás)	56 család	0,85
Foglalkoztatási helyettesítő támogatás	116	25,76
Önkormányzati segély (felnőtt átmeneti)	241	2,73
Rendszeres szociális segély (egészségkárosodott)	17	5,30
Rendszeres szociális segély (aktív korú)	25	7,86
Rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény	756	3,56
Tanulói bérlet	578	3,81
Óvodáztatási támogatás	15	0,29

Forrás: önkormányzati adatszolgáltatás

Az önkormányzati segélyezés szabályai az utóbbi években többször módosultak. Egyes esetben szigorodott (pl. ápolási díj, átmeneti segély), más esetekben szélesebb kör részére igénybe vehetővé váltak (pl. lakásfenntartási támogatás) a kötelező jellegű önkormányzati támogatások. Ennek követésére az önkormányzat is többször módosította a saját rendeleteit, hogy mind a jogszabályoknak való megfelelés, mind a helyi igényekhez igazodó támogatási formák megjelenhessenek. Ezekről a módosításokról eltekintve a város erőteljesen érzekelte, hogy 2008 után, a pénzügyi és gazdasági válság következtében jelentősen romlottak a lakosság jövedelmi viszonyai, illetve anyagi körülményei.

A pénzbeli és természetbeni szociális ellátások rendszerében 2015. március 1-től szintén jelentős változások léptek életbe, melyek Szarvas Város Önkormányzatát is érintik. A változás értelmében az állam és az önkormányzat segélyezéssel kapcsolatos feladatai élesen elválasztásra kerülnek, valamint átalakul a finanszírozás rendszere. 2015. március 1-től megszűnik lakásfenntartási támogatás, az adósságkezelési szolgáltatás, a méltányossági ápolási díj, valamint a méltányossági közgyógyellátás. Az önkormányzat által biztosított ellátás 2015. március 1-től egységesen települési támogatás lesz. E támogatás keretében az önkormányzatok az általuk támogatandónak ítélt, rendeletükben szabályozott élethelyzetekre nyújtanak támogatást.

Tehát kikerül az államilag finanszírozott segélyek közül a rendszeres szociális segély, az a helyi önkormányzatokhoz kerül, vagyis az önkormányzatok szabadon dönthetnek majd a támogatások nagyságáról és formájáról. Fontos kérdés az, hogy az önkormányzat miként fogja tudni az anyagi forrást biztosítani az új típusú ellátásoknak.

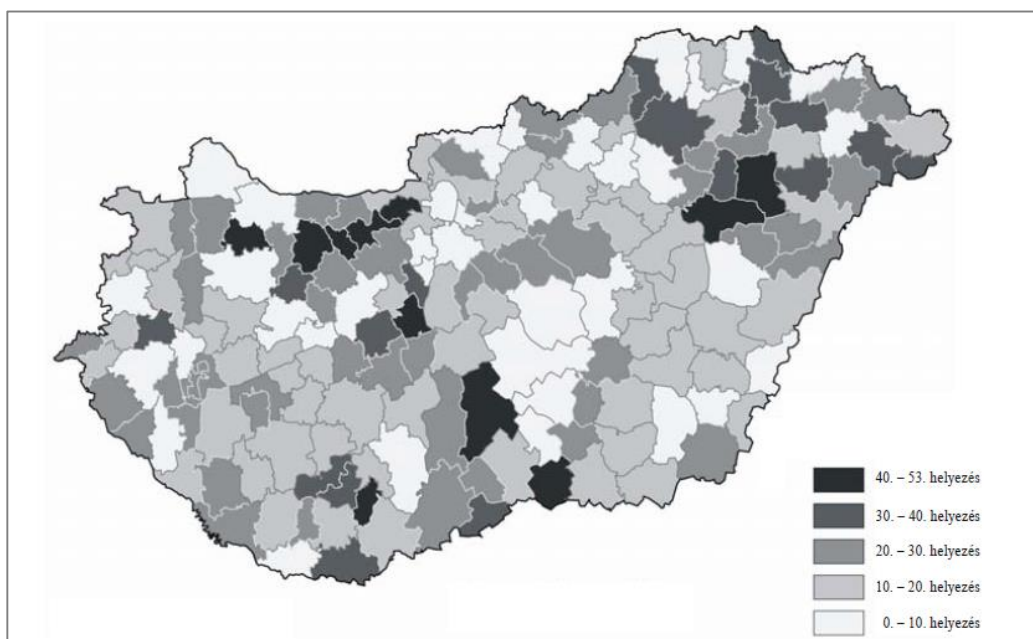

Születéskor várható
élettartam

1.7.1.6 Életminőség

A Szarvasi járás 73,17 éves születéskor várható élettartam tekintetében közelít Békés megye átlagértékéhez. A nők várható élettartama 76,86, míg a férfiaké 68,76 év (Németh N. – Csité A. 2007¹). A Human Development Index, vagyis a társadalmi fejlettség egyik fontos mutatószáma, amely a különböző területi egységek összehasonlítását teszi lehetővé a születéskor várható élettartam, az írástudás, az oktatás és az életszínvonal alapján.² A 2012-ben publikált kistérségi kutatás alapján a HDI értéke Budapesten legnagyobb (0,667), míg a bodrogi kistérségben a legalacsonyabb (0,311). A szarvasi kistérségben 0,462, amely a békés megyei értékkel teljesen megegyező (Farkas 2012)³, vagyis Szarvas a középmezőnyben helyezkedik el

22. térkép: A HDI értékének pozíciói kistérségenként

Forrás: Farkas Máté Bence: A korrigált humán fejlettségi mutató kistérségek közötti differenciálódása Magyarországon, 2012.

Lakásállomány
jellege,
komfortfokozata

A lakosság életminőségét alapvetően meghatározza szűkebb lakókörnyezete, lakásának jellege és komfortfokozata. Az elmúlt tíz évben a várost minőségi javulás jellemezte a lakásállományban. A lakásállomány közel 400 lakással bővült 2001 óta a városban, száma a 2011. évi népszámláláskor 7742 darab volt. Szinte felére csökkent a komfort nélküli, vagy félkomfortos lakások aránya, míg ezzel párhuzamosan a komfortos és összkomfortos lakások aránya jelentősen növekedett.

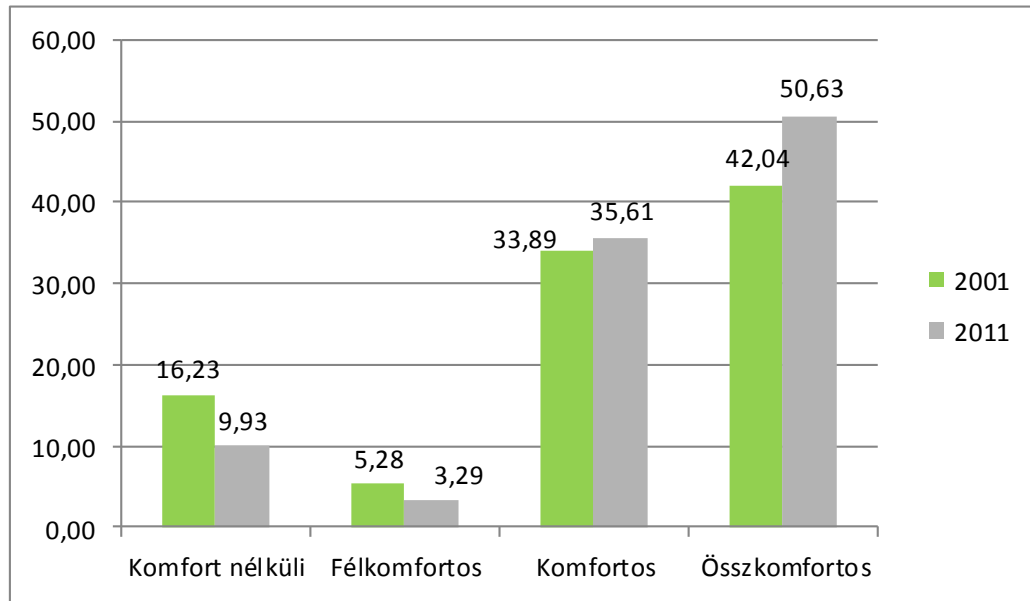
¹http://hetfa.hu/wp-content/uploads/HMM03_Csite_Nemeth_ASzuleteskorVarhatoEllettartamKisteresegeiEgyenlotlensegei.pdf

² A HDI-t az ENSZ már több mint két és fél évtizede publikálja, melynek alapkonceptiója a kezdetek óta változatlan, de a konkrét számítási módban többször történt változás. Az ENSZ tagállamait minden évben rangsorolják a HDI szerint.

³ <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/terstat/2012/03/farkas.pdf>

21. ábra: Szarvas lakásainak komfortossága megyei összehasonlításban (a lakásállomány %-ban)

Forrás: KSH Népszámlálás (2001, 2011)

Lakásállomány
közműelláttsága

11. táblázat: Szarvas lakásállományának közműelláttsága (a lakásállomány %-ban)

	Ivóvízhálózatba bekapcsolt lakások aránya (2001)	Ivóvízhálózatba a bekapcsolt lakások aránya (2011)	Közcsonnáb a bekapcsolt lakások aránya (2001)	Közcsonnáb a bekapcsolt lakások aránya (2011)
Magyarország	92,9	95,1	53,5	72,8
Szarvasi járás	89,9	92,5	30,5	60,9
Békés megyei járásközpontok	89,8	95,4	45,8	73,3
Szarvas	90,4	93,5	45,7	78,1

Forrás: KSH Népszámlálás (2001, 2011)

A lakásállomány közműelláttsága, hasonlóan az országos és megyei trendekhez, jelentősen javult az elmúlt bő 10 év során. Az ivóvízhálózatba kapcsolt lakások aránya 90% feletti, míg a csatornázottság a lakásállomány 80%-ában megoldott, amely arányok jóval kedvezőbbek mint az országos, valamint megyei és járási értékek. A csatornázottság jelentős javulása Szarvas Város szennyvíztisztító rendszerének komplex fejlesztése révén, sikeres KEOP projekt megvalósulásának köszönhető. A lakások komfortfokozatát vizsgálva, más városokkal való összevetés esetén, Szarvason a legmagasabb az összkomfortos lakások aránya, ezt követi Békés (49,4%), Gyula (45,6%) és Gyomaendrőd (42,9%). A komfort nélküli, valamint félkomfortos és szükséglakások aránya viszonylag magas, Gyomaendrőd értékeit (16,1%) követi 11%-os aránnyal.

1.7.2 Térbeli, társadalmi rétegződés, konfliktusok, érdekviszonyok

A városban a kulturális és etnikai sokszínűség számos esetben társadalmi konfliktusok forrását is jelenti. A területi szegregáció, a hátrányos helyzetűek területi elkülönülésének megszüntetése folyamatos kihívást jelent a város számára.

A korábbi „Cigányváros” vagy telep régen megszűnt, ugyanakkor az utóbbi évtizedekben mind az alacsony státuszú, mind a roma lakosság tömbszerűen koncentrálódik a város területein.

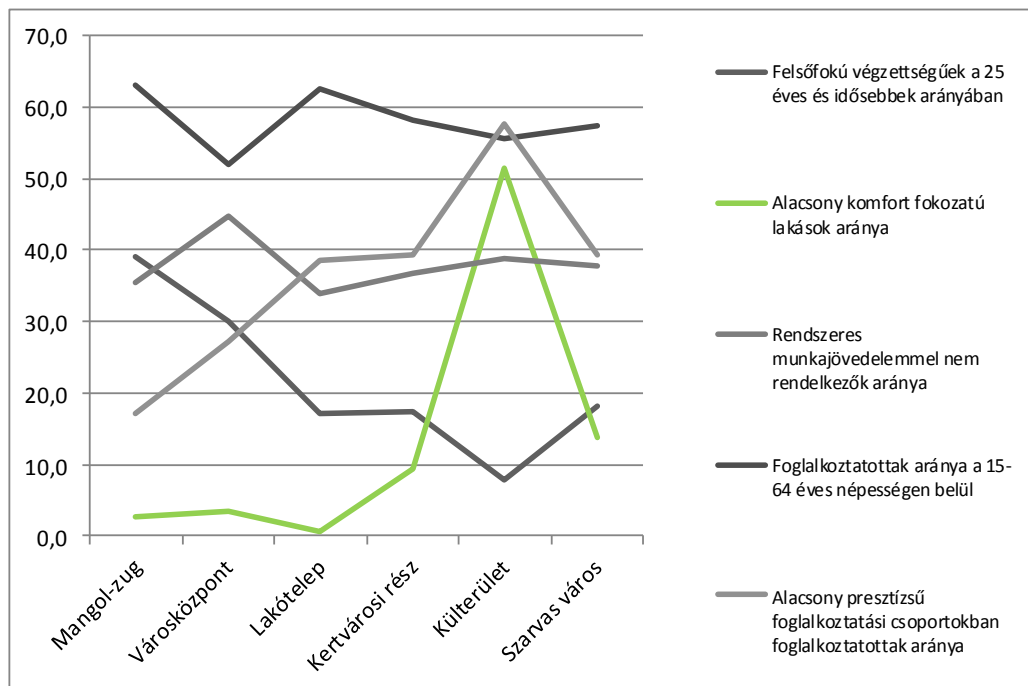
A problémás területek elsősorban Kertvárosban a belterület szélein, az önkormányzati bérlakások környékén (pl: Szentesi út, Vágóhid utca, Vásár tér) valamint a külterületi részeken (pl: Simonyi szőlő) találhatók.

A mozaikszerűen elhelyezkedő tömbökben és lakóegységekben a társadalmi problémákat jól jelzi a városi átlagot jelentősen meghaladó laksűrűség, a foglalkoztatott nélküli háztartások magas aránya, a segélyezésben részesülők magas aránya. Továbbá a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek aránya ezekben a városrészekben a legmagasabb.

A térbeli konfliktusok közül kiemelhető a lótartással kapcsolatos probléma. Szarvason számos roma család foglalkozik lótartással, kupeckedéssel, még a város belső területein (a kisebb méretű telkeken) is. Továbbá a korábban tanyákon élők a városba beköltözve a belterületen is folytatták a lótartást. Többször okozott konfliktust, hogy a családok az utcán futtatták a lovakat, rengeteg panasz érkezett a szabálytalan trágyatárolás és a veszélyes utcai lófuttatások miatt az önkormányzathoz. A város elsőként 2005 szeptemberében rendeletben tiltotta meg a lótartást a belterületen. A helyzet ezután javult, a patás állatok nagy részét ugyanis külterületi tanyákra vitték gazdáik. 2012. október 1-jén azonban hatályba lépett az a törvényi rendelkezés, mely szerint Magyarországon a mezőgazdasági haszonállatok tartása önkormányzati rendeletben nem korlátozható. Minden településen (így Szarvason is) hatályon kívül helyezték tehát az állattartásra vonatkozó helyi rendeletet, vagyis a tevékenység újra folytatható volt. A panaszok ezt követően újra jelentős számban érkeztek az illetékesekhez, ennek megoldására az önkormányzat 2013 júliusától rendelettel szabályozta a lótartás feltételeit, amelynek értelmében tilos lovat tartani a város belterületén, valamint lovat csak a város azon részén lehet tartani, amely a helyi építési szabályzatban falusias lakóterületként szerepel.

A városon belüli társadalmi különbségek alakulását a KSH adatok az alábbiak szerint mutatják.

22. ábra: A városrészek közötti társadalmi különbségek

Forrás: KSH Népszámlálás (2011)

1.7.3 Települési identitást erősítő tényezők

1.7.3.1 Történeti és kulturális adottságok

Településtörténet

Szarvas város története több mint egy évezredre nyúlik vissza, erről tanúskodnak a népvándorlás kori emlékek, nevezetesen az régészeti tárgyak közül az avar kori rovásírásos tűtartó a legjelentősebb tárgyi emléke a városnak. Anonymus krónikája a települést „Szarvashalom” néven megemlíti. A hajdani Árpád kori falu létét számos 1284-85 közötti időből származó feljegyzés tanúsítja, többek között Kun László király több rendeletét is „Szarvashalomról” keltezte.

A török időkben a Hármaskörös menti átkelőhely védelmére palánkvár épült, a folyami átkelőhely miatt jelentőssé vált földvár többször is gazdát cserélt, majd 1686-ban végleg elpusztult. A török hódítás után a település és vidéke lakatlan pusztává változott.

A város újkori történelme 1722-től számítható, mikor a környék új földesura báró Harruckern János György a felvidéki vármegyéből főként szlovák jobbágycsaládokkal újra benépesítette. Az újjászületett település 1723-ban már mezőváros, azonban komolyabb fejlődés csak a XVIII. század végén indulhatott meg.

A XVIII-XIX. század fordulóján végbement jelentős fejlődés a város újkori történetét leginkább meghatározó nagyságának Tessedik Sámuelnek a nevéhez fűződik. A nagy tudású lelkész felvirágoztatta a fiatal mezővárost, hiszen itt Szarvason alapította meg Európa első gazdasági iskoláját. Kidolgozta többek között a szikések megjavításának módszerét, megismertette a város lakóival a kor legkorszerűbb földművelési technikáit. Fölépítette a ma is álló iskolaépületet (jelenleg múzeumként funkcionál), valamint az evangélikus Ótemplomot. Nagyszabású építkezéseivel, továbbá városrendezési munkáival jelentősen átformálta a meglehetősen rendezetlen korabeli városképet, a korábbi szabálytalan utcák helyébe tudatosan tervezett, szabályos sakktabla-alaprajzú utcahálózatot alakított ki.

A város fejlődésének újabb fontos állomása a gimnázium Szarvasra települése 1834-ben, köszönhetően a kiemelkedő, országosan ismert oktatók tevékenységének.

Szarvas életében a XIX. században kiemelkedően fontos szerepet töltött be a gróf Bolza család. Kastélyokat építettek a Körös partjára, valamint a már kuriózumnak számító szárazmalmot, kialakították az Anna-ligetet, majd a Bolza Józsefről elnevezett Pepi-kertet, mai nevén a Szarvasi Arborétumot, ami napjainkban Szarvas legfontosabb turisztikai látványossága.

Az 1848-as szabadságharc idején rendezett tanácsú Szarvas város (a szomszédos községek önállósulása miatt) 1872-ben elveszítette városi címét, melyet 1967-ben sikerült újra visszaszereznie. A város mindvégig mezőgazdasági jellegű volt, XX. századi fejlődését is ez határozta meg. A vasútépítés során 1880-1893 között csak szárnyvonalat kapott.

A II. világháború után az oktatás és a kutatómunka vált a város életének a legfontosabb tényezőjévé: Az Öntözési Kutatóintézet és a Haltenyésztési Kutatóintézet (a két kutatóintézet összevonva HAKI néven működik), valamint a Tessedik Sámuel Főiskola Óvónőképző Intézete és Mezőgazdasági Víz- és Környezetgazdálkodási kara létrejöttével Szarvas Békés-megye szellemi központjává alakult. Gazdasági szempontból jelentős térségi központként funkcionál, és hosszú múltra visszatekintő élelmiszeriparral, fémiparral rendelkezik, s olyan országos szinten elismert termékek, brandek köthetők a város nevéhez, mint a Szarvasi Kávéfőző (valamint a több mint 60 éves múltra visszatekintő, magyar tulajdonú Szarvasi Vas- és Fémipari Zrt. háztartási kisgépei) és a Szarvasi Mozzarella (a város szomszédóságában, Örménykúton létesített üzem, amely 1991-es megalapítása óta piacvezető az olasz sajtok előállításában).

A város mindig tudott kiemelkedő egyéniségeket adni az országnak. A szakterületükön elismert kutatók (pl. a földrajztudományban ismert Mendöl Tibor) mellett, országosan ismert volt Székely Mihály az egyik legelső magyar repülő, dr. Melich János nyelvész, valamint Gyóni Géza költő, Ruzicskay György festőművész, vagy Kemény Gábor pedagógus.

A város turisztikai szempontból rendkívüli adottságokkal rendelkezik, mind az épített, mind pedig a természeti környezet látnivalóinak tekintetében, amely fejlődésére a jövőben alapvető hatással lehet, a szükséges fejlesztések és források megteremtésével együtt. A legfontosabb jelenlegi desztinációk, mint a Szarvasi Arborétum, a gyógyfürdő, a Körös-holtág egy megfelelő alapot képeznek az idegenforgalmi kínálatnak, ezen kívül más turisztikai termékek kiaknázásában is nagy lehetőség rejlik (falusi- és lovas turizmus, rendezvény és gasztrokulturális események továbbfejlesztése).

Kulturális adottságok

A kulturális értékek sokszínűségét növeli a város testvérvárosi kapcsolatrendszere is: történeti múltjából fakadóan a szlovákiai Malacka (Malacky) és Poprád, valamint az erdélyi Szilágysomlyó, Szentegyháza és Barót, továbbá a finnországi Keuruu, az Olaszországi Bucine és a kínai Wuxi településsel ápol a város szoros kapcsolatot.

A kulturális értékek megtartásában, ápolásában fontos szerepe van a szlovák nemzetiségnek és önkormányzatuknak, az általuk fenntartott közösségi házban, valamint a tájházban számos program várja az itt lakókat és érdeklődőket. A tájházban a hajdanában élő és szorgoskodó felvidékről származó (tót) parasztok mindennapi élete, a szarvasi szlovákok hagyományos ház- és lakáskultúrája került bemutatásra egy jellegzetes XIX. századi népi lakóházban. A tájház legértékesebb darabjai között tartanak számon egy Luther Mártont ábrázoló, zenélő képet, egy faragott bölcsőt, egycsuklós támlájú padot és a hímezett ködmönöket.

A roma nemzetiséget tekintve Szarvason a lovári közösség nagyon erősen ragaszkodik a kultúrájához, őrzi hagyományait és ápolja anyanyelvét.

A városban egyre nagyobb szerepe van a kulturális és gasztronómiai turizmusnak, színvonalas programok tavasztól őszig biztosítják a térségbe érkező turisták szórakozását. Kiemelkedő az egyedülálló Vízi Színház, amely 2011 júniusában a Holt-Körös partján került átadásra és közel ezer ember befogadására alkalmas. A városban található hazánk egyetlen interaktív makettparkja, a szarvasi Mini Magyarország, amely az ország történelmét, hagyományait, építészeti nevezetességeit mutatja be. A város gasztronómiai és kulturális rendezvényeken régi hagyományok élednek újra, amelyek fontosak a helyi emberek identitásának megőrzésében, helyi tradíciókra épülnek.

A kulturális intézmények közül kiemelhető a Tessedik Sámuel Múzeum és Szárazmalom elsősorban Szarvas város és környezetének gazdag történetét, valamint a tájegység egyedi néprajzát jeleníti meg.

Ruzicskay György alkotóháza a képzőművészet egyik fontos állomása Békés megyében. A szarvasi születésű híres festőművésznek, Ruzicskay Györgynek(1896-1993) a Holt-Körös nyugati partján fekvő Erzsébet ligetben volt a műterme. A művész halála után a műtermét és a lakás egy részét is megnyitották a látogatók előtt. A műteremben berendezett gyűjteményes kiállításon nyomon követhetők a művész szemléletének és alkotási technikáinak változásai. Az alkotóház falán a művész megfestette a várostörténelmének jelentős eseményeit és településünk nagyjait. A művész 1920-as években született festményei erős avantgárd hatást tükröznek, azonban a festő mindvégig a saját útját járta. Az alkotóházban láthatóak a művész festményei, grafikai továbbá a páratlan „biorealista” képei és a kuriózumnak számító csodálatos alumíniummetszetei. A mester munkásságához fűződik a „biofestészet” megteremtése, ennek tárgya maga a természet, azaz képeinek alkotóelemeit is a természettől kölcsönözte.

1.7.3.2 Civil szerveződések

Szarvason jelenleg kb. 120 civil szervezet működik, amelyek leginkább szociális és oktatási területre, valamint a szabadidő (sport, kultúra) hasznos eltöltésére alakultak, illetve közösségépítő segítségnyújtás támogatására hoztak létre egyesületeket, így ezen tevékenységek a város életében fontos szerepet játszanak.

2007-ben jött létre a Körös-szögi Civil Fórum egyesület, amely ernyőszerkezete a helyi non-profit szervezeteknek.

A civil szervezetek működésére az önkormányzat anyagi lehetőségeihez mérten támogatást biztosít, ezen kívül pályázatokból, tagdíjakból és adományokból tartják fent magukat.

12. táblázat: Jelentősebb civil szervezetek a városban (2015. évi adatok szerint)

civil szervezet neve	tevékenység	célcsoport
Szarvasért Alapítvány	kulturális	város fejlődése iránt elkötelezettek
Emberöltő Alapítvány	humán	hátrányos helyzetű családok
584.Sz. Gábor Áron Cserkészcsapat	ifjúsági	fiatalkorúak
Asztmás Betegek Szarvasi Egyesülete	egészségügy	asztmások
BULL'S BIKERS M. C. Egyesület	sport	motorosok
Ebtenyésztők Szarvasi Egyesülete	hobby	kutyatenyésztők
FUTURA Sportegyesület	sport	sportkedvelők
Független Ifjúság Szarvasi Szervezete	ifjúsági	fiatalkorúak
Független Nők Szövetsége	humán	nők
Galamb-és Kisállattenyésztők Egyesülete	hobby	kisállattenyésztők
Kajak-Kenu Vízisport és Szabadidő Club	sport	vízi sport kedvelők
Kákafoki Horgász Egyesület	sport	horgászok
Magyar Máltai Szeretetszolgálat Szarvasi Csoportja	humán	segítséget nyújtók
Magyar Vöröskereszt Területi Szervezete	humán	segítséget nyújtók
MATUR Szarvasi Egyesület	turizmus	helyi turizmus iránt érdeklődők
Mozgáskorlátozottak Szarvasi Egyesülete	egészségügy	mozgáskorlátozottak
Nagycsaládosok Szarvasi Egyesülete	humán	nagycsaládosok
NIMFA Természetvédelmi Egyesület	természetvédelem	természetkedvelők
Nyugdíjasok Érdekvédelmi Egyesülete	humán, kulturális	nyugdíjasok
Öregdiákok Baráti Köre	humán, kulturális	helyi intézmények egykori tanulói
Pedagógus Szakszervezet Nyugdíjas Klubja	humán, kulturális	nyugdíjasok
Szarvas Város Barátainak Köre	humán, kulturális	város fejlődése iránt elkötelezettek
Szarvas Város-és Környezetvédő Egyesület	természetvédelem	természetkedvelők

civil szervezet neve	tevékenység	célcsoport
Szarvas-Békésszentandrás Körös-Holtág Hasznosító Egyesület	természetvédelem	természetkedvelők
Szarvasi "Aranykor" Nyugdíjas Egyesület	humán, kulturális	nyugdíjasok
Szarvasi Hagyományőrző Közalapítvány	kulturális	város kultúrája iránt elkötelezettek
Szarvasi Ifjúságért Akciócsoport Egyesület	ifjúsági	fiatalkorúak
Szarvasi Ifjúsági Kör	ifjúsági	fiatalkorúak
Szarvasi Kisgazda Hagyományőrző Egyesület	kulturális	hagyományőrzők
Szarvasi Lovasklub Egyesület	sport	lovassport kedvelők
Szarvasi Méhész Baráti Kör	hobby	méhészek
Szarvasi Polgárőr Egyesület	humán	város biztonsága iránt elkötelezettek
Szarvasi Röplabdások Baráti Köre Sportegyesület	sport	röplabdázók
Szarvasi Szlovákok Kulturális Köre "Vermost"	kulturális	helyi szlovák nemzetiség
Társadalmi Egyesületek Szövetsége Szarvas Város Szervezete	kulturális	
Tessedik Sámuel Kertbarát Kör	hobby	kertbarátok
Tessedik Sámuel Oktatási-Kutatási Szövetség Egyesület	kulturális	
Üldözöttek Szövetsége	történelmi	egykori politikai foglyok

Forrás: Szarvas Város Önkormányzatának nyilvántartása, 2015.

Az önkormányzat civilekkel kapcsolatos helyi politikájának jellemzői:

- Függetlenségüket elismerik és tiszteletben tartják.
- Partneri viszony kialakítása
- Döntés-előkészítésbe bevonják őket.

A helyi lakosság nagy számban, aktívan vesz részt a civil szervezetek programjain, illetve a civilek részvétele az önkormányzati rendezvényeken is aktív.

1.8 A település humán infrastruktúrája

1.8.1 Humán közszolgáltatások

1.8.1.1 Oktatás

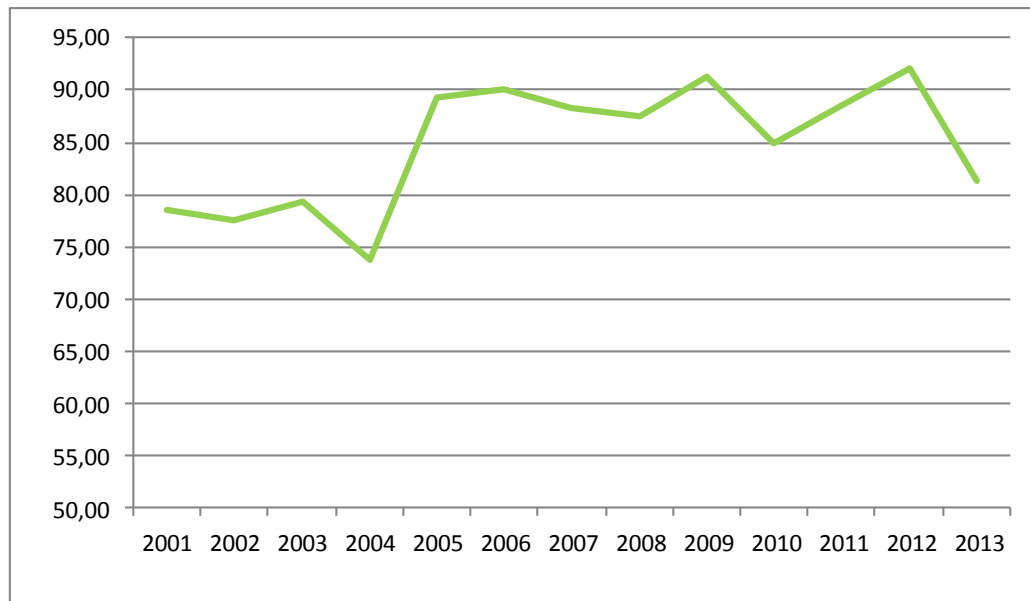
Szarvas városa az oktatási rendszer hierarchiában levő intézmények mindegyikét biztosítja az itt élők számára: az óvodától kezdve a felsőoktatási intézményig, közte idegen nyelvre specializálódott intézményekben is lehetőség nyílik az oktatásra, nevelésre.

A feladat ellátási helyek száma 7, minden városrészt lefedve a szolgáltatással. A 2013. évi adatok szerint a városban az összes óvodai férőhely száma 610, városi szintű kihasználtság 81%-os. A városban 4 családi napközi működik, ezekben 25 óvodás korú gyermek helyezhető el.

Fontos megemlíteni Szarvas esetén, hogy fenntartóként nemcsak a város önkormányzata látja el az óvodai ellátást, hanem egyházi és nemzetiségi oktatás is jelen van, továbbá az itt levő Tessedik Sámuel Főiskola szintén fenntartóként jelenik meg, gyakorlóintézményeivel. (Benka Gyula Evangélikus Általános Iskola és Óvoda, Magyar-Angol Két Tanítási Nyelvű Evangélikus Általános Iskola és Óvoda, valamint az Országos Szlovák Kisebbségi Önkormányzat tartja fent a Szlovák Általános Iskola, Óvoda és Diákotthont), Tessedik Sámuel Főiskola Gyakorló Általános Iskola és Óvoda).

Az óvodák kihasználtsága az utóbbi években ingadozó képet mutatott annak ellenére, hogy az óvodás korú gyermekek száma csökkent.

23. ábra: Az óvodai kapacitás kihasználtságának alakulása Szarvason (%)

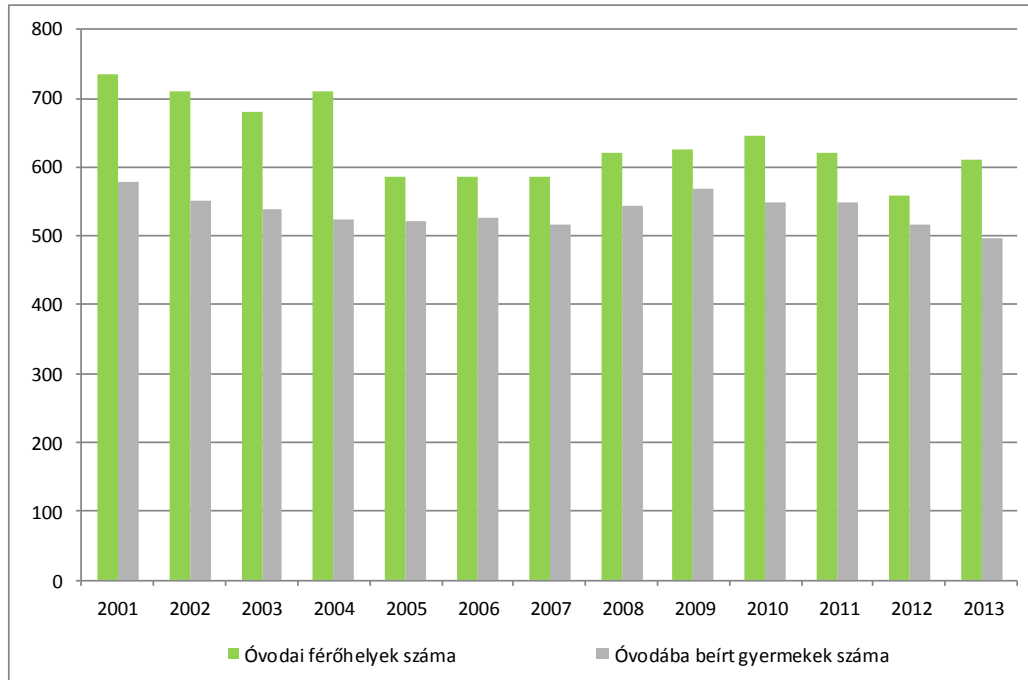

Forrás: KSH 2001-2013

Az óvodákban EU-s támogatási források bevonásával jelentős fejlesztések valósultak meg az elmúlt évek során javítva ezzel az intézményi infrastruktúra minőségét és a szolgáltatások színvonalát. Ezek közül kiemelhető a Kossuth utca óvoda épület átadása (75 fős kapacitással), a Dózsa utcai óvoda fejlesztése 2010-ben (szintén 75 fős kapacitással). A Zöldpázsit utcai óvoda bővítése az esélyegyenlőség jegyében című pályázat és fejlesztés 2013 decemberében zárult le.

24. ábra: Az óvodai férőhelyek és a beiratott gyermekek számának alakulása Szarvason (2001 és 2013 között)

Forrás: Teir

Alapfokú oktatás

Szarvas városban az általános iskolai ellátás szintén több fenntartó által biztosított, képzési struktúrája változatos. Az oktatás jelenleg 5 intézményben történik:

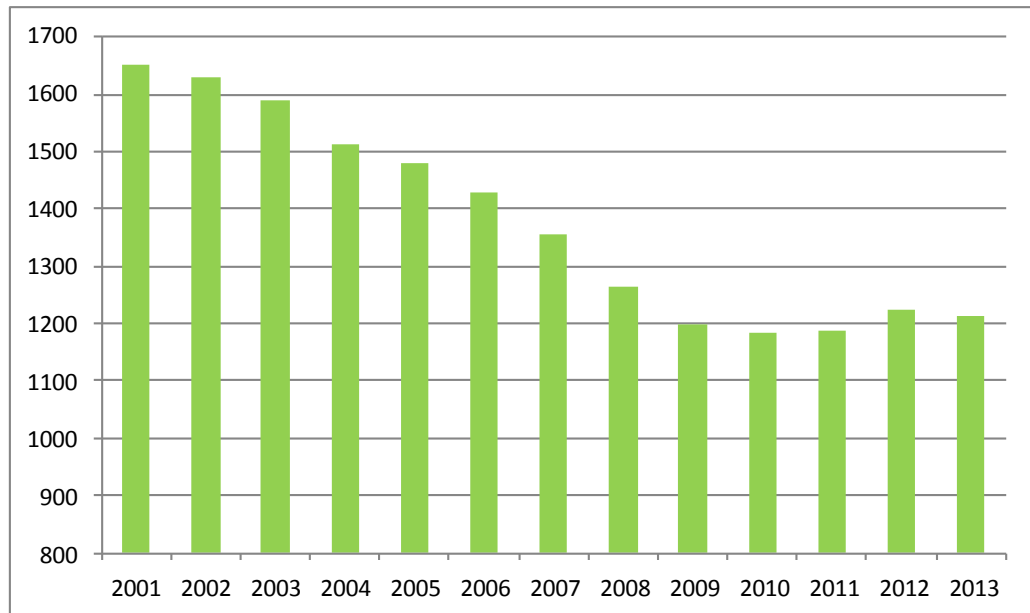
- Benka Gyula Evangélikus Általános Iskola, fenntartója az Ótemplomi Evangélikus Egyházközösség
- Magyar Angol Két tannyelvű Általános Iskola, fenntartója az Újtemplomi Evangélikus Egyházközösség
- Gyakorló Általános Iskola, fenntartója a Tessedik Sámuel Főiskola
- Szlovák Általános Iskola, fenntartója az Országos Szlovák Kisebbségi Önkormányzat
- Szarvas Város Közoktatási Intézménye Fő téri Általános Iskola, fenntartója KLIK, működtetője Szarvas Város Önkormányzata

A fenntartással és működtetéssel kapcsolatos átszervezések következtében a KLIK (Klebsberg Intézményfenntartó Központ) szarvasi tankerület illetékességi területéhez Békésszentandrás, Szarvas, Csabacsúd, Kardos, Örménykút, Kondoros települések tartoznak. Összesen 5 intézmény fenntartása tartozik a tankerülethez. Két általános iskolai intézmény teljes egészében a KLIK működtetésébe került Csabacsúdon és Kondoroson. A Szarvason található összevont intézmény szakképző iskola és kollégium intézményegysége a KLIK működtetésbe került, az általános iskola intézményegysége a helyi önkormányzatnál maradt működtetésre. A szarvasi pedagógiai szakszolgálatot és a művészeti iskolát szintén a helyi önkormányzat működteti.

Az általános iskolai nappali oktatásban résztvevő tanulók száma 2013-ban 1214 fő volt. Az elmúlt évek (2001 óta) tendenciája szerint ez a szám egyértelműen csökkenő, több mint 400 fővel tanulnak kevesebben a városi oktatási intézményben. Ezzel párhuzamosan az általános iskolai osztályok száma a vizsgált időszakban 71-ről 55-re csökkent. A város iskoláiba más településről bejáró általános iskolai tanulók aránya 7,14% volt a 2013/2014-es tanévben.

25. ábra: Az általános iskolai tanulók számának alakulása Szarvason (2001-2013)

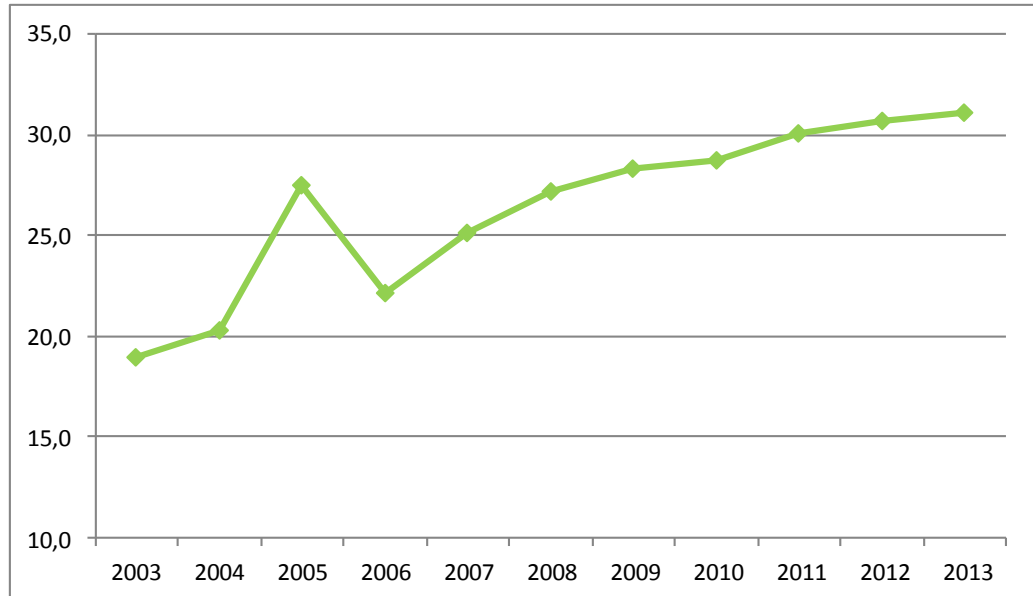
Forrás: KSH

Az adatok részletesebb vizsgálatánál fontos megemlíteni a nemzetiségi oktatásban résztvevők arányának alakulását, hiszen a szlovák önkormányzat által fenntartott iskola egyre népszerűbb.

A Szlovák Iskola intézmény története immár 65 éves múltra tekint vissza. Szarvason az önálló szlovák nemzetiségi oktatás az 1949/50. tanévben a Szlovák Iskola és Diák-otthon megalakításával indult. Nagy jelentőségű esemény volt ez a város és vonzáskörzetében élő szlovák lakosság anyanyelvi kultúrájának megőrzése, ápolása, az asszimilációs folyamat lelassítása szempontjából. 1960-tól működik az iskola jelenlegi helyén, kezdetben 4 tanteremmel, majd 1970-től 8 osztállyal. 1980 szeptemberében az iskola és diákotthon összevonására, egy igazgatás alá helyezésére került sor. 1977/78-as tanévtől a korábbi iskola-előkészítő óvodává nőtte ki magát. 1980-tól az iskola előkészítő óvoda gyermeklétszáma folyamatosan emelkedett. Jelenleg a Szlovák Általános Iskola szervezeti értelemben többcélú intézmény, amely alapvetően három egységből, a szakmailag autonóm óvodából, nyolc évfolyamos általános iskolából és kollégiumból áll.

26. ábra: A nemzetiségi oktatásban résztvevők arányának alakulása Szarvason (az általános iskolai tanulók %-ában)

Forrás: KSH

Az általános iskolákban az elmúlt években jelentősebb infrastrukturális fejlesztések történtek az elmúlt években, melyek közül kiemelhető 2011-ben a szarvasi iskolák fejlesztés, TIOP pályázat keretében, sportpályák fejlesztése, KEOP pályázat keretében napelemes rendszer kiépítése a Szlovák Általános Iskolában.

Középfokú oktatás

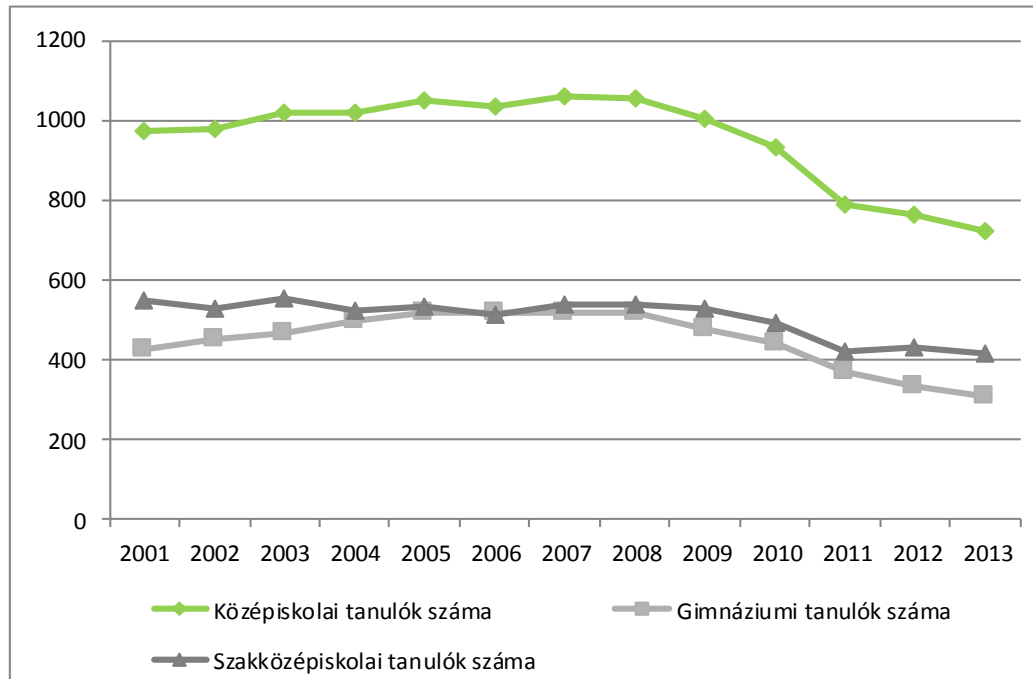
Középfokú oktatás keretében a városban gimnázium, szakközépiskola, valamint szakiskola is működik. A Vajda Péter Gimnázium 210 éves múltra tekint vissza, képzési struktúrája közül kiemelhető a természettudományi, valamint a nyelvi specializáció. A Székely Mihály Szakképző Iskola, Kollégium és Általános Iskola, fenntartója a KLIK. Az intézmény komplex képzést nyújt, mivel az általános iskolát és középiskolát végzett tanulók számára is lehetőséget biztosít szakközépiskolai és szakiskolai szakképzésekre.

A középiskolákban tanulók száma – a már ismertetett demográfiai folyamatokhoz igazodóan – jelentősen csökkent az elmúlt 10 év során, így a jövőben fontos feladat a képzési struktúrák áttekintése, a térségi szerepkör erősítése, valamint a további fejlesztések megvalósítása, amelyek az elmúlt években sikeresen valósultak meg (pl. Gimnázium épület kialakítása a korábbi

Petőfi Sándor Általános Iskola épületének átalakításával, a Vajda Péter Gimnáziumban energiaracionalizálási munkák elvégzése, a természettudományos oktatás rendszertanának és eszközrendszerének megújítása a szintén a Vajda Péter Gimnáziumban, az Öveges Program keretén belül).

27. ábra: A középiskolai tanulók számának alakulása Szarvason (fő, 2001 és 2013 között)

Forrás: KSH

A középiskolák főbb képzési struktúrái:

Szarvas Város Közoktatási Intézménye Székely Mihály Szakképző Iskola, Kollégium és Általános Iskola:

- Szakmunkás: asztalos, fodrász, cukrász, szakács, felszolgáló, vendéglátó ipari eladó, varrónő, számítógép-kezelő, autószerelő, élelmiszer- és vegyi áru eladó, szobafestő – mázoló és tapétázó
- Szakközép: faipari technikus, ruháipari technikus, vendéglátó ipari technikus, idegenforgalmi technikus, kereskedelmi technikus
- Szakmunkások szakközépiskolája: érettségi

Szarvas Város Közoktatási Intézménye Vajda Péter Gimnáziuma, Szakközépiskolája és Kollégiuma:

- Gimnázium: (4 illetve 8 évfolyamos is működik) nappali és esti képzés is. Emelt szinten oktatják: idegen nyelv, matematika, biológia
- Szakközép: gyors és gépiró,
- Szoftverüzemeltető, idegen nyelvi titkár, gazdasági informatikus

Tessedik Sámuel Szakmunkásképző Iskola: Szakmunkás: szakács, pincér, asztalos

Kollégiumi ellátás

Kollégiumi ellátás igénybevételére is lehetőség nyílik az intézményekben, az igénybe vevők száma 12 fő az általános iskolai oktatásban, míg 42 diák a középiskolai kollégiumban lakik (ez 2001 óta 32 fővel csökkent).

Felsőoktatás

A város jelentős felsőoktatási központként működik a Dél-alföldi Régióban, így egyértelműen a térség egyik iskolavárosaként funkcionál.

A Tessedik Campus

Szarvason Tessedik Sámuel – elsőként Európában – 1780-ban kezdte meg a fiatalok középfokú gyakorlati gazdasági képzését az általa alapított Gyakorlati Gazdasági Szorgalmatossági Iskolában, mely 1806-ig állt fenn. Hosszabb szünet után a „tessediki örökséget” felvállalva 1927-ben indult újra Szarvason a mezőgazdasági szakemberképzés, mely azóta különböző formában és szinten megszakítás nélkül folyik.

Az iskola történetének fontosabb állomásai (a főiskolai képzés megindulása előtt):

- Középfokú Gazdasági Tanintézet (1927-1944)
- Mezőgazdasági Középiskola és technikusképzés (1945-1965)
- Felsőfokú Mezőgazdasági technikus képzés (1960-1970)

A Felsőfokú Mezőgazdasági Technikum megszüntetésével 1970-ben létrehozták a Debreceni Agrártudományi Egyetem Szarvasi Mezőgazdasági Főiskolai Karát. Az új karon növénytermesztési és öntözéses-meliorációs üzemmérnök képzés indult meg. A nappali tagozatos alapképzés mellett, kiegészítő (posztgraduális) képzés is folyt.

A hallgatói létszám egészen az 1990-es évek elejéig viszonylagos állandóságot mutatott. 1992-ben a környezetgazdálkodási agrármérnök szak elindításával egy új fejezet kezdődött a főiskola életében, melyet ezen új szak létszámának és ezzel együtt a hallgatói összlétszám emelkedése fényjelez. 2000-től felsőoktatás országos hálózatának átszervezése következtében az intézmény az újonnan megalakuló Tessedik Sámuel Főiskola Mezőgazdasági Víz- és Környezetgazdálkodási Főiskolai Karaként működött.

A bolognai folyamat részeként (egy átmeneti év után) 2006-ban a Kar teljesen áttért az új típusú képzésre, így alapképzésben csak BSc szakokat indít.

A 2009. év újabb változást hozott a Főiskola és a Kar életében. 2009. január elsejével a Tessedik Sámuel Főiskola a gödöllői székhelyű Szent István Egyetem szervezetébe olvadt, az intézmény az Egyetem Víz- és Környezetgazdálkodási Karaként működött tovább. Az integrációval bővültek a Kar tudományos és kutatási együttműködései, továbbá megnyíltak a mesterképzési szakok, valamint új alapképzési szakok.

2011 októberétől, egy újabb integrációt követően a Szent István Egyetem Gazdasági, Agrár- és Egészségtudományi Kar Tessedik Campusaként működik tovább.

Gál Ferenc Főiskola Pedagógiai Kar

A Gál Ferenc Főiskola Pedagógiai Kara az Alföld egyik patinás, közel 200 éves szellemi múltra visszatekintő intézménye, mely Tessedik Sámuel és Vajda Péter pedagógiai örökségére, a szarvasi tanítóképzés és az 1959 óta felsőfokúvá, majd főiskolai szintűvé vált óvóképzés értékeire épül.

A Kar a 2006/2007. tanévtől – hasonlóan a többi felsőoktatási intézményhez – az egységes, 2 ciklusú képzés alapszakjaira (BA) vesz fel hallgatókat.

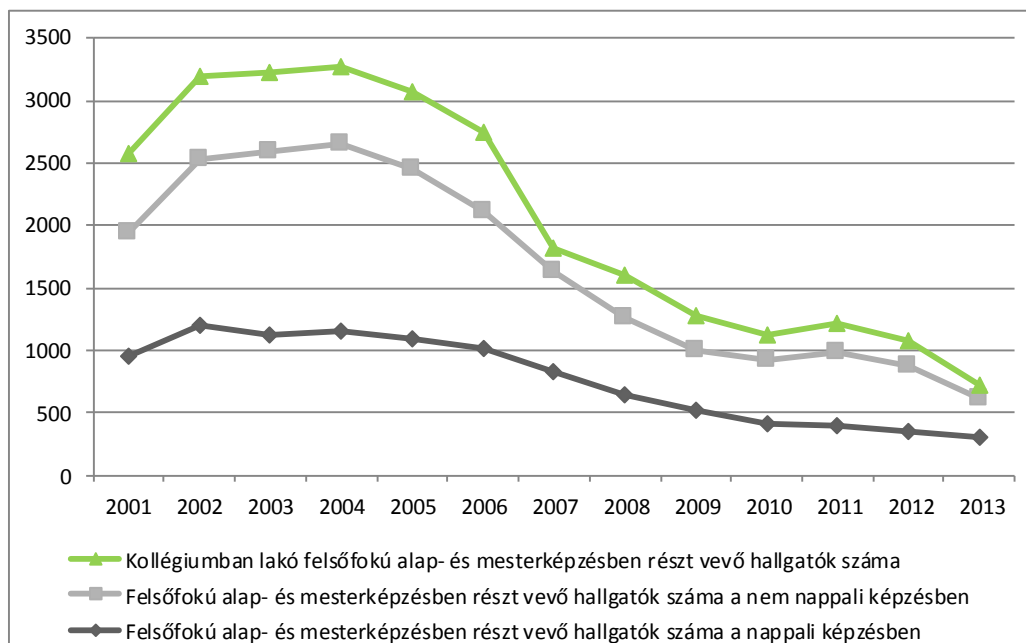
A kar célja olyan kisgyermekkel foglalkozó értelmiségi szakemberek képzése, akik jól megalapozott általános és szakmai műveltségük, fejlett pedagógiai képességeik, ön- és emberismeretük, gyermekközpontú, érzelemgazdag beállítódásuk birtokában – a családdal és a társadalmi környezettel együttműködve – alkalmasak az iskoláskor előtti és iskoláskorú gyermekek tudatos fejlesztésére, nevelésére, az egyetemes és nemzeti értékek, erkölcsi normák közvetítésére.

Alapképzés jelenleg BA csecsemő- és kisgyermeknevelő, óvodapedagógus és tanító alapszakokon, illetve szlovák, román és német nemzetiségi, valamint roma óvodapedagógus és tanító szakirányokon folyik. A már diplomával rendelkező pedagógusok számára pedig posztgraduális szakirányú képzésekre és továbbképzésekre is lehetőség nyílik.

A hallgatók létszámának alakulása jelentős csökkenést mutat az elmúlt 10 év adatait vizsgálva, amely a felsőoktatás átszervezésének következménye. A vidéki, kisebb intézményeket, kihelyezett tagozatokat jóval súlyosabban érintették az átszervezés, a hallgatók számának csökkentésének problémái, amely több kisebb intézmény bezárását okozta, közülük több a régió városát is érintette. Szarvas város esetén a felsőoktatás hosszú történelmi múltja, a korszerű képzési struktúra és az egyetemi integráció fontos mérföldkő a jövőbeni fennmaradásban.

28. ábra: A felsőoktatásban résztvevők hallgatók számának alakulása Szarvason (fő, 2001-2013)

Forrás: KSH

Az oktatási
intézmények
férőhelyi kapacitás
és kihasználtsági
adatai

A város oktatási intézményeinek férőhelyi kapacitás és kihasználtsági adatait a következő táblázat tartalmazza:

13. táblázat: Az oktatási intézmények létszám adatai és kihasználtsága 2013-2014

Intézmény	Ellátási forma	2013.			2014.			Változás
		Kapacitás	Létszám	Kihasználtság (%)	Kapacitás	Létszám	Kihasználtság (%)	
Szarvas Város Óvodái és Bölcsődéje	óvoda	175	147	84,00	175	123	70,29	-
Benka Gyula Evangélikus Angol Két Tanítási Nyelvű	óvoda	175	146	83,43	175	144	82,29	-
	ált. iskola	535	478	89,35	540	495	91,67	+
Szlovák Általános Iskola Óvoda és Kollégium	óvoda	110	99	90,00	110	103	93,64	+
	ált. iskola	420	378	90,00	420	391	93,10	+
Gál Ferenc Főiskola, Gyakorló Óvoda és Általános Iskola	óvoda	150	108	72,00	150	118	78,66	+
	iskola	200	122	61,00	200	154	77,00	+

Intézmény	Ellátási forma	2013.			2014.			Változás
		Kapacitás	Létszám	Kihasználtság (%)	Kapacitás	Létszám	Kihasználtság (%)	
Székely Mihály Szakképző Kollégium, Általános Iskola	ált. iskola	500	232	46,40	500	210	42	-
	középiscola	840	707	84,16	840	640	76,19	-
Vajda Péter Evangélikus Gimnázium	középiscola	510	306	60	510	262	51,37	-

Forrás: önkormányzati adatok

Az oktatási intézmények jelenlegi létszám adatait vizsgálva megállapítható, hogy azok kihasználtsága 10-55%-ban elmarad a rendelkezésre álló intézményi kapacitástól, mindenütt 100% alatti. E tekintetben az intézmények között azonban jelentős különbségek mutatkoznak. A rendelkezésre álló intézményi kapacitásokhoz képest a legnagyobb kihasználtsággal a Szlovák Általános Iskola, Óvoda és Kollégium működik. A város által fenntartott óvoda kihasználtsága csökkent, mára 70 % körüli. Kiugróan alacsony továbbá a Székely Mihály Szakképző Iskola, Kollégium és Általános iskola tanulónak létszáma az intézményi kapacitásokhoz képest.

A HH és HHH
tanulók száma az
oktatási
intézményekben

Az oktatási intézményekben a hátrányos helyzetű gyermekek száma egyenlőtlen eloszlást mutat a területileg és a különböző intézményekben egyaránt, így az óvodákban és az általános- valamint a középiskolákban. A legnagyobb számban a Székely Mihály Szakképző Iskolában járnak hátrányos (55 diák hátrányos helyzetű) és halmozottan hátrányos helyzetű (69 diák HHH-s) tanulók. Az általános iskolák közül a hátrányos helyzetű tanulók száma jelentős az angol kéttannyelvű (43 diák), valamint a szlovák általános iskolában is (35 diák). A HH-s és HHH-s tanulók száma a következőképp alakult 2014-ben:

14. táblázat: A hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű tanulók számának alakulása a szarvasi oktatási intézményekben

Intézmény neve	HH óvodás	HHH óvodás	HH általános iskolás	HHH általános iskolás	HH középiskolás	HHH középiskolás
Vajda Péter Evangélikus Gimnázium	n.r.	n.r.	n.r.	n.r.	22	
Benka Gyula Evangélikus Angol Két Tanítási Nyelvű Általános Iskola és Óvoda	9	5	43	9	n.r.	n.r.
Szarvas Város Óvodái és Bölcsődéje	13	21				
Székely Mihály Szakképző Iskola	n.r.	n.r.	25	44	32	25
Gál Ferenc Főiskola Szarvasi Gyakorló Általános Iskola és Gyakorlóóvoda, Bölcsőde	1	1	3	1	n.r.	n.r.
Szlovák Általános Iskola és Óvoda	4	3	35	23	n.r.	n.r.

Forrás: Önkormányzati adatszolgáltatás

1.8.1.2 Egészségügy

Alapellátás

A város egészségügyi ellátottsága teljes, szakorvosi rendelők és sürgősségi ellátás egyaránt biztosított. A város jelenlegi egészségügyi helyzetére jellemző a sok telephelyes szakellátás, amely jelenlegi gazdasági adottságai mellett megfelelőnek tekinthető.

Szarvason 7 házi orvos, valamint 2 gyermekorvos biztosítja a betegek ellátását, működik és nyújt orvosi alapellátást (3 gyermek házi orvosi, 8 felnőtt házi orvosi, 5 fogorvosi praxis) a lakosság számára. Munkájukat tíz körzeti ápoló segíti. A gyermekgondozás intézményrendszerét három gyermekorvos és kilenc védőnő látja el.

A sürgősségi betegellátást két különálló szervezet látja el, az ügyeleti szolgálat, valamint a mentőszolgálat.

Szakorvosi ellátás

A városban 28 különböző szakorvosi ellátást lehet igénybe venni (tüdőbeteg gondozás, röntgen, bő- és nemi-beteg gondozás, fül-, orr-, gégeészeti, onkológiai, szemészeti, sebészeti, labor és pszichiátriai ellátás, belgyógyászat, fogászat stb.).

A Szarvasi Szakorvosi Egészségügyi Szolgáltató Kft. egy fiatal szervezet, amely a több évtizedes múltra visszatekintő önkormányzati fenntartású szakrendelő intézet funkcionális privatizációját követően jött létre 2005 novemberében. A szervezet járóbeteg szakellátást végez 23 különböző területen és fenntart egy 25 ágyas krónikus betegek rehabilitációját és ápolását szolgáló fekvőbeteg intézetet.

A Szarvasi Ápolási Intézet, amely a tartósan ápolást igénylő betegek ellátásában nyújt segítséget a családoknak 1998 óta. Az ellátási terület lakosain kívül az ország bármely területéről fogadnak betegeket. A városban 4 gyógyszertár működik.

A szakellátást biztosító intézmények közül kiemelhető a Szarvasi Tüdőgyógyász Egészségügyi Szolgáltató Kft., amely hosszú történeti múltra tekint vissza. Szarvason közvetlenül a II. világháború után alakult a Járási Tüdőgondozó Intézet a Bolza Kastélyban. A szomszédos faluban, Békésszentandrásan az 1930-as években a falu önjerejéből alakult meg az ország második Tüdőgondozója, melyet az 1960-as években a szarvasi járási gondozóba olvasztottak. Az 1950-es évek elején a régi Bárány Fogadóba költöztették a tüdőgondozót. Évtizedeken keresztül Szarvas Város Önkormányzat Egyesített Gyógyító-megelőző Intézetének részeként működött a Tüdőgondozó Intézet. 2005. november 1-től az egyesített önkormányzati intézmény megszűnt, feladatait két gazdasági társaság látja el. A Tüdőgondozót a Szarvasi Tüdőgyógyász Egészségügyi Szolgáltató Kft. működteti, fenntartója Szarvas Város Önkormányzata.

Szarvas Önkormányzata 2013. decemberében elindította az Önkormányzati Egészségkártya Programot, amely használatával elősegíthető a sürgősségi betegellátás mindennapi munkájának támogatása, az Országos Mentőszolgálat munkájának hatékonyabbá tétele és egy egészségtudatos közösség kialakítása a város lakosai körében. Az Egészségkártya egy bankkártya nagyságú kártyából és egy interneten keresztül aktivált online adatbázisból áll, ezek tartalmazzák tulajdonosa legfontosabb egészségügyi adatait, s így sürgősségi ellátás esetén a kezelőorvos azonnal megkapja pácienséről, akár papír alapon, akár online módon azon információkat, amely az ellátáshoz szükségesek. Az egészségkártya használatát az orvosok és mentősök egyaránt támogatják, hiszen a kártya segít nekik, hogy gyorsan és hatékonyan tudják ellátni páciensüket.

Szarvas a fekvő beteg ellátás tekintetében az orosházi kórház ellátási körzetébe tartozik.

Intézmények,
szolgáltatások

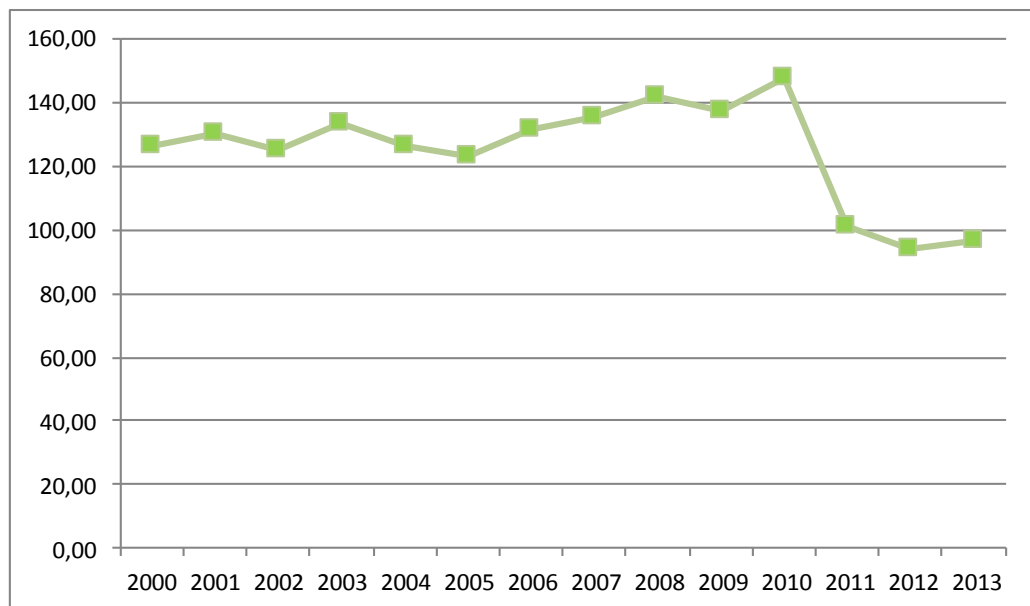
1.8.1.3 Szociális közszolgáltatások

Szociális és gyermekvédelmi alapellátás és szakosított ellátás és intézményei a városban: Szarvas kistérsége Egységes Szociális és Gyermekjóléti Intézmény. Társulásban biztosított alapszolgáltatások: nappali étkeztetés, idősek klubja, pszichiátriai nappali ellátás, fogyatékosok nappali ellátása, házi segítségnyújtás.

A város gyermekjóléti szolgálata által 103 gyermeket gondoznak, a veszélyeztetett kiskorú gyermekek száma 67. Az önkormányzat egy tartós bentlakásos és átmeneti elhelyezést nyújtó intézményt működtet, amelyben 100% kihasználtság mellett 29 főt gondoznak. Az integrált intézmény ad lehetőséget az időskorúak gondozásának is. Szociális étkeztetésben 248 fő, míg házi segítségnyújtásban 579 fő részesül. Időskorúak nappali gondozását egy intézmény látja el, amely 22 fős férőhelyszám ellenére 30 főt lát el, tehát kapacitáshiányos, mind országos, mind megyei összehasonításban is. Jelzőrendszeres házi segítségnyújtásban 17 fő részesül. A város szociális intézményeinek igénybevétele, a szociálisan rászorulóknak száma alapján Szarvas társadalma a megyei átlagnál kedvezőbb helyzetben él.

A városban 1 bölcsőde, valamint 4 családi napközi működik (28 gyermek ellátására van lehetőség itt). A bölcsődei férőhelyek száma 87 és jelenleg 84 kisgyermeket látnak el. Az intézmények kihasználtsága városi szinten 100% körüli.

29. ábra: Bölcsődei kapacitáskihasználtság alakulása Szarvason 2000-2013 között (%)

Forrás: KSH

A szociális ellátás városi és kistérségi szintű szervezése társulás által fenntartott intézményi formában valósul meg, nevezetesen a Körös-szögi Kistérség Többcélú Társulása Szociális és Gyermekjóléti Intézményben.

Gyermekjóléti alapellátást biztosító intézményegység

- Gyermekjóléti szolgálat

Gondozási Központ:

- Szociális alapszolgáltatásokat nyújtó intézményegységek:
  - Házi segítségnyújtás

- Szociális étkeztetés.
- Támogató Szolgálat
- Tanyagondnoki Szolgálat
- "Borostyán" Idősek és Fogyatékkal Élők Klubja és demens személyek nappali ellátása
- „Ezüst Évek” Idősek és Fogyatékkal Élők Klubja és demens személyek nappali ellátása
- "Naplemente" Idősek Klubja és demens személyek nappali ellátása
- "Liliomkert" Idősek Klubja és demens személyek nappali ellátása
- Szakosított szociális ellátást nyújtó intézményegységek:
  - Idősek Átmeneti Otthona „Őszi napfény”

15. táblázat: Az ellátottak számának alakulása a szociális ellátásban

	Tartós bentlakásos és átmeneti elhelyezést nyújtó intézmények működő férőhelyeinek száma (db)	Tartós bentlakásos és átmeneti elhelyezést nyújtó intézményeinek gondozottak száma (fő)	Szociális étkeztetésben részesülők száma (fő)	Házi segítségnyújtásban részesülők száma (fő)	Idősek nappali ellátásában engedélyezett férőhelyek száma	Idősek nappali ellátásában részesülők száma (fő)	Fogyatékosok nappali ellátásában részesülők száma (fő)
2000	225	225	174	40	190	214	n.a
2001	223	225	183	42	190	201	n.a
2002	261	264	167	42	220	219	n.a
2003	264	258	159	51	240	258	n.a
2004	273	259	134	44	220	220	n.a
2005	294	269	125	38	220	222	n.a
2006	306	281	156	92	230	240	n.a
2007	314	296	209	154	240	238	6
2008	300	276	237	106	262	260	22
2009	300	285	312	137	262	238	23
2010	300	289	370	144	262	247	23
2011	300	291	538	206	300	322	35
2012	298	288	459	253	294	274	37
2013	298	276	455	251	294	268	40

Forrás: KSH

Az időskorúakról történő gondoskodást a városban működő Békés Megyei Idősek Otthona, valamint négy Idősek Napközi Otthona látja el, összesen 205 férőhellyel. Ezen kívül hét, kizárólag nappali ellátást nyújtó Idősek Klubja működik a város területén. Jelentős szerepet vállal az idősgondozásban az egyházi fennhatóság alatt működő Ótemplomi Evangélikus Gondozóközpont, a Betánia, valamint az Imánuel Evangélikus Szeretetotthon.

A város Önkormányzata sikeresen bonyolította le időügyi programját 2013. szeptemberétől 2014. május 31. között, amelynek keretében Szarvas város részt vett a „Segítő kezek az idősek otthoni biztonságáért értékteremtő közfoglalkoztatással közösségi szolgálattal és önkéntes tevékenységgel” című programban. A program lezárultával 2014. november 30-ig 12 fővel folytatódott az idősek segítése, a hosszú távú közfoglalkoztatás keretében.

1.8.1.4 Közösségi művelődés, kultúra

Kulturális
intézmények,
létesítmények

A városban számos jelentős kulturális nevezetesség található, amelyek nemcsak az itt élők életminőségéhez, hanem a turizmus szerepének növekedéséhez is hozzájárul.

- Szarvasi Arborétum
- Körös-Maros Nemzeti Park – Csáky-kastély
- Vizi Színház
- Mini Magyarország makettpark
- Ruzicskay György alkotóháza
- Evangélikus Ótemplom
- Újratelepítési emlékmű
- II. Világháborús emlékmű
- Történelmi Emlékút
- Bolza-kastély
- Milleniumi emlékmű
- Tessedik-szobor
- Tessedik Múzeum
- Mitrovsky-kastély és I. világháborús emlékmű
- Árpád szálló
- Római Katolikus templom
- Régi árvaház (Fő téri Általános Iskola)
- Lengyel-palota
- Evangélikus Újtemplom
- Szárazmalom
- Szlovák tájház
- Szent István egyetem Gazdasági, Agrár- és Egészségtudományi Kar régi épülete a napórával
- Bolza mauzóleum
- Tessedik Sámuel Főiskola Pedagógiai Karának épülete

- Tessedik Sámuel sírja
- Volt Bárány fogadó (jelenleg járóbeteg szakrendelő)
- Bajcsy-Zsilinszky Endre szülőháza és szobra
- M. R. Stefanik szobra
- Tessedik-tanya
- Szarvas szobor
- Tessedik akácfa

A 2006-ban felújított Vajda Péter Művelődési Központ és Turul Mozi Szarvas Város Önkormányzatának részben önálló intézményeként működik, közművelődési feladatokat lát el. Számos országos és regionális jelentőségű rendezvény és kulturális esemény, attrakció fogadja a helyieket és a turistákat (pl. Szarvasi Szilvanapok, lovas napok, Vízi színház programsorozatai), amelyek a turizmus vonatkozó fejezetében kerül részletesen kifejtésre.

Sport

Szarvas oktatási, gazdasági, hivatali, egészségügyi szempontból egyre jobban vonzza a kistérség lakóit, fiatalokat és felnőtteket egyaránt. Számos feladatnak kell megfelelnie a városnak. Az újjáépített, bővített Vajda Péter Művelődési Központ foglalkozásokra alkalmas termeiben már nagyon sok szabadidős, többnyire fiatalokat foglalkoztató program folyik, a továbbiakban a programkínálat bővítése, szélesítése és a foglalkozásokba bevonható népesség számának a növelése prioritás.

A város önkormányzatának tulajdonában 3 nagyméretű tornaterem (ebből 2 sportcsarnok) van, két sportpálya, 3 játszótér és egy uszoda. Kihhasználtságuk megfelelő és programokkal telített. Az extrém sportok kedvelőinek is lehetősége nyílik a Zöldpázsit téri játszótér bővítésével vagy a sportpálya gyakorlőhelynek való kialakításával sportolási lehetőségekre. 2006 januárjában készült Ifjúsági Konceptió és Ifjúsági rendelet alapján 2006 januárjától ifjúsági információs pont működik a Városi Könyvtárban, valamint, 2008-tól kistérségi oktatási-, ifjúsági- és sportreferens foglalkozik a kistérségi ifjúságpolitika ügyeivel.

16. táblázat: A város közművelődési és sport infrastruktúrájának jellemzői (2015)

Intézmény neve	Kihhasználtság/ látogatottság	Beavatkozási szükségletek
Vajda Péter Művelődési Központ	Színházterem: 420 fő Tanácskozó terem/Kamaraterem: 2x120 m ² 20-30 m ² Klubszobák	2006-ban lett felújítva
Szarvasi Gyógyfürdő	Medencék: - 2 db gyógymedence 1 db pezsgőmedence - 1 db tanmedence - 1 db termál ülőmedence - 1 db 25 m-es úszómedence	Kültéri medencével történő bővítés, korszerűsítés, felújítás
Erzsébet ligeti sporttelep	Lelátó. 160 férőhely Állóhely: 10.000 fő	

Intézmény neve	Kihasznátság/ látogatottság	Beavatkozási szükségletek
Petőfi utcai sportcsarnok	Lelátó ülőhely: 320 fő Állóhely: 600 fő	Felújítás
Alkotmány utcai sportcsarnok	Lelátó ülőhely: 320 fő Állóhely: 600 fő	
Kajak-Kenu Telep	135-140 fő taglétszám	Fejlesztés folyamatban
Szarvas Város Közoktatási és Közgyűteményi Intézménye Vajda Péter Gimnázium, Szakközépiskolája pályája		
Arató utcai sporttelep	Állóhely: 5.000 fő	Átépítés-felújítás-bővítés

Forrás: Önkormányzati adatszolgáltatás

A legfontosabb egyesületek, amelyek a sport területén működnek megtalálhatók felsorolásszerűen a 2. számú mellékletben.

1.8.2 Esélyegyenlőség biztosítása

Helyi
esélyegyenlőségi
Program

Szarvas városa a helyi esélyegyenlőségi program elkészítését az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény (továbbiakban: Ebktv.) előírásai alapján készítette el. A Helyi Esélyegyenlőségi Program célja, hogy Szarvas város lokális társadalmának tagjai, kiemelten a döntéshozói és a szakapparátus dolgozói számára összefoglalja a hátrányos helyzetű csoportok érvényesülésével kapcsolatos problématerületeket, kijelölje a megoldandó feladatokhoz kapcsolódó tevékenységeket és útmutatóval szolgáljon a program hatékony megvalósításához szükséges attitűdök kialakításában. Nemcsak egzakt elemzést és projektszemléletű intézkedési tervet tartalmaz tehát a dokumentum, hanem szemléletében is képviselni kívánja azon álláspontot, mely szerint az esélyegyenlőség érvényesítése nem pusztán egy kötelezően megszabott követelmény teljesítése, hanem a helyi közösség hosszú távú érdeke is. Szarvas Város Esélyegyenlőségi Programja középtávon, 2010 és 2015. közötti időszakra fogalmazta meg az esélyegyenlőséggel kapcsolatos feladatokat, problémákat és kihívásokat, valamint érvényesíteni kívánja:

- az egyenlő bánásmód, és az esélyegyenlőség biztosításának követelményét,
- a közszolgáltatásokhoz történő egyenlő hozzáférés elvét,
- a diszkriminációmentességet,
- szegregációmentességet,
- a foglalkoztatás, a szociális biztonság, az egészségügy, az oktatás és a lakhatás területén a
- helyzetelemzés során feltárt problémák komplex kezelése érdekében szükséges intézkedéseket.
- A köznevelési intézményeket – az óvoda kivételével – érintő intézkedések érdekében együttműködik az intézményfenntartó központ területi szerveivel (tankerülettel).

A legfontosabb beavatkozási területek és intézkedések közül kiemelhető a mélyszegénységben élők, a gyermek- és időskorúak, a nők, valamint a romák, munkanélküliek (különös tekintettel az 50 év felettiekre) helyzetének javítása. Az esélyegyenlőségi programban beazonosított problémák mellett a következő tényekkel kell szembenéznie Szarvas városának:

17. táblázat: Az esélyegyenlőséggel kapcsolatos problémák és megoldási elképzelések Szarvason

Az esélyegyenlőség szempontjából beazonosított problémák és lehetőségek	
beazonosított problémák	fejlesztési lehetőségek, feladatok
Adatforrások hiánya a problémákkal érintett társadalmi csoportok körében	Intézményi adatgyűjtés
Hátrányos helyzetek generációkon keresztüli öröklődése, többgenerációs munkanélküliség	Szociális, gyermekjóléti szolgáltatások biztosítása, bővítése
Roma népesség hátrányos helyzete, pozitív minták hiánya, mentális problémák	Átfogó problémakezelés szükséges, adatgyűjtés a szegregációs veszélynek kitett roma nemzetiség szociális szükségleteiről
Védelembe vett és veszélyeztetett, sajátos és hátrányos (HH), valamint halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek (HHH) problémái	Az oktatási intézmények együttműködése a szülőkkel, valamint a családsegítő szolgálattal, helyi szakemberekkel
Fogyatékkal élők problémái, hátrányos megkülönböztetése és az önálló életvitelük során jelentkező nehézségek	akadálymentesített intézmények és település kialakítása, foglalkoztatottsági viszonyaik javítása, önálló életvitel segítése
A nők helyzete, nemek közötti hátrányos megkülönböztetés, családon belüli erőszak kezelése	esélyegyenlőség biztosítása, foglalkoztatás javítása, családbarát munkahelyek kialakítása, nőket segítő civil szervezetek és intézmények támogatása
Az időskorúak problémái, hátrányos megkülönböztetése	foglalkoztatási diszkrimináció megszüntetése, közszolgáltatásokhoz való hozzáférés, közösségi életben való részvétel elősegítése, intézményhálózat javítása, pénzübeli és erkölcsi támogatás

Forrás: saját szerkesztés

Szarvas városa a fenti problémák beazonosítása mellett kialakította az esélyegyenlőség megvalósítását szolgáló intézkedési tervet, tehát egyértelműen elindultak a kezdeményezések. Az intézkedési terv célja olyan beavatkozások tervezése, amelyek a helyzetértékelésben felvetett problémákra megoldást nyújtanak. Ennek érdekében a város a jövőbeni fejlesztések során egyértelműen fókuszál az oktatás és a képzés területén a jogellenes elkülönítés megelőzésére, megszüntetésére, a közszolgáltatásokhoz, valamint az egészségügyi szolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférés biztosítására, a munkaerő-piaci, tevékenységi szegregáció visszaszorítására, a hátrányos helyzetűek munkaerő-piaci hátrányainak csökkentésére, foglalkoztatási esélyeik javítására, továbbá a hátrányos helyzetű csoportok tagjai részvételének elősegítésére a döntéshozatalban, ill. a közügyek irányításában.

1.9 A település gazdasága

1.9.1 A település gazdasági súlya, szerepköre

Szarvas és környéke az Alföld viszonylatában rendkívül gazdagnak mondható természeti szépségekben, ugyanakkor a térségben nincsenek iparilag hasznosítható nyersanyagforrások, bányák, csupán helyi jelentőségű anyagnyerő-helyek. A terület gazdag viszont geotermikus energiában, melynek kiaknázása több mint negyven éve folyik. Kezdetben strandfürdők üzemeltetéséhez használták, de ezek mellett ma már mezőgazdasági létesítmények és épületek fűtésére is használják Szarvason és környékén. Mivel a térségben a foglalkoztatásra elsősorban a mezőgazdasági jellegű tevékenység jellemző, a gazdaság is erre épül.

Megyei koncepció és program szerinti gazdasági súly

Szarvas város gazdasági súlyát és szerepkörét érintően számos esetben említésre kerül a megyei területfejlesztési koncepcióban. Szarvasnak, a megye többi közép- és kisvárosához hasonlóan (Békéscsaba, Gyula és Orosháza mellett) centrumszerepet kell betöltenie a megyében több funkció tekintetében is. A koncepcióban megjelölt fejlesztési célok közül Szarvas városra vonatkozóan esetén a következők emelhetők ki:

- Foglalkoztatás javítása
- Ivóvíz minőségének javítása
- K+F ráfordítás növelése
- Helyi termékfejlesztés
- A környezeti elemek és ökológiai funkciójú értékek védelme, megtartása, turisztikai célú bemutatása
- Innovatív egészségturizmus,

valamint Szarvas központtal is működő

- Ipari fejlesztési övezet
- Helyi gazdaságfejlesztési övezet
- Egészségturisztika fejlesztési övezet
- Helyi piac fejlesztési övezet kialakítása

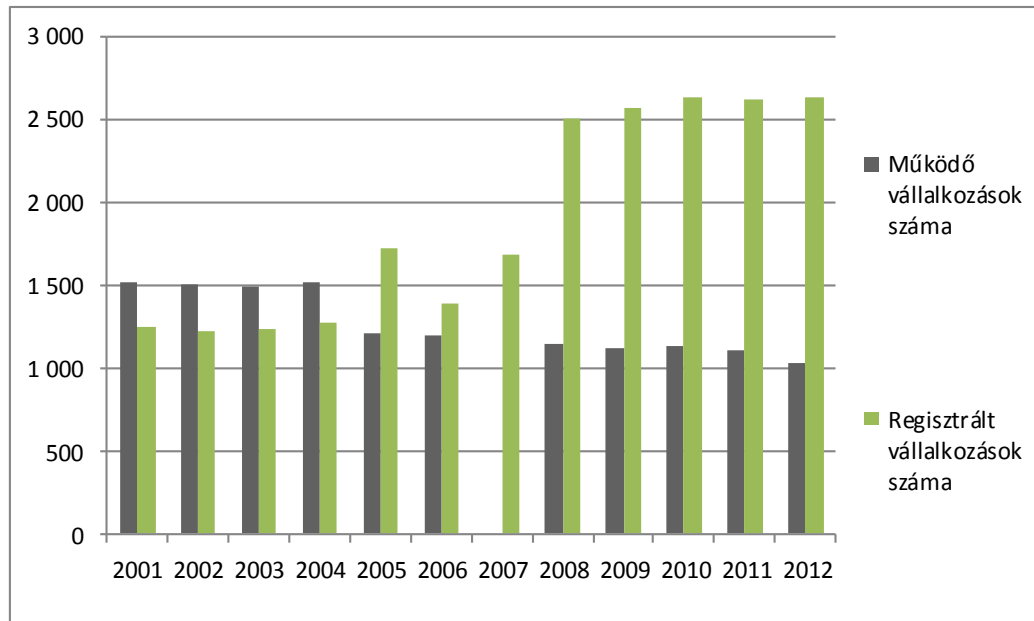
Vállalkozások száma szerinti súly

A Szarvason működő vállalkozások a Békés megyében működők 6%-át tették ki 2012-ben, ez 78 vállalkozással kevesebb, mint 2011-ben. 2012-ben a működő vállalkozások 1000 lakosra vetített száma 59, a megye esetében 46 lakos, Szarvas város értéke. A város e tekintetben tehát kedvezőbb helyzetben van a megye egészéhez képest. A Szarvasi járásban 1523 db, azaz a járásban működő vállalkozások 76%-a található a városban. 2011-ről 2012-re a működő vállalkozások száma a járásban 5,4%-kal, Szarvason 7 százalékpontos csökkenést mutatott. A megyében működő vállalkozások 8,9%-a található a járásban.

A 2012. évi adatok szerint 1033 vállalkozás működött Szarvason, ebből 326 korlátolt felelősségű társaságként tevékenykedik. A városban 482 egyéni vállalkozót tartanak nyilván.

30. ábra: A regisztrált és működő vállalkozások számának alakulása Szarvason

Forrás: Teir (Az egyes nomenklatúrákban (különösen a TEÁOR-ban) zajló nemzetközi és hazai módszertani változtatások miatt az adatsorban szereplő adatok hiányosak, összehasonlításuk csak fenntartással tehető meg.)

Működő
vállalkozások
jellemzői szerinti súly

A működő vállalkozások számát tekintve 2007 óta kismértékű csökkenés, stagnálás figyelhető meg, míg a regisztrált vállalkozások száma növekvő tendenciát mutat a településen.

A működő vállalkozások nagyság szerinti megoszlását vizsgálva megállapíthatjuk, hogy a mikro-vállalkozások dominanciája egyértelmű. A városban a 2012-es KSH adatok szerint egy, jelenlegi információk szerint azonban már két nagyvállalkozás működik: a pulykafeldolgozással foglalkozó, a több mint 25 éves múlttal rendelkező Gallicoop Pulykafeldolgozó Zrt., valamint a takarmány-előállításra szakosodott Pioneer Hi-Bred Zrt, működik, amelyek kiszámítható, stabil térségi foglalkoztatónak számítanak. Az adatokból jól látszik, hogy a közepes méretű vállalkozások megyén belüli aránya eléri a 10%-ot, ami szintén kedvező képet mutat foglalkoztatási és gazdasági szempontból, mivel munkaerő-felszívó képessége hatékony, hiszen fejlesztési lehetőségei, a forrásszerzés lehetősége szélesebb számukra.

18. táblázat: A működő vállalkozások létszám kategória szerinti megoszlása Szarvason (2012)

Területi egység	működő vállalkozások száma – alkalmazotti létszám alapján			
	1-9 fő	10-49 fő	50-249 fő	249- X fő
	mikro	kis	közép	nagy
Szarvas	969	51	11	1
Békés megye	16139	747	110	15
Szarvas város részesedése a megye egészéhez viszonyítva (%)	6,00%	6,83%	10,00%	6,67%

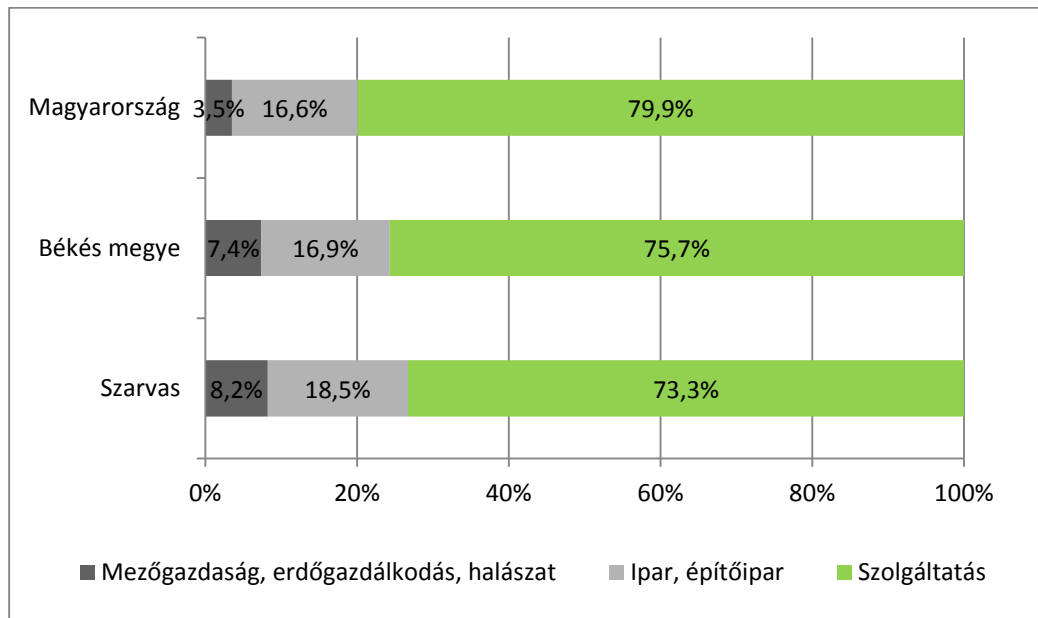
Forrás: Teir adatbázis

A környékbeli városokkal való összehasonlítás esetén, a vállalkozások megyén belüli arányát vizsgálva megállapítható, hogy Szarvas részesedése 6,06%, amely közel kétszerese Gyomaendrőd (3,96%), és fele Gyula részesedésének (12,07%)

Fontos kiemelni, hogy nemcsak Szarvas városban, hanem a környéki kistelepüléseken is számos jelentős vállalkozás működik, ezek közül kiemelhető Örménykúton a Mozarella Kft. olasz sajt előállításával foglalkozó, a város brandjévé vált termékeivel, a Granárium Szövetkezet (terménytisztítás, szárítás, tárolás), a Galli Eggs Kft. pulykanevelő, a Szarvasi Agrár ZRt. tehenészeti telepe, a WITALCOO szikvízgyártó üzeme. Kondoroson az ABO MIX Rt. táp és premix előállításával foglalkozik, valamint szarvasmarha- és sertéstelep is működik itt. Bár leginkább mezőgazdasági jellegű munkalehetőségek találhatók a térségben, a feldolgozóipar mellett Szarvason és Kondoroson jelen van a nehézipar is kis- és közép vállalkozások formájában. Leginkább mezőgazdasági gépek alkatrészeit gyártják, beszállítói valamilyen nagyobb, általában külföldi cégnek, emellett gépjavitással foglalkoznak. Ezen ágazatok fejlesztése a jövőben kiemelt jelentőséggel bírhat, mivel a járműipar térségi szerepköre (Kecskemét – Mercedes jelenléte, Békéscsaba – CsabaMetál Zrt.), a beszállítói hálózat bővülése nagy lehetőséget jelent az itt levő vállalkozások számára is.

31. ábra: A vállalkozások számának megoszlása nemzetgazdasági ágazatonként (2012)

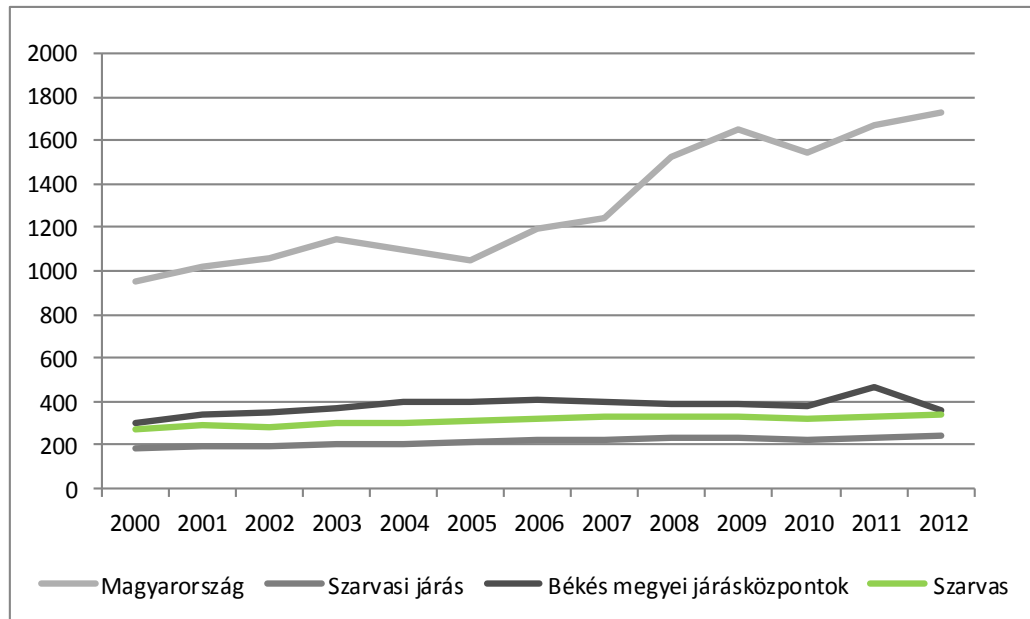
Forrás: KSH

Általánosságban kijelenthető, hogy a külföldi működő tőke aránya alacsony a kistérségben (ezzel párhuzamosan a magyar tulajdonú vállalkozások aránya kiemelkedő). Az itt levő vállalkozások közül a Gallicoop Pulykafeldolgozó Zrt. és a Pioneer Hi-Bred Zrt. (hibridkukorica és hibridnapraforgó vetőmag üzem) rendelkezik külföldi tulajdonrészsel (a pulykafeldolgozó üzem esetén 85% a magyar tulajdon aránya).

Az egy főre jutó jegyzett tőke alakulását tekintve Szarvas városa jóval az országos átlag alatt, valamint a többi járásközpont átlagértéke alatt helyezkedik el, sőt, a tendencia stagnálást mutat.

32. ábra: Az egy főre jutó jegyzett tőkéne alakulása 2000 és 2013 között (ezer Ft)

Forrás: KSH

A főbb nemzetgazdasági ágazatokat vizsgálva megállapítható, hogy mind az országos, mind pedig a megyei arányokhoz viszonyítva is nagyobb súllyal szerepel a mezőgazdaság, jelenleg 85 vállalkozás működik a szektorban. A kereskedelem, valamint a városban található oktatási intézmények jelenlétének köszönhetően a szakmai, tudományos és művészeti tevékenységek száma is jelentős.

19. táblázat: A vállalkozások gazdasági ágazatonkénti megoszlása Szarvason és Békés megyében

Gazdasági ág	Szarvas város db	Békés megye db
Mezőgazdaság	85	1257
Építőipar	100	1449
Kereskedelem, gépjárműjavítás	239	3945
Szakmai, tudományos, műszaki tevékenység	131	2150
Feldolgozóipar	85	1351
Szállítás, raktározás	35	559
Szálláshely, vendéglátás	73	1120
Pénzügy, biztosítás	41	678
Humán egészségügy, szociális ellátás	33	850
Egyéb szolgáltatás	33	831

Forrás: KSH Népszámlálás (2011)

20. táblázat: A legmagasabb helyi iparüzési adót fizető gazdasági vállalkozások Szarvason

	Vállalkozás neve	Tevékenység
1.	Gallicoop Zrt.	baromfi (pulyka)feldolgozás
2.	Pioneer-Hi Bred	takarmány előállítás
3.	Szarvasi Vas- és Fémipari Zrt.	háztartási gépgyártás
4.	Worktrans Kft.	munkaerő kölcsönzés
5.	Alföldi-Hús Zrt.	élelmiszeripar
6.	Swietelsky Magyarország Kft.	építőipar
7.	GEOMARK Kft.	intenzív kultúrák termesztése
8.	Oryza Kft.	rizsfeldolgozás
9.	GoldFood Kft.	élelmiszeripar
10.	Aufwind Schmack Első biogáz Kft.	biomassza erőmű

Forrás: önkormányzati adatszolgáltatás; <http://www.newjsag.hu/tag/cegmustra/>

1.9.2 A település főbb gazdasági ágazatai, jellemzői

1.9.2.1 Mezőgazdaság

Szarvas gazdasági szerkezetében meghatározó szerepet tölt be a mezőgazdaság, valamint a hozzá kapcsolódó feldolgozóipar. Összesen 85 vállalkozás működik az ágazatban, amely az összes működő vállalkozás 8%-át teszi ki. A foglalkoztatottak 8,2 %-a dolgozik az agráriumban (2011). A mezőgazdaságban foglalkoztatottak magas száma ellenére a térségben az agrártermelésből alacsony színvonalú jövedelem realizálódik, valamint értékesítési problémák is jelentkeznek. Mindez arra vezethető vissza, hogy a kistérség meghatározó módon nyersanyagtermelő és szállító funkciókat lát el.

A mezőgazdasági termelés, a gabona- és takarmánynövények termesztésének alapját az itt levő talaj minősége határozza meg. A város környezetében található földterületek réti és szikes talajú szántóit 22,33-23,84 aranykorona érték jellemzi, ami közepes minőségű területeket jelent.

A zöldség- és gyümölcsstermesztés - bár vannak bizonyos hagyományai – nem számottevő, pedig az olcsó geotermikus energia és a nagyszámú agrárodolgozó kiváló lehetőségeket teremtenének az exportképesebb termények előállításához. A térség gyümölcsstermesztésében a szilvatermesztés foglalja el az első helyet (ehhez kapcsolódóan fontos kiemelni az immár turisztikai termékek között is megjelenő, a szilvából készült termékek népszerűsítését bemutató rendezvényt, a Szarvasi Szilvanapokat). Egyre több helyen láthatunk apró gyümölcsösöket, hobbikerteket, amelyek termés hozama egyelőre leginkább a lakosság helyi igényét elégíti ki.

Jelentős gazdasági erő továbbá a térség gazdag felszíni vizekben való gazdagsága, ennek megfelelően komoly hagyományai vannak a halászatnak. A térségben számos, többnyire szarvasi székhelyű kisebb halászati vállalkozás működik. Két cégnek kisebb feldolgozóüzeme is van.

A városban működő 10 legnagyobb vállalkozás közül 5 az élelmiszer iparhoz, feldolgozóiparhoz kötődik. A vállalkozások fejlődését tekintve az utóbbi két és fél évtizedben jelentős élelmiszerfeldolgozó vállalkozások létesültek, mind az állattenyésztéshez, mind a növénytermesztéshez, azok feldolgozásához kapcsolódó ágazatok terén. Ilyen a térség legjelentősebb foglalkoztatója, a 930 főnek munkát adó Gallicoop Pulykafeldolgozó Zrt., amely angol-magyar vegyes vállalatként, zöldmezős beruházás keretében 1989-ben alakult. Napjainkban a vállalat Magyarország legnagyobb, vertikális pulykahús termelő integrációjával rendelkezik, amely értelmében a pulykatenyésztéstől a feldolgozáson át egészen a csomagolásig minden munkafolyamat zárt

rendszerben valósul meg. A több mint a 25 éves Gallicoop Pulykafeldolgozó Zrt. többségi (85%) magyar tulajdonú részvénytársaság a magyarországi pulykafeldolgozás 45%-át végzi. A vállalat a magyarországi top 500 vállalkozás között a középmezőnyében helyezkedik el, évi 33 milliárd Ft árbevétellel, stabil gazdálkodással rendelkezik. A térségi szerepköre szintén kiemelhető, mivel közvetlen beszállító körben több száz család megélhetését biztosítják, pl. pulykatenyésztés, gabona felvásárlás terén. A cég saját vízrendszerrel, valamint szennyvíztisztító teleppel rendelkezik. A vágási melléktermékeket az itt működő Katech Fehérjefeldolgozó és Forgalmazó Zrt. dolgozza fel, az egyéb hulladék pedig a biogáz üzembe kerül, mindez zárt rendszeren keresztül. A cég a város életében is aktívan részt vesz, például civil szervezetek, sport- és művészeti szféra támogatásában. Gyakorlati helyként is funkcionál a cég, évi 30-50 főnek van lehetősége részt venni a gyakorlati tudás megszerzésében. A cég jelenléte elősegítette a húsipari vállalkozások megtelepedését (pl. Alföldi-Hús Zrt., YOUNG Hús Kft., mindkettőben sertés és marhahús feldolgozás történik).

A második legnagyobb foglalkoztató a Pioneer Hi-Bred Zrt., amelynek amerikai tulajdonosa 1996-ban létesítette első közép-kelet-európai vetőmagüzemét. A 16.3 millió dolláros (kb. 2,8 milliárd Ft) zöldmezős beruházás célja volt a legújabb hibridkukorica vetőmagjának kiváló minőségű előállítás. A cég nemzetközi szerepkörrel rendelkezik, termékeit a világ számos országába szállítják.

A növénytermesztésben kiemelhető a rizsfeldolgozó üzemek, amelyek regionális és országos szinten is jelentősek. Jelenleg több rizsfeldolgozó üzem található Szarvas környékén, ezzel az ország elsődleges rizsfeldolgozó térségéről is beszélhetünk (pl. Oryza Kft., Szarvasi Agrár Zrt.). (A város Köröstarcsával korábban az ország rizstermesztésének felét adta.)

Jelentős a növénytermesztéshez és a halászatához kapcsolódó K+F tevékenység. A város jelentőségét tovább erősíti a kistérség életében a településhez köthető oktató- és kutatótevékenység: a Halászati és Öntözési Kutatóintézet (HAKI). A haltenyésztés és a kutatás elsődlegessége mellett többféle tevékenységet is végez a kutatóintézet, így pl. extenzív-intenzív szabadvízi, illetve átfolyóvízes és ketreces halnevelés, öntözés, belvíztározás, kacsatenyésztés.

1.9.2.2 Ipar

A városban az iparban foglalkoztatottak aránya 18,5%. A helyi gazdaság mezőgazdasági nyersanyag feldolgozáson és az élőmunka igényes ipari tevékenységeken (pl. fémmegmunkálás, gépjávitás, stb.) alapul. A helyi vállalkozások mellett a külföldi tulajdonú cégek is jelen vannak a településen, a korábban említett **Pinoeer HiBred Kft.** A magyar tulajdonú ipari vállalkozások közül kiemelhető a **Szarvasi Vas- Fémpipari Zrt.**, amely 1952-ben, eredetileg szövetkezeti formában alakult, magyar ipari termelő és kereskedelmi vállalkozás. A kizárólag magyar tulajdonosi körrel rendelkező részvénytársaság 1998-ban jött létre az ipari szövetkezet jogutódjaként. A cég jelenlegi többségi tulajdonosa a szombathelyi Helios Kft. A vállalatnak 2010-ben mintegy 230 alkalmazottja volt, ezzel Szarvas városának egyik legnagyobb munkaadója és harmadik legnagyobb adófizetője. A cég 2009 óta tagja a legkiválóbb hazai márkák minősítését és bemutatását célul kitűző MagyarBrands programnak, amelynek 2010-es üzleti toplistájának 14. helyén végzett. A társaság napjainkban is hazánk legnagyobb lámpa- és világítótest gyártó üze. Az évi mintegy félmillió lámpa előállításához szükséges műanyag-, fa-, és fém alkatrészek saját üzemekben készülnek. Üveghajlító üzemükben – amely Európában az egyik legnagyobb teljesítményű ilyen üzem – négy hatalmas ipari kemence segítségével folyamatosan állítjuk elő a modern világítástechnikában kedvelt üvegburákat és üveglapokat. A lámpák 70%-a kerül forgalmazásra világszerte.

A cég által készített hagyományos (kotyogós) és elektromos kávéfőzők megbízható működésük és hosszú élettartamuk okán a magyar háztartások igen kedvelt és elengedhetetlen felszereléseik lettek az elmúlt évtizedekben, valamint egyéb háztartási kisgépek is, pl. egy- vagy kétlapos tűzhelyek gyártása is keresett a magyar piacon.

A fentiek mellett az ipar további fontos résztvevői:

- Szirén Ruházati Szövetkezet (férfiing és női blúz, NATO követelményeket kielégítő ruházati cikkek)
- Szarvasi Bútor Kft. (lakó- és irodabútor)
- Plast Ball Rt.: műanyagipari termékek gyártása – elsősorban sportlabda.
- Vas és Fémipari Rt. (kávéfőző és villamosági lámpák gyártása)
- Integrál Építő ZRt. (építőipar)

Az iparban működő vállalkozások száma 185, ebből 85 vállalkozás a feldolgozóiparban, 100 az építőiparban tevékenykedik, amely ez az összes vállalkozás 18%- a.

Szarvason 2000 óta működik Ipari Park. A területet a 44-es számú főút és az orosházi út határolja. Tulajdonosa 100%-ban az önkormányzat. A park területén jelentős fejlesztések történtek az elmúlt években. Területe 59,9 hektár, melyből 52,6 hektár beépített terület, ahol 51 cég végzi tevékenységét. A 2010. évi EU-s finanszírozású projekt keretében, 390 millió Forintos beruházás keretében egy inkubátorház felépítésével, a hozzá kapcsolódó infrastrukturális és informatikai háttér megteremtésével a park fejlesztésre került. A létrejött klasszikus üzleti inkubátorház a kezdő kisvállalkozásoknak biztosít működési teret és a szolgáltatások olyan széles választékát, amely segíti őket a kezdeti növekedési szakaszban. Az inkubátorház a 2014. évi beszámoló szerint 100 % feletti kihasználtsággal működik, ami példaértékű, ezért az önkormányzat pályázati forrás bevonásával újabb inkubátorház létesítését tervezi.

A 2014. évi adatok alapján az ipari park beruházási értéke 602,7 millió Forint volt, az itt működő vállalkozások 1549 főt foglalkoztatnak. Árbevételük meghaladta a 46 milliárd Ft-ot. Exportarány 33 %. A vállalkozások létszám-nagyság szerinti megoszlását tekintve 99 % kkv, amelyen belül 69 % a mikro- és 22 % kis-, és 9 % a középvállalkozások aránya. Mindössze 0,5 %-uk nagyvállalkozás.

1.9.2.3 Szolgáltatások

A főbb nemzetgazdasági ágazatok közül a szolgáltató szektorban működő vállalkozások aránya 73,3%, így az országos trendekhez hasonlóan Szarvas város esetén is tercier szektor dominál. Összesen 763 vállalkozás működik az említett szektorban. A szolgáltató ágazatban működő vállalkozások alszektorok szerinti megoszlását tekintve a kereskedelem, a szakmai-tudományos tevékenység, valamint az idegenforgalomhoz és oktatáshoz, pénzügyekhez kapcsolódó vállalkozások dominálnak.

21. táblázat: A szolgáltató szektor egyes alágazataiban működő vállalkozások aránya Szarvason (% , 2012.)

Alágazat	A tercier vállalkozások %-ában
Villamosenergia-, gáz-, gőzellátás, légkondicionálás	0,13
Vízellátás; szennyvíz gyűjtése, kezelése, hulladékgazdálkodás, szennyeződésmentesítés	0,66
Ingatlanügyletek	3,15
Adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenység	4,33
Humán-egészségügyi, szociális ellátás	4,33
Művészet, szórakoztatás, szabadidő nemzetgazdasági ágban	4,33
Egyéb szolgáltatás nemzetgazdasági ágban	4,33
Információ, kommunikáció nemzetgazdasági ágban	4,46
Szállítás, raktározás	4,59
Pénzügyi, biztosítási tevékenység	5,37
Oktatás	6,29
Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás	9,57
Szakmai, tudományos, műszaki tevékenység	17,17
Kereskedelem, gépjárműjavítás nemzetgazdasági ágban	31,32

Forrás: Teir

A városban 80 db vendéglátóhely, 48 db ruházati üzlet, 257 db élelmiszer vegyes üzlet és áruház működik. Ezer lakosra az országos és megyei átlagnál magasabb számú (17,6 db) kiskereskedelmi egység jut.

1.9.2.4 Turizmus

Turizmusfejlesztési irányok a helyi és térségi dokumentumokban

A **turizmus** a város gazdaságának meghatározó szegmense a kedvező adottságoknak és erre épülő változatos turisztikai termékínálatnak, valamint az elmúlt 15 év ezirányú tudatos és aktív fejlesztési tevékenységnek köszönhetően.

A korábbi programok, így Szarvas Város turisztikai fejlesztési programja (2000.) - a Körös-szögi Kistérségi Idegenforgalmi Konceptió (2005.), valamint a Körös-szögi Kistérség Fejlesztési Stratégiája (2007-2013.), majd a 2009-ben készült Integrált Városfejlesztési Stratégia kijelölték a város és térség turisztikai fejlesztésének főbb irányait és meghatározta célkitűzéseit.

A fent említett fejlesztési dokumentumok alapján a turisztikai célú fejlesztések középpontjában a aktív turisztikai projektek élveztek elsőbbséget, ezek képezték a város és a térség turisztikai fejlesztéseinek fő irányait.

Körös-menti Turisztikai és Kulturális Egyesület (TDM szervezet)

A város és környéke turisztikai életében aktív szerepet vállal a Körös-menti Turisztikai és Kulturális Egyesület (a helyi TDM szervezet). Az Egyesület a Szarvasi Tourinform Irodát átvéve alakult meg 2012.áprilisban. Feladata elsősorban a térség turisztikai termékeinek, a látványosságoknak, programoknak és rendezvényeknek ismertetése és szélesebb körben történő bemutatása, országos, valamint nemzetközi szinten egyaránt. A szervezet eddig tevékenysége során „Szarvast és környékét egybefogó Körös-menti helyi TDM fejlesztése” című pályázat keretében a kidolgozta a térség hosszú távú marketing-stratégiáját.

A TDM szervezet eddigi munkája során a térségben meglévő attrakciók feltérképezésére rendszerezésére és felfűzésére, valamint tagtoborzásra helyezte a hangsúlyt. Eddigi munkájának eredményeképpen a térség mára egyedi idegenforgalmi arculattal rendelkezik. Bevezették a Körös-menti Kedvezménykártya rendszert, amely révén az ide érkezők kedvezményeket vehetnek igénybe a helyi szolgáltatóktól.

A turisztikai szervezet olyan fejlesztéseket valósított meg, amelyek emelték a Körös-menti rendezvények színvonalát és vonzerejét. A Körös-menti TDM 2013-ban összesen hat faházat szerzett be, amelyek a rendezvények egységes arculatához is hozzájárulnak. A pályázati források felhasználása során a Körös-menti TDM számos nagy turisztikai vonzerővel bíró regionális rendezvényhez csatlakozott, és a szervezési-koordinációs feladatok mellett részt vállalt egyes programok finanszírozásában is. (pl: Szilvanap, kondorosi Betyámapok, békésszentandrás Vitamin Nap)

A szervezet látványos turisztikai beruházásai között említhetjük például a 2013 májusában megvásárolt elektromos városnéző kisbuszt. A turisztikai egyesület Szarvas több pontján kerékpárkölcsonzó állomásokat alakított ki, a túrázni érkezők tájékozódását pedig internet-kapcsolattal ellátott infóponttal, kültéri QR táblákkal segítette Szarvason, Kondoroson és Békésszentandrásán is. Kerékpárútvonalakat és gyalogtúra útvonalakat jelző térképeket és táblákat helyeztek ki Szarvas térségében a túraútvonalak mentén. A Körös-menti TDM óriástáblákat is elhelyezett Szarvason, Kondoroson és Békésszentandrásán a 44-es főút mellett, amely felületeken a térség, a „Körösök Szívének” értékeire hívják fel a vendégek és a szarvasiak figyelmét is.

Turisztikai attrakciók

A legfontosabb turisztikai attrakciók és termékek:

- **Vízi turizmus** – A Körösök és annak holtágai számos lehetőséget kínálnak kajak-kenu túrákra, fürdésre, egyéb vízi sportokra. Szarvasról sétahajó is indul.
- **Ökoturizmus** – Körös Maros Nemzeti Park Igazgatósága és Látogató Központja Szarvason üzemel. Természetjárásra alkalmas terület, védett növény és állatvilág, valamint az országos jelentőségű Arborétum sok érdeklődőt vonz a városba. A látogató központban nemcsak a Körösök vidékének növény és állatvilágát tekinthetik meg a látogatók, de érdekes túrát tehetnek az Anna-ligetben kialakított tanösvényeken is. Új attrakcióként jelent meg a Mini Magyarország makettpark, amely az ország nevezetességeit mutatja be az Arborétum területén, valamint az állatpark.
- **Termál és gyógyturizmus** – A Szarvasi Gyógyfürdő rekonstrukciója 2004-ben fejeződött be. Akadálymentesített, magas technikai színvonalú üzemeltetésű, a közegészségügyi normákhoz igazodó fürdő, amelynek fenntartója a város önkormányzata. A Fürdő és ehhez kapcsolódó termál és gyógyturisztikai fejlesztések tekintetében számos elképzelés, terv fogalmazódott meg az elmúlt években, amelyre a város a következő 7 évben EU-s támogatási források bevonását tervezi.
- **Kulturális és rendezvényturizmus** – Színvonalas programok főként nyáron biztosítják a térségbe érkező turisták szórakozását, különös tekintettel a Vízi színház, amely 2014. évi látogatóinak száma meghaladta a 25 ezer főt (ebből 17 500 fizető vendéget regisztráltak).

22. táblázat: *Jelentősebb fesztiválok a Szarvasi járásban*

Fesztivál / program	Érintett település
Minden, ami Szarvas! Esküvő- és rendezvény kiállítás	Szarvas
Aratónap	Szarvas-Ezüstszőlő
Cervinus Művészeti Fesztivál	Szarvas

Fesztivál / program	Érintett település
Szarvasi Horgász és Halász Gasztronómiai Napok	Szarvas
Sport-s Vitaminnapok	Békésszentandrás
Kondorosi Betyárnapok	Kondoros
Szarvasi Szilvanapok	Szarvas
Nemzetközi Kukoricanap	Csabacsüd
Szarvasi Töltött káposztafőző és Kolbásztöltő Verseny	Szarvas

Forrás: TDM

- **Gasztronómiai turizmus** – A térség jellegzetes ételeire (pl: halételek, szlovák (tót) ételek) épül a gasztronómia turizmus, amelyhez számos rendezvény kapcsolódik. A rendezvények közül kiemelkedik a Pásztortalálkozó, Halászléfőző verseny, Szilvanap, amely események alkalmával sokféle ízvilág, ételkülönlegesség várja az idelátogatókat.
- **Falusi turizmus** – Nem csak a folyópart mentén (Szarvason és Békésszentandrás), hanem Kondoroson is található olyan szálláshelyek, melyek egy része turisztikailag hasznosítható. Ezekből néhány már falusi turizmus szálláshelyként van nyilvánítva. A Szarvasi Kistérséghez tartozó 8 település közül összességében Békésszentandrás, Szarvason és Kondoroson található fizető vendéglátóhely. A tényleges turizmus is e településekre korlátozódik.
- **Lovas turizmus** – A térség több településén őrzik a lovas hagyományokat: Szarvason a Szarvasi Lovas Klub Egyesület, Kondoroson a Széchényi István Lótenyésztési Egyesület működik. Szolgáltatásaik: sétalovaglás, sétakocsikázás a települések és a környék bemutatásával. Az egyesületek saját tulajdonú lovas pályájának hiánya mindkét esetben érezhető. Szarvason vannak olyan, az egyesülethez tartozó gazdák, akik már kialakítottak lovas oktatáshoz magánterületeket. Ezen kívül az Aranyménes Panzióban is lehetőség van lovaglásra. A szarvasi Lovas Klub Egyesület 2003-ban a Körös-szögi Kistérségi Kht-val közösen a város határában maratoni lovas pályát alakított ki. A 2001-ben megrendezett szarvasi IV. Nemzeti Lovas Fesztivál óta minden évben nagyszabású lovas programok kerülnek megrendezésre. A Nemzeti Lovas Fesztivál sikerét bizonyítja, hogy 2005. július 21-24. között Szarvas nyerte a jogot az egyik legfontosabb lovas esemény, a III. Lovas Világtalálkozó rendezésére.
- **Kerékpáros turizmus** – A kistérségben több napos időtöltésre is találunk programokat. A Körös-völgyi kerékpárúton biztonságos és kiépített kerékpárúton közlekedhetnek a turisták Békésszentandrásról a környező településeket érintve egészen Kondorosig.

A turisztikai attrakciókon és programkínálaton túl a település turisztikai háttér infrastruktúrája a következőképpen jellemezhető. A KSH adatok szerint városban jelenleg 3 szálloda és 3 panzió működik, a kereskedelmi szálláshelyek férőhelyeinek száma 1065. A bővülés az elmúlt 13 évben jelentős volt, amely a négycsillagos, 36 szobás Liget Wellness és Konferencia Hotel szálloda létesítésének köszönhető. A hotel tulajdonosa az elmúlt években jelentős fejlesztéseket hajtott végre. 2012 tavaszán 500 millió Ft-os beruházás révén 94 férőhelyes apartmanházakból álló szálláshely. (16 apartmanház) került átadásra. A megnövekedett vendégszám miatt a szálloda wellness részlegének bővítése is folyamatban van. A beruházás során a meglévő wellness részleg egészségturisztikai részleggel (pl: reumatológia, gyógymasszázs kezelőhelyiségek, sóbarlang, kültéri élménymedence) bővül. A bővítés célja, hogy a wellness részleg kényelmesen ki tudja szolgálni a Liget Hotel megnövekedett vendéglétszámát, amely teltház esetén 200 fő is lehet. A jelenlegi bővítés során az új épületszárnyban 3 új szoba, valamint 2 apartman is kialakításra kerül.

A Liget Hotel mellett a város kereskedelmi szálláshelyei közül megemlítendő a Lux Panzió, amely jelenleg kb. 30 fő elszállásolására alkalmas. Ezen kívül a Halászcsernye tetőterében kialakított szálláshely említendő, ahol a férőhelyek száma 10 fő.

Ifjúsági szálláshely, kemping szálláskategóriában a Cervus Hostel igényesen kialakított szálláshelye említendő 3 épületben, összesen 450 férőhellyel, melynek nagy részét 2008-ban felújították, így már nem csak a fiatal korosztálynak nyújt megfelelő szolgáltatást, de akár családoknak, illetve üzleti útra érkező vendégeknek is.

A városban ezen kívül további 3 ifjúsági szálláshely található, 90, 42 és 6 férőhellyel. Mindhárom közvetlenül a vízparton fekszik, felszereltségükben inkább a fiatal korosztály igényeit elégíti ki, további fejlesztésük indokolt lenne.

Az ifjúsági szálláshelyek összkapacitása a városi adatszolgáltatás alapján jelenleg kb. 600 fő, melynek egy része csak a főszezonban vehető igénybe.

További szálláshelyek magán szálláshelyeken érhetők el, ahol a becslések szerint további 700-800 férőhely áll rendelkezésre. A helyi adatszolgáltatás alapján Szarvas város szálláshely kapacitása jelenleg 1500.

A város szálláshelyei kapacitások tekintetében a jelenlegi igényeket ki tudják elégíteni, a következő években elsősorban a meglévő szolgáltatások minőségfejlesztésére, szolgáltatások színvonalának emelésére és kínálatbővítésére kell helyezni.

23. táblázat: A kereskedelmi szálláshelyek férőhelyeinek adatai 2000 és 2013 között KSH adatok alapján

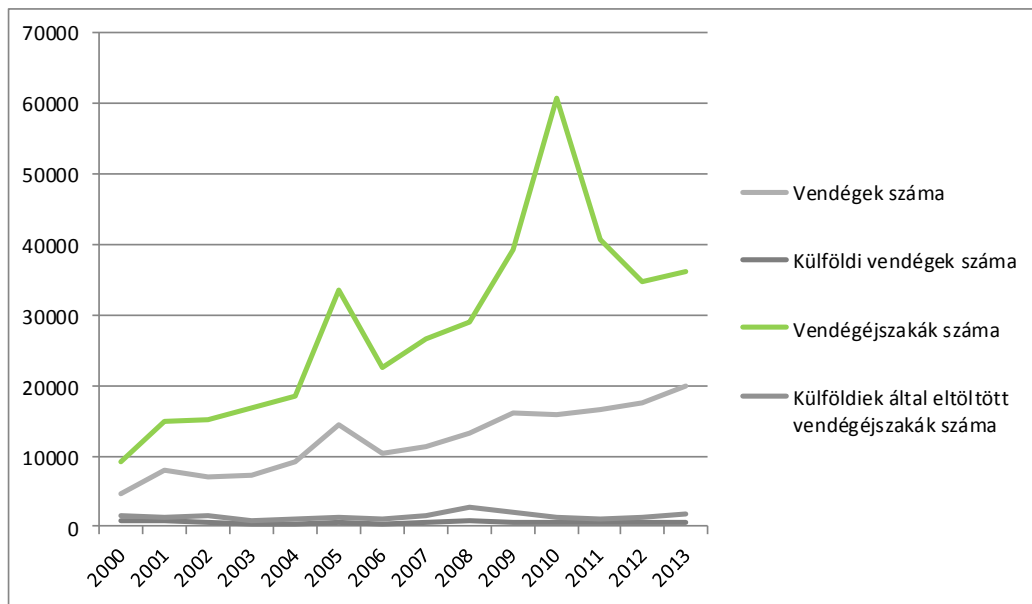
	Szállodák szállás- férőhelyeinek száma	Üdülők házak szállás- férőhelyeinek száma	Panziók szállás- férőhelyeinek száma	Összes kereskedelmi szálláshely szállás- férőhelyeinek száma
2000	44	31	42	252
2001	44	31	121	535
2002	44	31	141	891
2003	80	40	107	1055
2004	80	40	119	1532
2005	80	172	121	1247
2006	80	52	77	582
2007	164	88	77	408
2008	164	140	60	998
2009	164	88	101	972
2010	161	133	66	1058
2011	171	140	70	1055
2012	189	52	50	986
2013	273	52	70	1065

Forrás: KSH

A keresleti oldalt a vendégéjszakák számának alakulásának 2000 és 2013 között elemezve megállapítható, a vendégek számának növekedése. A vizsgált időszakban a 2010-es év markáns kiugrása a Lovas fesztiválnak volt köszönhető. Fontos azonban megemlíteni, hogy az átlagos eltöltött idő nem növekedett, az elmúlt időszakban 1,8-2 nap körül alakul. A turisták városban eltöltött tartózkodási idejének növelése a sokrétű és változatos helyi adottságokra épülő programkínálat bővítésével, minőségi fejlesztésével, a háttérinfrastruktúra további fejlesztésével hangsúlyos célként jelenik meg mind az itt élők, mind a városvezetés részéről.

33. ábra: A vendégek és a vendégéjszakák számának alakulása Szarvason 2000 -2013 között

Forrás: KSH

A helyi idegenforgalmi adó nyilvántartás alapján a városban eltöltött vendégéjszakák száma 2010 és 2014 között a következők szerint alakult, amely több évben lényeges eltérést mutat a KSH adatokhoz képest.

- 2010. 25.565
- 2011. 31.050
- 2012. 62.821
- 2013. 68.382
- 2014. 72.650

1.9.3 A gazdasági szervezetek jellemzői, fontosabb beruházásai, települést érintő fontosabb elképzelések

Szarvas város gazdaságának bázisát az agráriumhoz, valamint az oktatáshoz kapcsolódó tevékenységek jelentik. Ezek a város legnagyobb foglalkoztatói, valamint térségi szerepük is meghatározó. A mezőgazdasági, feldolgozóipari üzemek beszállítói hálózata a helyi forrásokra épít, például a Gallicoop Pulykafeldolgozó Zrt. a pulykaállomány nevelését, a tojások termelését, továbbá a hízóállatok előnevelését és hizlalását – önálló, a Zrt.-vel hosszú távú szerződéses kapcsolatban álló magyarországi termelőkkel végezteti. Ezen kívül a vállalat a 2003-ban két nagyobb beruházás keretében a pulykafeldolgozás teljes vertikumát felépítette (Premix üzem, takarmánykeverő üzem). Ennek eredményeképpen a vállalat Magyarország legnagyobb, vertikális pulykahús termelő integrációjával rendelkezik, amely értelmében a pulykatenyésztéstől a feldolgozáson át egészen a csomagolásig minden munkafolyamat zárt rendszerben valósul meg.

A további jelentős beruházások között említhető, hogy Szarvason épült fel Kelet-Közép Európa legnagyobb biogázzal üzemelő kapcsolt, német tulajdonú energiatermelő üzeme (Aufwind Schmack Első Biogáz Szolgáltató Kft.). A beruházás teljes költsége - német és magyar együttműködéssel - kb. 4,5 milliárd Ft volt, ebből EU-s pályázat útján kb. 494 millió Ft támogatást kaptak. A létesítmény tervezése, az alapötlet 2007-ben indult, majd egy rövid szünet után 2009-ben tovább folytatódott. 2010 nyarán egy év alatt elkészült a külterületen lévő biogáz üzem és vele szerves egységben élő, a Gallicoop Zrt. Termelési területén helyet foglaló kiserőmű is. Az üzem jelenleg az ország legnagyobb és legmodernebb biogáz termelő egysége.

A város legfontosabb fejlesztései között szerepelt a közintézmények energetikai korszerűsítése. Szarvason az önkormányzat megrendelésére, KEOP támogatással hat városi intézményen összesen 87,84 kW teljesítményű, hálózatra tápláló napelemes rendszert építettek ki 2011-ben. A napelemes rendszerek telepítése (mivel a KEOP-pályázat keretében a támogatás mértéke igen magas, 85%), az önkormányzat részéről bruttó 16,4 millió forintos beruházást igényelt. Ezzel a beruházással, a település zöld és fenntartható, környezetbarát szemléletével európai elismerésben is részesült: a város Európa legjobbjai között található az alternatív energiaforrások felhasználásában (a kistelepülések között a 3. legjobb helyezést érte el). Szarvas előkelő helyezését elsősorban a helyi napenergia hasznosításban tett lépéseknek köszönhetette, de az is sokat számított, hogy az ország jelenlegi legnagyobb és legmodernebb biogáz üzemének ad otthont a város. A jövőbeni fejlesztési tervek között szintén fontos pozíciót foglal el a napkollektor üzem létesítése, a kínai testvérváros, Wuxi segítségével és támogatásával.

1.9.4 A gazdasági versenyképességet befolyásoló tényezők

Szarvas város gazdasági versenyképességét alapvetően határozza meg egyrészt elérhetősége, a társadalmi-demográfiai összetétele (a lakosság képzettségi szintje, korösszetétele, stb.), az itt levő intézményhálózat, valamint a gazdaság innovációs készsége, így a kutatás-fejlesztés jelenléte is.

Elérhetőség

A megközelíthetőség alapvető fontosságú a gazdasági szereplők és befektetők térségi letelepedésében. Szarvas városa Békés megye nyugati kapuja. A város jelenleg az autópályáktól viszonylag távol, viszont megyeszékhelyeket összekötő főútvonalon fekszik. Legjelentősebb országos közúthálózati kapcsolatát a megye legfontosabb főútja, a 44. sz. elsőrendű főút adja, a várost a környező településekhez egy további másodrendű főúti, valamint négy mellékúti kategóriájú országos közút kapcsolja. A város közúti elérhetősége érdemben az M44-es gyorsforgalmi út megépülésével javulhat, amely a gazdaság további fejlődésére, a jelenlevő vállalkozások dinamikájára is pozitív hatással bír majd.

Vasúti megközelíthetőségét a 125-ös regionális vasútvonal biztosítja, amely mellékvonali szerepéből és a pálya leromlott műszaki állapotából adódóan személyszállításban és a város gazdasági életében jelentős szerepet, nem tud betölteni, emiatt is inkább a közúti térszerkezeti potenciál a meghatározó.

Munkaerő
képzettsége

A városban jelenlevő munkaerő képzettségi szintjét tekintve kimagaslónak mondható térségi, megyei és országos viszonylatban is, amely az itt levő felsőoktatási intézményeknek, kutatóintézeteknek is köszönhető. A kvalifikációs adatokat vizsgálva szembevetve, hogy az egyetemi, főiskolai, egyéb oklevéllel, mint legmagasabb iskolai végzettséggel rendelkezők száma a 7 éves és idősebbek arányában 2001 és 2011 között jelentős mértékben, 6,21%-ról 14,93%-ra nőtt Szarvason, amely a megyei adatot is jóval meghaladja (10,63%).

Azonban a fiatal, diplomás munkaerő elvándorlása, a magasan hozzáadott értékkel rendelkező munkahelyek hiánya negatív hatással bír a város versenyképességére.

K+F és innovációs
láncok

A kutatás-fejlesztés fontos szerepet tölt be a településen, Jelentős a növénytermesztéshez és a halászatához kapcsolódó K+F tevékenység, itt működik a hosszú történelmi múlttal rendelkező Nemzeti Agrárkutatási és Innovációs Központ Halászati Kutatóintézete (NAIK-HAKI). Az intézet a kutatás mellett különböző szolgáltatásokat is biztosít (pl. szaktanácsadás, oktatás), valamint számos nemzetközi projektben vesz részt. A kutatások szervesen hozzátartoznak a felsőoktatási intézményekhez, a Tessedik Campus lehetőségei az innovációra és a kutatói kapcsolatok kiszélesítésére az egyetemi integráció pozitív hatással volt.

1.9.5 Ingatlanpiaci viszonyok (kereslet-kínálat)

Lakásállomány

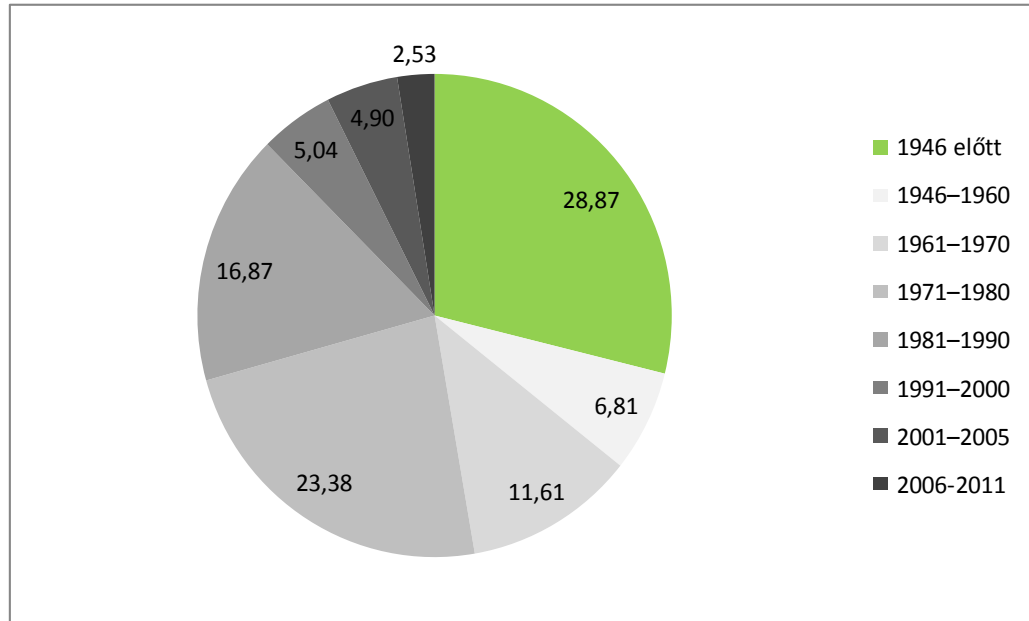
A város teljes lakásállománya 2011-ben 7550 db volt (2001-ben 7368 db), vagyis 1000 lakosra 442 lakás jutott a KSH adatbázisa szerint (járási szinten ez az érték 460 db, míg megyei szinten 411 db). 2000 és 2011 között a 2011-es értékhez viszonyítva 2,4%-kal bővült a lakásállomány. A lakásállomány városrészi megoszlását tekintve a Belvárosban 940 db, a Kertvárosban 4988 db, míg a lakótelepen 562 db lakás található. Városi szinten az alacsony komfort fokozatú lakások aránya 16,57% volt, amely jelentős mértékben csökkent a 2001. évi 24,08%-os aránynál. A lakások komfortfokozatának javulása járási és megyei szinten egyaránt csökkent 2001. és 2011. között. Az egyszobás lakások aránya a lakott lakásokon belül 13,2%.

A lakásállomány kor szerinti alakulását vizsgálva megállapítható, hogy Szarvason a lakások közel 30%-a – a város hosszú történelmi múltjához kapcsolódóan – 1946 előtt épült, 35%-a 1961 és 1980 között. A rendszerváltozást követő években épült a jelenlegi lakásállomány közel 12%-a. Az épületek közül 53 tartozik helyi védelem alá, ezek közül számos korábbi polgárház is szerepel.

34. ábra: A lakásállomány kor szerinti megoszlásának alakulása Szarvason (a lakásállomány %-ában)

Forrás: Népszámlálás 2011.

Ingtatlanárak

Az ingatlan átlagárak alakulásában KSH Ingatlanadattár 2001 és 2011. év adatait vizsgáltuk. Az adatbázis egy-egy megye, település vagy városi utca egy évben eladott lakásainak négyzetméterenkénti átlagos áráról ad információt, valamint ahol a helyi lakáspiaci forgalom nagysága megengedi, az adatokat épülettípusokra bontva is közli a KSH.

24. táblázat: Ingatlanárak változása: 2000, 2005, 2011.

	2000. év		2005. év		2011. év	
	Szarvas	Békés megye	Szarvas	Békés megye	Szarvas	Békés megye
Lakóingatlanok /családi ház/	43000	43000	82000	77000	85000	62000
Lakóingatlanok /többlakásos/	55000	58000	111000	127000	112000	117000
Lakóingatlanok /panel/	87000*	58000	128000	135000	109000	118000
Lakóingatlanok /lakás összesen/	47000	50000	95000	99000	98000	86000

Forrás: KSH Ingatlanadattár

*2001. évi adat

Adatok alapján a város helyzete a megyei átlaghoz képest kedvezőbben alakult. Szarvason az árak több mint kétszeresére növekedtek (208%-kal), míg Békés megyében mintegy 172%-kal emelkedtek. A különböző lakóingatlanok terén a változás mértéke eltérő volt. A családi házak esetén 2001-ben a megyei értékkel azonos, 43.000 Ft/ m² árral számolhattunk Szarvason is, míg 2011-re a városi érték (85.000 Ft/m²) jelentősen meghaladta a megyeit (62.000 Ft/m²). Amint az adatokból látjuk, a családi házak átlagára jóval elmarad a többlakásos, vagy panel lakóingatlanok négyzetméteráraitól. A többlakásos társasházak esetén szintén kétszeres a növekedés, itt azonban a négyzetméterárak kismértékben elmaradnak Békés megyéhez képest, a differencia 5000 Ft.

A panel lakóingatlanok ára volt a legmagasabb Szarvason, amelyek ára szintén jelentősen megnövekedett, azonban 2011-re a többlakásos társasházak ára meghaladta a panellakások árát. Míg 2011-ben az átlagárak szórása 49% volt, a megyében ez kissé magasabb (63%), vagyis ekkora különbségek érzékelhetők a városon, valamint Békés megyén belül az árak között.

Az ipari ingatlanok ára 4-5000 Ft/m² között mozog.

1.10 Az önkormányzat gazdálkodása, a településfejlesztés eszköz és intézményrendszere

1.10.1 Költségvetés, vagyongazdálkodás, gazdasági program

Szarvas város önkormányzatának gazdálkodását napjainkra a pénzügyi stabilitás jellemezi. A 2010 és 2014. év közötti ciklust megelőző évek folyamán a kiadások finanszírozásához esetenként folyószámlahitel, munkabér hitel igénybevételére is sor került, de 2006-tól (tehát a két utolsó ciklusban) már sem munkabérhitelre, sem folyószámlahitelre nem volt szükség. Az Önkormányzat hitel- és kötvényállománya 2010.12.31-én 2.839.485.621,- Ft volt, mely kötelezettségek szerződészerű törlesztéséről mindig határidőben gondoskodtak.

A városban 2013.06.28-i fordulónappal - törvényben foglaltak alapján - került sor az első adóssághoz konszolidációra, melynek lényege az volt, hogy a Magyar Állam részben átvállalja az 5000 fő feletti települési önkormányzatok 2012.12.31-én fennálló adósságállományának és járulékainak meghatározott összegét. Szarvas Város Önkormányzata esetében a fennálló 2.336.419.124,76 Ft adósságállomány 60%-át (összegeként 1.401.851.475-Ft) vállalta át első ütemben a Magyar Állam.

Az adóssághoz konszolidáció második ütemében a Magyar Állam az önkormányzatok 2013.12.31-én fennálló adósságállományát és járulékainak teljes összegét átvállalta 2014.02.28-i fordulónappal. Szarvas esetében az átvállalás 759.682.573,64 Ft volt.

Összességében Szarvas Város Önkormányzatának adósságállományából 2.161.534.048,64 Ft-ot vállalt át a Magyar Állam.

Költségvetés

Az önkormányzat 2012-es költségvetésének bevételi főösszege 5,038 milliárd forint, míg a kiadási oldal 4,180 milliárd forint volt. Ugyanezek a számok a 2013-as költségvetés zárszámadásában 6,040 milliárd forint, illetve 5,254 milliárd Forint értékkel kerültek elfogadásra.

2012-ben a finanszírozási kiadás mintegy 271 millió forint volt, míg 2013-ban mintegy 252 millió forintot fordított erre a célra a város.

25. táblázat: Az önkormányzati költségvetés főbb összegeinek alakulása Szarvason 2010-2013

Megnevezés	2010. év	2011. év	2012. év	2013. év
BEVÉTELEK				(adatok eFt-ban)
Működési bevételek	3 516 610	3 294 792	2 965 457	3 084 077
Működés összesen	3 516 610	3 294 792	2 965 457	3 084 077
Felhalmozási bevételek	2 409 030	2 794 875	2 072 604	2 055 270
Finanszírozási bevételek	0	0	0	901 444
Finanszírozási bev. összesen	2 409 030	2 794 875	2 072 604	2 956 714
Bevétel mindösszesen	5 925 640	6 089 667	5 038 061	6 040 791
KIADÁSOK				
Működési kiadás	3 164 151	2 941 289	2 765 343	2 356 559
Finanszírozási kiadás	226 867	275 646	271 414	252 499
Felhalmozási kiadás	2 020 792	1 935 924	1 143 524	2 645 198
Kiadás összesen	5 411 810	5 152 859	4 180 281	5 254 256
Létszám alakulása				
Polgárm. Hiv. és Önkormányzat	156,0	233,0	323,0	354,0
Intézmények	288,0	288,5	247,0	64,0
Összesen	444,0	521,5	570,0	418,0

Forrás: Szarvas Város Önkormányzatának adatszolgáltatása

Szarvas Város Önkormányzata mérlegének főösszege 2010. évben 15.963.704 ezer Ft volt, 2011. év végén 17.357.829 ezer Ft, 2012-ben 16.420.086 ezer Ft, 2013-ban 18.699.626 ezer Ft. Az adatok alapján megállapítható, hogy a város vagyonának állománya 2010-ről a 2013. évre 17,14 %-kal nőtt. Az is látható, hogy a 2011. évhez viszonyítva 2012-ben 5,4 %-os csökkenés mutatkozik.

Ennek oka elsősorban az, hogy 2012. január 1-jén a Tűzoltó Parancsnokság átadásra került a Katasztrófavédelemhez, így az intézmény vagyona is kivezetésre került az Önkormányzat mérlegéből. Azonban ennek ellenére látható, hogy vagyonvesztés nem következett be. A feleslegessé vált vagyontárgyak értékesítésre kerültek, helyettük újakat vásárolt a város, valamint jelentős számú beruházás által is nőtt az állomány.

26. táblázat: Az önkormányzati költségvetés főbb összegeinek alakulása Szarvason 2010-2013

Adónem	Bevezetve		2010.	2011.	2012.	2013.	2014. terv.	2014.06.30
Iparüzési adó Törvényi max.: 2%	1992	Mérték	1,95%	1,95%	2%	2%	2%	2%
		Bevétel	467 047	493 414	520 511	662 238	520 000	279 370
		Adózók száma	1 737	1 852	1 737	1 767	1 767	1 672
Magánszemélyek kommunális adója Törvényi max.: 28.145,8 Ft/év/adótárgy	1995	Bevétel	47	5	19	-13	0	0
	Megszűnt 2004							
Építményadó Törvényi max.: 1.821,2 Ft/m ²	1995	Mérték Ft/m ²	lakás: 70 nem lakás: 150 üdüdő: 600	lakás: 70 nem lakás: 150 üdüdő: 600	lakás: 110 garázs: 150 üdüdő: 700 g.ép.: 250 egyéb: 380	lakás: 110 garázs: 150 üdüdő: 700 g.ép.: 250 egyéb: 380	lakás: 110 garázs: 150 üdüdő: 700 g.ép.: 250 egyéb: 380	lakás: 110 garázs: 150 üdüdő: 700 g.ép.: 250 egyéb: 380
		Bevétel	69 084	68 391	132 367	134 057	125 000	71 839
		Adózók száma	6 225	6 278	6 296	6 296	6 296	6 358
		Adótárgy	10 475	10 579	10 607	10 607	10 607	10 734
Idegenforgalmi adó Törvényi max.: 496,6 Ft/fő/vendég-éjszaka	1996	Mérték Ft/fő/vendég- éjszaka	300	300	400	400	Száll.panz. 400 többi 250	Száll.panz. 400 többi 250
		Bevétel	5 894	7 248	8 898	13 216	12 000	4 623
		Adózók száma	24	32	36	38	38	35
	2005	Bevétel	-39	3	-3	-13	0	0

Adónem	Bevezetve		2010.	2011.	2012.	2013.	2014. terv.	2014.06.30
Vállalkozók kommunális adója. Az adónem megszűnt 2010. december 31-én	Megszűnt 2005							
Gépjárműadó Törv. mért.: önsúly után 1.380 Ft/100 kg, telj. után a gyártási év függv. 140-345 Ft/kW	1992-2013-tól az önkormányzatnál a bevétel 40%-a marad	Mérték	Személygépkocsi, motorkerékpár esetén a teljesítmény a gyártási év függvényében, tehergépjármű, pótkocsi esetén az önsúly + a raksúly 50%-a					
		Bevétel	111 214	106 824	104 405	41 179	42 000	21 425
		Adózók száma	4 763	4 738	4 745	4 721	4 721	4 671
		Adótárgy	6807	6803	6820	6871	6871	6680
Földbérbeadás adója Törv. mérték 16%	1998	Mérték	25%	25%	16%	16%	16%	16%
		Bevétel	20	20	0	0	0	0
		Adózók száma	1	1	-	-	-	-
Talajterhelési díj Törvényi mérték 1.200 Ft/m²	2004	Mérték Ft/m ²	120	120	1. hó 120 2- 12 hó 1200	1200	1200	1200
		Bevétel	403	2091	1015	3288	2000	1270
		Adózók száma	383	478	436	383	383	331
Pótlék, bírság		Bevétel	7 835	4 402	5 579	4 761	5 000	1 258
Bevétel összesen:			661 500	682 390	772 775	858 739	706 000	379 785

Forrás: Szarvas Város Önkormányzatának adatszolgáltatása

A helyi adóbevételek legnagyobb részét, hozzávetőlegesen kétharmadát a helyi iparüzési adó képezi. Nagyságrendjét illetően az építményadó és az idegenforgalmi adó következnek. (A vállalkozók kommunális adója és a magánszemély kommunális adója esetében a negatív előjel azt jelenti, hogy abban az évben a túlfizetés visszautalás összege meghaladta a bevétel összegét.)

Törvényi változások miatt az önkormányzat saját forrásainak növeléséhez szükségessé vált a helyi adóbevételek növelése, ezért Szarvas Város Képviselő-testülete 2011. decemberi ülésén döntött a helyi adók mértékének 2012. január 1. napjától történő módosításáról. Ennek – és természetesen a gazdasági helyzet javulásának – eredményeképpen két év átlagában 23 %-kal nőtt az iparüzési adó bevétel.

Az építményadóból származó bevétel az adómérték módosítás hatására duplájára nőtt. Az adózói szektor szerinti megoszlás is módosult, az építményadó bevétel aránya eltolódott a vállalkozások terhére.

2013. évtől a gépjárműadó bevétel 60 %-a a központi költségvetést illeti, ezért a város bevétele ezen adónemből jelentősen csökkent.

Az idegenforgalmi adó bevétel 2010-ről 2013-ra 124 %-kal nőtt. A Képviselő-testület úgy döntött, hogy 2014. évtől a városba látogató 70 éven felüli vendégeket mentesíti ezen adónem megfizetése alól, illetve a magán szálláshelyeket igénybe vevő turisták adófizetési kötelezettségét 400 Ft-ról 250 Ft-ra mérsékli vendégéjszakánként.

A földek bérbeadásából származó adóbevétel évek óta nincs, mert az adó alól mentes a termőföld-bérbeadásból származó bevétel akkor, ha a termőföld haszonbérbe adása alapjául szolgáló megállapodás (szerződés) alapján a haszonbérlet időtartama az 5 évet eléri. A földtulajdonosok haszonbérleti szerződést legalább 5 évre, vagy azt meghaladó időtartamra kötnek.

A talajterhelési díj mértékének 2012. évben bekövetkezett 100 %-os emelése hatására nagyon sok díjfizető adóalany rákötött a szennyvízhálózatra, így az adóalanyok száma mintegy negyedére csökkent. A talajterhelési díjból származó bevétel az összes bevétel 0,4 %-át teszi ki.

Ideiglenesen szabad pénzeszközöket egyedi kondíciós betétekben helyezte el a város, az első kötvény 2007. évi kibocsátása óta, melyből 2014.06.30-ig összességében 741.634.125,-Ft kamatbevétel realizálódott.

A kiadási oldal elemezve, a felhalmozási kiadások közül a város jelentős, 2,28 milliárd Forint összeget költött beruházásokra, ebből a legnagyobb arányban, 572 millió Forintot a városközpont rehabilitációjára, 454 millió Forintot a Vajda Péter Gimnázium felújítására és energetikai korszerűsítésére, 410 millió Forintot a termál hőellátó rendszer fejlesztésére. A felújításokra több mint 121 millió Forint került felhasználásra. A működési célú kiadások 2,68 milliárd Forintot tettek ki, ide tartoznak Város által fenntartott, vagy működtetett intézmények kiadásai. A város felhalmozási hitelállománya megközelítőleg 55 millió Forintot tett ki 2014-ben.

A 2014-2019. közötti ciklusra készülő gazdasági program célkitűzései szerint az önkormányzat gazdálkodását illetően a pénzügyi egyensúly biztosítása mellett már nem csupán az önkormányzat és az általa fenntartott intézmények minőségromlás nélküli fenntartása, hanem a még magasabb minőségű szolgáltatást és feladatellátás biztosítása kell, hogy legyen.

A következő éveket illetően a gazdasági programban hangsúlyosan megjelenő alapelvek, hogy működési hitel felvétele nem megengedett. Az esetlegesen felmerülő likviditási problémákra folyószámla hitelkeret szolgálhat, de az is csak indokolt esetben.

Továbbra is cél az önkormányzati bevételek növelése, a rendszerben rejlő lehetőségek maximális kihasználása, a jó adófizetési morál megőrzése. Tekintettel azonban arra, hogy az önkormányzat bevételeinek legnagyobb része helyi adókból származik és a helyi adórendeletek jelenleg is figyelembe veszik a helyi adózók teherbíró képességét, így az adópolitikán a város képviselő-

testülete továbbra sem kíván változtatni. Az adórendeletek változtatása és új adó bevezetése a mindenkorai törvényi előírásokon alapulhat. Fontos cél, hogy a helyi adóbevételek mind nagyobb hányada működés finanszírozása helyett fejlesztési célt szolgálhasson. Az önkormányzati bevételek növelésének fontos eszköze lehet a külső támogatási források megszerzése, de a város törekszik a helyi vállalkozások és a lakosság anyagi támogatásának megnyerésére is.

Vagyongazdálkodás

Az önkormányzat vagyonát főleg a saját tulajdonában levő ingatlanok, intézmények, befektetett eszközeik és a gazdasági szervezetekben való tulajdonrészek képezik.

Az önkormányzat vagyongazdálkodásában évek óta cél az önkormányzati vagyon növelése. Vagyonértékesítés kizárólag ésszerű indokok alapján, elsősorban a nem működő vagyon mobilizálása és a fejlesztési források növelése érdekében történik.

A rendelkezésre álló legfrissebb adatok szerint 2013-ban az önkormányzat vagyonából a befektetett eszközök nagysága elérte a 16,7 milliárd Forintot, ebből az immateriális javainak összege meghaladta az 55 millió Forintot, míg a tárgyi eszközök értékét a 13 milliárd Forintot. A forgóeszközök értéke közel 2 milliárd Forintot tett ki. Az eszközök így közel 18,7 milliárd Forint nagyságrendet értek el. Az önkormányzat költségvetési tartaléka meghaladta az 1,8 milliárd Forintot volt 2013-ban.

A következő évek során a vagyongazdálkodást illetően alapelv, hogy vagyonvesztés nem következhet be, az esetleges vagyonértékesítésből származó bevételek nem szolgálhatnak működési célt. Azok kizárólag fejlesztésre, vagyongyarapításra, esetlegesen felhalmozási hiteltörlesztésre fordíthatók.

Gazdasági Program 2014-2019

Szarvas város 2014 és 2019 év közötti időszakra kidolgozás alatt álló gazdasági programja szerint, legfontosabb cél a helyi adottságokra épülő gazdaságfejlesztés, ezzel együtt az EU-s kihívásoknak megfelelő, fenntartható fejlődési modell kialakítása, amely komplexen magába foglalja a mezőgazdaság, az idegenforgalom, az ipar és a szolgáltatások fejlesztését. A legvégső cél a gazdaságfejlesztésen keresztül a lakosság életfeltételeinek javítása, az egészséges életmódra való törekvés. Ennek megvalósításához a település feladata, hogy erejéhez mérten megteremtse a felzárkózás és a továbbfejlődés feltételeit.

Mivel az Alföld gazdaságának húzóágazata a mezőgazdaság, ezért Szarvas elsődleges feladata, hogy elősegítse az innovatív *mezőgazdaság* kialakítását azáltal, hogy támogatja a mezőgazdasági termékpaletta szélesítését; új, versenyképesebb termékek előállítását, Ezen kívül a megújuló energiaipar fejlesztésének elősegítésére kell a hangsúlyt helyezni.

A dokumentum kiemeli, hogy a Szarvasi járás bázisát képezi az *egészségturizmusban* rejlő lehetőségek kiaknázása is, az *idegenforgalomnak* egy olyan komplex fejlesztése, aminek révén Szarvas a *gyógyturizmusban*, és az ehhez kapcsolódó turizmus-formákban (öko-, tanyasi, aktív turizmus), illetve *egészségközpontú gasztronómiában* is sikeres lehet.

A gazdasági programban megfogalmazott további cél a helyi *kis- és középvállalkozások szerepének* növelése és támogatása, versenyképességük biztosítása is.

Az infrastruktúra fejlesztés szerepe a jövőben továbbra is hangsúlyos célként fogalmazódik meg a programban, kiemelten a külterületek infrastrukturális ellátottságának javítása, az akadálymentesítés, az utak minőségének javítása, kerékpárutak, parkolók építése, valamint Szarvas város komplex közlekedési rendszerének kialakítása.

A környezetvédelem terén a jövőbeni feladatok közül kiemelhető a *szelektív hulladékgyűjtő rendszer fejlesztése, komposztáló telep létesítése és a zöldhulladék begyűjtésének kiépítése. További fejlesztési cél a biológiai eredetű szerves hulladék-hő, illetve tápanyag hasznosítási lehetőséget biztosító feldolgozó rendszerek kialakítása is.*

1.10.2 Az önkormányzat településfejlesztési tevékenysége, intézményrendszere

Az épített környezet alakításáról és védelméről szóló 1997. évi LXXVIII. törvény szabályozásának megfelelően Szarvas városban a településfejlesztéssel és területrendezéssel kapcsolatos döntési jogkörrel az önkormányzat képviselő testülete rendelkezik. Az önkormányzat feladata a város térségi és gazdasági fejlődését is nagymértékben befolyásoló településszerkezeti terv, helyi építési szabályzat és szabályozási terv módosításának kezdeményezése, jóváhagyása. Az önkormányzat képviselő-testülete az általa megalkotott rendeletek és határozatok révén dönt a fenti célok megvalósítása érdekében a rendelkezésre álló pénzeszközök nagyságáról, elosztásáról, az egyes pályázatokhoz szükséges önerő biztosításáról. A képviselő-testület döntéseinek előkészítésében fontos szerepet játszanak a képviselőtestület különböző **bizottságai**, amelyek a következők:

- Gazdasági és Pénzügyi Bizottság
- Szociális, Családügyi, Egészségügyi- és Nemzetiségi Bizottság
- Oktatási és Közművelődési Bizottság
- Ifjúsági és Sport Bizottság
- Ügyrendi, Közbeszerzési, Turisztikai, és Környezetvédelmi Bizottság

Szarvas Város Önkormányzat Képviselő-testülete a 3/2013. (II.22.) számú határozatával fogadta el Szarvas Polgármesteri Hivatalának Szervezeti és Működési Szabályzatát. A Szervezeti és Működési Szabályzat tartalmazza a javaslattevő, előkészítő, döntéshozó és végrehajtó mechanizmusok rövid leírását is, továbbá meghatározza a Hivatal belső szervezeti egységeinek elkülönítése mellett annak feladatait is.

A szervezeten belül településfejlesztési feladatokkal a Pénzügyi és Gazdasági Osztály, míg a településrendezési feladatokkal a Hatósági csoport foglalkozik az alábbiak szerint:

A hivatalban működő **Pénzügyi és Gazdasági Osztály projektcsoportja** felelősségi körébe tartozik alapvetően a **fejlesztésekkel kapcsolatos feladatok köre**. A projektcsoport látja el a pályázatfigyelés, a pályázatkészítés és a fejlesztési feladatok lebonyolítását. Az EU-s forrásokra vonatkozó pályázatokkal összefüggésben a Polgármesteri Hivatalban az önkormányzati szintű pályázatkoordinálási feladatokért az alpolgármester felelős. A pályázatfigyeléssel megbízott projekt csoport köteles a döntési, illetve döntés-előterjesztési jogkörrel rendelkezők részére dokumentált módon információt szolgáltatni. A pályázatfigyeléssel megbízott projekt csoport a pályázatkészítési feladatokat is ellátja.

Az önkormányzat képviselő-testülete által a fejlesztési feladat lebonyolításával megbízott projektmenedzser a szerződésben előírt időközönként köteles a polgármestert írásban tájékoztatni a fejlesztési feladat megvalósításának üteméről, azon belül pénzügyi és műszaki megvalósításáról. Az EU-s forrásból támogatott fejlesztések ellenőrzését folyamatba épített, előzetes és utólagos vezetői ellenőrzés, belső ellenőrzés keretében látja el a polgármesteri hivatal.

A Hatósági Osztály munkacsoportja végzi a településrendezési eszközök módosításának szakmai előkészítését, a szakbizottságok, majd testület elé történő előterjesztését, a rendeletek, határozatok végrehajtásának ügyviteli támogatását. Feladatait az önkormányzati főépítész közreműködésével látja el.

1.10.3 Gazdaságfejlesztési tevékenység

Az elmúlt években az önkormányzat több gazdaságfejlesztést célzó tevékenységet hajtott végre. A közvetlen gazdaságfejlesztő hatással bíró eszközök között kiemelten szerepel az ipari terület fejlesztése, amelynek keretében inkubátorház létesült. A vállalkozások befogadására szolgáló létesítmény 2010. december 28-án kezdte meg működését, amelyhez a város 195 millió Ft támogatásban részesült. A létesítmény megtelt, sikerrel működik, az érdeklődők növekvő száma pedig újabb lehetőségek feltárására készíti a képviselő-testületet: megfelelő pályázati kiírás esetén készen áll egy újabb inkubátorház építésére is. A betelepült vállalkozások számára biztosított bérleti díjkedvezményt 2013-ra is fenntartotta az önkormányzat, elősegítve megerősödésüket és ezzel még komolyabb részvállalásukat a város gazdasági fejlődésében.

Az önkormányzat az elmúlt időszakban komoly hangsúlyt fektetett a vállalkozóbarát, valamint a helyiek számára is élhető, vonzó és családbarát városi környezet kialakítására is. Ennek szellemében a város Európai Unió forrást nyert, amelyek közül a legfontosabbak: a városközpont rehabilitációja (összköltsége közel 1,5 milliárd Ft volt), a város szennyvíztisztító rendszerének komplex fejlesztése (1,5 milliárd Ft-os beruházás), az intézmények energetikai korszerűsítése, napelemes rendszerek segítségével, valamint úthálózat javítás, intézmények bővítése és korszerűsítése, szervezetfejlesztés, stb. Összességében azt mondhatjuk, hogy Szarvas városa kimagaslóan teljesített az elmúlt tervezési időszakban a fejlesztési források lehívásában, amely alapvető hatással volt a város és környéke gazdasági környezetének fejlődésére is.

1.10.4 Foglalkoztatáspolitikai

Közfoglalkoztatás

Az önkormányzat célként fogalmazta meg azt, hogy külső forrást kell bevonni a szociális ellátó rendszerbe, amely a START-mintaprogrammal teljes egészében megvalósult 100 %-os állami támogatás mellett. 2010 és 2015. február 28-ig tartó időszakban a közfoglalkoztatásra elnyert támogatás meghaladta az egymilliárd forintot.

A program keretében a Szarvas, Budai Nagy Antal utca 5-7. sz. alatti ingatlan lapos tetős épületrésze felújításra került (11.000.000,- Ft értékben), a főépület egy része melegedőnek és raktárnak lett kialakítva, amely közfoglalkoztatási központként funkcionál. A munkáltató az önkormányzat, a munkáltatói jogokat a polgármester gyakorolja a Polgármesteri Hivatal Hatósági, Szociális és Családvédelmi Osztálya valamint a Pénzügyi és Gazdasági Osztály segítségével. A programok márciustól év végéig tartottak. Annak érdekében, hogy minél több személy kerülhessen a rendszerbe, 2-3 hónapos közfoglalkoztatási szerződéseket kötött a város résztvevőkkel.

A program megvalósításához az önkormányzat ingatlant is vásárolt, továbbá az iskolai gyakorlókeretet is hasznosította, ahol a megtermelt növényeket a gyermekétkeztetésben használták fel. Művelésre került az államtól használatba kapott Batthyány kert. (takarmánynövények termesztése) A program további elemei között említhető az állattenyésztés (juh), továbbá fűszerpaprika termesztés és fóliás növények termesztése.

2013. október elejétől 2014. március végéig a mezőgazdasági programra épülő OKJ-s képzésben vettek részt a közfoglalkoztatottak: konyhai kisegítő képzettséget szerzett 25 fő, zöldség-gyümölcsstartósítást tanult 30 fő, munkavédelmi oktatáson vett részt 15 fő, alapkompentencia képzésben részesült 22 fő. Összesen 92 közfoglalkoztatott személy nyert új ismereteket a fentiek szerint. A képzést alapfokú oktatás előzte meg, melynek eredményeképpen a hallgatók tanúsítványt kaptak.

2014-ben az önkormányzat 10 programban (pl. értékteremtő, helyi sajátosság, mezőgazdaság, belvízelvezetés, illegális hulladéklerakó felszámolása, bio- és megújuló energia) nyert el támogatást a START programon belüli foglalkoztatásra és képzésre, összesen 320 millió Forint értékben 2014. és 2015. évre egyaránt. 2014-ben 36 fő vett részt képzésben és összesen 300 főnek biztosított segély helyett munkalehetőséget.

ITS DA Konzorcium

TRENECON COWI

mapi

1.10.5 Lakás és helyiséggazdálkodás

2007-ben összesen 253, míg 2014 decemberében 244 önkormányzati lakás állt a szarvasi önkormányzat rendelkezésre, tehát az önkormányzati bérlakás állomány nagyságát illetően az elmúlt 7 évben jelentős változás nem történt. Szarvas Város Önkormányzatának Képviselő-testülete 2004. január 23-án alkotta meg a lakások és helyiségek bérletre vonatkozó szabályokról szóló rendeletét, mely alapján a meghatározott feltételek mellett lehet a bérlakásokat megigényelni. Az önkormányzat tulajdonában lévő bérlakások kezelésével a Képviselő-testület a Szarvasi KOMÉP Városgazdálkodási Nonprofit Kft-t bízta meg.

A bérlakások műszaki állapota vegyesnek mondható, azok között régebbi építésű, műszakilag elavultabb, alacsonyabb komfortfokozatú lakások éppúgy megtalálhatók, mint új építésű épületekben lévők (pl: Szentesi út). A meglévő bérlakás állományt az Önkormányzat továbbra is fenn kívánja tartani, azok állapotát pénzügyi lehetőségei szerint folyamatosan javítani. 2015-ben a régi építésű, műszakilag elavultabb bérlakásokban többek között az elektromos hálózat korszerűsítésére, nyílászáró cserére, a gázkészülékek felülvizsgálatára és szükség esetén cseréjére kerül sor, megközelítőleg 10,5 millió Forint értékben. Az új építésűeknél az erkélyek, fa tetőszerkezeti elemek festésére, a gázkészülékek karbantartására és egyéb javításokra kerül sor, közel 3 millió Forint értékben. A bérlakások iránti helyi igényeket tekintve, rendelkezésre álló források esetén további bérlakások kialakítása tervezett.

Az önkormányzati ingatlanok lakói, valamint a nem lakás céljára szolgáló helyiségek bérlői bérleti díjat fizetnek. A befolyt összegekből történik az ingatlanok üzemeltetése, felújítása, karbantartása. Mindezen ingatlangazdálkodási feladatokat a Szarvasi Önkormányzat „A lakások és helyiségek bérletére” vonatkozó szabályokról szóló, többször módosított helyi rendelete alapján végzi.

Szociális helyzet alapján lakásszerződés 3 év határozott időre köthető, feltételrendszere között szerepel többek között a helyi tartózkodás, valamint a jövedelmi szint. A bérlő a határozott idő lejártát megelőző 30 napon belül kérheti lakása további szociális alapon történő bérbeadását, amennyiben a szociális rászorultság továbbra is fennáll akkor újabb 3 évre köthető bérleti szerződés. Ha az önkormányzat azt állapítja meg, hogy a bérlő szociális rászorultsága megszűnt, de lakás hiányában nincs hová költöznie, akkor a bérlő kérésére csak költségalapú bérleti szerződés köthető.

Fontos kiemelni, hogy a város egyfajta lakástámogatási rendszerrel ösztönzi a fiatalok helyben maradását és letelepedését. Az önkormányzat a fiatal házaspárokat a vonatkozó rendeletben meghatározott csoportja részére, lakásigényük végleges megoldásáig, de legfeljebb öt évig – elhelyezésük átmeneti megoldásával és takarékosagra ösztönzéssel - segítséget nyújt az otthonteremtéshez. Az önkormányzat fiatal házaspárokat elhelyezésére szolgáló épületeket, lakásokat jelöl ki, tart fenn és üzemeltet.

A városban sor került kedvezményes telkek értékesítésére is egy 2002-2007 között tartó program keretében, melynek célja volt a fiatalok helyben tartása és életkezdésükhöz segítségnyújtás biztosítása. A programban a 24 kijelölt ingatlan közül 21 elkelt, melyek a Toldi utcában, a Dr Melich utcában, valamint a Csokonai, a Vágóhid, a Rózsa és a Semmelweis utcában találhatóak. A résztvevők számára előírt feltételek között szerepelt, hogy 5 éven belül lakóház építésére sor kerüljön, valamint 10 évre elidegenítési- és terhelési tilalom alatt álljon az ingatlan. 2015-ben a megmaradt 3 ingatlanra újra kiírta az önkormányzat a pályázatot, annyival módosítva, hogy részletfizetésre is van lehetőség, továbbá már bejegyzett élettársi kapcsolatban élők, valamint azonos nemű párok is pályázhatnak, 1000 Ft/m² áron.

1.10.6 Intézményfenntartás

Szarvas város önkormányzata több közfunkció ellátását biztosító intézmény fenntartását, működtetését végzi. Intézmény-fenntartási, működtetési tevékenysége több oktatási, kulturális intézményre, illetve gazdasági szervezetre is kiterjed.

Az önkormányzati intézmények és gazdasági társaságok:

- Nonprofit gazdasági társaságok (100%-os önkormányzati tulajdonban)
  - Szarvasi KOMEP Városgazdálkodási Nonprofit Kft.
  - Szarvasi Gyógy – Termál Nonprofit Kft.
  - Cervinus Teátrum Művészeti Szolgáltató Nonprofit Kft.
  - Szarvasi Gyermekélelmezési Nonprofit Kft.
- Nonprofit gazdasági társaságok (részben önkormányzati tulajdonban)
  - Körös-szögi Kistérség Területfejlesztési Ügynökség Nonprofit Kft.
  - Körös-szögi Hulladékgazdálkodási Nonprofit Kft.
- Gazdasági társaságok (részben önkormányzati tulajdonban):
  - Szarvasi Általános Informatikai Kft.
  - Alföldvíz Zrt.
  - Dél-Alföldi Regionális Fejlesztési Zrt.
  - DREHER Zrt.
  - Regionális Hulladékkezelő Kft.
- Önállóan működő, de nem önállóan gazdálkodó intézmények:
  - Tessedik Sámuel Múzeum, Szárazmalom és Városi Könyvtár
  - Szarvas Város Óvodái és Bölcsődéje
- Önkormányzati feladatokat ellátó társulási intézmény:
  - Körös-szögi Kistérség Többcélú Társulása Szociális és Gyermekjóléti Intézménye

2007. augusztus 1. napjával Szarvas Város Önkormányzata létrehozta Szarvas Város Közoktatási Intézményét, majd a Városi Könyvtár integrálásával az 2008. augusztus 1-től Szarvas Város Közoktatási és Közgyűjteményi Intézményeként működött Vajda Péter Intézmény elnevezéssel. 2012. augusztus 21. napjától a Vajda Péter Gimnázium visszatért gyökereihez, és a Magyarországi Evangélikus Egyház fenntartásában Vajda Péter Evangélikus Gimnáziumként működik tovább. Az emiatt szükségessé vált szervezeti átalakítást követően az óvodai, általános iskola, szakképzési és könyvtári feladatok a többcélú Székely Mihály Intézmény keretein belül nyertek ellátást.

Az új köznevelési törvény alapján 2013. január 1. napjától az általános iskola és szakképző iskolai feladatokat az állam képviseletében a Klebelsberg Intézményfenntartó Központ (KLIK) átvette. Az Önkormányzat önkéntes döntése alapján vállalta az általános iskola működtetésének (ingatlan üzemeltetés) feladatait, a szakképző iskola esetében a fenntartásról és a működtetésről is a KLIK gondoskodik a törvény előírásai szerint. Az óvodai ellátás biztosítása, valamint a könyvtári szolgáltatás továbbra is kötelező önkormányzati feladat, amelyet a megmaradt intézményegységek önálló szervezetenként biztosítanak. A Zöldpázsit utcai óvoda a 2013/2014- es tanévtől a Magyarországi Evangélikus Egyház fenntartásában működik, a pályázat útján felújított

óvodaépületet 2014 márciusában vehette használatba az új fenntartó. Az Emberöltő Alapítvány által pályázat útján létrehozott és működtetett „Cherbo” Csodaszarvas Tanodáról, amely az oktatási rendszer hiányosságait hivatott továbbra is korrigálni a szocializáció, a tanulás megsegítésének területén.

2006. augusztus 1. napjával a Pedagógiai Szakszolgálat fenntartói jogának átadása a Körös-szögi Kistérség Többcélú Társulás részére megtörtént, azóta végezi ott a tevékenységét. A köznevelési törvény alapján a szakszolgálat is a KLIK fenntartása és működtetése alá került 2013. január 1. napjától ugyanúgy, mint a Chovan Kálmán Művészeti Alapiskola is.

1.10.7 Energiagazdálkodás

A város több társasággal áll szerződésben az energiaellátás kapcsán. Közvilágítás biztosítására az önkormányzat az EDF DÉMÁSZ-szal áll szerződésben, a gázszolgáltatást a GDF Suez végzi.

Szarvas város nagy hangsúlyt fektet a környezeti fenntarthatóságra, így a megújuló energiaforrások használatára. A város környezetvédelmi és fenntarthatósági programmal is rendelkezik, ehhez kapcsolódóan számos feladatot fogalmaztak meg, amelyek sikeresen valósultak meg az elmúlt években, vagy jelenleg tervezési fázisban van (pl. közterületek világítása energiatakarékos forrásokkal).

A város célul tűzte ki 2010-ben, hogy a rendelkezésre álló energiahordozókkal való hatékony gazdálkodás, a levegőtisztaság védelme, az egészséges környezet megóvása érdekében egyre nagyobb arányban támaszkodik az alternatív energiaforrásokra. Ezek közül Szarvas környékén legkönnyebben a napenergia hasznosítható, valamint megvalósítható a biomassza és az energianövények felhasználása a helyi energiatermelésben. A fenti kezdeményezéseket és célokat szem előtt tartva az Önkormányzat számos projektet valósított meg, döntően pályázat útján elnyert forrásból. Ezek közül kiemelhetők a közintézmények energetikai korszerűsítését célzó projektek, valamint a fenntarthatóság jegyében megvalósított befektetői ösztönzés és gazdasági környezet biztosítása.

Energetikai célú beruházások 2010 és 2014 között:

- Vajda Péter Művelődési Központ. Energiaellátásának fejlesztése, napelemes rendszer kiépítése KEOP pályázat keretében
- Napelemes rendszer kiépítése a Szlovák Általános Iskolában KEOP pályázat keretében
- Napelemes rendszer kiépítése a Szent Klára Gyógyfürdőben KEOP pályázat keretében
- Vajda Péter Gimnázium leendő épületében Energiaracionalizálási munkák elvégzése

Az energiahatékonysággal foglalkozó gazdasági társaságok közül kiemelhető a korábban említett Aufwind Schmack Első Biogáz Szolgáltató Kft., valamint a jövőbeni lehetőségek közül a napkollektor üzem létesítésére vonatkozó elképzelések és tárgyalások folytatása.

1.11 Településüzemeltetési szolgáltatások

A Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény a helyi önkormányzatok által ellátandó településüzemeltetési feladatokat a következők szerint definiálja: közmetők kialakítása és fenntartása, a közvilágításról való gondoskodás, kéményseprő-ipari szolgáltatás biztosítása, a helyi közutak és tartozékainak kialakítása és fenntartása, közparkok és egyéb közterületek kialakítása és fenntartása, gépjárművek parkolásának biztosítása. Tágabb értelemben a településüzemeltetési feladatok körébe sorolhatjuk a településen élő lakosság, vállalkozások, intézmények közszolgáltatásokhoz, komfortérzethez kapcsolódó igényeinek

kielégítéséhez, illetve az élhető, fenntartható települési környezet megteremtéséhez és fenntartásához szükséges, az önkormányzat által nyújtott szolgáltatásokat is.

Szarvas városa a településüzemeltetéshez kapcsolódó alapvető feladatokon túl önként vállalt feladatként ellátja a középfokú oktatási (középiskolai, szakképzési), a kollégiumi, a szakképzés szervezési, a közgyűjteményi, a közművelődési, az alapfokú művészetoktatási feladatokat, az idősek átmeneti elhelyezésének biztosítását, a gyermekjóléti szolgálat, a pedagógiai szakszolgálat működtetését. Többségi tulajdonú gazdasági társaságai útján látja el a gyógyfürdő üzemeltetési, színházi, turisztikai, kábeltelevízió szolgáltatási önként vállalt feladatokat. A helyi közösségi közlekedés megszervezésében egy, a járóbeteg-szakellátásban két olyan gazdasági társaság működik közre, amelyekben az Önkormányzat tulajdoni hányaddal nem rendelkezik. A Polgármesteri Hivatalban az önként vállalt feladatok keretében támogatják a civil szervezeteket, a pályázat előkészítő feladatokat, valamint a színházi, gyógyfürdő üzemeltetési, turisztikai önként vállalt feladatokat ellátó gazdasági társaságokat.

Az Önkormányzat több gazdasági társaságban 75% feletti tulajdonnal rendelkezik, amelyből négy társaságban kizárólagos tulajdonnal, egy gazdasági társaságban 51-75% közötti, öt társaságban 50% alatti tulajdoni hányaddal bír. A gazdasági társaságok a településüzemeltetés, a hulladékkezelés, a sportlétesítmények üzemeltetése, a közétkeztetés, a víz- és csatornaszolgáltatás kötelező feladatokban, továbbá a fentiekben bemutatott önként vállalt feladatokban vettek részt.

A településüzemeltetés során fontos kiemelni a város lakosságát és intézményeit kiszolgáló közműszolgáltatók szerepét, a várossal való kapcsolatukat. A város több társasággal áll szerződésben az energiaellátás kapcsán. Közvilágítás biztosítására az önkormányzat az EDF DÉMÁSZ-szal áll szerződésben, a gázszolgáltatást a GDF Suez végzi.

A vízszolgáltatás és a szennyvíztisztítás az Alföldi Vízzel Üzemeltetési területéhez tartozik. Szarvas az Orosházi Kistérségi Vízmű: által ellátott települések körébe tartozik. A szennyvíztisztítás tekintetében jelentős fejlesztés történt a városban, köszönhetően annak, hogy Szarvas Város Önkormányzata az Új Széchenyi Terv Környezet és Energia Operatív Program keretében kiírt Szennyvízkezelés című pályázati konstrukció első fordulójában támogatást nyert a város szennyvíztisztító rendszerének komplex fejlesztésére. Ennek eredményeképp, a beruházás részeként fejlesztették a belterületi szennyvíz-elvezető rendszert, csatorna rekonstrukciós munkálatokat hajtottak végre a már meglévő hálózaton, a régi átemelőket szagtalanítóval látták el, valamint sor került a szennyvíztisztító telep technológiai korszerűsítésére is. A csatornázási munkálatok során 3,583 folyóméter új csatorna épült, aminek eredményeként 19 utcában 226 lakás csatlakozhat a hálózathoz. Emellett 878,4 folyóméter csatornát felújítottak, illetve öt darab átemelőt szagtalanítóval láttak el. A leglátványosabb változás a szennyvíztisztító telepen történt, ahol a korábbi nyitott medencés technológiát zárt váltotta fel, így a telep szagtalanítása is megoldódott.

A városban 14 helyen történik szelektív hulladékgyűjtés. Jelenleg a keletkezett hulladék 95,2 százaléka lerakásra kerül. A gyomaendrői korszerű regionális hulladéklerakó I. ütemének 2004-es felépülésével teret kapott a szelektív gyűjtés, és a megfelelő technológiák beépítése mellett a lakosság megnyerésével a lerakott hulladék mennyisége jelentősen csökkent. Ezzel hosszabb távra megoldódott a város szilárd hulladék elhelyezésének kérdése. A 2010-ben létrejött a Regionális Hulladékkezelő Kft, amely a hulladékkezelést, ártalmatlanítást végzi a Kft-ben részes kilenc önkormányzat területén. A Kft-ben Szarvas Város Önkormányzata 39%-os tulajdoni hányaddal a legnagyobb részben tulajdonos.

A közösségi közlekedési terén a várost érintő helyközi autóbusz szolgáltatást túlnyomó többségben a Körös Volán Zrt. látja el, közszolgáltatói szerződésben foglalt feltételekkel. A városi tömegközlekedés a városrészek könnyű megközelíthetőségét biztosítja.

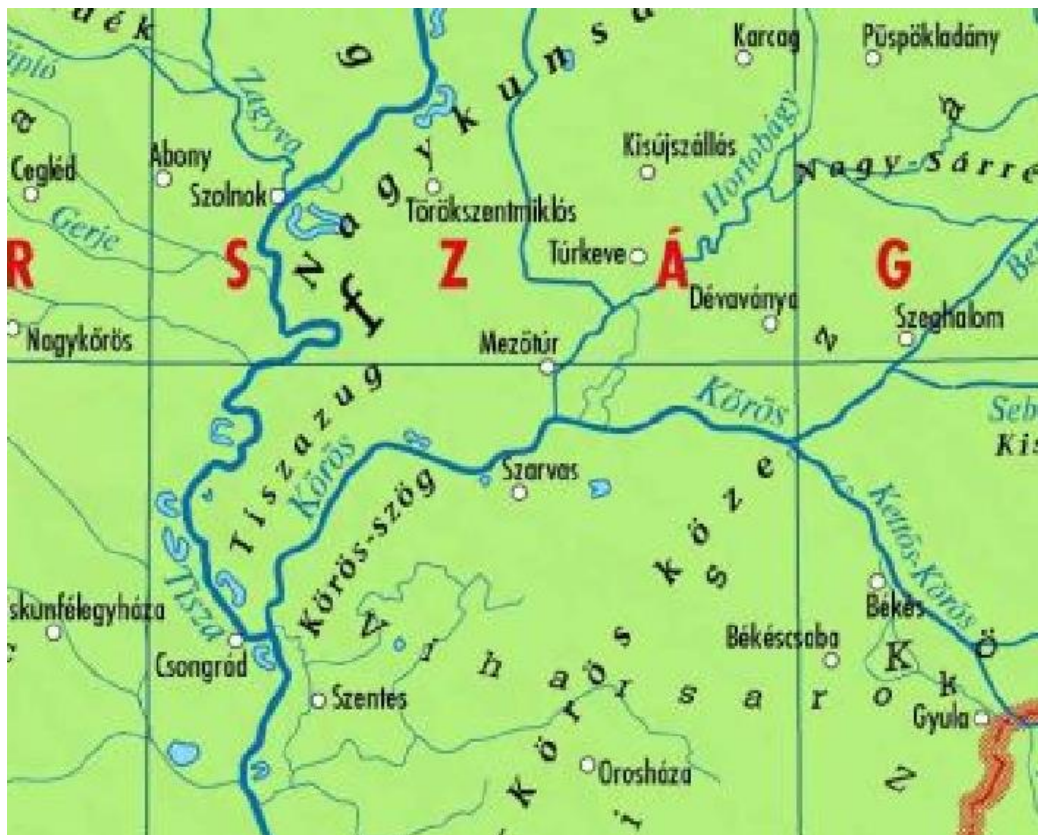
1.12 Táj- és természeti adottságok vizsgálata

1.12.1 Természeti adottságok

Domborzat

Szarvas város a Dél-Alföldön, a Békési-sík kistájon 83 és 92 m közötti tszf-i magasságú, infúzióslösszel és agyaggal fedett, jelenleg magasártéri szintben elhelyezkedő marosi hordalék-kúpsíkságperemi részen helyezkedik el. A síkságot néhol elhagyott medermaradványok csökkentik. Jellemző domborzati formái fluviális-fluvióeolitikus genetikájúak. Geológiai szempontból a változatos felszín közeli pleisztocén-holocén üledéksor alzata pliocén-pannóniai. A felszíni infúziós löszön, ártéri iszapos, agyagos üledékek a marosi és a körösi hordalékkúpok peremi zónájához tartoznak, illetve azok közé rakódtak le.

23. térkép: Részlet a Kárpát-térség hegy- és vízrajza térképéből

Forrás: <http://www.eng.unideb.hu/userdir/forian/Vizes/1.jpg>

Szarvas környékén a folyami üledékképződés változatos összetelei a kissé durvább képződményekkel együtt is finom üledéknek számítanak. Jellegzetességük, hogy alulról felfelé fokozatosan kifinomodnak, bizonyítékul annak, hogy ezek a felületek egykor jórészt elöntött, állóvízzel borított térszínek voltak. Az alacsony ármentes hátság jellegzetes és leggyakoribb, felszín borító, folyóvízi és hullóporos összetele az ún. infúziós lösz.

Agyagos és iszapos üledékek elsősorban a hordalékkúp északi-nyugati előterében, a Hármaskörös közvetlen és közvetett árterületén jellemzőek, de előfordulnak a pleisztocén kori hátság vízállásos mélyedéseiben is. A magasabb hátakon, felszín közeli elhelyezkedésben, foltokban előforduló kőzet a homok. Szarvas környékén a következő morfológiai formaelemeket különíthetjük el:

Magasabb, idősebb (pleisztocén) szint formái (magasártéri síkság):

- elhalt folyómedrek nagy meanderekkel (Cigányér, Határér, Kondorosvölgy)
- nagy folyókanyarulatok zugaiban képződött övzátonyok (Érparti szőlők, Ezüstszőlő, Siratói halom)

Alacsonyabb, fiatalabb (holocén) térszín formái (alacsony ármentes síkság):

- kisméretű, vízzel telt és kiszáradt meanderek
- a szabályozott Körös holt medre kis amplitúdójú kanyarulatokkal, a zugokkal (Mangol-, Nyúl-, Maczó-, Malom-, Szappanos-, Kerek-, Bikazug), és a velük szemben lévő, homorú partszakaszok pusztuló meredek partfalaikkal

Antropogén eredetű formák:

- kunhalmok kiemelkedései
- vályog- és agyagbányák gödrei.

Talajviszonyok

A Szarvas környéki talajok talajképződési tényezői:

- fiatal, finomszemcsés talajképző kőzet
- fejlett mikro-domborzat
- erőteljes felszíni és felszín alatti víz
- szélsőséges csapadék ellátású kontinentális éghajlat
- változatos, vízkedvelő növényzet
- meghatározó, tájformáló emberi tevékenység

A talajképződés folyamatai közül a sztyeppesedés, rétiesedés és szikesedés feltételeinek feleltek meg elsősorban a környezeti adottságok, ezért a csernozjom, szikes, réti és öntéstalajok különböző típusai, altípusai és változatai fejlődtek ki.

További rövid bekezdés a helyi talajokról, bővebben a 1.17.1 részben.

Éghajlat

Szarvas a mérsékelt meleg és a meleg éghajlati öv határán fekszik, amely különösen a város ÉNy-i részén száraz.

Az éves napfénytartam 2000-2020 óra körül változik, ezen belül nyáron 810, télen pedig 190 óra napsütés a megszokott. Az évi középhőmérséklet 10,2-10,4 °C között jellemző, a vegetációs időszaké 17,1-17,3 °C. A 10 °C-os napi középhőmérséklet átlépésének tavaszi-őszi határnapja ápr. 1-2. és okt. 19-20. A 10 °C-ot meghaladó középhőmérsékletű napok száma 198-200 nap közötti. A fagymentes időszak ápr. 10. körül kezdődik, és okt. 25. körül ér véget. Az évi abszolút hőmérsékleti maximumok sokévi átlaga 34,3-34,6 °C, a minimumoké -17,0 és -18,0 °C közötti.

Évente 550-570 mm csapadék a valószínű. A településen és környezetében a hótakarós napok száma 31-34 nap körüli és az átlagos maximális hóvastagság 16-17 cm. Az éghajlat öntözés nélkül a szárazságtűrő növényfajok termesztéséhez megfelelő. Az ariditási index 1,23-1,28.

Az uralkodó szélirány kiemelkedően az É-i és D-i. Az átlagos szélesebesség 2,5-3,0 m/s közötti.

Vízrajz

A település területe felszíni vizekben gazdag, Szarvast gyakran nevezik a vizek városának. A város külterületének északi határát a Tisza vízrendszer egyik legjelentősebb folyója, egyben a térségi belvizek befogadója, a Hármas-Körös jelenti.

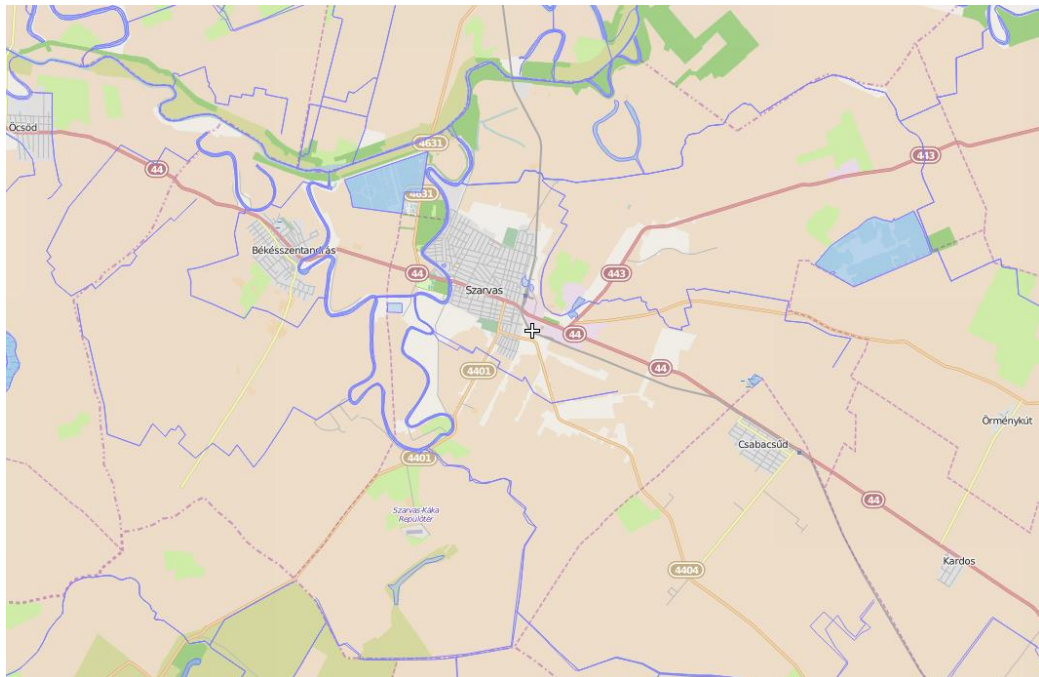
Az állóvizek közé a holtágak, a kubikok és a halastavak tartoznak. A Szarvas-Békésszentandrás holtág-rendszer a Tiszántúl legnagyobb mentett-ártéri holtága. A Szarvas-Békésszentandrás holtág mellett a város másik jelentős holt medre a település északnyugati határában, a Hármaskörös hullámtere mentén található ősi, természetes módon lefűződött morotva, a Nagyfoki-holtág, a Szarvasi-Holt-Körös. Ez a terület a Tiszántúl legnagyobb (29,2 km hosszú, 207 ha felületű, átlagosan 70 m szélességű) mentett ártéri vízfelülete, amely a Hármaskörös baloldali kanyarulatából kétszeri átvágással keletkezett. A kistérség belvízgyűjtő csatornái rendszerint időszakos vízfolyásoknak minősíthetők, esetenként kettős funkciót töltenek be (egyszer a vízfölösleg elvezetése, másszor az öntözővíz biztosítása). A települést érintő legfontosabb belvízgyűjtő csatornái Északon a Malomzugi-Décsi, Keleten a Cigányér-Kondorosvölgyi-főcsatorna, míg délen a Maczó-zugi-csatorna. A csatornák általában hóolvadáskor és/vagy nyár elején áradnak meg. Vízinőségük III. osztályú. A folyószabályozás által keletkezett holtágakon kívül Szarvas külterületén több, mesterséges halastó is található, mintegy 150 ha területen, illetve a homokbányászat is több kisebb felszíni víz kialakulásához vezetett.

Az ideiglenes vízterű tavak közé a hullámtéri kubikok és a városszéleken található anyagnyerő gödrök, a termálvíz tározók és a halastavak tartoznak.

A város az úgynevezett Dél-alföldi termálvölgyben fekszik, azaz ez a térség az országon belül is különösen gazdag termálvizekben.

Sokéves átlagban vizsgálva, - a tengerszintfeletti magasság, valamint a felszíni domborzati és földtani viszonyok függvényében, - Szarvas környékén a talajvízszint 0,3-3,5 méter között változik. Csapadékos telek után gyakori a tavaszi belvízképződés is. A belvizek levonulási iránya a Hármaskörös árterülete felé mutat.

24. térkép: Település és környékének vízrajza

Forrás: <http://webgis.okir.hu/base/>

A település és környékének felszíni és felszín alatti vizeinek bemutatását az 1.17.2 fejezet tartalmazza.

Növényzet és
állatvilág

A terület a Tiszántúli flórajárásba sorolódó kistáj ősi potenciális erdőtársulásai a tatárjuharos lösztölgyesek (*Aceri tatarico-Quercetum pubesceni roboris*), a pusztai tölgyesek (*Festuco-Quercetum roboris*), a sziki tölgyesek (*Festuco pseudovinae-Quercetum roboris*). Napjainkig a tölgyesek szinte már teljesen eltűntek, helyüket a bokorfüzesek (*Salicetum triandre*) és a fűzligetek (*Salicetum albae-fragilis*) vették át. A nyílt társulások közül a homoki legelő (Potentillo-Festucetum pseudovinae, Artemisio-Festucetum pseudovinae) és a löszpusztagyepek (*Salvio-Festucetum sulcatae tibiscense*) elterjedtebbek.

Szarvas környékének legjelentősebb és legfeltettebb természetes élőhelyei mára már nemzetközileg is ritka, védendő kategóriába tartoznak. Fajaik jelentős része védett, vagy fokozottan védett státuszú. Ide tartozik a posztglaciális felmelegedés időszakában kialakult kontinentális sztyepp flórája és faunája, melyek napjainkra csak kis foltokban, mint, védendő melegkori reliktum társulások maradtak fenn. A másik természeti értékcsoportot a folyóvölgy sajátos, víz által meghatározott ártéri életközösségei alkotják.

Szarvas környéke apróvadas terület (őz, mezei nyúl, fácán, vadkacsa) a folyó és holtágak pedig gazdag halállományt rejtnek.

A Hármaskörös, és holtág rendszerei halakban gazdag élővizek. A halas vizek vonzzák a vízi madarakat, melyek a holtágak parti zónáiban találnak alkalmas fészkelő helyet. Magyarországon előforduló összes gémféle megtalálható Szarvas vizes élőhelyein, de számos védett hulló-és kételtű faj talál itt otthonát, a vidra is jelentős állománnyal rendelkezik.

Szarvas közigazgatási területén elsősorban viszonylag sekély, gyorsan felmelegedő, növényesedett vizeket találunk. Még a Hármaskörös duzzasztott szakaszán is a lassú vízfolyás miatt a parti sávban elmosárasodás figyelhető meg. A fentiek okán Szarvas környékén elsősorban állóvizet kedvelő, limnofil fajokkal jellemezhető halfauna él. Szarvas közigazgatási területén eddig regisztrált védett és értékes fajok a balin, halványfoltú küllő, szivárványos ökle, réti csík, vágó csík, széles durbincs és a selymes durbincs.

Az Országos Erdőállomány Adattár aktuális adatai alapján Szarvas közigazgatási területén 587,66 hektár erdő található, ebből védelmi rendeltetésű erdő 203,28 hektár, gazdasági rendeltetésű erdő 384,01 hektár, közjóléti rendeltetésű erdő 0,37 hektár.

1.12.2 Tájhasználat, tájszerkezet

Szarvas természetföldrajzi helyzete, a város és környezetének domborzata, az éghajlat, a környező talajok termőképessége, a felszíni vizek bősége meghatározták a táj szerkezetét, a tájhasználat alakulását. A település jellemzően síkvidéken található, alapvetően mezőgazdasági művelés alatt álló területekkel meghatározott környezetben helyezkedik el.

Tájtörténet

A város külterületi részeinek elhelyezkedése, domborzati viszonyai meghatározó szerepűek talajaik fejlődésében és átalakulásában, vízháztartásuk változásában. A folyószabályozások és belvízrendezések gyökeresen megváltoztatták az addigi tájképet. Megszüntették a vízrendszer természetes-dinamikus működését, ennek hatására a folyóval érintkező nagyterjedésű vizes élőhelyek elsovadtak, majd eltűntek. Az erek által korábban vízzel bőven ellátott mélyebb fekvésű, medencejellegű, ártéri területek (rétság) kiszáradtak, vízháztartásuk kiegyensúlyozatlanná vált, szikesedési folyamatok (másodlagos szík) indultak meg, melyek jelenleg is tartanak. A XX. század második felétől – ezen szabályozások után egy ideig extenzív hasznosítású területeken is - az iparszerű, nagyüzemi gazdálkodás felgyorsította a megmaradt természetes élőhelyek pusztulását. Az óriási szántóföldi táblaméretek kialakítása, a melioráció, a monokultúrás termesztés, az igen nagymérvű vegyszer (műtrágya és növényvédőszer) felhasználás és az állattenyésztés koncentrációja, intenzifikálása számos még megmaradt élőhelyet számolt fel, a megmaradókat pedig nagymértékben izolálta. Az egykori erekből kialakított csatornahálózatok már tavasszal elvezetik a vadvizet. Igaz, hogy a vegetációs idő nagy részében állandó víztérrel rendelkezők a

mocsári növényvilág túlélésében jelentős szerepet játszanak a szabályozások kora óta. Egyedül csak a halastó- és rizsföld-létesítések hoztak viszonylagos élőhely diverzitás- és élőhelyminőség-növekedést. Az egykor nagy kiterjedésű vizes élőhelyek vízháztartás-szabályozó és vízszűrő, valamint természetes élőhelyi-fajdiverzitást fenntartó szerepe mesterséges megoldásokkal nem pótolható.

A magasabban fekvő, a hordalékkúphoz tartozó, „löszös” talajú, természetes vegetációjú tájrészek zömét (mezőség) már a középkorban felszántották. A jelenkor nagy táblás monokultúrái sivár élőhelyek, egyfajta „zöld sivatagok”-nak tekinthetők.

25. térkép Település és környékének térképe 1806-1869 között

Forrás: Habsburg birodalom második katonai felmérésének térképe

Szarvas városra sokáig jellemző volt a falusias jelleg, vízmentes, magasabb területeken épített, szabálytalan elrendezésű, a biztonságnak megfelelő utcák kialakításával. Ilyen az Ótemplom környéke. Több kis falu alakult ki körülötte, illetve a mai Szarvas határában, olyanok, mint a középkori Halásztelek az É-i részen. 1696-ban már lakatlanul állt a falu 18 romos házzal. A szentesi úttól D-re feküdt Káka (Kákaszeg) település, 1733-ban már csak a templom helye látszott. Szarvas határára még ma is jellemző a tanyavilág, amelynek építése viszonylag későn, a 19. század második felében szabályos szántóföldi tanyarendszerként alakult ki. Különbőség legfeljebb a topográfiai elrendezésben volt. Nem földterület közepén épültek a tanyák, hanem a dűlőutak mellé húzódva, ritkás utcát alkotva (sortanyák) helyezkedtek el. A tanyán élők aránya Szarvas környékén a többi településekhez képest aránylag magas, de ma már jelentős a hétvégi „tanyások” aránya.

A XVIII-XIX. század fordulóján végbement jelentős fejlődés a város újkori történetét leginkább meghatározó nagyságának Tessedik Sámuelnek a nevéhez fűződik. A nagy tudású lelkész felvirágoztatta a fiatal mezővárost, hiszen itt Szarvason alapította meg Európa első gazdasági iskoláját. Kidolgozta többek között a szikések megjavításának módszerét, megismertette a város lakóival a kor legkorszerűbb földművelési technikáit.

Nagyszabású építkezéseivel, továbbá városrendezési munkáival jelentősen átformálta a meglehetősen rendezetlen korabeli városképet, a korábbi szabálytalan utcák helyébe tudatosan tervezett, szabályos sakktabla-alaprajzú utcahálózatot alakított ki.

Szarvas életében a XIX. században kiemelkedően fontos szerepet töltött be a gróf Bolza család. Kastélyokat építettek a Körös partjára, felépítették a ma már kuriózumnak számító- szárazmalmot, létre hozták az Anna-ligetet, majd a Bolza Józsefről elnevezett Pepi-kertet, mai nevén a Szarvasi Arborétumot, ami manapság is Szarvas legismertebb látványossága.

A várost körülvevő nagyobb hordalékhát-vonulatokon a földbirtokosok szőlőt telepítettek. A szőlőműveléssel foglalkozókat az ültetvények közelében sorházakban telepítették le. A szőlészet a XIX. század végén a filoxéra-járvány miatt szinte teljesen megszűnt, a szőlő-települések elsorvadtak. Sokáig csak nevükben (Őszlő, Érpárti-szőlő, Ezüstszőlő, Bezina-szőlők, Mótyói-szőlők, Rózsási szőlők, stb.) őrizték egykori szerepüket. Az utóbbi években helyenként különböző mértékben és minőségben újból lendületet vett az egykori szőlő-településekre való kiköltözés. Lehetőséget látunk arra, hogy az egykori szőlő-települések egy új szemléletű területrendezési tervben részközpontjai legyenek egy, a város mezőgazdasági önellátást biztosító lakó-gazdálkodó övezetnek.

Tájhasználat,
tájszerkezet

A település külterületén és annak környezetében a tájhasználat a CORINE adatbázisa szerint a következőképpen jellemezhető.

Szarvas város közigazgatási területének, a 16.157 ha-nak háromnegyed része 12.497 ha mezőgazdasági terület (77 %), amelynek 72 %-a szántó, nagyobb az országos átlagnál. Gyakori az ún. „nagytablás” gazdálkodás.

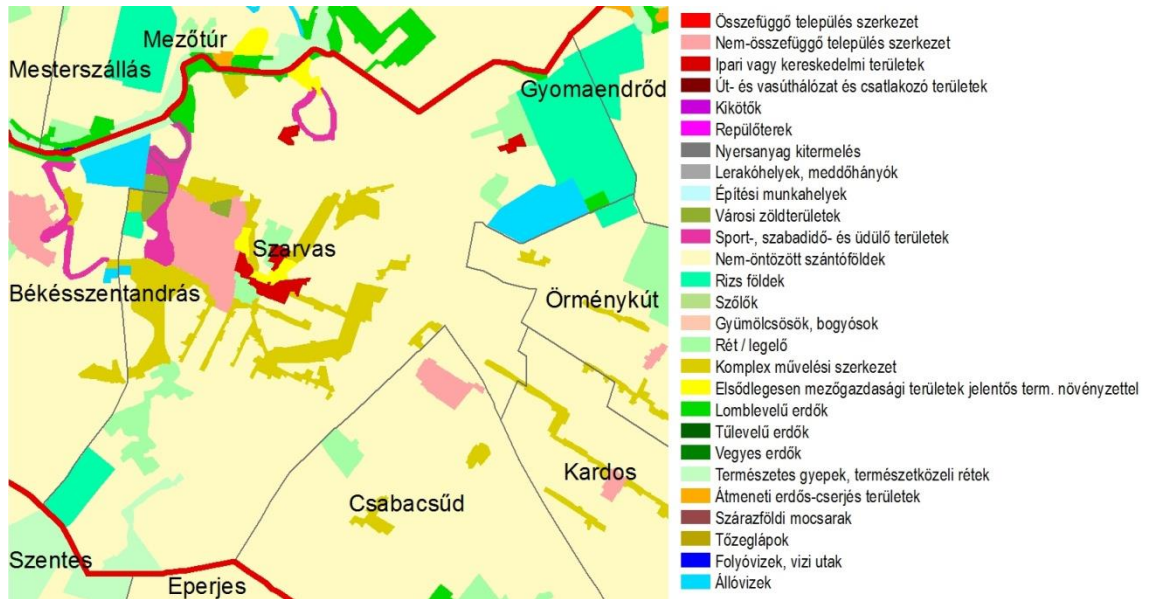
A szántók aránya mellett elenyésző a legelők (~5 %) aránya, az erőssültég pedig a térségre jellemzően igen alacsony (~2,4%). Az évtizedeken át országos szinten kiemelkedő szintű rizstermesztés jelenleg leágazóban van, annak ellenére, hogy a gyenge talajadottságú, mélyfekvésű területek hasznosítása e növény termesztésével megoldható lenne. Kiterjedt rizsföldeket a település ÉK-i határában találunk.

A Haltenyésztési és Öntözési Kutatóintézet tevékenységének jóvoltából Szarvas közigazgatási területén található a megyében a legtöbb vízfelület, halastó (közel 200 db, mintegy 313 ha vízfelülettel). Mindezt tovább növeli a Hármas-Körös holtág 199,5 hektáros, hatalmas vízfelülete 29,2 km hosszan elnyúlva.

A település közigazgatási területén az erdőssültég, az erdőtelepítések aránya rendkívül alacsony, mindössze 2,4 %. Természetes erdőfoltok a Hármas-Körös hullámterében, a Kákafoki holtág természetesebb partszakaszain, csatorna partokon - tehát vízhez kötötten - jelentkeznek. A szántóföldi kultúrák közötti erdősávok, fatelepítések kisméretűek, jórészt akácosok, nemes nyarasok. Élőhelyi értékük csekély.

26. térkép: Település és környékének tájhasználati térképe

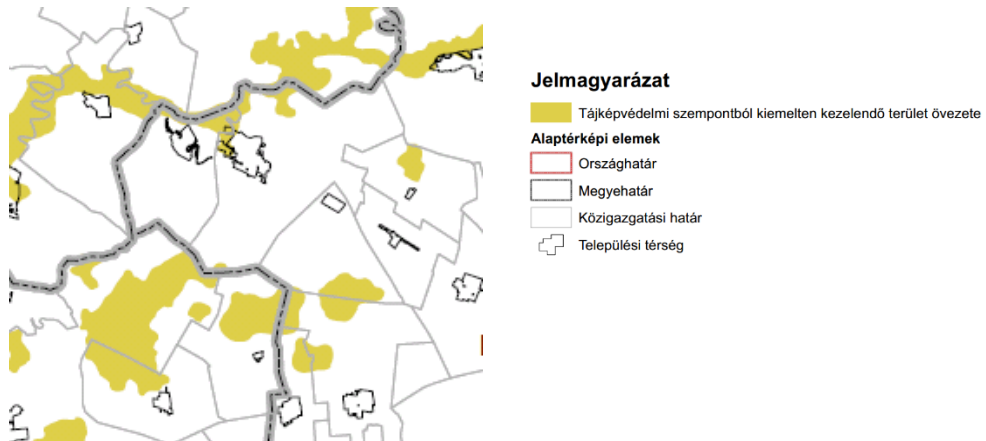
1.12.3 Védett, védendő táji és természeti értékek, területek

1.12.3.1 Tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő területek

1.12.3.1.1 OTrT

Szarvas területén és környékén tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő terület övezete az Országos Területrendezési Terv alapján a Körös és a Szarvasi-Holt-Körös menti területeken lett kijelölve.

35. ábra: Tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő terület övezete

1.12.3.1.2 Térségi jelentőségű tájképvédelmi terület

Békés megye Területrendezési Terve Szarvas közigazgatási területének az alábbi részeit jelölte ki a tájképvédelmi terület övezetében: Az egyes törvények területrendezéssel összefüggő módosításáról szóló 2013. évi CCXXIX. Törvény (Mtv) a térségi jelentőségű tájképvédelmi terület

övezetet 2014. december 30-ai hatállyal megszüntette, ezzel összhangban az Országos Területrendezési Tervről szóló 2003. évi XXVI. Törvény (OTrT) előírásai 2014. december 30-tól hatályos előírásai az országos és térségi jelentőségű tájképvédelmi övezeteket nem tartalmazzák. Az OTrT 31/B. §. g) bekezdése szerint: **azokat a kiemelt térségi és megyei övezeteket, amelyeket a kiemelt térségi és megyei területrendezési terv megállapít, azonban az MTv. megszüntetett, az i) pontban foglaltak kivételével a településrendezési eszközök készítésénél, módosításánál nem kell alkalmazni.**

1.12.3.2 Nemzeti és nemzetközi természetvédelmi oltalom alatt álló vagy védelemre tervezett terület, érték, emlék

Nemzetközi természetvédelmi oltalom alatt álló területek a településen

Natura 2000

Szarvas közigazgatási területét négy különböző Natura 2000 terület is érinti:

Különleges madárvédelmi terület:

- **A Cserebökényi puszták (HUKM10005) különleges madárvédelmi területek.** A volt Bogdán-ér és a környező gyepek, a várostól D-re területnek el.

Kiemelt jelentőségű különleges természet-megőrzési területek:

- **A Hármaskörös folyó hullámtere (HUKM20017) kiemelt jelentőségű természet megőrzési terület.** A Kákafoki holtág, és a Békésszentandrási holtág-rendszer részei.
- **Cserebökény (HUKM20027) kiemelt jelentőségű természet megőrzési területek.**
- **Tóniszállás Szarvasi gyepek (HUKM20026) kiemelt jelentőségű természet megőrzési területek.** A belterülettől K-re (Kákai gyepek, Hegyesi legelő) található(k).

A Natura 2000 élőhelyeken a következő közösségi jelentőségű élőhely típusok fordulnak elő:

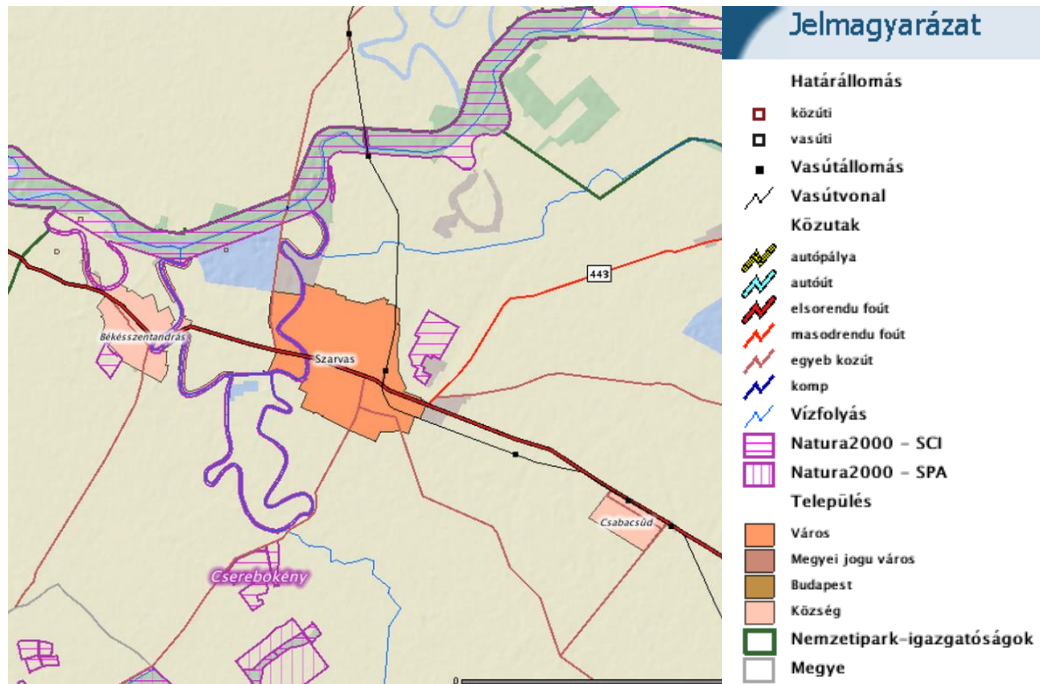
27. táblázat: Szarvas közösségi jelentőségű élőhely típusai

Kódszám	Közösségi jelentőségű élőhely típus	Reprezentativitás %-os aránya
Hármaskörös (HUKM20017)		
6440	Folyóvölgyek Cnidion dubiihoz tartozó mocsárrétjei	20
91E0	* Enyves éger (Alnus glutinosa) és magas kőrös (Fraxinus excelsior) alkotta 10 B C ligeterdők (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae)	10
3150	Természetes eutróf tavak Magnopotamion vagy Hydrocharition növényzettel	7
3270	Iszapos partú folyók részben Chenopodion rubri, és részben Bidention növényzettel	3
Tóniszállás-szarvasi gyepek (HUKM20026)		
1530	* Pannon szikes sztyeppék és mocsarak	60
Cserebökény (HUKM20027)		
1530	* Pannon szikes sztyeppék és mocsarak	70
6250	* Síksági pannon löszgyepek	6
6440	Folyóvölgyek Cnidion dubiihoz tartozó mocsárrétjei	3

A Cserebökényi Puszták (HUKM10005) különleges madárvédelmi terület kijelölését indokolta, hogy a pusztai madárfajok élőhelye, csapadékos években fontos vízimadár-élőhely. A Dél-Alföld jelentős kékvércse-élőhelyeinek egyike, az ugartyúk állományának egyik hazai kulcsterülete. A területen tekintélyes gólyatöcs-állomány él.

27. térkép: A település és környékének Natura2000-es területei

Forrás: Természetvédelmi Információs Rendszer

Nemzeti természetvédelmi oltalom alatt álló területek a településen

Körös-ártér

A folyószabályozások előtti időkben a Tisza és mellékfolyói által határolt táj a vizes és szárazabb típusú élőhelyek / szikes gyepek, sziki tölgyesek, löszpuszták, lápok, mocsarak, morotvák, vizes rétek, kemény- és puhafa liget- és galériaerdők/ rendkívül változatos mozaikjából épült fel. A Körös hajdani kiterjedt árterülete a szabályozások utánvédtöltések közé szorított hullámterre szűkült. A Hármaskörös hullámterén kialakult másodlagos táj sajátossága a valamikor az egész Körösvidékre jellemző ősbibb és a szabályozással létrejött új, másodlagos pl. morotvák, kubikgödörök, botoló füzesek kis területen való tömörülése, együttérzékenység. Az ártéri vizes élőhelyek és ligeterdők európai szinten is az általánosan veszélyeztetett élőhelyek közé tartoznak. Különösen fontosak a folyószabályozások során kialakult holtágak közül az ún. szentély holtágak, melyek háborítatlanul őrzik az egykori vízvilág megmaradt természeti kincseit. A Szarvashoz tartozó hullámterben található az Aranyosi szentély holtág. A holtágat gazdag madárvilágú fűz-nyár, puhafa ligetek és háborítatlan, öregkubik erdők kísérik, melyeket az áradások után visszamaradó víz a hajdani mocsárerdőkhöz tesz hasonlatossá. A sekély, meleg morotvákban olyan védett halfajok találják meg életfeltételeiket, mint a réti csík és a kurta baing. A víz színén úszó hínármövényzet és a párás erdők egyaránt jó életfeltételeket biztosítanak a kétélűek és a hullók számára, az európai szinten sérülékeny védelmi kategóriába sorolt mocsári teknős például gyakran mondható. Három ritka, fokozottan védett madárfaj, a fekete gólya, a rétisas és a barna kánya is fészkel a Hármaskörös menti erdőkben. A Nemzeti Park e részterületéhez kötődik Európa jelenleg ismert legnagyobb tavi denevér kolóniája és jelentős értéket képvisel a hullámterben biztos életfeltételeket találó vidra is.

Nemzeti természetvédelmi oltalom alatt álló területek

Szarvasi Történelmi Emlékpark TT

Az Arborétummal szembeni Holt-Körös parton található a Történelmi Magyarország mértani középpontja. A múlt század harmincas éveiben a nevezetes ponton egy termésköböl épített, stilizált szélmalmot emeltek. Az emlékhelyet a 8/1991. (IV. 26.) KTM rendelet „Szarvasi Történelmi Emlékpark, Természetvédelmi Terület” néven, a 815-ös belterületi helyrajzi számon, 0,7 hektár területtel országos védelemben részesítette. A védetté nyilvánítás célja a történelmi Magyarország mértani középpontjában emelt emlékmű és környezetének megőrzése. A természetvédelmi terület értékeinek megőrzésével, fenntartásával és bemutatásával járó természetvédelmi kezelési feladatokkal a Szent István Egyetem Szarvasi Arborétumát bízta meg. A rendelet 1991. május 1-jén lépett hatályba. Az azóta eltelt időben az Arborétum íves elrendezésben kocsányos tölgy csemetéket ültetett az emlékmű közelébe. A tölgyek szépen fejlődnek. Később a Szarvas város székely testvérvárosától, székely ácsmesterek által készített székely kapu került a terület bejáratához. A terület ápolásában igen lelkiismeretes munkát végez a Szarvasi KOMÉP Városgazdálkodási Kft. A Történelmi Emlékpark nemzeti megemlékezéseink fontos színhelye.

Szarvasi Arborétum TT

A Szarvasi Arborétum telepítését Bolza Pál 1885-ben kezdte el nagyapja, Bolza József emlékére, aki a szintén parkosított kisebb területeket "Pepi-kert-nek nevezte el. Ma országosan védett természeti érték, Természetvédelmi Terület. Összterülete 82,2 ha, melyből a Pepi-kert területe 40 ha, az új terület 42,2 ha, benne négy új gyűjteménnyel. Itt kap helyet az országos fenyőtörzs ültetvény-génbank, a parkerdő, a cserjegyűjtemény, valamint az exota gyűjtemény és díszfaiskola. A fás növénygyűjteményben közel 1600 fa- és cserjefaj (illetve fajta és változat) található. Az arborétum története összefonódott az alapítók családtörténetével. A park sajátos módon illeszkedik a tájba. Az Alföld száraz kontinentális éghajlata a kiegyenlített éghajlatú, csapadékos tájakról származó fajok számára kedvezőtlen ökológiai tényező. Ennek ellenére, az Arborétumot keletről határoló holtág (egykori folyószakasz), a partszegélyében megőrzött ligeterdő foltok kedvezőbb mikroklimát alakítottak ki a szerves anyagban gazdag öntésterületen, melyet a „Pepi-kert” telepítésére szemeltek ki az egykori alapítók. Ezek a kedvező belső klimatikus viszonyok az Arborétum fáiak növekedésével, „öregedésével” egyre kedvezőbbekké váltak. A XX. század elején világhírűvé vált gyűjtemény napjainkban hazánk egyik legnagyobb és legjelentősebb élőfa-gyűjteménye. Az Arborétum alapvető értékei, a fák és a cserjék mellett 250 honos és 52 telepített lágyszárú növényfaj és 211 kalapos gomba található a területen. Közel 100-ra tehető az itt található madárfajok száma.

Ex-lege védett kunhalmok

A Természet védelméről szóló törvény értelmében, a törvény erejénél fogva (ex lege) védett valamennyi kunhalom, amely olyan kultúrtörténeti, kulturális örökségi, tájképi, illetve élővilág védelmi szempontból jelentős domború földmű, amely kimagasodó jellegével meghatározó eleme lehet a tájnak. Szarvas közigazgatási területén a HÉSZ alapján összesen 11 db kunhalom található

A 13/1995. (IV. 19.) számú önkormányzati rendelet korábban az alábbi, ma már „ex lege” védett kunhalmok helyi védelmét biztosította Szarvas város közigazgatási területén:

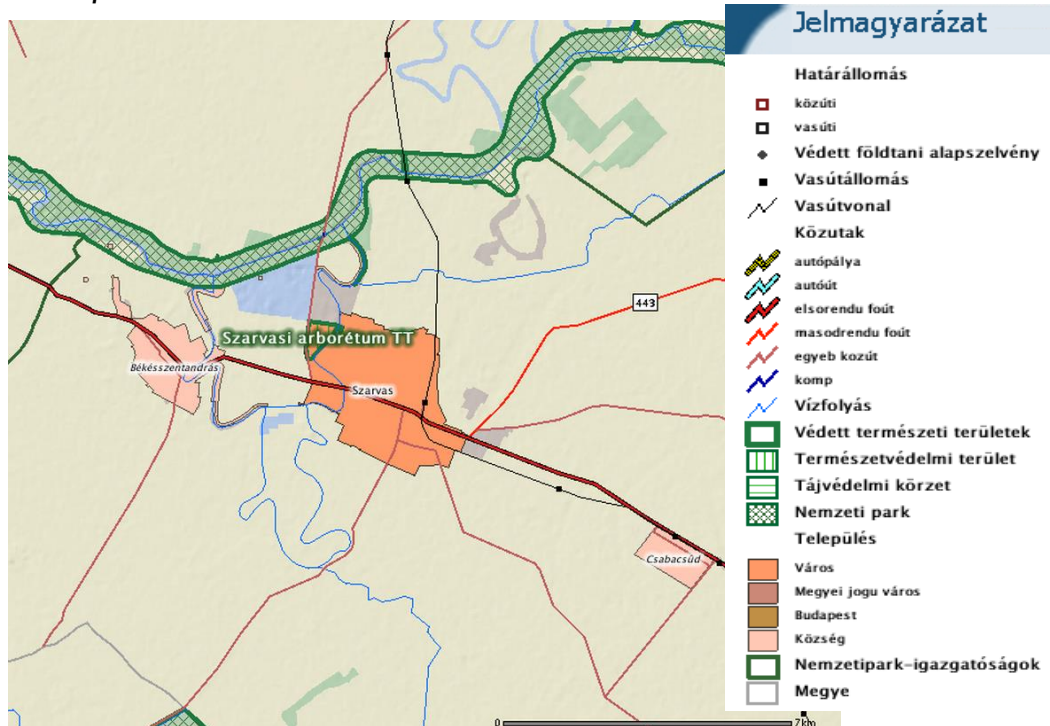
- Balczó-halom 0709 hrsz-ből 0,3 ha
- Czibula-halom 0668 és 0670/7 hrsz-ből 2,0 ha lok.
- Filyó-halom 8063 és 8041/2 hrsz-ből 1,0 ha
- Gyilkos-halom 0363 hrsz-ből 1,0 ha lok.
- Strázsa-halom 3564/1 hrsz-ből 1,5 ha lok.
- Szappanos-halom I. (Skorka-halom) 0631/1 hrsz-ből 1,0 ha lok.

ITS DA Konzorcium

- Podani tanya 0569/1 hrsz-ből 0,5 ha
- Füzeshalom 0556 hrsz-ből 0,6 ha
- Királlyági kettős halom 01047 hrsz-ből 0,2 ha
- Káka kettős-halom 01047 hrsz-ből 2,0 ha
- Décsi-halom 0561/5 hrsz-ből 1,1 ha

28. térkép: Nemzeti természetvédelmi oltalom alatt álló területek

Forrás: Természetvédelmi Információs Rendszer

1.12.3.3 Ökológiai hálózat

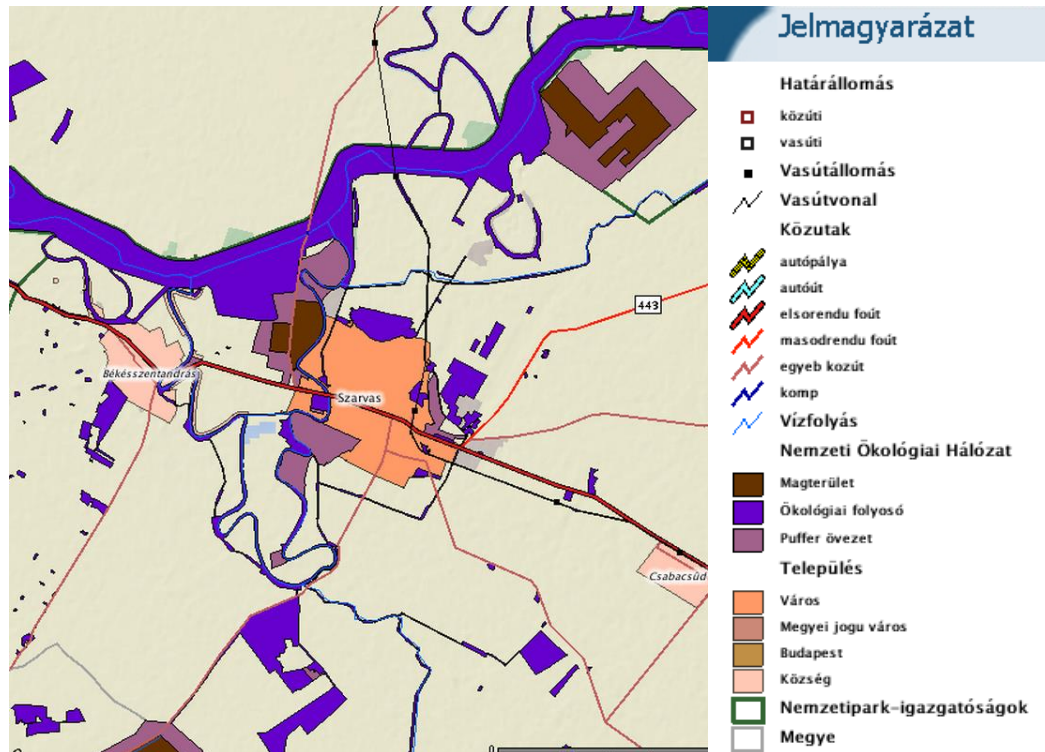
Az ökológiai hálózat funkcionális elemei az alábbiak, melyek megtalálhatók a település területén és a környező területeken.

Magterületek	Magterületnek nevezzük a hálózat foltszerű, tetszőleges kiterjedésű területeit, melyek ideális nagyság esetén a lehető legtöbb populációnak, illetve az ezekből felépülő életközösségeknek az élőhelyei és genetikai rezervátumai. Szarvas területén az arborétum területe minősül magterületnek.
Ökológiai folyosók	A magterületek közötti kapcsolatot a sávós, folytonos élőhelyek, vagy kisebb-nagyobb megszakításokkal jellemezhető élőhely-mozaikok, láncolatok, az úgynevezett ökológiai folyosók biztosítják. Ezek az élőhelyeket, élőhely komplexumokat kötik össze, egyben biztosítják a génáramlást az egymástól elszigetelt populációk között. Szarvas területén a Hármaskörös, és a holtágak mind ökológiai folyosók.
Puffer területek	A magterületek és a folyosók körül védőzónát (puffer zóna) kell kijelölni, ahol még a természetközeli élőhelyek aránya lehetőség szerint magas, feladatuk a magterületek és folyosók védelme az esetleges külső káros hatásoktól.

29. térkép: Település és környékének természetvédelmi területei

Forrás: Természetvédelmi Információs Rendszer

1.12.3.4 Természeti értékek helyi védelme

Helyi jelentőségű természetvédelmi területek, természeti értékek:

- **Anna liget** – A Szarvas-Békésszentandrás holtág mentén kialakított liget, amelynek idős faegyedei (kocsányos tölgyek – *Quercus robur*; körisfák – *Fraxinus angustifolia* ssp. és mezei juharfák – *Acer campestre*) jelentik a liget dendrológiai értékét. Az 1908-ban épült, ma állami tulajdonban lévő Csáky kastély parkjának (amely az Arborétum őséneke tekinthető) és az ősi keményfa ligeterdő egykori névadója a parktelepítő Bolza József felesége, Batthyány Anna volt. A védett terület kezelője a Körös-Maros Nemzeti Park Igazgatóság.
- **Kacsató** (békakölyök és kígyónyelv élőhelye)
- **Bolza kastély belső kertje** – A 44. számú főút hídja mellett, a Szarvas-Békésszentandrás holtág partján épült Bolza-kastély 1910-13 között létesített, 1,6 hektáros kertje mind dendrológiai, mind tájképi szempontból értékes. Kiemelkedő értékű a holtág parton álló egy-egy női és hímivarú mocsári ciprus (*Taxodium distichum*).
- **Erzsébet liget** – A ligetet közcélból létesítették. A ligetben a természeti és kultúrtörténeti értékek ma is harmónikus egységet képeznek. A liget jelenlegi állatvilága is igen gazdag az ökotópok nagy számának és az idős faállományának köszönhetően.
- **Ciprus liget** – Mind tájképi, mind dendrológiai szempontból értékes, idős faállományú liget, facsoport élvez a védelmet. A nevét a területén a holtág parton található több mocsárciprus (*Taxodium distichum*) egyedről kapta.

- **Szent István park** – A Szent István park a holtág mentén fekvő, a városképet jelentősen meghatározó városi park.. Kiemelten értékesek az idős mocsárciprusok (*Taxodium distichum*) és nagylevelű hársak (*Tilia platyphyllos*).
- **Millenniumi emlékmű sétánya** – A Millenniumi emlékmű mellett a holtág parton található zöldfelület és az idős mocsárciprus (*Taxodium distichum*) egyedek védettek.
- **Tessedik akácfája** – A hagyomány szerint 1790-ben Tessedik Sámuel szarvasi evangélikus lelkész által ültetett akácfát (*Robinia pseudo-cacia*) Békés Megye Tanácsának 2/1989. sz. rendelete nyilvánította védetté. A városközpontban (Szarvas, Szabadság u. 30. előtti közpark) álló fa már elpusztult. Törzsét és ágcsontjait borostyán futotta be.

Szarvas város Önkormányzata a 17/2002. (VIII.16.) rendeletében több szarvasi fát, facsoportot és fasort nyilvánított védetté. Ebből néhány jelentősebb kiemelve

- **Kocsányos tölgy** (*Quercus robur*) példány – A Haltenyésztési Kutató Intézethez vezető híd mellett a Szarvas-Békésszentandrás holtág partján élő különleges magasságú és törzsátmérőjű idős faegyed.
- **Fekete nyár** (*Populus nigra*) példány - A Szarvas-Békésszentandrás holtág partján, az un. Nyúlzug területén élő különleges magasságú és törzsátmérőjű idős faegyed.

A helyi védelemre javasolt, és a helyi védelem alatt álló természeti emlékek és területek felsorolását a *Helyi Építési Szabályzatról* szóló 19/2006. (V.19.) önkormányzati rendelet függeléke tartalmazza.

1.12.4 Tájhasználati konfliktusok és problémák kezelése

A Szarvas közigazgatási területének ~ 8%-át települési területek (belterületek) foglalják el. A központi belterület a főközlekedési utak csomópontjában alakult ki. A település szerkezetét, és tájhasználatot alapvetően a 44.sz főút és a felszíni vizek (holtágak, csatornák, Hármaskörös) hálózata befolyásolja. A legtöbb tájhasználati konfliktus a holtágak és üdülővezetek kapcsolatából ered. A megfelelő közmű hiányában az üdülővezetek egyrészt szennyezik a holtágakat, másrészt egyes fejlesztési elképzelések ökológiai szempontok akadályokba ütközhetnek.

Mangol-zug

A város északnyugati részén elterülő **Mangol-zug** kedvelt üdülőterület a Körös-holtág közvetlen közelében. Új beruházások várhatók a területen. Ugyanakkor a vállalkozással kapcsolatos építési szándék nem minden esetben kivitelezhető. Bár igény lenne arra, hogy a holtágak mentén lakóterületté nyilvánítsák a területet, a vízpartok beépítése nem támogatható. Amennyiben mégis sor kerülne egy ilyen fejlesztésre, mindenképp egy komplex városrendezési, környezetvédelmi vizsgálatnak kell megelőznie. Szükséges a csapadékvíz-, és belvíz-elvezető megépítése, így teljes mértékben megoldható lenne a felszíni és felszín alatti vizek tisztán tartása. Üdülési és lakófunkció jellemzi.

Városközpont

A **városközpont** közigazgatási, szórakoztatási, közművelődési, gazdasági és kulturális funkciókat betöltő intézmények, szervezetek székhelye. Szolgáltatásközpontú, a város minden szempontjából centrumként funkcionáló területe. Turisztikai szempontból kulcsfontosságú terület, ugyanakkor a város legzajosabb területe a 44-es főút miatt, amelyre fel lehet fűzni a városközpont részét képező környező utcákat. A zöldfelületek aránya alacsony.

Lakótelep

A városrész meghatározó beépítettségi jellege a **lakótelep**, amely vegyes építésű (panel és téglá) lakóépületeket jelent. Terek, parkok, zöldterületek megtalálhatóak a Lakótelepi városrész területén is, így a Vásártéri park, játszótér. Fokozott igényként jelentkezik a lakosság részéről a lakótelepek közötti zöldfelületek parkosítása. A területen keresztül halad a 44-es országos közút, elkerülő út építésére lenne szükség.

A **Kertváros városrész** a város legnagyobb területre kiterjedő része. Leromlott minőségű utak és felújításra szoruló épületek.

Az **Ipari Park városrész** terület felhasználása és fejlesztési irányvonala is a gazdasági funkcióra épül, a városrészben nincs lakónépeség. Leromlott minőségű utak és épületek, környezetszennyezés jellemzi

A tájhasználati konfliktusok az alábbiakban foglalhatók össze:

- Intenzív mezőgazdasági hasznosítás hatására elindult talajdegradációs folyamatok: savanyodás, defláció, szervesanyag-tartalom csökkenése, talajszerkezet romlás
- A csapadék rendkívül szeszélyes eloszlású, az aszály és a belvíz egyaránt fenyeget a térségben
- Alacsony erdőszültség és fásitottsági arány a külterületeken
- Az értékes természeti, táji, építészeti, kultúrtörténeti emlék többségében elhanyagolt állapotú, feltáratlan
- Természetvédelmi értékeket veszélyeztető tájhasználatok (mezőgazdaság, rekreáció)
- Egyes vízpartok zsúfoltan beépítettek
- Gyomosodás, idegenhonos növényállomány térhódítása

A beépítésre szánt területek terjeszkedése a termőterületek csökkenését, és az élőhelyek beszűkülését eredményezheti.

1.13 Zöldfelületi rendszer vizsgálata

1.13.1 A települési zöldfelületi rendszer elemei

1.13.1.1 Szerkezeti, kondicionáló szempontból lényeges, a zöldfelületi karaktert meghatározó elemek

A település zöldfelületi rendszerének elemei a közterületen kialakított közparkok, közkertek, a jelentős zöldfelületű létesítmények kertjei (pl. különleges területek – temető, sport- és rekreációs területek; oktatási- és egészségügyi létesítmények kertjei), lakókertek, erdő- és mezőgazdasági területek (kiskertek), vonalas zöldfelületi elemek (utakat, vízfolyásokat kísérő gyepes, illetve fásított zóldsávok, fasorok és nem utolsó sorban a mezo- és mikroklímátikus viszonyokat is befolyásoló, ökológiai és rekreációs értékű környezeti elemként a felszíni vizek).

A város lakóterületeinek környezetminősége a megfelelő infrastruktúra ellátás mellett meghatározóan függ a közterületek kialakításától, állapotától, a megfelelő területű és minőségű (biológiailag aktív, funkcionálisan jól kialakított, gondozott), jó városszerkezeti elhelyezkedésű zöldfelületi elemekből álló zöldfelületi rendszer helyi sajátosságaitól.

A város belterületi zöldfelületei többségében megfelelően gondozottak.

Szarvas területén a környezetminőséget befolyásoló belterületi zöldfelületi adottságok kedvezőek, bár az utcafásítások rendszere és a lakóterületi zöldterületi adottságok jelentős fejlesztési potenciállal rendelkeznek, aminek megvalósításához azonban pályázati támogatás, illetve az önrészhez önkormányzati költségvetési fedezet szükséges. A meglévő belterületi zöldfelületek (pl. nagy kiterjedésű fásított zöldterületek, intézménykertek, Körös-Holtágak környezete) a település mezo- és mikroklímátikus jellemzőit jótékonyan befolyásolják.

Zöldterületek – közparkok, közkertek (közterületi közcélú, közhasználatú zöldfelületek)

A városnak több nagyobb, színvonalasan kialakított közparkja, városi tere van.

Erzsébet-liget

A település kimagasló értékű városi szintű közparkja az Erzsébet-liget a hozzá kapcsolódó Erzsébet-ligeti sportteleppel és a sportteleptől délre a Körös-holtáig terjedő parkosított zöldterülettel.

Az **Erzsébet-liget** 12 ha-os területén értékes faállomány található, amely őshonos egyedekből és részben telepített fajokból áll. Faállományát főként tölgyek, juharok és kőrisek alkotják. A koros fák állapotának stabilizálása érdekében 1985-től elkezdődtek a szakszerű ápolási munkálatok, valamint az aljnövényzet céltudatos takarítása. A Körös- Maros Nemzeti Park felkért szakemberei évente ápolási-fejlesztési programot dolgoznak ki.

Anna-liget

Az **Anna-liget** területe kb. 6,6 ha. A ligetet szintén a Bolza család hozta létre, több nemzedéken keresztül bővítették állományát, összetételére tölgy, kőris, juhar, platán, akác, szil és hársfa jellemző. Napjainkban az Anna-ligetben található kastély a Körös-Maros Nemzeti Park központja.

Az egyes városrészek meghatározó zöldfelületei:

A **Mangol-zug városrész** karakteres és értékes zöldfelületei a Kacsa-tó, a Városi Strand és a Szarvasi Történelmi Emlékpark (Történelmi Magyarország közepe).

A **Városközpont városrész** közterei (Kossuth tér, Fő tér, Templom tér, Szent István tér) gondozottak, fenntartásuk megfelelő.

A **Kertváros városrész** zöldterületei a Zöldpázsit tér, a Hősök ligete. Ebben a városrészben van az Arató utcai sportpálya is.

A **Lakótelep városrész** zöldterülete a Vásártéri park. A lakótelepi házak közötti zöldfelületek kertépítészeti kialakítása, parkosítása hiányos.

A városban több, korszerű játszótéri berendezésekkel felújított közterületi játszótér van: a Városközpont városrészben a Kossuth téri felújított játszótér, a Lakótelep városrészben a Vásártéri park játszótere. A városban négy új játszótér kialakítása tervezett. A játszótérek felszereltsége összességében megfelel az EU-szabványoknak.

A város belterületének külső részei felé haladva a zöldfelületi ellátottság szintje is alacsonyabb, a kialakított, gondozott, közcélú, közterületi zöldfelületek (közkertek, út menti fásított zöldsávok) mértéke szerény, minősége fejlesztésre szorul.

Utcafásítások, fasorok és fásított zöldsávok

A fasorok és zöldsávok szerepe a zöldfelületi rendszerben igen fontos, mert tagolják és humanizálják a beépített területeket, zöldfelületi kapcsolatot, folytonosságot biztosítanak a zöldfelületek nagyobb területi egységei, a megőrzendő élőhelyek között, ezzel segítve a városi zöldfelületek, ökológia jelentőségű élőhelyek rendszerének fennmaradását.

A városnak több, dendrológiai és településképi szempontból is értékes és a 17/2002. (VIII.16.) önkormányzati rendelettel egyben védett fasora, facsoportja, faegyede van. A településképi és a környezetminőség szempontjából a nagy kiterjedésű, összefüggő parkok és a holtágot kísérő zöldfelületek értékei mellett a kialakult utcai fasorok látványa kevésbé meghatározó. A város belterületén lévő utcafásítások közül érdemes megemlíteni néhányat, pl.:

- Szabadság út
- Deák Ferenc u.
- Doktor Mellich János u.

A településképi szempontból előnyös közterületi fasorok jellemzője az egységes korú és fafajtájú állomány által kialakított egységes utcakép, amelyhez nagyon körültekintően kell megválasztani a szükséges faanyagot. A telepítési helyek kiválasztásánál fontos szempont, hogy a szakmailag is indokolt és a lakossági igények alapján is időszerűvé vált helyeken, elsőként a város közösségi tereihez és az akcióterületekhez kapcsolódóan történjen új fásítás.

Az utak menti fásítás, illetve szükség szerinti közterület-rendezés eredményeként kialakuló fásított zóldsávok, fasorok jelentős javulást eredményeznek a kapcsolódó területek környezetminőségében, a humanizált, „élhető” városias környezet kialakításában. Az egy fafajtából álló, egységes faállományú fasor rendezett településképet teremt az út környezetében.

A közterületi fasorok, facsoportok tervezésénél, telepítésénél, fenntartásánál több szempontot is figyelembe kell venni:

- környezeti tényezők,
- élőhelyi adottságok, feltételek
  - a beépítettség mértéke,
  - a burkolt felületek aránya,
  - az utak téli sózásának mértéke,
  - a fejlődést gátló légszennyezések jelenléte.
- élőhelyi igények, tűrőképesség.

A lakókörnyezet minősége és a településképi szempontjából értékes zöldfelületi elemeknek, a fásított zóldsávoknak, mint „zöldfolyosóknak” a megtartása és újak létesítése a területhasználattól függetlenül fontos értékvédelmi és városüzemeltetési feladat.

Jelentős zöldfelületű különleges területek, intézménykertek

Temető

A város déli határában lévő Liszt Ferenc utcai városi köztemető és bővítési területének elhelyezkedése megfelelő, É-i oldalán a lakóterület irányában széles erdőszáv határolja.

A város É-i határában a Benka Gyula utcában lévő temető K-i és középső része már a temetkezés számára felhagyott sírkert. A temető nagy kiterjedésű tartalékterülettel rendelkezik. A temető és az attól D-re lévő lakóterület közötti védőtávolságot a Benka Gyula utca D-i oldalán kialakított széles fásított zóldsáv biztosítja. A temetőnek egy része fásított, ezen kertrészeket megtartásra érdemes koros faállomány díszíti. A temetőfásítás bővítése a terület kegyeleti használati értékét, egyben településképi értékét, biológiai aktivitását és ez által színvonalas kialakítású zöldfelületként a környezetre gyakorolt jótékony hatását is növelheti. Javasolt a temetkezésre igénybe vehető területeket, illetve parcellahelyeket is meghatározó kertépítészeti terv alapján a tartalék temetőterületeket előfásítani.

Sportterület

A város önkormányzatának tulajdonában 2 sportcsarnok, 1 nagyméretű tornaterem, 1 sportpálya és 1 uszoda van. A jelentős zöldfelületű különleges sportterületként figyelembe vehető sportpályája a Kertváros városrészben, az Arató utcában létesült.

A sportterület a város zöldfelületi rendszerének értékes eleme, a beépített területeken kívüli része elsősorban gyepes.

Szarvasi Arborétum

A város kimagasló zöldfelületi, illetve természeti és kultúrtörténeti értéke az **Arborétum** természetvédelmi terület. A Szarvasi Arborétum telepítését Bolza Pál 1885-ben kezdte el nagyapja, Bolza József gróf emlékére, aki korábban szintén parkosított kisebb területeket, amit „Pepi-kertnek” nevezett el. A 82,2 hektár kiterjedésű Arborétum területéből 40 ha a „Pepi-kert” területe. Az Arborétum területéből 46 ha látogatható.

Az Arborétum a város egyik leglátogatottabb turisztikai célpontja, látványossága. A területen közel 1600 fa- és cserjefajt, különböző fajtájú fenyőt, tölgyet, bükköt, tiszafát, mocsári ciprust, mamutfenyőt, borókabokrokat és egyéb növényritkaságokat gondoznak. Az arborétum közel fele látogatható. A terület fenntartója a Budapesti Corvinus Egyetem. Legfontosabb feladata a gyűjtemények és a törzskönyvezett növényekből álló génbank megőrzése, fejlesztése, a természetvédelemi kezelői feladatok ellátása. A holtág partján több mint száz éve létesült Szarvasi Arborétum 1943. óta védett terület, Békés megye első országos jelentőségű természetvédelmi területe.

Különleges mezőgazdasági üzemi területek

A külterület jól megközelíthető részein intenzív gazdálkodást szervező mezőgazdasági üzemi központok is működnek, melyek környezetében intenzíven hasznosított tanyák is fellelhetők.

A mezőgazdasági üzemek és az intenzíven hasznosított tanyák környezetében gyakrabban fásítanak, de ezek mértéke is alulmarad a kívánatostól.

Erdőterületek

A térség erdősültsége rendkívül alacsony szintű (2,4 %) azzal együtt, hogy Békés megye egyébként is az ország fában legszegényebb területe (az erdősültségi mutató 4 % körüli). Az elsősorban a Körös partján fekvő erdőterületeknek jelentős a mezo- és mikroklimatikus hatása a szűkebb környezetükre. A város külterületén csekély fás növényzet található.

Vízgazdálkodási területek

A város és a térség jelentős természeti értékkel is rendelkező zöldfelületi elemei a holtágak és környezetük. A városszerkezetben fontos területfelhasználási elemek és egyben a természetvédelem szempontjából is meghatározó, védendő vízgazdálkodási területek a Körös, a Szarvasi-Holt-Körös, az Aranyosi Holtág és a korábban szintén a Körös medréhez tartozó Halastó és környezetük, amelyek egyben az országos ökológiai hálózathoz tartozó területek. A Körös az ártéri erdőterületeivel a Körös-Maros Nemzeti Park részeként országos jelentőségű védett terület. A Kondoros-völgyi-főcsatorna mentén szinte teljes egészében elmaradt a fásítás.

Mezőgazdasági területek

A mezőgazdasági területeken belül a térség adottságaihoz hasonlóan kimagaslóan magas a szántóterületek aránya. A mezőgazdasági területeket kiszolgáló üzemi területek, a mezőgazdasági feltáró utak, csatornák környezetében hiányos a tájfásítás, így elmarad a fásítások jótékony mikroklimatikus-, ökológiai- és tájképi hatása, ezért javasolt a tájfásítás bővítése, a bővítés támogatása.

Gazdasági területek zöldfelületei

Általánosságban jellemző, hogy a gazdasági területek létesítményeinek telkén, a telephelyeken a kialakított zöldfelületek területi aránya csekély, a kialakított zöldfelületek biológiai intenzitása, fásítása, gondozottsága legtöbb esetben nem éri el az elvárható, szükséges mértéket. A gazdasági területeken belül a fásításnak mind környezetvédelmi, mind településkép-védelmi szempontból kiemelt szerepe van, ezért ezen területeken a környezetalakításban, a környezetfejlesztésben kiemelt fontosságú feladat a kötelező zöldfelületek maradéktalan kialakítása és lehetőség szerinti legnagyobb mértékű fásítása.

1.13.1.2 Zöldfelületi ellátottság értékelése

Szarvason a közhasználatú zöldfelület nagysága a belterületen 63,6 ha, amelyből a zöldterületek, parkok 40 ha-t tesznek ki. A mintegy 17000 fős népességű város parkfenntartással kezelt, gondozott zöldfelületeinek (Erzsébet-liget, Anna-liget, Kacsató, Szarvasi Történelmi Emlékpark /Történelmi Magyarország közepe/, Kossuth tér, Fő tér, Templom tér, Szent István tér, stb.) a figyelembe vételével az egy lakosra jutó közösségi zöldfelület nagysága 37-40 m², az egy lakosra jutó zöldterület 23-25 m² közötti, ami igen kedvezőnek értékelhető.

1.13.2 A zöldfelületi rendszer konfliktusai, problémái

Mennyiségi problémák

A város több, nagy kiterjedésű zöldfelülettel rendelkezik. Az országos védelem alatt álló Szarvasi Arborétum, az Erzsébet-liget intenzív zöldfelülete, valamint az Anna-liget, a Szarvasi-Holt-Körös és a Szarvas-Békésszentandrás-Holt-Körös menti fás zöldfelületek megfelelő ellátást biztosítanak a lakosság és a városba turista vendégként érkezők rekreálódásához, a jó városklíma biztosításához.

A város lakóterületi szövetében azonban kevés a beépített területeket tagoló, a város lakosságának a közcélú zöldfelületek használatával megvalósítható mindennapi pihenését szolgáló közterületek. A városi utak, lakóutcák szélessége jellemzően lehetőséget biztosít a fásított zóldsávok, fasorok számára. Az utcafásítás hiányos, ezért ütemezetten megvalósítható fásítási program keretében, szakemberek és a lakosság bevonásával javasolt az utcai fasorok rekonstrukcióját (hiánypótlás, fafajta csere), új fasorok telepítését megvalósítani.

Minőségi problémák

A város zöldfelületi rendszerének egyes elemeivel kapcsolatos minőségi problémák a következők:

- Az utcafásítások rendszere, az országos közutak, a mezőgazdasági feltáró utak és csatornák menti területek tájfásítása is hiányos. Mindezek megvalósítása, pótlása jelentős javulást eredményezhet a környezetminőség/városklíma javításában, a település városképi/tájképi és ökológiai értékének emelésében.
- A légvezetékként vezetett közművek környezetében lévő fasorok fenntartásakor a légvezetékek védelme érdekében az érintett faegyedeket jelentősen csonkolni kell. A fák a csonkolásos visszametszés következtében jelentősen veszítenek a biológiai és az esztétikai értékükből. A környezeti probléma csak azzal oldható fel, ha a közműhálózat rekonstrukciója esetén komplex közterület-rendezéssel a légvezetékeket földalatti kábelbe fektetéssel mind a közművek, mind az utcai fasorok védelme biztosítottá válik. A földalatti közművezetékek védőtávolságán belül ültetett, a közművezetékek állapotát veszélyeztető faegyedek kivágása, megfelelő helyen történő visszapótlása szükségessé válhat.

1.14Az épített környezet vizsgálata

1.14.1 A területfelhasználás vizsgálata

1.14.1.1 Településszerkezet történeti kialakulása, a településszerkezet vizsgálata és helyi sajátosságok vizsgálata

Szarvas belterületének szerkezetét három alapvető tényező határozza meg:

- A körösi átkelő pont;
- Az átkelési ponthoz kapcsolódó utak nyomvonala;
- Tessedik Sámuel falurendezési elképzelései (négyzethálós, párhuzamos utcás településszerkezet)

A mai értelemben vett városszerkezet kialakítását Tessedik Sámuel munkássága alapozta meg. Tessedik rájött, hogy a szabadon burjánzó fejlődés nem tartható fenn, és egy, a korában forradalminak minősülő gondolattal racionális, négyzethálós párhuzamos utcás településszerkezetet javasolt. Egy 1822-es térképén már Szarvas kétharmadában Tessedik elképzeléseit követő egyenes vonalvezetésű utcavezetést találunk. A 1891. évi térkép pedig már az egész városra kiterjedő, Tessedik tervei szerinti szerkezetet ábrázol, beleértve azokat a változtatásokat, amelyek a keresztirányú tömbök kialakítását jelentették, de ezekkel kialakult a város végleges és ma is érvényes terve.

A korábbi településszerkezetből Tessedik csak Békésszentandrás – Békéscsaba - Gyula út nyomvonalát hagyta meg, mint a város főutcáját. Ehhez a derékszögtől kismértékben eltérő vonalban rögzítette a párhuzamos rendszerű, egyenes vonalvezetésű utcák hálózatát északkelet-délnyugati irányban. Ehhez a gyakorlathoz képest a legnagyobb változást azok a keresztbe állított tömbök jelentik, melyek tisztán északi és déli tájolást eredményeztek a házak számára. A tömbök szélessége mindig két teleknyi, hossza pedig változó. Jellemző a 2-300 méter hosszú tömb, de találunk 500 méter hosszúságút is. A telek beépítésére Tessedik a telekhatárra épített épülettel fűrészfogas beépítést javasolt. Ez a rendszer a mai napig meghatározza Szarvas karakterét.

A hagyományos szarvasi utcaképet a telekhatárra épített, előkert nádtetős, az utca felé kontyolt általában kétablakos és homlokzatba vágott kiskapus épületek sora adta. Az 1850-es évekig ez a földszintes épületekből kialakuló utcakép jellemezte a települést. Karakteres változás a Kiegyezés után, különösen az ezredforduló táján következett be. A XX. Század elején épültek azok a polgárházak, melyek mind a mai napig őrzik eklektikus Szarvas képét. Ebben az időben alakult ki a belső városrészben a zárt sorú beépítés. A korszak több jelentős középület születését is jelentette: szálloda, iskolák, bíróság, templomok, stb, melyek megépültével léptékváltás történt Szarvason. Megjelent az emeletes épület, melynek elterjedése minőségi váltást is jelentett egyben. Szarvas építészeti örökségeinek elemzésekor kiemelt figyelemmel kell kezelni az eklektika korszakát, amely a mai napig meghatározza a város fő karakterét. Emellett az ebben a korban épült épületek minősége országos szinten is kiváló. A városképben és a karakterben egészen a második világháborúig nem történt jelentős változás. Az ezt követő szocialista korszak sajnos az építészeti igénytelenség időszak volt, amely Szarvast sem kerülte el. Ezekben az években számos hibás beavatkozás történt a városban. 1968-ban lebontották Bolza Géza Pál kastélyát, helyére teljesen jellegtelen és tájidegen mezőgazdasági technikum épült. Megépült itt is a lakótelep és irodák, lakóházak szervesen és esetleges módon.

1.14.1.2 Beépítésre szánt és beépítésre nem szánt területek

Beépítésre szánt területfelhasználási egységek	
Lakóterületek	Nagyvárosias lakóterületek (Ln)
	Kisvárosias lakóterület (Lk)
	Kertvárosias lakóterület (Lke)
	Falusias lakóterület (Lf)
Vegyes területek	Településközpont vegyes terület (Vt)
	Központi vegyes terület (Vk)
Gazdasági területek	Kereskedelmi, szolgáltató gazdasági terület (Gksz)
	Ipari gazdasági terület (Gip)
	Egyéb ipari gazdasági terület(Ge)
Üdülőterületek	Üdülőházas üdülőterület (Üü)
	Hétfélig házas (Üh)
Különleges területek	Szabadtéri sportterület(Kke)
	Intézményi (Ki)
	Bánya terület(Kb)
	Temető területe (Kt)
	Oktatási központ (Ko)
	Szennyvíztisztító telep (Kszv)

Beépítésre nem szánt területfelhasználási egységek	
Zöldterületek	Közpark (Z)(Zkp) közkert (ZKk)
Erdőterületek	Védelmi erdő (Ev)
	Gazdasági erdő (Eg)
	Turisztikai erdő (Ee)
Mezőgazdasági területek	Általános mezőgazdasági (Ma),
	Mezőgazdasági tanyás (Ma-1, Ma-2)
	Kertes mezőgazdasági (Mkk)
	Mezőgazdasági városkörnyéki tanyás övezet (Ma-vk)
	Védő rendeltetésű mezőgazdasági kertes (Mvk)
	Mezőgazdasági különleges (Mk)
Vízgazdálkodási területek	Vízgazdálkodási terület-Vízmeder, vízállásosterület (V)
Közlekedési és területek	Közúti közlekedési közműterületek (Köu)
	Vasúti közlekedési területek (Kök)

1.14.1.3 Funkció vizsgálata

Szarvason a városrészek funkcióellátottságát azon funkciók alapján vizsgálták az IVS-ben, melyek a városi területekre leginkább jellemzőek. Az elemzést városi szinten, majd az egyes városrészek esetén is elvégeztük az alábbi funkciókat tekintve át:

- lakó funkció,
- városközponti funkció,
- gazdasági funkció,
- kereskedelmi funkció,
- turisztikai-rekreációs funkció,
- városi-közterületi funkció,
- közösségi funkció,
- közszféra funkció,
- kistérségi, valamint
- humán szolgáltatási funkció.

A városrészekben jellemző funkciók: (Funkció: *kiemelkedő, domináns, kiegészítő*)

Városközpont	Lakó, városközponti, gazdasági, kereskedelmi, turisztikai-rekreációs, városi közterületi, közösségi, közszféra, kistérségi, humánszolgáltatási
Lakótelep	Lakó, gazdasági, kereskedelmi, turisztikai-rekreációs, városi közterületi, közösségi, humánszolgáltatási
Kertváros	Lakó, gazdasági, kereskedelmi, turisztikai-rekreációs, <i>városi közterületi,</i> közösségi, kistérségi, humánszolgáltatási
Mangol zug	Lakó, turisztikai-rekreációs, városi közterületi, közösségi,
Ipari park	gazdasági

A beépítésre szánt területeken jellemző funkciók:

- nagyvárosias lakóterület: lakófunkció, intézményi, kereskedelmi, oktatási funkció
- kisvárosias lakóterület: lakófunkció, intézményi, kereskedelmi, szolgáltatási, vendéglátási, egészségügyi funkció
- kertvárosias lakóterület: lakófunkció, intézményi, kereskedelmi, szolgáltatási funkció
- falusias lakóterület: lakófunkció, kereskedelmi, mezőgazdasági funkció
- településközpont vegyes terület: intézményi, kereskedelmi, szolgáltatási, vendéglátási, egészségügyi funkció, oktatási, kulturális, igazgatási, hitéleti, lakófunkció
- ipari gazdasági terület: ipari gazdasági funkció
- kereskedelmi, szolgáltató gazdasági terület: kereskedelmi, szolgáltató gazdasági funkció

- különleges területek: sport (Ks), fürdő, strand (Kf), kereskedelem, vásártér (Kvt), közműlétesítmény, vízmű (Kv), szennyvíztisztító (Kszt), temető (Kt)
- üdülőházas üdülőterület: üdülés, pihenés, szabadidős funkció, sport, közpark

Beépítésre nem szánt területeken jellemző funkciók

- közlekedési és közműterületek: közúti és kötőtpályás (KÖ, KÖv) közlekedési és közmű-elhelyezés,
- zöldterület: közpark, pihenő- és játszóterek, sportfunkció
- erdőterület – közjóléti és védelmi erdők: parkerdő, pihenés és szabadidős funkció (Ee), védelmi funkció (Ev)
- mezőgazdasági területek – általános és kertes: mezőgazdasági gazdálkodási funkció, nagytelkes szántó, kistelkes kert művelési funkció, újabban lakófunkció, a tanyás térségben a lakófunkció fokozatosan megszűnik,
- vízgazdálkodási terület: vízfolyások, tavak és környezetükben vízgazdálkodási funkció

1.14.1.4 Alulhasznosított barnamezős területek

Alulhasznosított városi területek a következők:

- Tervezett ipari gazdasági területek, a belterület keleti részén, a vasút szomszédságában:

- A Gárdonyi Géza utca déli oldalán, a Mikszáth Kálmán utca és a Semmelweis utca által határolt telkek rendezetlen felszínű, alulhasznosított. A telkek tervezett területfelhasználási besorolása: egyéb ipari gazdasági terület (Ge). Területe: 1,0 ha

- A vasútvonaltól keletre található, vasút mentén kijelölt egyéb ipari gazdasági (Ge) és kereskedelmi, szolgáltató gazdasági célú terület (Gksz) térsége jelenleg rendezetlen. A terv szerint kialakított telkek, a 44. számú főútról és a belterület felől is jól megközelíthetőek lesznek. Területük: 5,0 ha

- A 44. számú országos út menti, alulhasznosított rekultivált terület, a rendezés után egyéb ipari gazdasági területként (Ge) használható és építhető be. A területen napelem park tervezett. A telek területe: 7,5 ha

- Volt vásártér a vasút nyugati oldalán. Az Önkormányzat 2015. évben döntött a terület övezeti besorolásának módosításáról, Ipari parkként kívánja hasznosítani a jövőben a területet.

- A vásártér a Gárdonyi G. utcától északra, az Orosházi út és a vasúti nyomvonal nyugati oldalán található. A volt vásártér és környezete jelenleg hasznosítatlan területek, feltáró utak nincsenek kiépítve. A vásártér településrendezési terv szerint javasolt hasznosítása különleges területfelhasználás, a vásártér környékének hasznosítása pedig a tervezett kereskedelmi, szolgáltató és egyéb ipari gazdasági területi területfelhasználás szerint történhet.

A vásártér kiterjedése: 2,0 ha. A gazdasági, kereskedelmi, szolgáltató terület nagysága: 1,9 ha. Az egyéb ipari gazdasági területe: 1,5 hektár.

1.14.1.5 Konfliktussal terhelt (szlömösödött, degradálódott területek)

Szlömösödött, degradálódott területek azok, amelyeken az utcák rosszul kiépítettek, kevés a zöldfelület, a tömbökben az épületek zömmel avult állagúak, sok a lakatlan lakóház, esetleg hasznosítatlan, rendezetlen volt ipari, vasúti területek is vannak. Ilyen tömbök a városban a belterület széle felé találhatóak.

- a Tessedik Sámuel - Benka Gyula utcák közötti tömbök: a falusias lakóterületen, a megfelelő szélességű utcák mentén szélesebb és keskenyebb lakótelkek vannak, az utcák rosszul kiépítettek, rossz burkolattal, rendezetlen vízvezetéssel rendelkeznek, a lakóépületek avult állagúak.
- a Zrínyi M. u. – Táncsics M. u. utcák menti tömbök: a tömbökben az utcák és a telkek megfelelő méretűek, a kiépítetlen utcán kevés zöldfelület van, a lakóházak avult állagúak
- a Gárdonyi Géza utca menti tömbök: a lakótelkek megfelelő méretűek, sok a rossz állagú alacsony lakóház, a zöldterület rendezetlen.

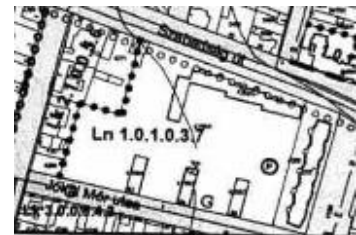
- a Kálvin J. – Bem J. – Vasút utcák közti tömb: a városközpont közelében fekvő kicsi tömb, a kiépítetlen utcák által határolt területen több épület lakatlan.
- Krakkó területe, Szent L. u. – Dózsa Gy. u. – Kodály Z. u. – Rét u.: Leromlott állagú lakóépületek, rossz minőségű úthálózat, rendezetlen zöld területek jellemzik.

1.14.2 A telekstruktúra vizsgálata

1.14.2.1 Beépítésre szánt területfelhasználási egységek jellemző telekméretei, formái

Lakóterületek

Nagyvárosias lakóterületek (Ln): jellemző teleszerű beépítés, a tömbtelek, melyeket a városközponti tömb kis telkeinek egyesítésével alakították ki, a tömb egy részét használták fel. A többszintes lakóépületek az utcavonalra épültek, közöttük zöldfelülettel, teleknagyság 180-1100m²

Kisvárosias lakóterület (Lk): a kisvárosias lakótömbök szabályos, egyenes vonalú utcákkal határolt tömbök, telekszélesség 10-14m közötti, teleknagyság: 350-500m²

Kertvárosias lakóterület (Lke): az, általában szabályosan kialakított, tömböket egyenes széles utcák határolják, a telekszélességek 12-16m közöttiek, teleknagyság 500-800m²

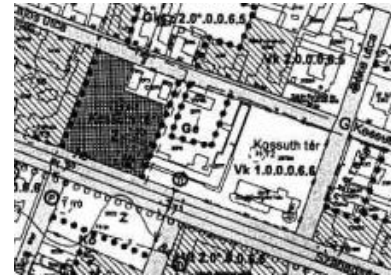

Vegyes területek

Településközpont vegyes terület (Vt): az építési övezetben változatos alakú és méretű telkek találhatóak, szélességük általában 30-40m-es, a teleknagyság 800-2000m² között változik.

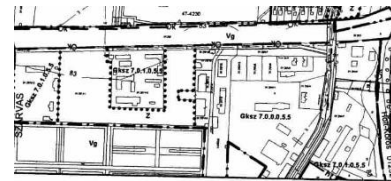

Központi vegyes terület (Vk): a telkek a városközpont tömbjeiben alakultak ki, széles, a tömbök teljes mélységét igénybe veszi, nagyságuk 800-2000m² közöttiek

Gazdasági területek

Kereskedelmi, szolgáltató gazdasági terület (Gksz): változatos teleknagyság és alak található az építési övezetben, szélességük 20 -100m közötti méretű, és 300m² - 10ha között változik.

Különleges területek

Temető területe (Kt): a temetők általában a belterület szélén vannak, alapterületük 2-4 ha közötti

Üdülőterületek

Üdülőházas üdülőterület (Üü): szabálytalan alakú telkek, szélességük 20-40 m, nagyságuk 600-3000m² között alakul.

Hétfélig házas üdülőterület (Üh): itt vízparti keskeny telkek, 8-10m szélesek, területük 300-600m²

1.14.3 Önkormányzati tulajdonkataszter

Önkormányzati vagyonkataszter szerint az önkormányzat tulajdonában van 1470 telek.

Ezek legfőbbje a város közterületei, közútjai, valamint árkok, töltések, saját használatú utak, hulladéklerakó telepek, tavak, olajtermelő kutak. Belterületen a közintézmények, kertek, parkok és üdülők is önkormányzati tulajdonban vannak.

28. táblázat: Önkormányzati telkek külterületen

Besorolás	Ingatlanszám	Terület (ha)
Szántó	34	72,55
Udvar, tanya	18	4,94
Kert	2	1,14
Gyep	8	1,25
Gyümölcsös	1	0,13
Erdő	4	1,15
Agyaggödör	6	3,55
Bánya	1	5,36

Forrás: Önkormányzati Vagyonkataszter, 2015. március

29. táblázat: Önkormányzati telkek kiskerti területen

Besorolás	Ingatlanszám	Terület (ha)
Szántó	43	14,3
Udvar, tanya	4	0,29
Kert	62	5,82
Gyep	11	4,5
Gyümölcsös	10	1,14
Erdő	5	1,61

Forrás: Önkormányzati Vagyonkataszter, 2015. március

30. táblázat: Önkormányzati telkek belterületen

Besorolás	Ingatlanszám	Terület (ha)
Közintézmény	30	9,1
Beépítetlen terület	139	17,32
Udvar, lakóház, lakás	103	12,36
Temető	4	4,0
Sportterület	4	7,33
Közpark	18	26,63
Gyep	2	2,55
Tó	1	3,15
Erdő	8	25,13
Vásártér	1	2,11
lpartelep	2	3,88

Besorolás	Ingatlanszám	Terület (ha)
Szeméttelep	4	6,8
Tábor	1	2,86
Üdülő	2	0,42

Forrás: Önkormányzati Vagyonkataszter, 2015. március

Részletes tulajdonjogi vizsgálat jelen munka keretében nem készült.

1.14.4 Az épületállomány és a környezet geodéziai felmérése

A város épületállományát és a környezetet tartalmazó részletes térkép az ITS készítését megalapozó vizsgálati munkarészben nem kerül kidolgozásra. Annak elkészítése településrendezési eszközök megalapozása során történik.

1.14.5 Az építmények vizsgálata

Városközpont

A városközpont változatos beépítésű terület, a fő út mentén a volt kastély mellett új, modern épületek is épültek. Az evangélikus templom, lakótelep és üzemi épületek is megtalálhatók a Szabadság út mentén, változatos építménymagassággal, beépítési móddal, épülettömeggel és tetőformával.

A terület lakóterületei részben kertvárosias, de lakótelepi rész, társasház, sorház rész is található, zöldterületekkel.

A városrész védett épületei, látványosságai:

- Tessedik Sámuel Múzeum
- Ótemplom
- Mitrovszky-kastély
- Bolza-kastély
- Árpád-szálló
- Lengyel-palota
- Ruzicskay-Alkotóház
- Letelepdedési emlékmű, szoborpark
- Katolikus Templom
- Erzsébet-liget
- Holt-Körös

A városrészben található intézmények:

- a polgármesteri hivatal,
- a rendőrség,
- posta,
- okmányiroda,
- mentők, tűzoltók
- bíróság,

- általános és középiskola,
- bölcsőde,
- Családsegítő, és a Nevelési Tanácsadó
- mozi, galéria, színház, múzeum,
- több kereskedelmi és vendéglátási egység

Lakótelep	A városrész meghatározó beépítettségi jellege a lakótelep, amely vegyes építésű (panel és téglá) lakóépületeket jelent. A többszintes épületek a tömbtelken lapos tetővel épültek.
Kertváros	A kertvárosi terület a város legnagyobb részére kiterjedő része, a belterületen kisebb részben kisvárosias, kertvárosias, nagyobb részben falusias lakóterületek alakultak ki. A kisvárosias területek kistelkes tömbökben, oldalhatáros, ikres vagy sorházas beépítésűek. A kertvárosias és falusias területek nagytelkes, lazán beépített tömbök, az épületek a telkeken jellemzően oldalhatáron állóan épültek, előkert nélkül, az épületek földszintesek, magas tetősek.
Mangol-zug	A város Észak-nyugati részén elterülő Mangol-zug, ahol kertvárosias lakó és hétvégi házas üdülőterületek alakultak ki. A lakóterületek szabályos tömbjeiben a keskeny és a szélesebb, kis mélységű telkeken a többszintes, jellemzően tetőtér-beépítéses épületek szabadonállóan vannak elhelyezve.
Ipari Park	Szarvasi Ipari Park az Önkormányzat által ipari területté nyilvánított belterületen helyezkedik el, a várostól keletre, a telkeken az üzemi és raktár csarnok-épületek szabadonállóan vannak elhelyezve.

1.14.6 Az épített környezet értékei

1.14.6.1 Régészeti terület, védett régészeti terület, régészeti érdekű terület

Szarvas közigazgatási területén számos régészeti lelőhely ismeretes.

A Nyilvántartott régészeti lelőhelyek száma 224; jelentős részük a város külterületén, kisebb részük pedig a belterület fedett részén található. A lelőhelyek felsorolását a 19/2006. (V. 19.) ö.k. rendelet - HÉSZ 1. sz. függeléke, tartalmazza. A lelőhelyek több régészeti korszakból származnak. A mai Holt-Körös partjai az elmúlt évezredekben is ideális helyet nyújtottak az emberi megtelepedésre. Ennek megfelelően nem meglepő, hogy számos régészeti korszakból meg lehet találni az egykor itt élő emberek emlékeit.

Szarvas Város régészeti örökségének típusai

Település	<p>Falvak, tanyák emlékei több korszakból ismertek. Azonosításuk, azonban, csak a (valamilyen módon) a korai altalajba mélyedt maradványaik alapján lehetséges, hiszen könnyen pusztuló fából, földből és agyagból készült felépítményeik, általában nyom nélkül elpusztultak.</p> <p>Szarvas Város területén, a rézkor (i.e. 2600-1900) idejéből a Petőfi Sándor utca végéről és a Cigányér partjáról ismerünk településnyomokat, bronzkori (i.e. 1900-800) leletnyomok az Arborétum területén kerültek elő. Az időszámítás első századának közepén főleg a Duna-Tisza közére költöző szarmaták és roxolán törzsek Szarvas területét is elérték. A kezdetben főleg állattartással foglalkozó szarmaták laza szerkezetű szállásait az évszázadok során – a földművelés térhódításával – nagy kiterjedésű, folyamatosan lakott falvaik váltották fel. Szarvas területén is több szarmata település lehetett. Település-nyomaik a város határában fellelhetők.</p>
-----------	--

Temetők

A horizontális szerkezetű, különböző történeti korokból származó *sík temető*kön kívül, Szarvas közigazgatási területén számos halomsír és kurgán lelhető. Eredetük, a késő-rézkorra nyúlik vissza és a keletről érkező népesség jellegzetes temetkezési szokásainak emlékeit őrzik. A legjelentősebb, az Evangélikus Ótemplom és Tessedik Sámuel Múzeum helyén egykor létezett Szarvashalom. (eredeti nevén Szarvas-halom). Az elnevezést adó szóösszetétel a finnugor eredetű körülíró állatnévből és a török korig itt állt, nagy halomra utaló földrajzi névből alakul ki. A XV. század folyamán a helynév előtagja önállósult. A korabeli metszetek alapján ismert török-kori palánkvárat is ide lokalizálják a kutatók és feltételezik, hogy annak építéséhez a kurgán anyagát használták fel. A halom ugyan már nem látszik, de a nevét és helyét semmi sem jelzi jobban, mint a helyére épült Ótemplom. A kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. törvény ((a továbbiakban Kötv.) értelmében, a nyilvántartott régészeti lelőhelyek e törvény erejénél fogva *általános védelem alatt állnak*.

Kiemelten-, ill. fokozottan védett lelőhely a város területén nem található

A Kötv. értelmében, valamennyi terület, természetes vagy mesterséges üreg és a vízmedrek azon része, amelyen, illetve amelyben régészeti lelőhely előkerülése várható vagy feltételezhető *régészeti érdekű terület*nek minősül. A régészeti érdekű területek lokalizálását a szabályozási nem terv tartalmazza.

1.14.6.2 Védett épített környezet, a helyi egyedi arculatot biztosító építészeti jellemzők

Szarvas városában, a helyi területi védelem alá tartozó településszerkezetet és utcahálózatot a Vasút utca – Kossuth tér – Szabadság utca – Bolza sétány által bezárt terület jelenti. /35/2009.(XI.20.) sz. ök. rendelet – 1. sz. melléklet/ A védett terület a városközpont azon összefüggő része, ahol az épített- és természetes környezet, valamint a jellegzetes településszerkezet történelmi folyamatosságot képvisel. A város fejlődésének legjelentősebb korszaka a Kiegyezéstől az első világháborúig tartott. Ennek megfelelően, Szarvas arculatát a korszak divatos stílusirányzatai formálták: azok közül is mindenekelőtt az eklektika, ugyanis a szecessziós modor nem vert gyökereket a településen.

A városközpontban létrejött középületek minősége országos szinten is kiváló, de például a Lengyel palotát nem túlzás a századforduló eklektikus stílusának egyik remekévé említeni. Az eklektika sokszínű tárházából a kedvelt irányzat a neobarokk volt: mozgalmas tető- és toronysisakkal, erősen tagolt homlokzatfelületekkel, rendkívül gazdag homlokzat-architektúrával és műves lakatos-részletekkel. A korszakban, a belső városrészben építkező polgárság is az eklektika modorát követte. Jellegzetes épülettípus alakult ki: utcafronton álló, zárt sorú beépítéssel, nagyméretű kocsibehajtóval. A telek méretétől függően, az épületek 4-, 6-, ill. 8 ablakosak és díszes párkány zárja a házakat. Az ablakok keretezettek és nagy formai gazdagságot mutató szemöldökpárkányokkal hangsúlyozottak: íves-, vagy timpanonos lezárással, bennük mitológiai szobrokkal. A városközponttól távolabb eső utcákban még felellhető néhány szép példája az egykori nádtetősdzsaoromzatos zsellérházaknak. Az igényesebb épületek oromzata falazott és díszes párkánnyal szegélyezett, utcai homlokzatukon két ablak és tornácra nyíló ajtó. A fennmaradt épületek meglehetősen szórványosak, hagyományos utcakép csak az Arany János utca egy-egy rövid szakaszán figyelhető meg.

1.14.6.3 Világörökség és világörökség várományos terület

A Hoffmann utca 1 sz. alatt elhelyezkedő Szlovák tájház (törzsszám: 8604) a *Magyar tájházak hálózatának* részeként a - 27/2015. (VI. 2.) MVM Rendeletnek megfelelően - világörökségi várományos területnek minősül.

1.14.6.4 Műemlék, műemléki együttes

Szarvas közigazgatási területén 17 db. országos védelem alatt álló objektum található. Az objektumok környezetei, a vonatkozó jogszabályban (Kötv.) meghatározottak szerint műemléki környezetnek minősülnek.

A város XVIII. sz. első évtizedeiben történt újratelepítését követően, az első jelentős épületek Tessedik Sámuel helybeli evangélikus lelkész és agrárreformer (1742-1820) tevékenysége alapján valósultak meg. A várostörténet szempontjából kiemelkedő etikai értéket képviselő épületek, valamint az egyházi síremléke, országos védelmet élveznek. Szarvas országosan védett épületeinek jegyzékét a fent hivatkozott HÉSZ 3. sz. melléklete tartalmazza.

Az alábbiakban, a fent említetteken kívül, Szarvas Város legjelentősebb műemlékeit mutatjuk be:

Tessedik-major villa – Vajda Péter u. 90. (hrsz.: 1340) - lakóépület, klasszicista, 1760 körül

Szabadonálló, földszintes, nyeregtetős épület deszkaoromzatos portikusszal, oszlopos tornáccal. 1780-ban, ebben az épületben nyílt meg Tessedik Sámuel első gazdagági iskolája. Állapot: használaton kívül, pusztuló.

Evangélikus Ótemplom – Vajda Péter. u. 2. (hrsz.: 831) - evangélikus szakrális épület, koraklasszicista, 1786-1788

Szabadonálló, kontyolt nyeregtetős templom K-i homlokzata előtt sarokbástyákkal erősített toronnyal. Jellemzők: sávozott lizénákkal képzett homlokzattagolás, ötboltszakaszos, háromhajós csarnoktér, kétemeletes karzat. Épült Tessedik Sámuel lelkész idejében (építész: Kimnach Lajos) Állapot: jó, felújított.

Tessedik Sámuel Múzeum – Vajda Péter. u. 1. (hrsz.: 832) – oktatási létesítmény (v. Technikai-Gyakorlati-Gazdasági Tanintézet), barokk, 1791

Egyemeletes, kontyolt nyeregtetős, tekintélyt parancsoló épület. Jellemzők: kanelurás piaszterekkel és attikával hangsúlyozott középrizalit kosárféle záródású emeleti ablakosorral.

Az épületet 1872-ben átalakították: emeletét lebontották és részben módosították; a földszint, lényegében, eredeti állapotában maradt fenn. Állapot: jó, felújított.

Tessedik Sámuel Főiskola Rektori Hivatala – Szabadság u. 2. (hrsz.. 1) – grófi kastély, (Bolza kastély) empire, 1810

Az egykori Hármaskörös (a mai holtág) partján épült, földszintes, kontyolt nyeregtetős épület. Jellemzők: négyoszlopos, harántdiadalíves-timpanonos portikusok, sávozott homlokzati vakolat-architektúra, a vízparti sétány felé nagyvonalúan képzett lépcsősor, későbbi átalakításokból származó eklektikus stílusjegyek. Az épületet park és arborétum övezi. Állapot: jó, felújított.

Használaton kívüli épület – Szabadság u. 28. (hrsz.: 2056) – grófi kastély, klasszicista, 1835

Földszintes, nyeregtetős, „U” alakú épület, eredetileg Mitrovsky Wladimir gróf kastélya volt. A város 1854-ben vásárolta meg, ettől az időtől kezdve 1972-ig a városháza működött az épületben, majd a városi könyvtár és a Chován Kálmán Zeneiskola. Jellemzők: faltükrök és pilaszterek által tagolt, timpanonokkal kiemelt rizalitok, timpanosos portikusba foglalt főbejárat, hangsúlyos szemöldökparkányok. A városháza előparkjában az I. világháború áldozatainak emlékműve áll, melyet 1927-ben állítottak fel. Székely Károly szobrászművész alkotása. Állapot: jó, felújított.

R. k. templom (Szent Klára) – Szabadság u. (hrsz.: 2072) – R.k. szakrális épület, későbarokk-klasszicista, 1812

A hajdani vásártér mellett épült, szabadonálló, keletelt templom, íves torony-csatlakozással. Jellemzők: pilaszteres homlokzattagolás, új, összetett formájú réz toronysisak. Állapot: jó, felújított.

Szlovák tájház – Hoffmann u. 1 (hrsz.:2349/1, 2349/2) – szlovák nemzetiségi-népi életmód-történeti múzeum és háziipari bemutatóterem.

1885-ben épült vályogfalas, nádfedeles lakóház faoszlopos oldaltornáccal. Jellemzők: csonkakontyos – övpárkányos faoromzat, szabadkéményes konyha. Állapot: jó, felújított.

1.14.6.5 Nemzeti emlékhely

Nemzeti emlékhely Szarvason nem található.

1.14.6.6 Helyi védelem

A helyi művi értékeket hordozó épületek és építmények védelméről Szarvas Város 35/2009.(XI.20.) sz. ök. rendelete, valamint a HÉSZ (19/2006 – 4. sz. melléklet) rendelkezik. E rendelet szerint, Szarvas Város közigazgatási területén összesen 57 objektum található. A védett objektumok nagy számát, a város gazdag építészeti öröksége indokolja.

Az alábbiakban, Szarvas arculatát meghatározó építészeti stílusirányzatok jellegzetes példáit mutatjuk be:

A *barokk* korból, az országos védelem alatt álló TS. Múzeum (később átalakított) épületén kívül (lásd. 1.14.3) egyéb objektum nem található.

A *klasszicizmus* korában (XIX. sz. első fele) létrejött épületek döntő többsége, hasonlóképpen, országos védelmet élvez; néhány lakóépület pedig helyi védelem alatt áll.

Lakóépület – Kossuth Lajos u. 22 (hrsz.: 2027) - polgárház, klasszicista, 1800-as évek körül

Zártosrú beépítésben földszintes, nyeregterű polgárház enyhén előreülő középrizalittal. Jellemzők: kanelurás pilaszterekkel képzett homlokzattagolás, kanelurás ablak-keretezések, egyenes záródású szárazkapu. Állapot: jó, felújított.

Szarvas városában, a *historizáló romantika* szellemisége, a műemléki védettséget élvező Bolza-sírkápolnán kívül, egyetlen épületen jelenik meg.

Új evangélikus templom – Szabadság út 68. (hrsz.: 3452) - evangélikus szakrális épület, historizáló romantika, 1897.

Kereszthajós, nyerstégla templomépület. Jellemzők: hármasszögű főhomlokzati struktúra, két szerény méretű torony között lendületes formájú, tűzkiáltó erkélyes torony, ívsoros párkányokkal épített gazdag homlokzati téglarchitektúra. Belső terei, a protestáns templomoknál szokatlan módon, igen gazdag díszítéssel képzettek. A templom felszentelésére, a millenniumi ünnepségek idején került sor. (tervező: Francsek Imre)

Szarvason, a legtöbb fennmaradt középület és lakóház az *eklektika* jegyében született.

Árpád Szálló és Étterem – Szabadság út 32 8 (hrsz.: 2069) - szálloda, eklektikus (neobarokk), 1896

Csatlakozó beépítésben egyemeletes saroképület. Jellemzők: önálló manzárdtetővel és attikával hangsúlyozott középrizalit, összetett formájú sisakkal koronázott sarokrízalit, nagyvonalú földszinti portálok, a homlokzati tagozódást követő, váltakozó méretű és formájú emeleti ablakok, vultás konzolokra ültetett főpárkány és barokk pompával képzett homlokzat- architektúra. (tervező: Gábor József) Állapot: jó, felújított.

Lakóépület – Szabadság út 36. (hrsz.: 2395/2-2396) - lakóépület (v. Lengyel palota) eklektikus, 1895

Földszintes saroképület. Jellemzők: összetett formájú sisakkal és gazdag díszítésű attikával hangsúlyozott torony-szerű sarokrízalit, kváderezett lizénákkal erősen tagolt homlokzat, barokk és

rokokó díszítőelemek sajátos társításával képzett homlokzat-architektúra. (tervező: Ribárszky Pál)
Állapot: jó, felújított.

Bíróság épülete – Deák Frenc u. (hrsz.: 1) – középület, eklektikus, 1901-1903. Egyemeletes, nyeregtetős saroképület önálló sátozottóval kiemelt középrizalittal. Jellemzők: faltükrökkel, sarokarmírozásokkal és övpárkánnyal tagolt homlokzat, hangsúlyos emeleti nyílászáró-keretezések. Rendeltetésének megfelelően, igen szigorú, tekintélyt parancsoló épület. (tervező: Wagner Gyula) Állapot: jó, felújított

Lakóépület – Kossuth u. 4. (hrsz.: 2018) - polgári lakóépület (v. Haviár-ház), eklektikus, 1900-as évek környéke. Csatlakozó beépítésben, földszintes, nyeregtetős épület. Jellemzők: kváderézéssel kiemelt rizalitok, téglaburkolatos homlokzati mezők, füzéres motívummal díszített zárópárkány, a homlokzati tagozódásnak megfelelően különböző keretezésekkel képzett ablakok, egyenes záródású szárazkapu timpanonos szemöldökdíszsel. A szervasi eklektikus polgárház-építészet egyik legszebb példája. Állapot: jó, felújított.

A XX. sz. első évtizedeinek divatos stílusirányzatai – a *szecesszió* és az *art-deco* - Szarvason nem váltak kedvelté. Az alábbiakban bemutatott épületek, szinte unikumnak számítanak.

Mezőgazdasági Főiskola Kollégiuma – Szabadság tér 1-3. (hrsz.: 5301) - oktatási létesítmény, szecesszió, 1927

Szabadonálló, egyemeletes épület. Jellemzők: lágyan ívelt oromzattal hangsúlyozott, széles középrizalit és egyszerű oromzattal kiemelt oldalrizalitok, letisztult, diszkrét díszítések, a főhomlokzat tengelyében figurális freskó. (tervező: Nászai Miklós) Állapot: jó, felújított

Lakóépület – Kossuth u. 32. (hrsz.: 2085) - polgári lakóház, (Belopotoczky-ház) art-deco, 1920-as évek

Utcafronton álló földszintes lakóépület. Jellemzők: Finom díszítményekkel képzett pártázatos attika. Állapot: jó, felújított.

Végül, de nem utolsó sorban, a népi építészet emlékeit kell kiemelnünk: nagy részük deszkázott oromzattal épült, de gyakori a falazott oromzat is.

Lakóépület – Arany János u. 20 (hrsz.: 1856) - parasztház, népi emlék, századforduló

Oldalhatáron álló, nádtetős parasztház. Jellemzők: díszes, fűrészelt tagozattal szegett deszka oromzat, utcai homlokzaton a helyi típusnak megfelelően két ablak és a homlokzati síkban elhelyezett kapu. Állapot: megfelelő

A Város nagy figyelmet fordít épített értékeire. Folyamatos karbantartással, felújítással, helyreállítással gondoskodik örökségi értékeinek megőrzéséről és élvezhetőségéről. Hiányosság, hogy felújított, értékes épületek (Árpád szálló, v. Mittrowsky kastély) részben/egészében használaton kívül állnak, továbbá teljes pusztulás veszélye fenyegeti a jelentős etikai értékkel bíró Tessedik-major épületét. A régészeti érdekű területekkel kapcsolatos intézkedéseket a helyi szabályozások nem tartalmazzák.

1.14.7 Az épített környezet konfliktusai, problémái

- Elkerülő út: A belterületet, a városközpontot elkerülő 44. sz. út nem épült meg, a jelentős átmenő teherforgalom így továbbra is terheli a lakó és intézményi területeket. A teherforgalom az épületeket is károsíthatja, zavarja a városi forgalmat és csökkenti a város turisztikai vonzerejét.
- Ipari gazdasági létesítmények a „főutca” mentén: a Szabadság úton és a Kossuth Lajos utca mentén, a városközpont közelében több, még működő üzemi létesítmény van (- Lámpagyár, Szabadság út, - üzem, Kossuth L.- Vasút - Jókai utcák között)

1.15 Közlekedés

1.15.1 Hálózatok és hálózati kapcsolatok

Település
közlekedési szerepe

Szarvas városa Békés megye nyugati kapuja a – megyén belül kisebb területűnek és népességűnek számító – Szarvasi járás központja. Fekvése a megyében nyugati, a megyeszékhelytől, Békéscsabától mintegy 50 km-re északnyugatra található.

Ingázás

Az alábbi táblázat mutatja a 2001-es és 2011-es népszámlálások eredményei alapján, hogy melyek a település főbb ingázási cél és induló kapcsolatai. Látható, hogy Szarvas inkább céltelepülés, mivel az bejárók száma több mint háromszorosa az eljáróknak (2.787 fő a 888-hoz képest). A legtöbben a két legközelebbi településről, Békésszentandrásról és Csabacsúdról érkeznek. Az ingázásban a tömegközlekedés egyértelműen uralkodó helyváltoztatási mód, amit a személygépkocsi követ, de a közeli települések viszonylatában a kerékpározás is erős arányban van jelen.

31. táblázat: Napi rendszerességgel közlekedők és mód szerinti megoszlásuk (fő/nap)

Megnevezés	Összesen	Összesen	Személy- gépkocsival	Tömeg- közlekedéssel	Kerékpárral (gyalog)
	2001*	2011			
Helyi közlekedő	5 612	8 363	2 081	351	4 501
Bejáró	1 531	2 787	870	1 732	185
Békésszentandrás	..	817	376	324	117
Csabacsúd	..	432	152	217	63
Kondoros	..	355	46	309	0
Öcsöd	..	279	53	226	0
Gyomaendrőd	..	176	50	126	0
Eljáró	651	888	361	474	46
Békéscsaba	..	204	51	144	9
Békésszentandrás	..	93	53	19	21
Örménykút	..	77	67	10	0
Csabacsúd	..	75	37	22	16
Szeged	..	57	3	50	0

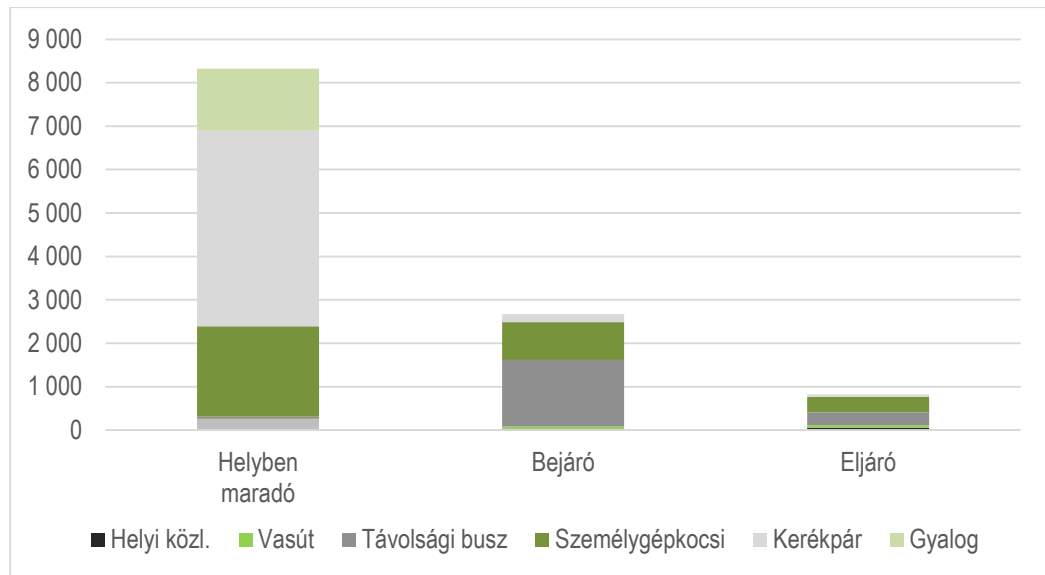
*2001-ben csak foglalkoztatott.

Forrás: Népszámlálás 2001, 2011, KSH.

A következő diagramon jól látható, hogy a helyi forgalomban jelentős szerepe van az aktív közlekedési módoknak (kerékpározás 54%, gyaloglás 17%). A személygépkocsi mindhárom esetben (helyi 25%, bejáró 33% és eljáró 44%) esetben kitüntetett szerepet kap. A vasút szerepe alacsonyabb.

36. ábra: Az ingázók mód szerinti megoszlása

Forrás: KSH Népszámlálás (2011)

Külső kapcsolatok,
országos hálózat

A várost a megye két főútja is érinti. A legfontosabb a 44. sz., Kecskemét Gyulával összekötő elsőrendű főút, melynek átkelési szakasza a település legforgalmasabb útja. Ebből a várostól keletre ágazik ki a 443. sz. Gyomaendrődöt Szarvassal északkeleti irányban összekötő másodrendű főút. A 44. sz. főút Szarvasi-Holt-Körös hídja felújításra került az elmúlt években.

A városnak – mint ahogyan a megyének is – közvetlen gyorsforgalmi úthálózati kapcsolata nincsen.

30. térkép: Szarvas környezetének országos jelentőségű főútjai

Forrás: Országos Közúti Adatbank, 2012. évi alaptérkép (szerzői aktualizálás és szerkesztés)

Közúti kapcsolatok tekintetében nyugati irányban Kecskemét vagy Kiskunfélegyháza felé az M5 autópályára 80 km távolságban lehet felhajtani. A főváros közúton 170 km autózással érhető el. A 44. sz. főúton a Romániába vezető gyulai nemzetközi közúti határátkelő 70 km távolságban található.

Autóbuszos közösségi közlekedés szempontjából a hálózati lefedettség lényegében megegyezik a közúthálózattal, fizikailag minden környező település elérhető, így a város e szempontból is regionális alközpontnak tekinthető. Az innen induló utasok Budapest, Békéscsaba és Szeged irányába rendelkeznek közvetlen járatokkal. A város közigazgatási területen belül 31 helyközi megálló található.

Szarvas a 125-ös számú, Mezőtúr - Battonya vasútvonalon található. Az egyvágányú, dízel vontatással kiszolgált vasútvonal a regionális vasúti pályák csoportjába tartozik, műszaki állapota általában rossz. A személyforgalom ütemes menetrend alapján veheti igénybe a vasúti szolgáltatást.

Repülőtéri kapcsolat szempontjából a Liszt Ferenc nemzetközi repülőtér – útvonalválasztástól függően – 140-165 km távolságban érhető el, és az Airport Debrecen is hasonló távolságban van.

A város környékén kettő, korábban mezőgazdasági célokat szolgáló repülőtér található. A Rózsási repülőtér egy 1.000 méteres, a Kákahalmi Repülőtér két 500 méteres fűvel borított kifutópályával rendelkezik.

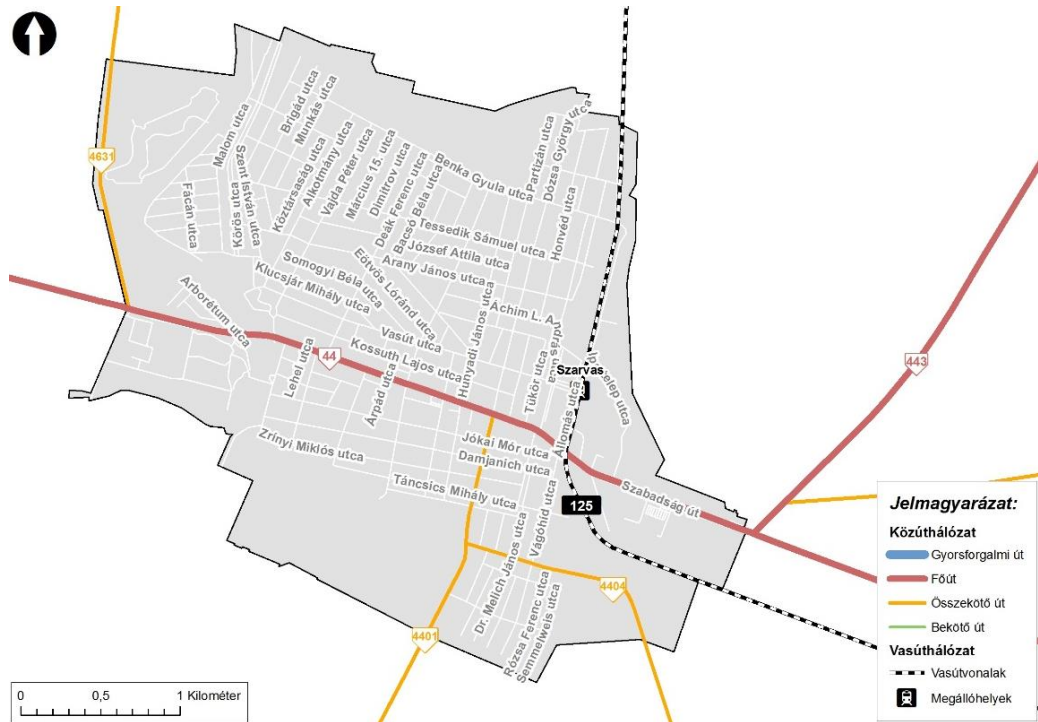
1.15.2 Közúti közlekedés

A már ismertett főúthálózati elemeken kívül a közúthálózati szempontból alközponti szerepű város a környező településekkel északi (Halastavak) irányban a 4631. j. Mezőtúr - Szarvas, keleti (a 443. sz. főútból kiágazó) irányban a 4641. j. Mezőberény - Szarvas, délkeleti (Orosházi út) irányban a 4404. j. Szarvas – Orosháza, délnyugati (Szentesi út) irányban pedig a 4401. j. Szarvas - Szentés összekötő utakon áll még kapcsolatban.

31. térkép: Szarvas városi közúthálózata

Forrás: Országos Közúti Adatbank, 2012. évi alaptérkép (szerzői aktualizálás és szerkesztés)

Városi közúthálózat

Szarvas térségében az emberek ősi telephelyeit – a Körös véletlenszerű áradásai miatt – gyakran kellett változtatni. Ennek során, kiismerve a folyón való átkelés legbiztosabb helyét, alakult ki a mai Holt-Körösön az az átkelőhely, ami már a magyar történelem korai szakaszában magához vonzotta a környék közlekedési útjait, így a Békésszentandrás Békéscsabával és Gyulával összekötő útvonalat. Szarvas település szerkezetének így vált meghatározójává a város főutcája, tengelye az állami kezelésben lévő 44. sz. főút (Szabadság út és Csabai út). Ennek több mint 3,5 km-es szakasza esik belterületre.

Szarvas közúthálózata alapvetően hálós jellegű, melyet a város főutcájának erős forgalma kettéoszt. A városközpont a város fejlődésének korábbi, egyutcás település szerkezeti súlypontjában helyezkedik el. Körülötte a helyi úthálózatot a gyűjtőutak egyenletes geometriai eloszlásúvá szervezik, így a történelmi városközpontokra általában jellemző erős centrális túlterheltség itt nem jelenik meg. A lakóutcák alapvetően nyugodt, forgalmi szempontból érdemi zavarással nem terhelt alaphálózatot jelentenek.

A városon belüli főútvonalak állapota megfelelő, nagy forgalmat bonyolítanak. A csatlakozó mellékutak állapota és teherbíró képessége azonban nem megfelelő. A közlekedés feltételeinek javítása keretében az elmúlt években autóbuszöblök kialakítására is sor került.

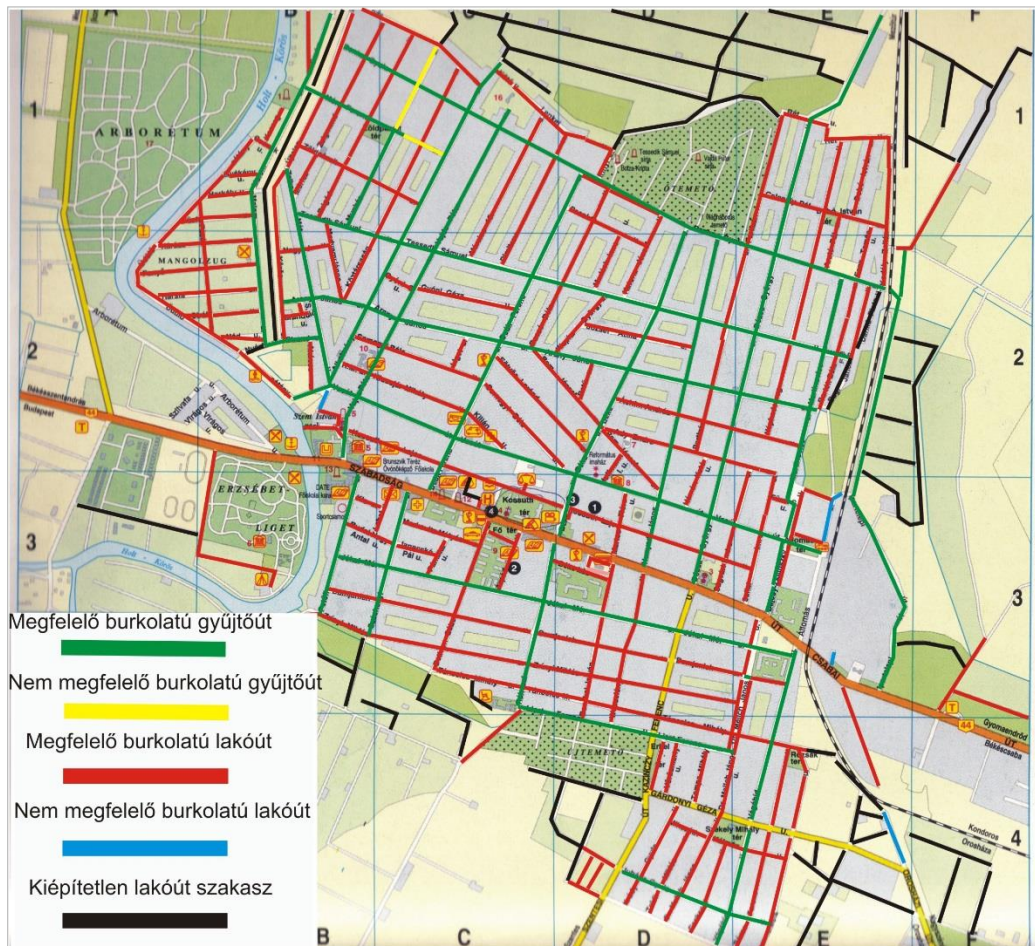
Szarvas belterületének egyetlen jelentősebb (a 44. sz. főút valamint a 4401. j./4404. j. szentesi és az orosházi összekötő utak) országos közúti csomópontja – a település keleti részén (Szabadság út / Kazinczy Ferenc utca, igazából már a városközponton kívül) – található, jelzőlámpával is szabályozott. A város tengelyét jelentő főúton ezen kívül a Deák Ferenc utca, valamint a Rákóczy utca csomópontjában található még két jelzőlámpás csomópont, további két helyen pedig gyalogosok által vezérelhető jelzőlámpás gyalogátkelőhely, valamint három helyen sárga villogóval ellátott gyalogátkelőhely segíti még a nagy forgalmú úton a gyalogosok biztonságosabb átkelését.

A városban 5 db belterületi szintbeni közúti-vasúti átjáró található. Körforgalmi csomópont a városban nincsen. Lakó-pihenő övezet került kijelölésre a Holt-Körös üdülőkörzetében, viszonylag nagy kiterjedésben (Mangol-zug, Nyúl-zug). 30 km/h-ás forgalomcsillapított zónát jelent a Kossuth utca a Béke és a Vajda Péter utca között, a Vajda Péter utca a Szabadság út és a Vasút utca között, a Bethlen Gábor utca és az Árpád utca a Szabadság út és a Fő tér között, a Jókai Mór utca a Bethlen Gábor utca és az Állomás utca között, valamint az Arany János utca egy szakasza.

A rendelkezésre álló 2013-as adatok szerint Szarvas belterületén a helyi közúthálózat hossza 65.160 m, ebből kiépítetlen 31.403 m, ami 52%-os kiépítettséget jelent. Az utak kiépítettségének hiánya különösen igaz a külterületekre. Ezáltal a tanyán élők rossz időjárási viszonyok esetén elszigetelődhetnek. Szarvas város belterületi útjainak – a 44. sz. főutat elkerülő, azt tehermentesítő gyűjtőutak – minőségi fejlesztésére az elmúlt években, több ütemben is sor került. A gyűjtőutak, valamint a lakóutak hálózaton belüli elhelyezkedését és kiépítettségét az alábbi ábra mutatja. A város 2013-ban az út-, kerékpárhálózat és a járdák fejlesztésére 335,5 MFt-ot, fenntartására 12,1 MFt-ot és üzemeltetésére 4 MFt-ot fordított.

32. térkép: Szarvas gyűjtő- és lakóútjai kiépítettség és állapot szerint

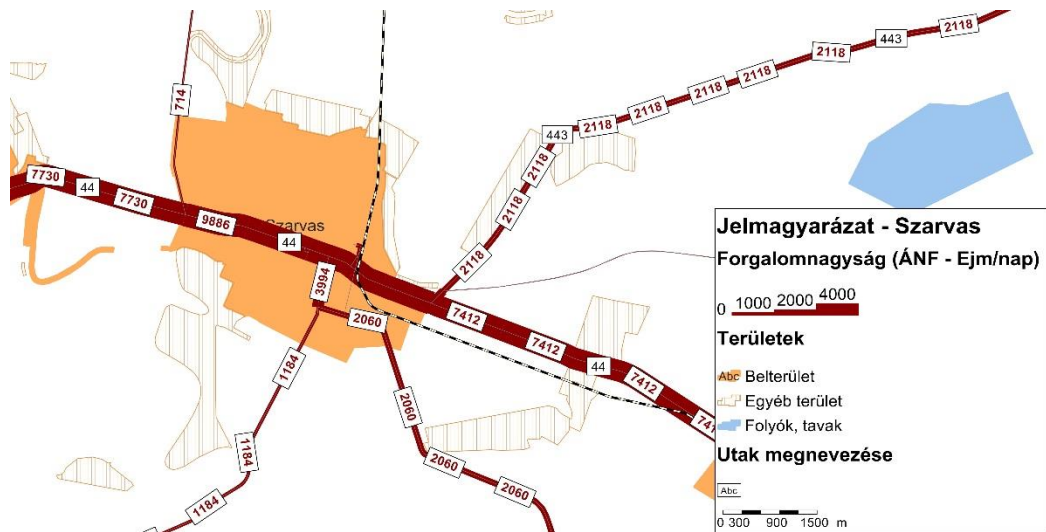
Forrás: Szarvas város

A várost érintő országos közúthálózati elemek forgalmi terhelését az alábbi ábra mutatja. A település gerincét képező 44. sz. főút forgalma és ezáltal környezetében a zajhatása is magas.

Forgalmi jellemzők

33. térkép: Szarvas főbb útjainak forgalmi terhelése

Forrás: „Az országos közutak 2013. évre vonatkozó keresztmetszeti forgalma” c. kiadvány adataiból szerkesztve (2014.07. MK NZrt.)

Közlekedésbiztonság

Az alábbi ábra Szarvas közúti közlekedésbiztonsági helyzetét szemlélteti az utóbbi évek személyi sérüléssel járó balesetei alapján. Egyértelműen látható, hogy közlekedésbiztonsági szempontból legveszélyesebb útszakasz a 44. sz. elsőrendű főút települési átkelési szakasza. A város területén ezen kívül baleseti sűrűsödési pontot nem igazán lehet találni. Halálos kimenetelű közúti baleseteket csak a 44. sz. főút városon kívüli szakaszain – valószínűleg az alsóbbrendű önkormányzati közúti kapcsolatoknál – regisztráltak.

34. térkép: Személyi sérüléssel járó közúti közlekedési balesetek

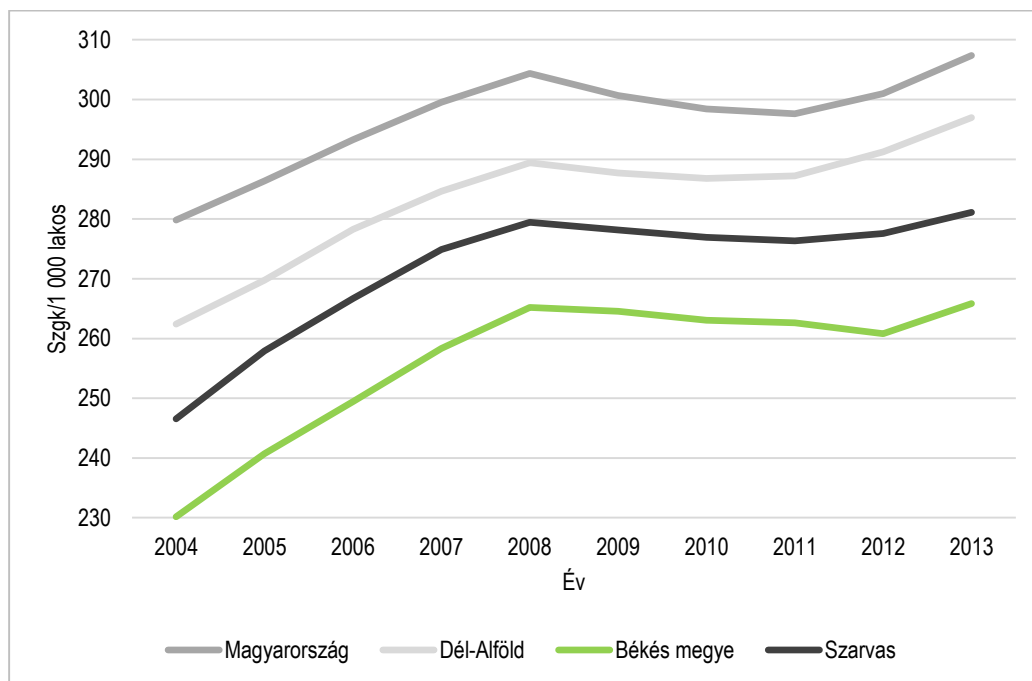
Forrás: Közlekedésfejlesztési Koordinációs Központ

Motorizáció

Az alábbi diagram a KSH adatai alapján mutatja a település motorizációjának alakulását. Látható, hogy Szarvason az 1.000 főre eső személygépjárművek száma az utóbbi évtizedben tendenciájában lekövette mind az országos, mind a regionális, mind pedig a megyei trendeket. Ezek – az előbb felsorolt sorrendben – egyre alacsonyabb értéken jelentek meg, oly módon, hogy a város e jellemzője a régió és a megye értékei közé esik.

37. ábra: Motorizáció alakulása

Forrás: KSH

Értékelés

Problémák, hiányosságok:

- A központi költségvetésből finanszírozott kiemelt közúti beruházásokról szóló 1010/2015. (I. 20.) Kormányhatározat rendelkezett az M8 - M44 gyorsforgalmi út Kecskemét (M5) – Nagykőrös–Békéscsaba közötti szakaszának előkészítési és építési feladatai végrehajtásához szükséges 2015-2020 közötti források biztosításáról. A Szarvast délről elkerülő M44 autópályát nyomvonalát a város területrendezési tervében pontosan kiszabályozott, csakúgy, mint a 4401. j. és 4404. j. összekötő utakon létesítendő forgalmi csomópontok, valamint a Szarvast – Mezőtúrral összekötő új nyomvonalú, a várost keletről elkerülő főút nyomvonalát is. Ezek megvalósítása hozná a város életébe a legnagyobb pozitív közlekedési változást.
- Belterületi utak állapotának javítása (fontos cél, ám e célra korlátozott forráslehetőségek állnak rendelkezésre. A város minden lehetséges forrást igyekszik figyelembe venni, bevonni.)

1.15.3 Parkolás

A városközpontja jellemző, hogy a szükségeshez képest időnként kevésnek bizonyul a parkolóhelyek száma. Az új építésű szolgáltató létesítmények környezetében megépültek a parkolók. A városban kb. 800 db út menti parkolóhely található (erről pontos adat nincs, a városi rehabilitáció során 345 db parkolóhely épült ki, illetve került felújításra). A központban található parkolóhelyek kihasználtsága gyakorlatilag 100%. A városban a parkolásért nem kell fizetni. A központtól távolabb lévő parkolók kihasználtsága alacsonyabb.

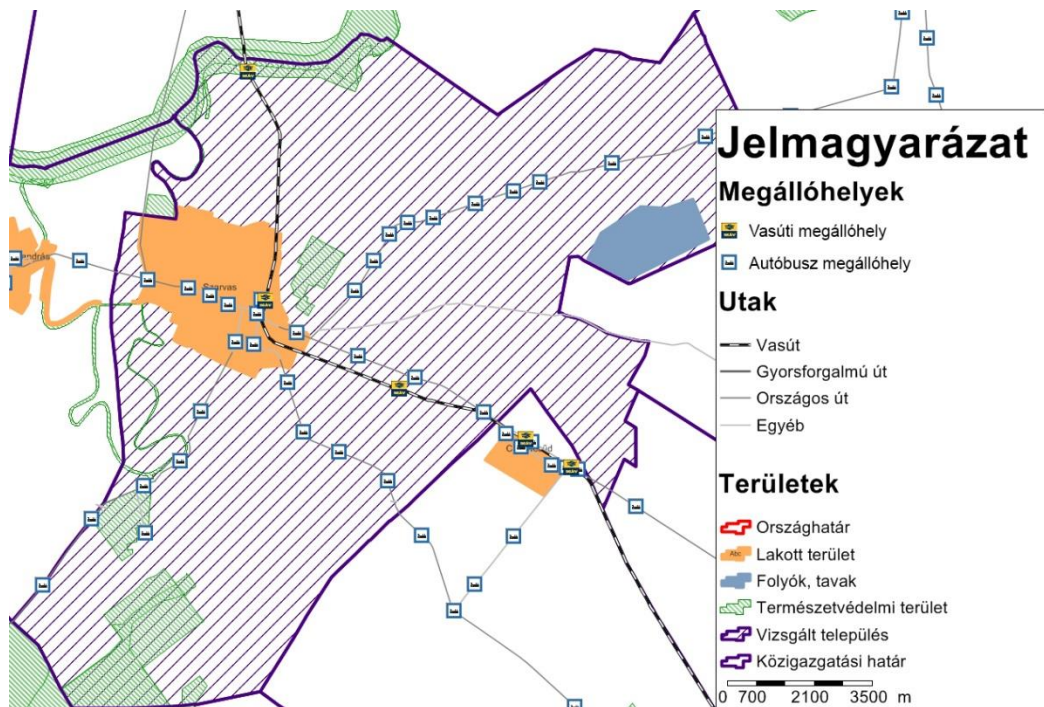
1.15.4 Áruszállítás

Szarvas iparterülete a város keleti végén, a vasúton túl található. Itt a GALLICOOP baromfi-feldolgozója, az Agrár Rt. és az ORYZA Kft. rizsfeldolgozó üzem, az Alföld Hús Kft., valamint a YOUNG Hús Kft. húsfeldolgozója, a Méz-feldolgozó Kft, továbbá a Pioneer Hi-Bred Zrt. tevékenysége generálja a legfontosabb áruszállítási igényeket. Ezek a helyi termelő, feldolgozó üzemek valamint a kereskedelmi egységek túlnyomórészt közúti teherszállítással oldják meg beszerzési és árutovábbítási feladataikat.

A városon belül a 44. sz. főút átkelési szakaszán áthaladó nehéz-tehergépjármű forgalmán kívül nem mutatkozik kiugróan nagy, koncentrált teherfogalom. Teherforgalmi korlátozás tekintetében 5,5 t-nál nagyobb össztömegű tehergépjárművekkel behajtani tilos a Kossuth Lajos utcába és a Vajda Péter utcába.

1.15.5 Közösségi közlekedés

35. térkép: Közösségi közlekedési megállóhelyek

Forrás: NKS országos modell, bemenő adatok: 2011/2012. évi autóbusz és vasúti menetrendek

1.15.5.1 Autóbuszos közösségi közlekedés

A szarvasi autóbusz állomás megközelíthetősége jó, a városközpont közelében, a 44. sz. főút mentén található. Modernizációja, utaskényelmi és -tájékoztatási funkcióinak bővítése javasolható.

A közlekedés feltételeinek javítása keretében az elmúlt években új utasvárók, valamint autóbuszöblök kialakítására került sor.

A várost érintő helyközi autóbusz szolgáltatást túlnyomó többségben a Körös Volán Zrt. látja el, a közszolgáltatói szerződésben foglalt feltételekkel. A Körös Volán Zrt. az Dél-alföldi Közlekedési Központ Zártkörűen működő Részvénytársaság (DAKK Zrt.) egyik alapítója.

Helyközi és távolsági
autóbusz közlekedés

A város rendelkezik közvetlen járatokkal mind Budapest (napi 6 induló járat, menetidő 02:40 – 03:25 között), mind a megyeszékhely Békéscsaba (napi 20 induló járat, menetidő 00:55 – 01:20 között), mind a regionális központ Szeged (napi 4 induló járat, menetidő 01:35 – 02:30 között) felé.

Szarvas és környéke Volán hálózatát elemezve látható, hogy a hálózati lefedettség néhány összekötő út kivételével lényegében megegyezik a közúthálózattal, fizikailag minden település elérhető. A kisebb településeken jellemzően 1-2, a nagyobbakon ennél több megállóhely található. Szarvason a helyközi megállóhelyek döntő többsége a 44. sz. főút és a 4401. j. összekötő út belterületi szakaszán helyezkedik el. Szarvas közigazgatási területén 31 helyközi megálló található. A település központja, valamint az oktatási és közintézmények (többek között a főiskola) is közvetlenül elérhetőek a környező településekről, amelyekkel a kapcsolat jó. Könnyen megközelíthetőek a turisztikai szempontból fontos létesítmények, mint a gyógyfürdő, a Vízi Színház, továbbá a művelődési központ.

A város helyközi megállóiban jellemzően legalább óránként áthalad helyközi busz, a legforgalmasabb helyeken (pl. Főiskola, Mezőgép) kb. 60-80 járat áll meg egy munkanapon, a kisebb megállóban is 15-20 db. Az autóbusz állomáson, egy átlagos munkanapon kb. 106 járat indul vagy halad át.

Szarvas – Gyomaendrőd – Hunya települések közös közlekedési szövetségének létrehozásának előkészítésére és a menetrendek összehangolására 2011-ben készült egy tanulmányterv.

Helyi autóbusz közlekedés

A helyi közösségi közlekedési szolgáltatást a Körös Volán Zrt. látja el, hálózata érinti az összes városrészt, az egyes területek kiszolgálási szintje kisebb különbségeket mutat. A menetrendben összesen egy helyi viszonylat szerepel, a járatok kizárólag iskolai előadási napokon, illetve munkanapokon közlekedik. A napi indított járatok száma 15.

Ezen kívül peremkerületi iskolajáratok is közlekednek a város külső részei, valamint az autóbusz állomás és a Fő tér között, tanítási napokon 12 alkalommal.

A helyi viszonylat érinti az autóbusz állomást és a vasútállomást is, lehetővé téve az átszállást a helyközi járatokra és a vasútra. A járatok jó összeköttetést biztosítanak a városközponttal, a fontosabb oktatási és közintézményekkel, és a turisztikai szempontból fontos létesítményekkel is.

1.15.5.2 Vasúti közösségi közlekedés

Szarvas várost két szolgálati hely tárja fel. A város belterületét az azonos nevű vasútállomás, a külterületi tanyavilágban pedig egy további megállóhely, melynek neve Sirató. Mindkét utasforgalmi hely a Magyar Államvasutak Zrt. által üzemeltetett 125-ös számú, Mezőtúr – Orosháza – Mezőhegyes – Battonya vasútvonalon található.

A 125-ös számú vasútvonal teljes hossza 114,2 km, az Alföld keleti részén, hozzávetőleg észak-déli irányban vezetve tárja fel az útjába eső városokat és falvakat. A vasútvonal műszaki állapota általában rossz. A vonal Mezőtúr – Mezőhegyes szakasza a regionális vasúti pályák csoportjába tartozik, míg az Mezőhegyes – Battonya szakasz az egyéb vasúti pályák közé. A vonal egyvágányú, dízel vontatású, az engedélyezett sebesség 60 km/h, a tengelyterhelés szakaszosan 170/210 kN.

Vasúti szolgáltatás

A vonalon a 2014/2015. évi menetrend szerint, Szarvas állomást érintően egy hétköznapi nap átlagosan 20 személyszállító vonat közlekedik. A teherforgalom esetleges. A menetrend ütemes jellegű, Mezőtúr és Mezőhegyes között 120 perces követési idővel közlekednek személyvonatok melyek minden állomáson és megállóhelyen megállnak. Mezőtúr állomáson a Budapest felől/felé közlekedő vonatokra jó átszállás biztosított.

A mezőtúri átszállással a Budapest és Szarvas közötti eljutási idő átszállással együtt 138-139 perc, ami elfogadhatónak mondható. Szarvas és Orosháza között a személyvonat az utat 75 perc alatt teszi meg, ami viszont kedvezőtlen. Sirató megállóhely Szarvastól 6 percnire van.

1.15.5.2.1 Szarvas állomás

Vasútállomás
elhelyezkedése,
megközelíthetősége

Az összesen három fővágánnyal, két rakodóvágánnyal és egy rakodó-csonkavágánnyal rendelkező állomás Mezőtúr állomástól 20,1, Orosháza állomástól 42,1 km-re található. A szolgálati hely periférikus elhelyezkedésű, a város keleti szélén, a lakott területek határán fekszik, a városközpont felől megközelíteni több útvonalon is, a Vasút utcán és az Állomás utcán keresztül is lehet. A városközponttól mért távolság 1,2-1,5 km.

Kereskedelmi
létesítmények

A helyi áruforgalom részére az I. és V. számú rakodóvágányok, valamint az I. csonka rakodó-csonkavágány szolgál. A két rakodóvágány mellett oldalrakodó, burkolt rakterület, a csonkavágány mellett homlokrakodó is található. Az állomáshoz ezen kívül több iparvágány is csatlakozik.

Utasforgalmi
létesítmények

Az utasok le- és felszállására két darab, 50 m hosszú, sk+15 cm-es alacsony, keskenyperon található, melyet a felvételi épület felől szintben lehet megközelíteni, az akadálymentesség nem biztosított.

A közepes állapotú felvételi épület az állomás nyugati, város felőli oldalán található.

Az állomás előtere közepes, a csatlakozó Vasút utca jó állapotú. Az előtérben parkolók nincsenek kijelölve. Az autóbúsmegálló a felvételi épület tőszomszédságában található. A gyalogosutak rossz állapotúak, nem akadálymentesek, kerékpártároló nincs.

Problémák

A vasútvonal rossz műszaki állapotú, azonban Szarvas elérhetőségét jól biztosítja. Ezen kívül teherforgalma is számottevő. A vonal (legalább Szarvasig) történő korszerűsítését el kellene végezni sebességemeléssel együtt. Az állomáson szükséges az sk+55 cm magas peron kiépítése és az akadálymentesítés, melynek ki kell terjednie a megközelítő utakra is. Ezen kívül az előtérben parkolókat kell létesíteni.

1.15.5.2.2 Sirató megállóhely

Vasútállomás
elhelyezkedése,
megközelíthetősége

Az utasforgalmi hely Szarvastól délkeletre, 4,7 km-re, tanyavilágban fekszik, közúton megközelíteni nem lehet.

Utasforgalmi
létesítmények

Az utasforgalom részére a vágány mellett található 211 m hosszú, sínkoronaszintű alacsony és keskenyperon szolgál, melyet szintben lehet megközelíteni, az akadálymentesség nem biztosított.

Problémák

A megállóhelyen semmilyen parkolási létesítmény nem található.

Megszüntetése javasolt.

1.15.6 Kerékpáros közlekedés

A településen részben a kerékpározás már fejlettebb szintűre fejlesztett infrastrukturális és forgalomtechnikai adottságaiból, részben az alföldi helyi kerékpáros közlekedési „hagyományokból”, továbbá mint az anyagi ráfordítását is tekintve leggyorsabb eljutási lehetőségéből is következően a KSH 2011-es népszámlálási adatai szerint a kerékpározás részaránya 54% körüli.

Infrastruktúra

A településen a kerékpárutak hossza 27.921 m, a városon belül az országos közutak mentén összefüggő hálózatot alkotnak. A kerékpárutak burkolatállapota jónak minősíthető.

A kerékpárutak jellemzően egyoldaliak (ebből adódóan két forgalmi irányúak), nagyon rövid szakaszokon a gyalogos forgalommal közösen, túlnyomó részben attól külön vezetett nyomvonalon futnak. A kerékpárosok számára konfliktusos pontot leginkább a buszmegállók és a keresztező utcák jelentenek.

A városnak szomszéd településsel való közvetlen kerékpáros összeköttetése mind Békésszentandrás és Csabacsúd – Kardos - Kondoros viszonylatában kiépült. Gyomaendrőd irányában az Értéri-szőlőkön túl, Orosháza irányában a Siratói Szőlőkön túl, Szentes irányában az Anna ligeten túl, a Szarvas-Békésszentandrás Holt-Körös kanyarulatáig épültek meg ki további külterületi kerékpárutak.

Az ismertetett hálózat alapvetően a város közúti gépjármű forgalom által leginkább terhelt útvonalait fedi le, a város többi részén kerékpározni a közút felületén lehet.

A kerékpárok tárolása az ismertetett hálózat mentén az oktatási, az egészségügyi, a kulturális, az önkormányzati, valamint a kereskedelmi létesítményeknél – még, ha esetenként kapacitáshiányosan, de – megoldott. E kerékpárparkolóknál alapvetően az első kerekét rögzítő megoldások az elterjedtek a korszerűbb, a vázat rögzítő megoldásokkal szemben.

Értékelés

Szarvas városi kerékpározási helyzetét értékelve látható, hogy a meglévő létesítmények alapvetően kiszolgálják a természetes lakossági igényeket, a település preferálja a kerékpárosbarát megoldásokat. A meglévő hálózat időszakos felújítására és további fejlesztésekre természetesen mindemellett igény van:

- Kerékpárút-hálózat további fejlesztése a Szarvast Szentessel összekötő 4401. j., a Szarvast Orosházával összekötő 4404. j., a Szarvast Mezőtúrral összekötő 4631. j. mellékutak, valamint a Szarvas és Gyomaendrőd közötti 443. sz. főút mentén;
- Turisztikai látványosságok kerékpáros elérhetőségének javítása (szélmalom, arborétum, élő Körös [ld. 4631. j. összekötő út, Hármaskörös kompig]);
- Egy átfogó Kerékpárforgalmi Hálózati Terv készítése rendszerbe foglalná az elképzeléseket.

1.15.7 Gyalogos közlekedés

A településen összességében 101.137 méternyi járda, illetve gyalogút van kiépítve, ami a statisztikai adatszolgáltatás tekintetében 100%-os kiépítettséget jelent, jóllehet a külsőbb városrészek utcáin számos részen vannak még – egy vagy mindkét oldalon – kiépítetlen szakaszok is.

A városközpontban a fontos utcák, intézmények és a turisztikai látványosságok környezetének gyalogos felületei elegánsabb megoldásúak (ld. 2014 őszén átadott új térkövezésű járdák, terek a Szabadság úton, a Vajda Péter utcán és parkok környezetében, további még folyamatban lévő munkálatok a Szabadság úton), más területeken a gyalogos létesítmények inkább funkcionálisak. Kijelölt gyalogátkelőhelyek tekintetében a városközpont jobban ellátott, mint az alacsonyabb gyalogos és járműforgalom sűrűségű területek. A városközpontban a gyalogosok tájékozódását – legfőképpen a főútvonal mentén illetve a főbb csomópontokban – táblák segítik (intézményi és turisztikai jelzések is).

Igények, forgalmi jellemzők

A KSH 2011-es népszámlálási adatai alapján a településen belüli – kizárólag – gyalogos helyváltoztatások részaránya 17%, ami naponta több mint 1.400 főt jelent.

A városban leginkább használt főbb gyalogos útvonalak a Szabadság út szinte teljes vonala és a Vajda Péter utca a Szabadság út és a Vasút utca között (fontos intézmények és városközpont), a Kossuth utca a Vajda Péter utca és a Béke utca között (városközpont), valamint a Vasút utca a Vajda Péter utca és a Béke utca között (piac).

Lokálisan probléma a járdák leromlott állapota, így a meglévő járdák időszakos felújítására és további fejlesztésekre természetesen igény van.

1.15.8 Egyéb, közlekedéssel kapcsolatos megállapítások

A fentiekben tapasztaltak összefoglalásaként a következőkben összegezzük a városban tapasztalható közlekedési rendszer vonatkozású problémákat, hiányosságokat, előzetesen megmutatkozó fejlesztési igényeket:

- Az M44 gyorsforgalmi út, valamint ehhez kapcsolódóan a Szarvast – Mezőtúrral összekötő új nyomvonalú, a várost keletről elkerülő főút mielőbbi megvalósítása;
- A belterületi utak állapotának javítása;
- Az autóbusz állomás modernizációja, utaskényelmi és -tájékoztatási funkcióinak bővítése;
- A kerékpárút-hálózat további fejlesztése a Szarvast Szentessel összekötő 4401. j., a Szarvast Orosházával összekötő 4404. j., a Szarvast Mezőtúrral összekötő 4631. j. mellékutak, valamint a Szarvas és Gyomaendrőd közötti 443. sz. főút mentén;
- A turisztikai látványosságok kerékpáros elérhetőségének javítása (szélmalom, arborétum, élő Körös [ld. 4631. j. összekötő út, Hármaskörös kompig]).

1.16 Közművek állapota és energiahatékonyság

1.16.1 Víziközművek

A hazai víziközmű ellátás, szolgáltatás aktuális és jövőbeni feladatokat jelentő súlypontjai az üzemelő és távlati vízbázisok biztonságba helyezése, az ivóvízellátás vízminőségi problémáinak rendezése, a szennyvízelvezetés, szennyvíztisztítás fejlett európai országokhoz viszonyított elmaradásának megfelelő ütemben történő felszámolása a vízbázis védelem szempontjaira is figyelemmel és a megújult szabályozásoknak megfelelő víziközmű szolgáltatási struktúra, díjrendszer kialakulása.

Szarvas területén az Alföldvíz Zrt. működteti a csatornázási és ivóvíz közműszolgáltatást.

1.16.1.1 Vizgazdálkodás és vízellátás (ivó, ipari, tűzoltó, öntözővíz és termálvíz hasznosítás)

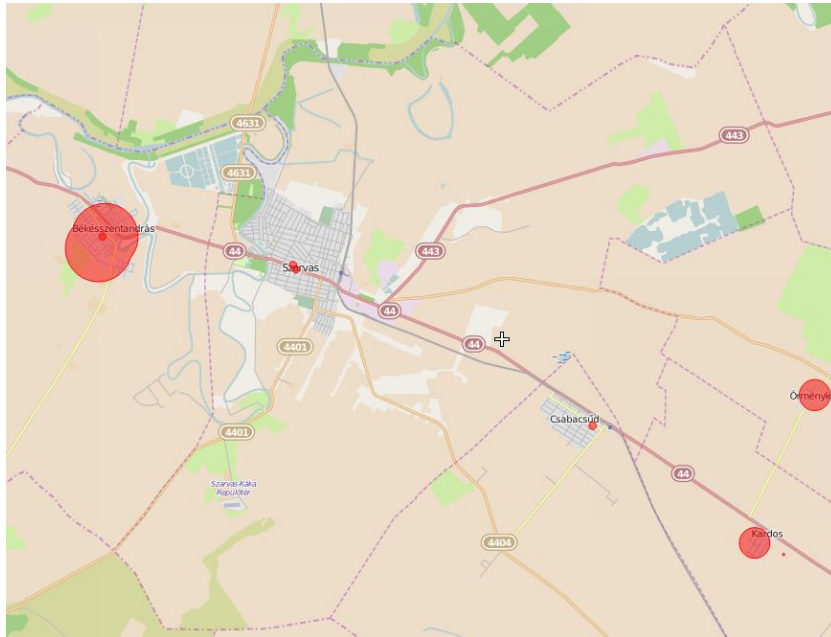
Ivóvíz, vízbázis

A 123/1997. (VII. 18.) Kormányrendelet értelmében az ivóvíz minőségű, az ásvány- és gyógyvízhasznosítást szolgáló igénybe vett, vagy távlati hasznosítást szolgáló közcélú vízbázisok esetén, ahol a védőidomnak van felszíni metszete, akkor védőidomot, védőövezetet kell kijelölni. Minden más esetben a védőidom, védőterület kijelölhető.

A város teljes területén az ivóvíz ellátás az Alföldvíz Zrt. által üzemeltetett Orosházi Kistérségi Vízműről biztosított. A vízbázis Pusztaföldvár-Csanádapáca határában helyezkedik el. Szarvas területén nincs üzemelő, vagy távlati ivóvízbázis. A tartalékként meghagyott régi vízmű kutaknak sincs kijelölt védőterülete.

36. térkép: Ivóvízbázisok védőterületei Szarvas környékén

Forrás: <http://webgis.okir.hu/base/>

Ivóvízellátás

A Szarvas ivóvízellátása felszín alatti vizekből történik, mely az Orosházi Kistérségi Vízműről biztosított. Szarvas Város területén a közüzemi vízhálózatba bekapcsolt lakások aránya 92 %. A víziközmű rendszer körvezetékkel elosztóhálózat, a hálózati nyomás magas tárolóval biztosított.

Az ivóvízhálózat kapacitása megfelelő, ugyanakkor fejlesztési feladatként jelentkezik a meglévő korszerűtlen és elavult gerincvezeték cseréje és a szolgáltatott víz minőségének javítása a város további biztonságos és egészséges ivóvízellátásának érdekében.

A település részt vesz a „Közép-Békési-Térség” Ivóvízminőség-javító Önkormányzati Ivóvízminőség-javító Önkormányzati Társulásban, melynek célja a szolgáltatott ivóvíz minőség jogszabályokban előírt biztosítása a „Békés megyei Ivóvízminőség-javító Program” keretein belül, a megvalósítás folyamatos, európai uniós pályázatból finanszírozott (KEOP-1.3.0/09-11-2012-0009).

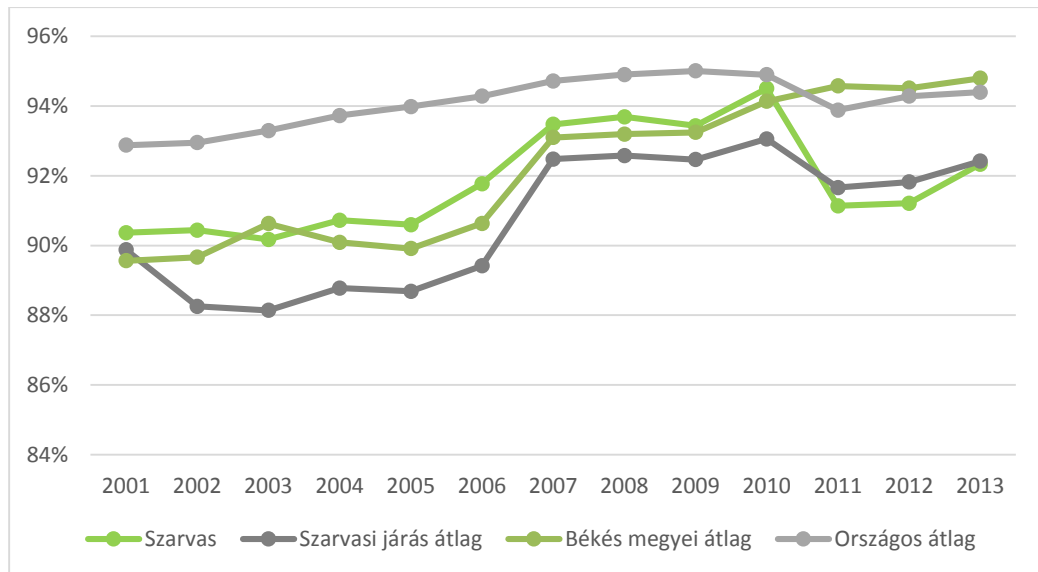
32. táblázat: A szolgáltatott ivóvíz minősége a következő

Vízminőségi jellemzők 2014.01.01-2014.06.30. időszakban									
ph	Ammónium (mg/l)	Arzén (µg/l)	Vas (µg/l)	Mangán (µg/l)	Összes aktív klór (mg/l)	Összes keménység (mg/CaO)	Fajlagos elektromos vezetőképesség (µS/cm)	KOI(ps) (mg/l)	Nátrium (mg/l)
8,17	0,93	7,23	197,74	110,68	0,2	74,5	731,33	2,51	n.a.
201/2001 (X.25) Kr. az ivóvízminőség határértékei									
-	0,5	10	200	50	3	50-350	2500	5	200

Forrás: Alföldvíz Zrt.

38. ábra: A közüzemi ivóvízvezeték-hálózatba bekapcsolt lakások aránya

Forrás: KSH

Az elmúlt időszakban, a településen évről évre emelkedett a közüzemi ivóvízhálózatba bekapcsolt lakások száma 2010-ig, majd jelentős visszaesés volt tapasztalható, amit ismét növekedés követ. A bekötött lakások száma 2001-ben 6659 db, 2005-ben 6755 db, 2013-ban 7152 db volt. Az ivóvízhálózatba 2001-ben a lakások 90%-át, 2005-ben 91%-át, 2013-ban pedig 92%-át kapcsolták be az ivóvízvezeték-hálózatba.

Termásvízhasználat

A város az úgynevezett Dél-alföldi termásvölgyben fekszik, azaz ez a térség az országon belül is különösen gazdag termásvizekben. A Szarvasi Városi Fürdő minősített gyógyvízzel rendelkezik. A termálkútak hőenergiáját több területen is lehet hasznosítani, attól függően, hogy milyen a termásvíz minősége (hőmérséklete, nyomása, ásványisó-tartalma, gáztartalma, stb.), mivel ez döntően meghatározza felhasználását. Szarvason a termásvizet - hasonlóan az Alföld néhány más településéhez, pl.: Csongrád, Szentes, Szeged – lakások és középületek fűtéséhez használják fel. Az Erzsébet-liget termálkútjának vizét lakások és intézmények fűtésére használják, majd visszajuttatják és hűtik a városi sportpálya melletti hűtőmedencében, s ezt követően a tisztított szennyvíz nyomóvezetékébe juttatva, keveredve azzal kerül elvezetésre.

Ezen kívül halnevelők, pulykahizlaló, fóliaházak fűtésére, terményszárító, tehenészet üzemeltetésére is felhasználják a termásvizet, ezekben az esetben a használt elfolyó víz ülepítés és biológiai szűrés után a Körös-holtágba kerül kibocsátásra.

A termásvíz hasznosításával kapcsolatban meg kell jegyezni, hogy a termásvíz jelentős szervesanyag-, só- és fenoltartalmú, emiatt a - reális költségekkel - nehezen tisztítható szennyvizek közé tartozik. A használt termásvíz befogadója fenti esetekben a Hármas-Körös, melynek medre és partja természetvédelmi terület. A szigorú határértékek be nem tartása miatt folyamatos az üzemeltetők kötelezése szennyvízbírság megfizetésére. A közeljövő egyik legfontosabb feladata a használt termásvíz elhelyezésének megfelelő megoldása.

1.16.1.2 Szennyvízelvezetés, csapadékvíz-elvezetés; felszíni vízrendezés

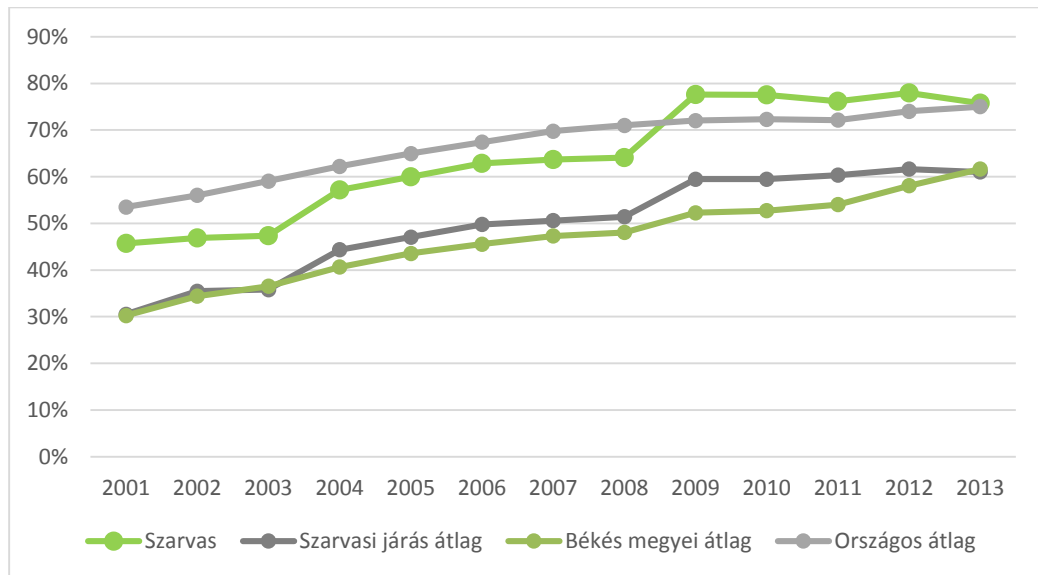
Szarvason az Alföldvíz Zrt. a települési szennyvíz rendszeren keresztül működteti a csatornázási szolgáltatást. A településhez tartozó szennyvíztisztító telep által ellátott népesség: 17 479 fő, tulajdonképpen Szarvas városát jelenti. A csatornahálózat hossza 88,42 km.

Szennyvízgyűjtő hálózat

A szennyvízgyűjtő hálózatba kapcsolt lakások száma folyamatosan emelkedett 2009-ig, majd egy stagnálás állapota tapasztalható. A bekötött lakások száma 2001-ben 3367 db, 2005-ben 4472 db, 2013-ban 5869 db volt. A város szennyvízgyűjtő-hálózatába 2001-ben a lakások 46 %-át, 2005-ben 60%-át, 2013-ban pedig 76%-át bekapcsolták.

39. ábra: A közüzemi szennyvízgyűjtő-hálózatba (közcsatornahálózatba) bekapcsolt lakások aránya

Forrás: KSH

A Nagyfoki holtágnál az üdülőtulajdonosok kezdeményezésére a szennyvízberuházás terve elkészült, de még nem valósult meg. A csatornahálózat nem teljes körű kiépítettsége és a lehetőségek alatti rákötések miatt még mindig elég sokan használnak átmeneti szennyvíztárolókat - közműpótlókat -, amelyek nagy része ún. szennyvízsikkasztó, így a település szennyvizének egy része „eltűnik” a talajban.

Szennyvíztelep

A város szennyvizét feldolgozó tisztítótelep kapacitása 3500 m³/nap, 21617 LEÉ. Az alkalmazott tisztítási technológia egylépcsős, eleveniszapos biológiai tisztítás kémiai foszfortmentesítéssel (Oxidációs árkok és medencék). A szennyvíztisztító telep komplex fejlesztése a közelmúltban zárult le.

Szennyvízkibocsátás

A csatornahálózaton összegyűjtött szennyvizek tisztítás után általában felszíni víz befogadóba kerülnek. A tisztított szennyvizek biológiailag bontható szerves anyagot, növényi tápanyagokat és kisebb mennyiségben előforduló egyéb anyagokat (nehezen bontható szerves vegyületeket, sókat, fémeket, esetenként toxikus vagy hormonháztartást befolyásoló anyagok) is tartalmaznak. A szerves- és tápanyagok vonatkozásában a felszíni vizek közvetlen terhelését legnagyobb arányban a kommunális szennyvízbevezetések okozzák. A vízi ökoszisztémák ezeket az anyagokat általában a terhelés nagyságától és a befogadó vízhozama által biztosított hígulás mértékétől függően képesek tolerálni.

A kommunális szennyvizek kibocsátása a Szarvasi Szennyvíztisztító Telepen történt tisztítást követően a Hármaskörös befogadóba történik, melyre a kibocsátott víznek a hatása „nem jelentősként” lett jelölve a Vízgyűjtőgazdálkodási Tervben.

Csapadékelvezetés

A belterületi vízrendezés kifejezetten önkormányzati feladat és a települések felszíni vizeinek az elvezetésével foglalkozik. Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény 13. § (1) bekezdése tartalmazza a helyi közügyek, valamint a helyben biztosítható

közfeladatok körében ellátandó helyi önkormányzati feladatokat, melynek 11. pontja szerint az önkormányzat feladata a helyi környezet- és természetvédelem, vízgazdálkodás, vízkárelhárítás.

A települések belterületén elvégzendő vízrendezési munkákat befolyásolják a települést jellemző körülmények, mint például a település szerkezete, vízhálózata, hidrológiai jellemzők, lejtési viszonyok, talajtani adottságok, stb.

A település szerkezete, beépítettsége nagyban meghatározza a vízrendezési művek vonalvezetését, a nyílt vagy zárt rendszerű árkok, csatornák kialakítását. A sűrűn lakott, burkolattal ellátott helyeken a zárt rendszerek szükségesek (bár számos hátrányt hordoznak), míg a laza - falusias vagy zöldövezetes településeken a nyílt, tájba illő vízelvezető árkok kialakítása javasolt.

A belterületi csapadékvíz-elvezetés ügyében az elmúlt években nagy előrelépések, fejlesztések történtek. A belterületi csapadékvíz-elvezető rendszer rekonstrukciós tervei elkészültek, a vízjogi engedélyeket az önkormányzat megkapta, illetve pályázati támogatások igénybe vételével a kivitelezési munkák megkezdődtek, illetve befejeződtek. Jelenleg a belvízcsatornák mintegy 73 %-a földmedrű nyitott, a többi zárt csatorna:

- nyitott csatorna: 88.000 fm
- zárt csatorna: 32.000 fm

1.16.2 Energia

1.16.2.1 Energiagazdálkodás és energiaellátás

Szarvason város energiaellátásában a földgáz és az elektromos áram játszik meghatározó szerepet, de folyamatosan növekszik a napenergia hasznosítás. Fűtésre használnak még szilárd tüzelőanyagokat (tűzifa, szén), melyek részaránya a gázár emelkedésével ismét növekszik. A város több közintézmény, középület, üzemépületek, illetve társasházak fűtésére a termál energiát is használja, melyet alternatív fűtésként az épületek hőközpontjaiban ad át a felhasználóknak.

Energiaellátás alapvetően két módon történik:

- Földgáz: A telephelyen elkülönítve található a földgáz fogadóállomás, mely korrekttal szerelt NA 200 méretű mérőt tartalmaz. A fogadótól jut el a földgáz a kazánházba a kazánokhoz, illetve a gázmotorhoz.
- Elektromos energia: A városi elektromos légvezeték hálózatról történik a lecsatlakozás.
- Geotermikus energia: termál-távhő közmű

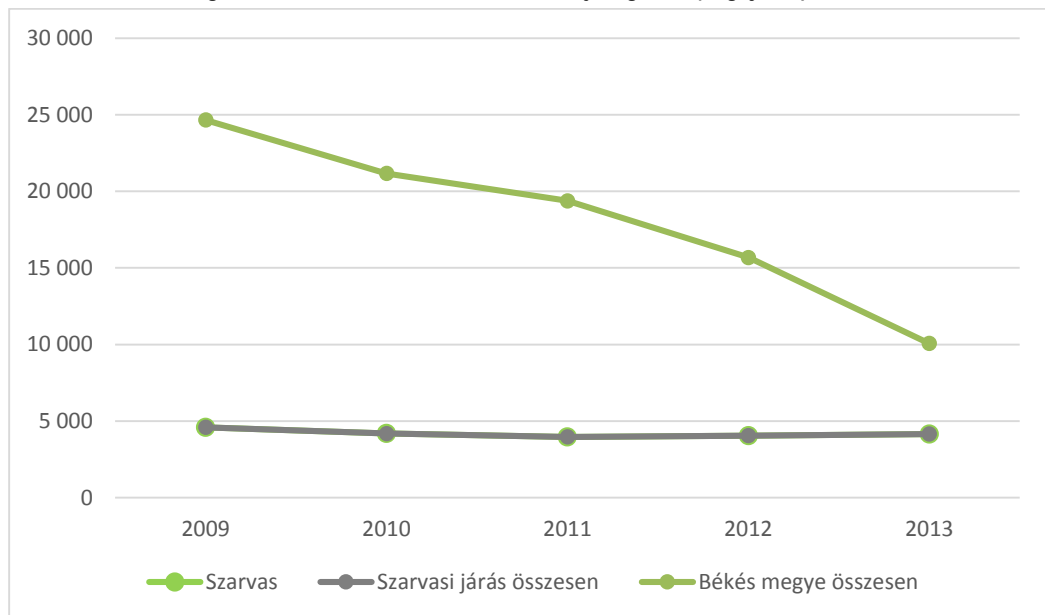
A szarvasi geotermális távfűtőrendszert a SZARVASI GYÓGY-TERMÁL” Nonprofit Kft. üzemelteti. Ellátási terület:

- Kis utcai Társasház Lakóközösség
- Lehel utcai Társasház Lakóközösség
- Petőfi utcai Társasház Lakóközösség
- Szabadság utcai Társasház Lakóközösség
- SZIE Alkalmazott Bölcsészeti és Pedagógiai Kar
- Tessedik Sámuel Múzeum és Szárazmalom
- Benka Gyula Evangélikus Általános Iskola, Óvoda
- Körös-szögi Kistérség Többcélú Társulás Szociális és Gyermekjóléti Intézmény
- Szarvas Város Polgármesteri Hivatala

- SZIE Gazdasági, Agrár- és Egészségtudományi Kar (Tessedik Campus Tanügyi Épület, Tessedik Campus Kollégiumi Épület, Tessedik Campus Rektori Hivatal, Tessedik Campus Buszgarázs, Tessedik Campus MOHOSZ Üdülő)
- Szlovák Általános Iskola, Óvoda és Diákotthon
- Székely Mihály Szakképző Iskola, Általános Iskola, Óvoda, Nyilvános Könyvtár (Főtéri Általános Iskola)
- Cervinus Teátrum Művészeti Szolgáltató Közhasznú Nonprofit Kft.
- KOMÉP Városgazdálkodási Kft. (Petőfi utcai Sportcsarnok)
- Liget Hotel Kft.
- Szarvasi Szakorvosi Kft.
- Szirén Ruházati Kft.
- "SZARVASI GYÓGY-TERMÁL" Nonprofit Kft. (Szarvasi „Szent Klára” Gyógyfürdő)

40. ábra: A lakosság távhőellátásra felhasznált hőmennyiségének (Gigajoule) változása

Forrás: KSH

A település közműves gázellátását a GDF SUEZ Zrt. végzi. A gázvezeték hálózat a város belterületén és egyes külterületi lakott helyeken egyaránt kiépült. A meglévő földgázvezeték hálózat hosszú távon biztosítja a város gázellátását. Környezetvédelmi szempontból a jó beállított gázégők és gázkazánok a hagyományos tüzelőberendezésekkel szemben környezetkímélőbb hasznosítást eredményeznek.

Villamos energiaellátás szempontjából Szarvas város és térsége a E.ON Tiszántúli Áramhálózat Zrt. területére esik. Szarvas és környékét két 120 kV-os táppont látja el villamos energiával:

- 1. Mezőtúr 120/20 kV-os alállomás (24 km)
- 2. Szarvas 120/20 kV-os alállomás (20 km)

Az elektromos energiahasználat környezetvédelmi szempontból a legmegfelelőbb.

1.16.2.2 Megújuló energiaforrások alkalmazása, a környezettudatos energiagazdálkodás lehetőségei

Szélenergia	A településen szélenergia hasznosítás nem történik.
Szoláris energia	Magyarországon a napsugárzás légkör feletti 1352 W/m^2 intenzitásából - a felhőzet következtében beálló veszteségeket követően - 137 W/m^2 fajlagos teljesítménnyel lehet számolni. Az éves átlaghoz képest igen nagy az évszakonkénti ingadozás: decemberben 32 W/m^2 , júliusban 238 W/m^2 , ami több mint hétszeres különbséget jelent. Szarvason igen kedvezőek a napenergia hasznosítás feltételei, évi 2000-2100 napsütötte órával lehet számolni. Több intézmény, és magánvállalkozás is napelem, vagy napkollektor segítségével nyer meleg vizet, vagy elektromos áramot. Az elmúlt években történt meg például a Vajda Péter Művelődési Központ és Vajda Péter Gimnázium energetikai korszerűsítése, napelemes rendszer kiépítése, de a szlovák általános iskolában, és a gyógyfürdőben is működik napelemes rendszer.
Vízenergia	A településen vízenergia hasznosítás nem történik.
Biomassza	A szarvasi Mezőgazdasági Kutató-Fejlesztő Kht. egyik terméke az energiafű, melyhez termőterületek is rendelkezésre állnak a környéken. A biomassza és energiafű felhasználású energiatermelésre vannak biztató jelek. Több cég érdeklődik ilyen alapú erőmű szigetek létrehozására a szarvasi Ipari Park területén.
Geotermikus energia	A településen a termálvíz hasznosításának több éves hagyományai vannak. A meleg vizet felhasználják többek között halnevelők, pulykanevelő fűtésére, de hálózati rendszerben intézmények és lakások fűtésére is. Bár a használt termálvíz befogadóba történő vezetése szigorú előírások betartásához kötött, a vállalkozások nem tudják mindig tartani a határértékeket, gyakoriak a bírságok.
Biogáz	<p>A településen a Gallicoop Pulykafeldolgozó Zrt telephelyén keletkező melléktermékeket, és hulladékokat Magyarország egyik legkorszerűbb, és legnagyobb teljesítményű biogáz üzemében hasznosítják. Ez évente a következő mennyiségeket jelenti:</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ 31 ezer tonna sertéshígtrágya ■ 20 ezer tonna sterilizált vágóhídi hulladék ■ 1,6 ezer tonna szennyvíz zsíriszap, szennyvíziszap ■ 17 ezer tonna pulyka almostrágya ■ 5,5 ezer tonna szarvasmarha almostrágya ■ 20 ezer tonna tejsavó és flotátumiszap <p>Összességében a körülbelül évi 132,1 ezer tonna nyersanyag feldolgozásával a környezet- és szagterhelés csökkentése mellett az üzem 27,6 millió kWh áramot termel (amelynek 13%-a az üzem saját villamosenergia-igényét fedezi). Az értékesíthető hő- és hidegenergia összesen így 15,3 millió kWh. A projektben közreműködő Gallicoop Pulykafeldolgozó Zrt. telephelyén komplex technológia kiépítésével létesítendő trigenerációs kiserőművön keresztül szolgáltatnak majd a fűtési és használati melegvizet kívül technológiai gőzt, illetve hűtési hidegenergiát, összesen kb. 55 000 GJ mennyiségben. (Ez az energiamennyiség évente nagyjából 1,5 millió m^3 földgáz kiváltására elegendő.) A biogázüzemben megtermelt biogázt egy 4 km hosszú gázvezetéken keresztül szállítják a Gallicoop Zrt. telephelyén megépítendő kiserőműbe.</p>

1.16.2.3 Az önkormányzati intézmények energiahatékonysági értékelése

KEOP pályázatok keretében az önkormányzati intézmények nagy részre felújításra, fejlesztésre került. Ez jelent hőszigetelést, nyílászáró cserét, napelemek felszerelését, termálvíz kiépítését.

2004. évben az Önkormányzat korszerűsítést hajtott végre a város közvilágításának 90 %- án. Ennek keretében az elavult 70-120 W teljesítményű, fém-halogén izzókkal ellátott lámpatesteket modern, 36 és 60 W-os kompakt fénycsöves armatúrákra cserélte le. A végrehajtott korszerűsítés hatására a közvilágítás éves villamos energiafogyasztása 857 MWh-ról 451 MWh-ra csökkent.

1.16.3 Elektronikus hírközlés

Az elektronikus hírközlési szolgáltatás olyan szolgáltatás, amely jeleknek (bármely értelmezhető formában előállított jel, jelzés, írás, kép, hang) elektronikus hírközlő hálózaton történő átvitelét, továbbítását biztosítja. A szolgáltatást, az elektronikus hálózatok üzemeltetését végző, azt létrehozó, vagy arra szervezett, vagy arra létrehozott szolgáltatók biztosítják. Az elektronikus hírközlés szolgáltatása alanyi jogú.

Az elektronikus hírközlési infrastruktúra lehet:

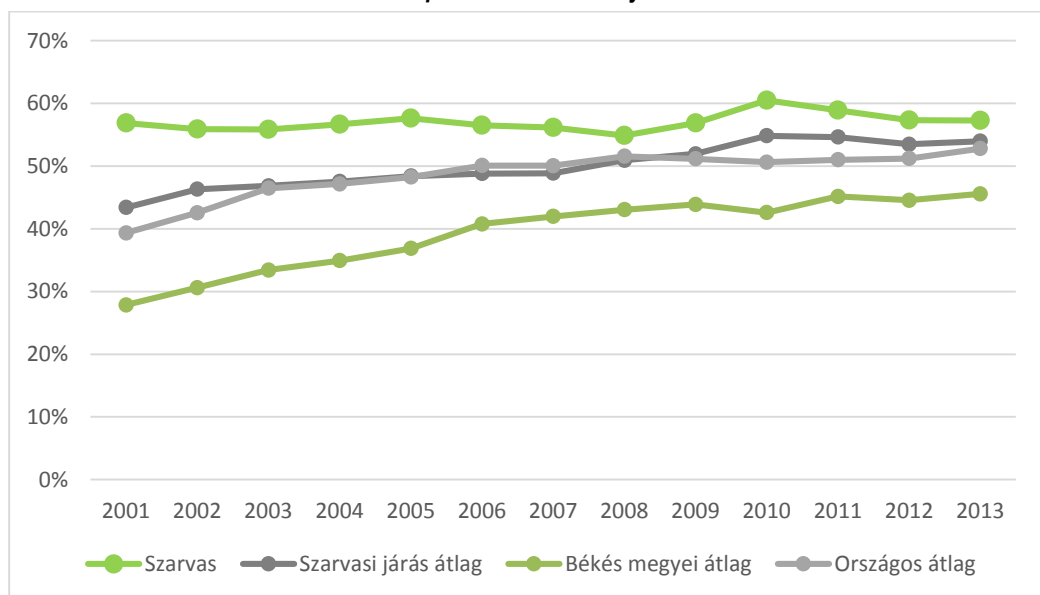
- távközlési ellátás
- műsorszórás, kábel tv ellátás

A település területén a következő szolgáltatók biztosítják a kábel televízió elérést:

- Szarvasi Általános Informatikai Kft. (5540 Szarvas, Szabadság út)
- Körös TV (5540 Szarvas, Szabadság út 30.)
- MinDig Tv

Szarvas a Szegedi Igazgatóság területéhez tartozik. A városban a kábeltelevíziós hálózatba bekapcsolt lakások száma 2001 óta jelentősen nem változott, a bekötött lakások száma 4436 db környékén mozog, ami a teljes lakásállományhoz viszonyítva a 57-os arányt jelent.

41. ábra: Kábeltelevíziós hálózatba bekapcsolt lakások aránya

Forrás: KSH

Kábeltelevíziós hálózat

Internet-előfizetés

A településen a következő Internet- és mobilszolgáltatók működnek

- Szarvasi Általános Informatikai Kft.
- E-piac
- PC Shop
- Invitel Távközlési Zrt.
- Digi Kft.
- UPC
- E- Piac Kft.

Ezen kívül nyilvános internet elérési pontok is találhatóak a település több pontján.

Telefonhasználat

A város területén 10 db nyilvános távbeszélő állomás található, számuk állandónak tekinthető, a mobiltelefon használat terjedésével, a vezetékes telefon jelentősége fokozatosan csökken.

1.17Térségi és települési környezetvédelem

1.17.1 Talaj

A Szarvas környéki talajok fiatal, finomszemcsés talajképző kőzeten, fejlett mikro-domborzaton, erőteljes felszíni és felszín alatti víz hatására, szélsőséges csapadék-ellátású kontinentális éghajlaton, változatos, vízkedvelő növényzet alatt, meghatározó, tájformáló emberi tevékenység következtében alakultak ki, érték el a mai állapotukat.

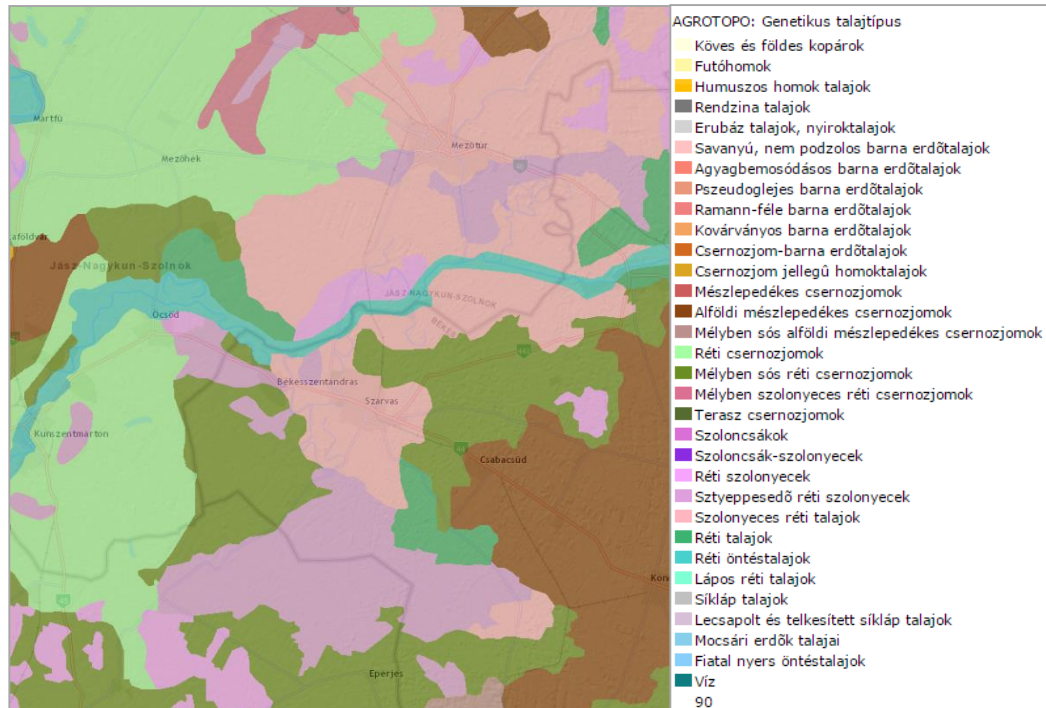
A talajképződés folyamatai közül a sztyeppesedés, rétiesedés és szikesedés feltételeinek feleltek meg elsősorban a környezeti adottságok, ezért a csernozjom, szikes, réti és öntés talajok különböző típusai, altípusai és változatai fejlődtek ki. A mezőségi (csernozjom) talajképződés feltétele az egyensúlyi víz- és anyagmérleg. A mélyben karbonátos és sós réti csernozjom talajok a vidék DK-i magasabb térszíneit borítják. Talajképző kőzetük áthalmazott lösz, fizikai talajféleségük agyagos vályog. A gyengébb-erősebb talajvízhatásra a rétiesedés-szikesedés bélyegei utalnak.

A só-felhalmozódás, szikesedés jellemzői a szélsőséges vízháztartás, mérsékelt vagy erős só, illetve kicserélhető Na-felhalmozódás. Szikes talajok - elsősorban sztyeppesedő réti szolonyec – a mélyebben elterülő, magas talajvíz-állású sós talajvízű területeket, Szarvas D-i (Káka) részét jellemzik.

A magas és legmélyebb térszín közötti területeket - a térség zömét - réti talajok borítják. A réti talaj képződésre jellemző a felfelé irányuló vízmozgás a vízmérlegben és talajvízhatás (felhalmozódás) az anyagmérlegben. Kialakulásukat a változatos talajképző kőzet, az időszakos felszíni és felszín alatti talajvízhatás, a mozaikosan eltérő talajvízminőség és a szerves anyag felhalmozódást biztosító réti növényi formáció határozta meg az eltérő talajképző kőzetbeni és talajvíz-összetétel viszonyokat tükrözik a különböző réti talajtípusok (szolonyeces, öntés, csernozjom), altípusok és változatok.

37. térkép: Település és környékének talajtérképe

Forrás: Agrotopo

1.17.1.1 Felszíni vizek

Vízfolyások, tavak

A Szarvas és környékének területe a Hármaskörös vízfolyás vízgyűjtőjéhez tartozik (mely a település határfolyója is egyben É-on), ezen kívül a területet sűrűn behálózzák öntöző- és belvízcsatornák, legjelentősebbek a következők:

- Dögös-Kákafoki főcsatorna
- Malomzug Décsi pusztai főcsatorna
- Fazekaszugi főcsatorna

A Haltenyésztési és Öntözési Kutatóintézet tevékenységének jóvoltából Szarvas közigazgatási területén található a megyében a legtöbb vízfelület, halastó (közel 200 db, mintegy 313 ha vízfelülettel, a legnagyobb köztük a Horváth pusztai halastavak). Mindezt tovább növeli a Hármaskörös holtág 199,5 hektáros, hatalmas vízfelülete 29,2 km hosszan elnyúlva.

A Szarvas-Békésszentandrás-holtág a Tiszántúl legnagyobb ártéri vízfelülete. A Hármaskörös bal oldali kanyarulatából kétszeri átvágással keletkezett. Felső végpontja a Hármaskörös 47,8 töltés kilométer szelvényében, az ún. szivornyáknál van. Itt alacsony vízszint esetén 7 darab szivattyú, összesen maximum 8 köbméter/másodperc teljesítménnyel juttatja be az „élő” vizet a holtágba. Duzzasztás esetén a víz gravitációsan jut át a csőrendszeren. Alsó végpontja a 43,9 töltés kilométer magasságában, a békésszentandrás duzzasztómű alatt van. Árvízmentes időben ugyancsak gravitációsan, zsiliprendszeren keresztül távozik a „felesleges” víz. Vízgyűjtő területe 833 négyzetkilométernyi. A fejlett belvízelvezető csatornahálózat több főcsatornával torkollik bele. A csapadékvizeket árvíz idején szivattyúval kell a folyóba beemelni. Számos öntözővíz-kivétel is működik.

A vízi ökoszisztéma regenerációs képességét megterhelő változások a város ipari fejlődésével, az agrárgazdaság technológiaváltásával, a parti régió intenzív hasznosításával kezdődtek. Az allochton anyagok a vízi és eolikus erózió következtében, a vízgyűjtőről befolyó vizekkel, a part eróziójával, közvetlenül a csapadékkal, a különféle növényi maradványokkal és végezetül a legnagyobb veszélyt jelentő ipari és kommunális szennyvizekkel jutnak be. A meder feliszapolódása, az üledék szerves anyag tartalmának állandó növekedése felgyorsítja a víztest szukcessziós folyamatait, természetes öregedésének ütemét. A víztér mélységének és az üledék vastagságának hányadosa a felgyorsult feltöltődés hatására egyre kisebb. Ebből következően a vízgazdálkodás üzemeltetési rendje alapvetően befolyásolja a holtág aktuális állapotát.

A múlt század hetvenes éveitől kezdődően a viszonylagos jólét jeleként a holtág szerepe megnőtt a szabadidő felhasználásában. Egyes holtág szakaszok mentén a telkesített partokon szinte kontroll nélkül épültek az üdülő épületek. Az ezzel járó legfontosabb antropogén hatások: a partok és a parti sáv beépítése, természetes növényzet irtása, vízszennyezés, állandó zavarás, intenzív horgászat. Ezek a negatív hatások a tájkép, a honos flóra és fauna átalakulásához, szegényedéséhez vezettek. 1976-ig a holtágat a gyomaendrői Viharsarok Halászati Szövetkezet halasította, s minden évben őszi kisvíz idején lehalászta. Ma a Haltenyésztési Kutató Intézet hasznosításában levő szakasz kivételével, horgász egyesületi kezelésében levő horgászvíz. A természetes szaporulat kis száma és összetétele miatt, a zsákmány nagy részét keszegfélék, és a telepített növényevők alkotják.

A Szarvas-Békésszentandrás holtág mellett a város másik jelentős holt medre a település északnyugati határában, a Hármaskörös hullámtere mentén található ősi, természetes módon lefűződött morotva, a Nagyfoki-holtág.

Belvíz

Magyarország közel 45000 km²-es síkvidéki területének igen jelentős részét, becslés szerint 60%-át veszélyezteteti számottevő mértékben a belvíz. Ilyenformán - a meteorológiai és hidrológiai tényezők kedvezőtlen alakulása esetén - hatalmas terület kerülhet víz alá. Szarvas a közepesen belvízveszélyes területek közé tartozik:

A belvízzel közepesen veszélyeztetett térség az erősen veszélyeztetett területek környékére terjed ki, összesen 11 800 km²-t érint, ami a teljes síkvidéki területnek a 26%-a. Az ide sorolható térségek az Alföldön: mindenekeelőtt a Felső-Tisza környéki tájak (Bereg, Tisza-Szamos köz, Szamos-Kraszna köz, Rétköz, Bodrogköz, Taktaköz), továbbá a Hortobágy melléke, a Jászság és a Nagykunság tekintélyes része, a Körösök vidéke, az Alsó-Tisza völgye, valamint a Duna-völgyi főcsatorna menti sáv. A Kisalföldön a Fertő-Hansági táj tartozik ide, míg a Dunántúl többi részén csak egészen kis területek, pl. a Sárvíz mentén.

Szarvas környékén a talajvízszint 0,3-3,5 méter között változik. Csapadékos telek után gyakori a tavaszi belvízképződés is. A belvizek levonulási iránya a Hármaskörös árterülete felé mutat.

Érintett
belvízrendszer

A Szarvas területe része a Dögös-Kákafoki (12.10 belvízvédelmi szakasz) belvízrendszernek.

A Szarvas-Békésszentandrás holtág a Dögös-Kákafoki belvízrendszer befogadója. A Dögös-Kákafoki belvízrendszer két belvízöblözetre, a Dögös-Kákafokira és a Malomzugira tagolódik. A Dögös-Kákafoki öblözet területe: 650,6 km², a Malomzug-Décsipusztai öblözet területe: 119,2 km². A belvízmentesítés hatékonyságát hivatott elősegíteni a szűrhalmi és a nagyszénási övgátolt legelő 1.280 ha területtel és 2.372.000 m³ tározó kapacitással. A téli, kisvízes üzemmód időszakában a holtág vízszintje 160 centiméterre csökken. Ekkor csak a Nyúlzugi átvágás torkolati szakaszában van jelentős, de pangó jellegű víz. Anna-liget és Bikazug irányában csak keskeny vízcsík jelzi az erősen feliszapolódott medret.

1.17.1.2 Felszín alatti vizek

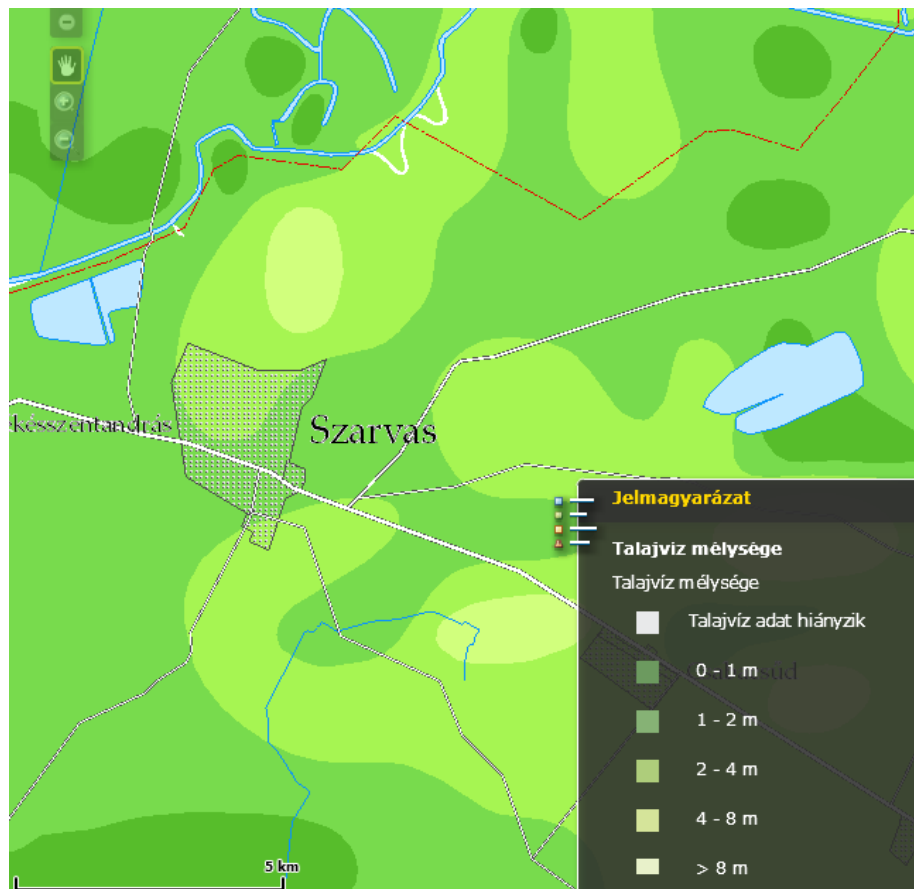
Felszín alatti vizek
 érzékenysége

A felszín alatti víz állapota szempontjából érzékeny területeken levő települések besorolásáról szóló 27/2004 (XII. 25.) KvVM rendelet melléklete alapján Szarvas a kevésbé érzékeny felszín alatti vízminőség védelmi területen lévő települések közé tartozik.

Talajvíz

Szarvas tréségében a talajvíz az uralkodóan finomszemcséjű, és igen változatos összetételű üledékekben található. A nagymértékű vízszintingadozással jellemezhető talajvízrendszer nagyjából követi a terület morfológiai viszonyait: a magasabb térszínű DK-i területeken mélyebben (3-5 m), a mélyebben elhelyezkedő terep alatt általában magasabban (1-3 m) van a talajvíz. A Szarvas környéki talajvizek kémiai összetétele igen változatos képet mutat. A vízfolyások környezetében - azok hígító hatása miatt - alacsonyabb (1000 mg/l körüli), a terület nagyobb részén 1000 - 2500 mg/l közötti só-koncentráció mérhető, de néhány foltban (D, DK felé) 5000 - 10000 mg/l oldott anyagtartalom is előfordul. A kationok között a nátrium szinte egyeduralgódó. A Na-ion mennyisége elsősorban az agyagos víztartó üledékekkel van összefüggésben, de nem kizárható a mélyebb rétegekből felszivárgó víz Na-dúsító hatása sem. Az anionok esetében az általánosan elterjedt hidrogén-karbonát mellett szulfátos, kloridos és kevert anion összetételű talajvizek is előfordulnak. A mélységi vizek felfelé való migrációjának és a talajvízbe való bekeveredésének egyik legfontosabb jelzője a Cl-tartalom. A sómennyiség és sóösszetétel tekintetében egyaránt nagy különbségek mutatkoznak egymáshoz közel fekvő területeken is.

38. térkép: Település és környékének felszín alatti vízszint térképe

Forrás: Magyarország talajvízszint mélység térképe (0-8m)

VGT

A Vízgyűjtő-gazdálkodási tervek (VGT) tartalmazzák a felmért vízgazdálkodási problémák, a környezeti célkitűzések és ezen célkitűzések megvalósítására szolgáló intézkedések összefoglalását. Szarvas területe a p.2.12.2 felszín alatti víztesten található és az erre a víztestre vonatkozóan meghatározott célok és intézkedések teljesítésében érintett.

Felszín alatti
vízbázis

Szarvas területén található vízbázisokat az 1.16.1. fejezet mutatja be, a kitermelt víz minőségi jellemzésével. A vízbázisok, a távlati vízbázisok, valamint az ivóellátást szolgáló vízlétesítmények védelméről szóló 123/1997, (VII. 18.) Korm. rendelet 5. számú melléklete tartalmazza a vonatkozó területhasználati korlátozásokat.

1.17.2 Levegőtisztaság és védelme

A levegő minőségére legjelentősebb hatást a közlekedésből, a lakossági fűtésből és az ipari tevékenységből származó szennyezések gyakorolják, de nem hanyagolhatók el a különböző meteorológiai helyzetekben esetlegesen nagyobb távolságról érkező szennyezések sem. A településeken a fűtési időszakban a nitrogén-oxid (NO_x) és a kisméretű szállópor (PM₁₀), nyáron a felszín közeli ózon szennyezettség jelenthet problémát. A levegő védelméről szóló 306/2010. (XII. 23.) Korm. rendelet alapján az ország területét és településeit a légszennyezettség mértéke alapján a környezetvédelmi és a közegészségügyi hatóság javaslatának figyelembevételével zónákba kell sorolni. A zónák kijelölésére a légszennyezettségi agglomerációk és zónák kijelöléséről szóló 4/2002. (X. 7.) KvVM rendeletben (a továbbiakban: 4/2002. KvVM rendelet) került sor. A rendelet az egyes zónákban 11 szennyező anyagot értékel, ezekre A, B, C, D, E, F csoportokba, valamint a talajközeli ózon esetében O-I és O-II csoportokba tipizálja a zónát.

A 4/2002 (X. 7.) KvVM rendeletben Szarvas a F légszennyezettségi zónába tartozik/nem szerepel a kiemelt települések között.

Az Országos Légszennyezettségi Mérőhálózatnak a településen, illetve annak környezetében sem manuális, sem automata mintavevő helye nincsen.

A település környezetében elhanyagolható légszennyező forrásként a környék közútjai tekinthetők. Ezen kívül a vizsgált környezetben az uralkodó szélirányból érkező, a mezőgazdasági területekről származó por-terhelés jelentkezik. Szarvas város területén jelenlévő üzemek nem jelentenek túl nagy terhelést a város levegőkörnyezetére (vetőmagüzem, bútor, vasipar, textilüzem, húszüzem).

Meg kell említeni, azt az országos jelenséget, miszerint a gázár növekedése miatt a szilárd tüzelőanyagok ismét előtérbe kerültek, ezzel együtt a korom, és szállópor koncentráció növekedése is tapasztalható.

Egyre súlyosabb környezet-egészségügyi probléma és „légszennyező” elem az allergén pollen, ezen belül is az egyik legagresszívabb „kibocsájtó” a parlagfű (Ambrosia elatior). A védekezés egyik legjobb módszere a megelőzés, a faj termőhelyének feltérképezése virágzás előtt, valamint az irtás megszervezése. Sajnos pollenfigyelő állomás és rendszeres pollen-mérés nincs Szarvason. A megyében pollencsapda egy helyen, Békéscsabán működik a megyei ÁNTSZ épületének tetején.

1.17.3 Zaj, és rezgésterhelés

A környezeti zaj- és rezgésterhelési határértékek megállapításáról szóló 27/2008. (XII. 3.) KvVM-EüM együttes rendelet 1. sz. melléklete tartalmazza az üzemi és szabadidős létesítményektől származó zaj terhelési határértékeit a zajtól védendő területeken.

Potenciális és mérhető zajforrás helyszíne a főutca, a városon áthaladó 44-es számú főútvonal forgalma. Sajnos az ezt enyhítő elkerülő út megépítése csak a stratégia időtávján belül várható. A forgalom a város elhelyezkedése miatt (Békés megye Ny-i kapuja) egyértelműen nagy. Szarvas Város Polgármesteri Hivatala 2009 szeptemberében megbízta az Akusztika Mérnöki Iroda Kft-t, hogy a Város belterületén is áthaladó 44-es számú főközlekedési út városon belüli környezeti zaj vizsgálatát végezze el, mely szerint a főút melletti területeket határérték feletti zajterhelés éri.

Fontos megemlíteni a Balkán felé történő szállítás miatt a kamionforgalom nagy arányát. További zaj- és rezgésbefolyásoló tényezők a bejövő alsóbbrendű utak is, a vasútvonal, több ipari és mezőgazdasági üzem, az idegenforgalom, az üdülőterületek még akkor is, ha nem érik el a káros értékeket.

1.17.4 Sugárzás védelem

Nagyfeszültségű távvezetékek a város szélén (ahol külterületi ingatlanok is találhatóak) haladnak, belterületi lakóövezet nem érintenek. A 400 kV-os hálózatot 2 transzformátor állomáson keresztül osztják le a város szélén 120 kV-ra, majd 40-50 db 22kv-os transzformátor állomás található a közigazgatási területen. A nagyfeszültségű vezetékek Város I., II.; Mezőtúri; Ipar I, II. elnevezésűek. Egy részük a város központja felé haladva átvált földalatti kábelre.

A település terület a következő mobiltelefon tornyok találhatóak:

- Szarvas, belterület 5330/4. hrsz. Magyar Telekom Zrt.
- Szarvas, belterület Vodafone
- Szarvas, belterület 2376. hrsz.; Víztorony tetején

Szarvas Paks, Mochovce, Bohunice atomerőművek 300 km-es Élelmiszer-fogyasztási Korlátozások Óvintézkedési Zónája (ÉÓZ) területére esik, de Paks atomerőmű 30 km-es Sürgős Óvintézkedési Zónája (SÓZ) nem érinti.

A légkörben található sugárzó anyagok terjedésének követésére hazánkban egy országos sugárzásfigyelő rendszer épült ki. A rendszer legfontosabb része a több mint 130 mérőállomásból álló hálózat. Ezek a szabadterén álló állomások olyan műszerekkel vannak felszerelve, amelyek folyamatosan mérik a szabadtéri sugárzás: az óránkénti dózis, azaz a dózisteljesítmény értékét. Szarvas területén sugárzásmérő pont nem található.

1.17.5 Hulladékkezelés

Hulladékgazdálkodási
Társulás

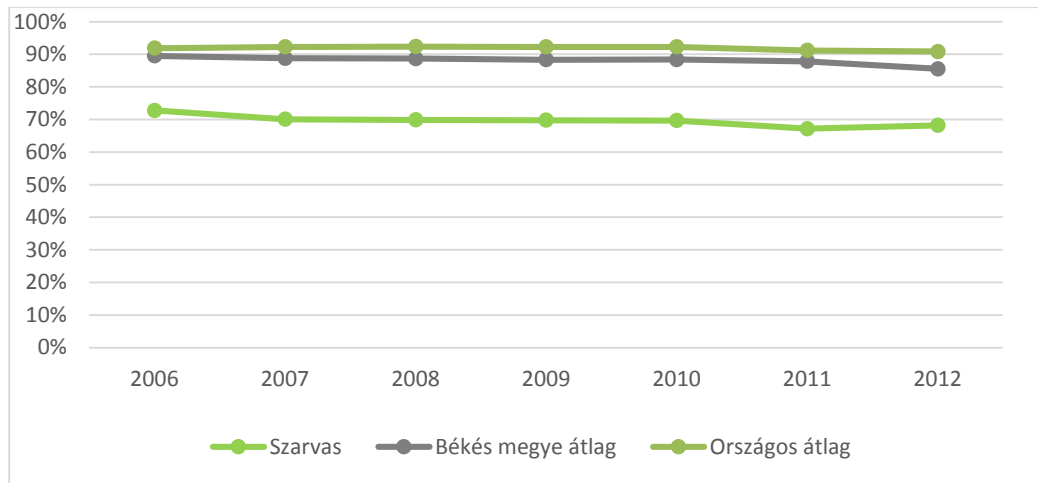
Szarvas település tagja a Körös- szögi Hulladékgazdálkodási Nonprofit Kft.-nek (székhely: 5540 Szarvas, Kossuth u. 19.), melynek alvállalkozója a településen közszolgáltatást végző Szarvasi KOMÉP Városgazdálkodási Nonprofit Kft. (székhely: 5540 Szarvas, Ipartelep u. 2.)

Közszolgáltató

A kommunális szilárd hulladék közszolgáltatást a Körös-szögi Hulladékgazdálkodási Nonprofit Kft. alvállalkozójaként a Szarvasi KOMÉP Városgazdálkodási Nonprofit Kft. végzi. A rendszeres hulladékgyűjtésbe bevont lakások aránya 2001-hez képest jelentősen nem változott. A begyűjtött lakossági vegyes, és szelektíven gyűjtött hulladékot a Szarvasi KOMÉP Városgazdálkodási Nonprofit Kft. telephelyén (átrakó állomás és hulladékgyűjtő udvar) tömörítik. Az átrakóállomás a települési szilárd hulladék két ütemben történő elszállítását valósítja meg. A végleges elhelyezési (ártalmatlanítási) tevékenység a Gyomaendrőd területén található regionális hulladéklerakóban történik. A települési régi hulladéklerakó rekultivációja a közelmúltban fejeződött be, a területen a tervek szerint hosszú távon egy naperőművet szeretnének létesíteni.

42. ábra: Rendszeres hulladékgyűjtésbe bevont lakások aránya

Forrás: TEIR ITS adatbázis

Szelektív
hulladékgyűjtés

A városban a közszolgáltató működteti a szelektív hulladékgyűjtést, mely 14 szelektív hulladékgyűjtő szigetből, és egy hulladékgyűjtő udvarból áll. A hulladékgyűjtő szigetekeken papír, műanyag, és üveg frakció gyűjtésére van lehetőség.

Szarvason 2014-ben egy 2025 négyzetméteres komposztáló telep került kialakításra, ahol a későbbiekben ún. nyitott prizmás komposztálási technikát alkalmaznak. Az érlelés a forgatás gyakoriságától függően 8-12 hétig tart, évente pedig kb. 1000 tonna szerves hulladék kezelése lesz megoldott. A lakosság között a jövőben 2000 db Bio-kuka és 1000 db házi komposztáló kerül kiosztásra.

A közterületről begyűjtött zöld hulladékot a Szarvasi KOMÉP Városgazdálkodási Nonprofit Kft. telephelyén lévő komposztálóban hasznosítják. Jelenleg a lakoságnál keletkező zöld hulladék rendszeres begyűjtése nincs megszervezve, a lakosok az általuk összegyűjtött szerves hulladékot zsákba gyűjthetik, amelyet akkor szállítanak el, ha a közszolgáltatási díjon felüli összegért vásárolt matricát felragasztotta a zsákra.

Állati eredetű
hulladékok

Az állati hullák elhelyezésére az Önkormányzat a Mezőberényi úti Gyepmesteri telepen adott lehetőséget, ahonnan a tetemeiket az ATEV Zrt. ártalmatlanításra továbbszállítja. Az állattartó telepek nagy része közvetlenül a veszélyes hulladék elszállítójával áll szerződéses kapcsolatban, így a gyepmesteri telepre a város területén és a házaknál elhullott állatok tetemei kerülnek főképpen.

Folyékony hulladék

A település szennyvízelvezetésével kapcsolatos információkat az 1.16.2 fejezet tartalmazza. A szennyvíz közművel nem rendelkező területekről a közszolgáltató szippantja a kommunális folyékony hulladékot, és a szarvasi szennyvíztisztító telepre szállítja.

A szennyvíztisztító telepen keletkező szennyvíziszap mezőgazdasági területen kerül elhelyezésre.

1.17.6 Vizuális környezetterhelés

Iparterületek főként a 44.sz főút Kardos felől bevezető szakasza mentén találhatóak Szarvason, itt található az Ipari Park is.

Több külszíni bánya működik a város közigazgatási területén belül. Számos önkormányzati tulajdonú elhagyott bányagödör spontán rehabilitálódott (Ószőlői, Ezüstszőlői). Ezek további tájrendezésére a már megtelepedett természetes vegetáció megőrzése mellett lehetséges. A jelenleg is működő Czibula-halmi homokbánya felhagyása után kulturált horgász- és kirándulóhelyé tehető, de itt is tekintettel kell lenni a természeti értékekre.

ITS DA Konzorcium

TRENECON COWI

mapi

Elhanyagolt, romos állapotú épületekből a belvárosban több is található, melyek megszüntetése, felújítása a városkép javításához elengedhetetlen.

1.17.7 Árvízvédelem

Szarvas lakóövezete Hármaskörös mellett, alig 2 km-re fekszik, a 2.95 Kőrös-Tisza-Maros közti ártéri öblözetben, a Kőrös-vidéki Vízügyi Igazgatóság működési területén található.

A Hármaskörös jellemző adatai a mértékadó árvízszintekről szóló 74/2014. (XII. 23.) BM rendelet alapján a következő:

33. táblázat: Hármaskörös jellemző adatai Szarvasnál

Mérce megnevezése	Helye	LNV	MÁSZ
Szarvasi vízmérce	53,72fkm	986 cm	87,74mBf
Szarvas vasúti híd	53,85fkm	-	87,74 mBf

Forrás: 74/2014. (XII. 23) BM rendelet

Az árvízvédelmi védvonalak kiépítettsége az előírt szinteknek nagyrészt nem felel meg, azok fejlesztése szükséges.

1.17.8 Fennálló környezetvédelmi konfliktusok, problémák

A fennálló környezetvédelmi konfliktusok, problémák az alábbiak:

- A városban nincs telepített imisszió mérési pont. Szükséges volna legalább évente két alkalommal mérni a városban a légszennyezettségi értékeket főleg a megnövekedett átmenő forgalom, illetve a jelentős porterhelés miatt
- Az erdősültség kis aránya, illetve a dűlőutak melletti fasorok hiánya miatt csapadégmentes, szeles időszakban jelentős porterhelés éri a várost a külterületekről
- Az elkerülő út hiányában a jelentős átmenő forgalom okozta környezeti terhelések szennyezik a város levegőjét
- Egyes időszakokban magas az allergén növények okozta pollenterhelés
- A csúcs vízigények időszakában a felszíni vízkészletek hiánya, nagyfokú függés a Tiszavölgyből érkező vízkészletektől
- A holtágak vízfrissítésének megoldása, a feliszapolódás megszüntetése, vizes élőhely rekonstrukciók folytatása
- A használt termásvíz befogadóba történő bevezetése gyakran határérték feletti szennyezést okoz, az előírásokat nem minden esetben tartják be
- A belvív- és öntözővíz szállító művek rendszeres karbantartásának hiánya (cserjeirtás, nád-, sáskaszálás, gaztalanítás, iszapkotrás, műtárgytisztítás, acélszerkezetek karbantartása, javítása).
- A város ellátottsági mutatója a zárt szennyvízcsatorna hálózat kiépítése alapján nagyon jónak mondható. A hálózatra való rákötés aránya azonban még nem érte el a szükséges mértéket
- A csatornahálózatba még be nem kötött lakásokban sok helyen a szennyvíz átmeneti tárolása nem az elvárásoknak megfelelő zárt, szigetelt tároló aknában történik. Ennek eredményeként még elég jelentős mennyiségű szennyvíz szivárog be az altalajba, talajvízbe, aminek következtében a város alatti talajvizek igen szennyezettek

- A holtágak mellett kiépült üdülő övezetekben a képződő szennyvizek gyűjtése nem mindenütt szabályosan van megoldva, így közvetlenül terhelhetik a holtágakat
- Szükséges a zöldhulladékok szelektív gyűjtésének bevezetéséhez ösztönözni kell a saját komposztálás elterjedését a családi házaknál
- Szelektív hulladékgyűjtés kiterjesztése (fém stb. gyűjtése)
- Megújuló energia felhasználás további ösztönzése
- Ivóvízhálózat rekonstrukciója, ivóvízminőség javítás (folyamatban)
- Az árvízvédelmi védvonalak kiépítettsége az előírt szinteknek nagyrészt nem felel meg, azok fejlesztése szükséges.

1.18Katasztrófavédelem

1.18.1 Építésföldtani korlátok

1.18.1.1 Alábányászott területek, barlangok és pincék területei

Szarvas területén alábányászott területek, barlangok és pincék nincsenek. A településen található homok külfejtéses művelésű bányatelek továbbá a város közigazgatási területét szénhidrogén kutatási területek és bányatelkek fedik illetve érintik.

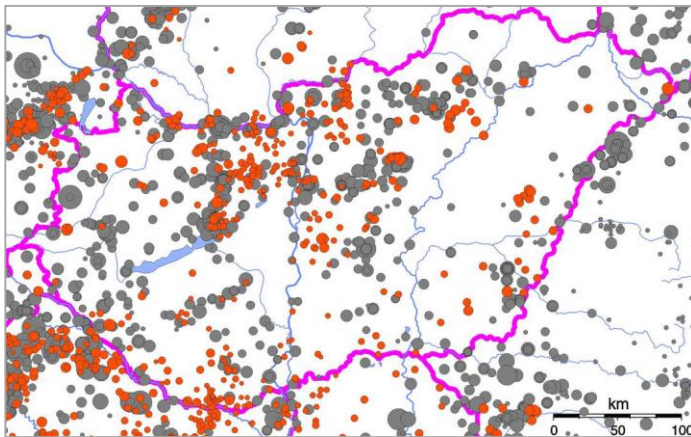
1.18.1.2 Csúszás, süllyedésveszélyes területek

Szarvas teljes területe széléroziónak kitett terület a Békés Megye Területrendezési Terve alapján. A város területén a domborzati viszonyokból és a tájhasználatból adódóan csúszás- és süllyedésveszélyes terület nincs.

1.18.1.3 Földrengés veszélyeztetett területek

Magyarországon évente átlagosan 100-120 kisebb földrengés van, mely a lakosság részéről nem érzékelhető. Kb. évente négy-öt olyan földrengés keletkezik, mely az epicentrum környékén már jól érzékelhető, de jelentős károkat nem okoz. Jelentős károkat okozó földrengés 15-20 évente keletkezhet.

39. térkép: A földrengések területi eloszlása Magyarországon. A szürke körök a historikus rengéseket (456-1994), a piros körök az utóbbi évek rengéseit (1995-2009) mutatják

Forrás: foldrenges.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=94:magyarorszag-foeldrenges-veszelyeztetettsége&catid=5:geofizika&Itemid=7

Legutóbbi érezhető rengések:

- 2015.01.01 Cserhátsurány-Nógrádmarcal,
- 2014.08.03 Cserhátsurány
- 2014.06.04 Bükk hegység

Békés megye területére i.sz. 465 és 1984 közt 14 kis intenzitású mélyföldrengés epicentrum esik. A rengések a Kettős-Körös Fehér-Körös völgy irányában rendeződnek elsősorban. A Békés és Gyula városok vonalától D-re eső 5db 2–4 magnitúdójú rengés nem a Körös-völgyhöz, hanem egy É–D irányú tektonikai zónához kapcsolódik, az övben az események intenzitása, gyakorisága D-i irányban főleg már az országhatáron túl növekszik.

Az utóbbi években is számos kisebb rengést mértek: 2011-ben Gyula, illetve Elek környékén (M₂L=2,5, illetve 2,1 Richter-féle lokális magnitúdójú rengés) volt földrengés. 2010-ben 5 kisebb földrengés pattant ki a Békési-medencében (ML=2,0–2,6). 2009-ben Gyulán (ML=2,7), illetve Eleken (ML=2,5), Szeghalmon (ML=2,0), Déványán (ML=1,9) észleltek rengéseket. A 2008-as év legjelentősebb földrengése Békés megyében volt (ML=3,7), a legnagyobb megrázottságot (4–5 EMS3 intenzitás) Kondoros településről (a területünkől kb. 40 km-re Ny-ra) jelentették, de többek között Sarkadon, Tarhoson, Dobozon is észlelték a rengéseket. 2000-ben Ujírász (területünkől É-ra kb. 15-km-re, ML=1,9), Füzesgyarmat (a területtől kb. 25 km-re É-ra, ML=2,7) környékén voltak rengések. 1999-ben Békésen (ML=3,4, IMS=3,0), Kondoroson (ML=2,3), Sarkadon (ML=1,9), Tarhoson (ML=2,0), 1996-ban Füzesgyarmat környékén (ML=2,1–3,2 7 esemény) észleltek földrengéseket.

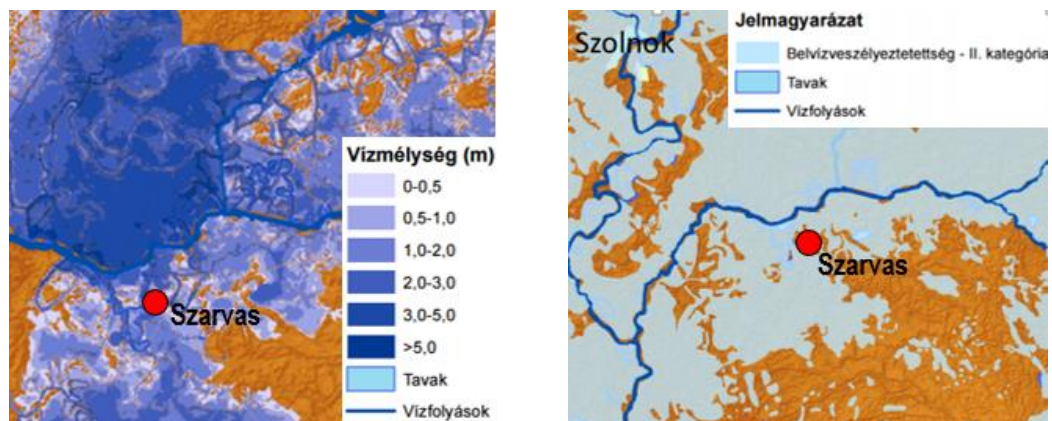
Békés városa környékén 1978. június 22-én észlelt, a Richter-skála szerint 4,5 erősségű földrengés volt ezen a vidéken az eddigi legnagyobb földrengés, melyet számos utórezgés (legerősebb 3,8) követett még heteken, hónapokon át.

Az elmúlt években Szarvas földrengést nem észleltek.

1.18.2 Vízzajzi veszélyeztetettség

Szarvas területének nagy része (főként az D-DK-i fele) rendszeresen belvízjárta. A Hármas-Körös menti területek alacsony valószínűségű árvízveszélyes kategóriába soroltak. Az alacsony valószínűségű árvíz alatt a 0,001 valószínűségű árvizet értjük.

40. térkép: Alacsony valószínűségű árvízveszélyes területek és belvízi elöntéssel kis valószínűséggel veszélyeztetett területek

Forrás: www.vizugy.hu

1.18.2.1 Árvízveszélyes területek

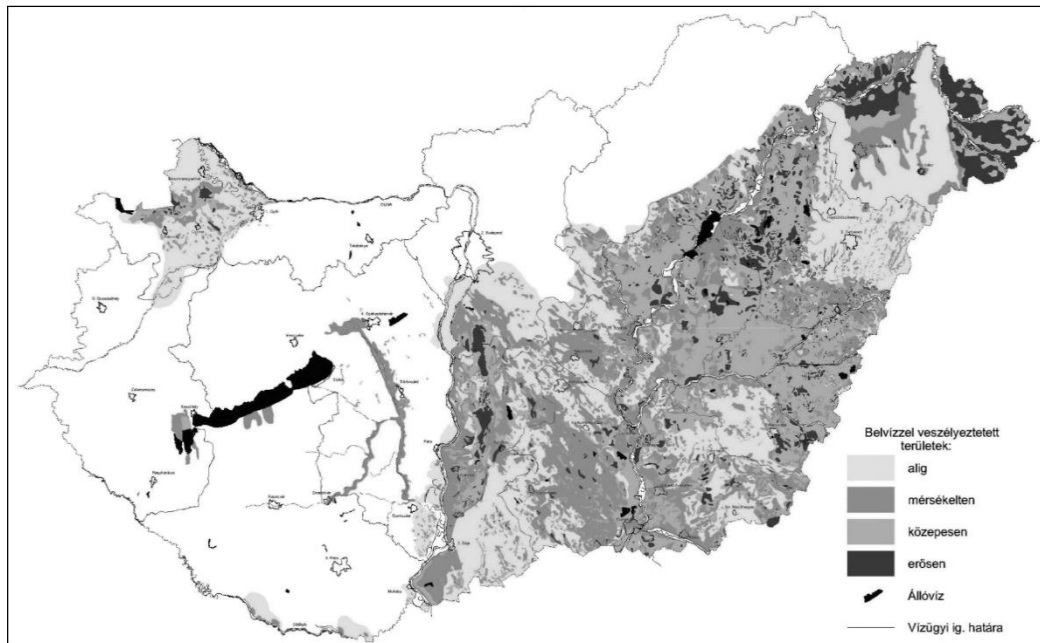
A települések ár- és belvíz veszélyeztetettségi alapon történő besorolásáról szóló 18/2003. (XII. 9.) KvVM-BM együttes rendelet melléklete szerint Szarvas C-enyhén veszélyeztetett település. Árvízveszélyes területeket elsősorban a Körös mentén találunk.

1.18.2.2 Belvívveszélyes területek

A település belvízrendszerének bemutatását az 1.17.2.1 fejezet tartalmazza.

A települések ár- és belvíz veszélyeztetettségi alapon történő besorolásáról szóló 18/2003. (XII. 9.) KvVM-BM együttes rendelet melléklete szerint Szarvas C - enyhén veszélyeztetett település.

41. térkép: Magyarország belvív veszélyeztetettségi térképe (1. belvízzel nem, vagy alig veszélyeztetett terület, 2. belvízzel mérsékelten veszélyeztetett terület, 3. belvízzel közepesen veszélyeztetett terület, 4. belvízzel erősen veszélyeztetett terület)

Forrás: A magyarországi belvív-veszélyeztetettségi térkép elkészítésének szakmai, kutatási megalapozása, BELVÍZ-INFO Projekt (GOP-1.1.1-2008), www.belvizinfo.hu

1.18.2.3 Mély fekvésű területek

Szarvas területén belvízzel a külterületi mély fekvésű területek veszélyeztetettek, ezek főként a település D-i, É-i, és K-i határában fekvő területek, a holtágak, és csatornák környezete, a Körös menti területek.

Az elmúlt évek (2010, 2011, 2013) rendkívül csapadékos időjárása miatt - fenti területeken - keletkező belvív gondot okozott.

1.18.2.4 Árvíz és belvízvédelem

Kiemelt fontosságú a meglévő védvonalak megerősítése, rekonstrukciója, a csapadék-elvezető hálózat rendszeres tisztítása, a hálózat rekonstrukciója, bővítése. Az elmúlt években több ütemben valósult meg belvízrendezés (Belterületi belvízrendezés IV-V-VI ütem, belvízvédelmi program az É-i városrészben), a jövőben további fejlesztések tervezettek.

Ennek érdekében a települést érintően, az alábbi projektek kerültek megvalósításra, illetve vannak folyamatban:

- Szarvas Város belterületi belvízrendezése IV-V-VI. ütem
- Petőfi utcai mederstabilizációt magába foglaló belvízvédelmi rendszer fejlesztése
- Belvízrendezés az élhetőbb településekért, komplex belvízrendezési program megvalósítása a belterületen és a csatlakozó társulási csatornát I. ütem

Szarvas területén belvízvédelmi készütség (I., II., III. fokozat is) 2010. február-március hónapokban; 2011. nyár végén; 2013. nyáron volt elrendelve. Az első két dátumnál vis maior káresemény is be lett jelentve. Jelentősebb árvízi esemény az elmúlt években nem volt.

1.18.3 Egyéb katasztrófavédelmi tényezők

1.18.3.1 Kedvezőtlen morfológiai adottságok

Kedvezőtlen morfológiai adottság (pl. lejtés, falszakadás) Szarvas területén nincs.

1.18.3.2 Mélységi, magassági korlátozások és tevékenységből eredő korlátozások

Szarvas területén mélységi, magassági, valamint tevékenységből eredő korlátozások nincsenek.

1.18.3.3 Ipari veszélyforrások

Szarvas területén veszélyes ipari üzem(ek) nincs.

1.19 Ásványi nyersanyag lelőhely

Szarvas területén az alábbi érvényes hatósági engedéllyel rendelkező bányászati területek, kutatási engedéllyel rendelkező területek és Műszaki üzemi terv határozattal rendelkező bányák találhatóak:

- Szarvas I. földgáz, széndioxid: működő
- Szarvas I. homok: működő külfejtés
- Szarvas II. homok: működő külfejtés

1.20 Városi klíma

Az általános éghajlati viszonyok leírását az 1.12.1.2 fejezet tartalmazza

A városban sajátos klimatikus viszonyok alakulnak ki (városklíma), amelyek hőhullámok idején különösen megterhelőek lehetnek. Az egyes városok klímája között jelentős eltérés lehet, mely eredhet az épületek, építmények, burkolatok fizikai jelenlétéből, vagyis az összetett beépítési struktúrából, a burkolatokon használt vízzáró anyagok (aszfalt, beton) miatt megváltozott lefolyási viszonyokból, az alacsony növényborítottságból, a sokféle emberi tevékenység általi (közlekedés, fűtés, ipar) kibocsátásból (hő, vízgőz, szennyező anyagok, stb.).

Ezek a tényezők együttesen jelentősen módosítják a városok klimatikus viszonyait a szabad térszínéhez képest. Ennek legszembetűnőbb megnyilvánulásai például

- a város légterében kialakult hőtöbblet (ún. városi hősziget),

- a megváltozott átszellőzési viszonyok,
- a levegőminőségi problémák.

A fentieknek megfelelően szükségszerű, hogy a településszerkezeti, a szabályozási és beépítési tervekben, a zöldterületi rendszer tervezésben és a közút- és közműtervezés során nagyobb hangsúlyt kapjanak a klimatikus szempontok.⁴

Szarvas városklímáját befolyásoló tényezők:

- Erdősültség alacsony foka
- Száraz, meleg klimatikus viszonyok
- Felszíni vizekben gazdag
- Alacsony iparosodottság
- Jelentős átmenő forgalom, és ebből eredő légszennyezés
- A több emeletes beépítés csak a településközponti részekre jellemző, illetve a lakótelepekre, de ezek aránya a keretes házas övezetekhez képest elenyésző. A közterületi, és magánkertek zöldfelületei kedvező hatásúak, és csökkentik a hősziget mértékét.
- Hármaskörös fontos átszellőzési folyosóként működhet, felette a városon kívüli területek tisztább, hűvösebb levegője elérheti a város belső területeit. A vízfelszín párologása növeli a külterületekhez képest általában szárazabb városi légtér nedvességtartamát. A folyó talajvízszint emelő hatása is pozitívként értékelhető, hiszen a vízzáró városi felszín alatt általában talajnedvesség és talajvízszint csökkenés figyelhető meg. A vízfelület és a beépített területek közötti légközítés szintén pozitív hatás, amely nappal frissítheti a város levegőjét
- Főleg a város déli és keleti szélein a jelenlegi nyitottságból fakadóan az erős szelek káros hatásai fokozottan jelentkeznek. A szántóföldek felől időszakosan erős porszennyezés éri alkotott területeket. Ugyancsak csökkenthető az iparterületek felől érkező légszennyezés. Nyári időszakban az erős felmelegedés és a szél együttesen jelentősen növeli a kánikulaihatást.
- A várost körülvevő zöldgyűrű hiánya

Nagyon fontos a várost körülvevő „zöldgyűrű” kialakítása. Ehhez a legfontosabb a városkörül már most is létező erdősávok, fasorok, extenzív gyümölcsösök megőrzése, s természetesen ahol szükséges további átgondolt telepítések elvégzése. A „zöldgyűrű” kialakításának várható kedvező hatásai elsősorban a nagy zöldfelület oxigén és páratartalom növelő, porfogó hatásában fog megmutatkozni. Másrészt a szélhatás csökkentésén, az árnyékoláson keresztül hőmérsékletkiegyenlítő szerepük is lesz.

Szarvas településszerkezete főként kertvárosias jellegű, kevés a sűrűn beépített terület, emeletes házak aránya alacsony, jelentős ipari tevékenység nem folyik a településen, a városi hősziget mértéke nem jelentős, a külterület-belterület közötti hőmérséklet különbségek valószínűleg nem haladják meg a 2-3 C°.

A település nem tagja a Klímabarát Települések Szövetségének.

---

⁴ Városklíma kalauz, 2011

2 Helyzetelemző munkarész

2.1 A vizsgált tényezők elemzése, egymásra hatásuk összevetése

A következő fejezetben témakörökre bontva megvizsgáljuk, hogy mely tényezők befolyásolhatják a jövőben a városi fejlesztéseket, illetve melyek azok, amelyek közvetlen módon befolyásolják a város középtávú fejlesztési lehetőségeit.

Társadalom:
Demográfiai
viszonyok és
tendenciák

Szarvas város demográfiai folyamatait illetően a népesség csökkenése és öregedése két olyan meghatározó folyamat, amely az országos tendenciákhoz hasonlóan komoly kihívások elé állítja a gazdasági turisztikai szempontból fejlődő települést is. Az elmúlt bő tíz évben közel kétezer fővel csökkent a népességszám, az idősek aránya közel 28%-ra emelkedett, magas az elvándorlók aránya. Ezzel párhuzamosan csökken a fiatal korosztály száma, holott iskolavárosról beszélünk, hiszen középiskolái, komoly hagyománnyal bíró felsőoktatási intézménye térségi funkciókkal is rendelkezik. Pozitív tendencia a demográfiai struktúra változásában, hogy jelentősen nőtt a lakosság képzettségi szintje, vagyis kvalifikált munkaerő jelenléte biztosított. A kérdés az, hogy a fiatal, képzett munkaerőt mennyire tudja megtartani a város a jövőben.

Szarvas város életében meghatározó a szlovák és a cigány nemzetiség jelenléte. A szlovák nemzetiség saját önkormányzattal rendelkezik, saját intézményrendszert tart fenn (óvoda, iskola, közösségi ház, tájház), vagyis kulturális és oktatási szempontból is jelentős mértékben járulnak hozzá a város életéhez. A roma nemzetiség szintén saját önkormányzattal rendelkezik, s a település kulturális életében is folyamatosan jelen van.

A város oktatási és szociális intézményrendszere a kisvárosi és környéki igényeket kielégíti, a jelenlegi létszám adatok alapján az oktatási-nevelési intézmények kihasználtsága 10-55 %-ban elmarad a rendelkezésre álló intézményi kapacitástól és mindenütt 100 % alatti, ami a fiatalok arányának csökkenése miatt adódik, például az általános és középiskolákban a tanulói létszámok csökkenő tendenciát mutatnak, míg az általános iskolák kihasználtsága változó. E tekintetben az intézmények között azonban jelentős különbségek mutatkoznak. Az intézmények műszaki ellátottsága megfelelő, számos közülük jelentős felújításon esett át (pl. energetikai korszerűsítés).

A munkanélküliségi ráta 2014-ben 4,7 %⁵ volt, amely országos szinten is kedvező. Ami problémát jelent, hogy a fiatal munkaerő egy része más településen, vagy az EU más országaiban talál munkát. A szarvasi egy lakosra jutó nettó belföldi jövedelmek az országos átlag 90 %-át tették ki 2012-ben, amely viszont kedvezőbb, mint a megyei érték, s folyamatosan növekszik.

A demográfiai tendenciák közvetlen, egyrészt negatív (óvodák), másrészt pozitív (idősek ellátása) hatással vannak az intézményi kapacitások jövőbeni kihasználtságára, közvetett hatással a gazdaságra (pozitív tekintetben a kapcsolódó helyi munkahelyteremtés révén, negatív tekintetben az aktív korúak arányának csökkenése révén). Ugyancsak jelentős negatív hatással bír az önkormányzat gazdálkodására a támogatások, segélyek, intézmény-fenntartási költségek miatt. A tendenciák révén a civil tevékenység erősödése várható a szociális ellátáshoz kapcsolódóan.

⁵ A nyilvántartott álláskereső és a munkavállalási korú népesség arányában (www.afsz.hu)

Települési közösség (kohézió, kultúra, hagyományok, civilek) – a közösség, mint településfejlesztő erő

A városban jelentősek a hagyományokat felelevenítő, kulturális rendezvények, valamint a sportolási lehetőségek, sportversenyek. Ehhez a település megfelelő intézményhálózattal rendelkezik. A szlovák nemzetiség hagyományait, kultúráját aktívan ápolja, számos rendezvényt, programot biztosítanak az itt élőknek, szerves részét képezik az itt élő társadalomnak. Több országos jelentőségű látnivaló, emlékhely, múzeum, valamint egy kiváló adottságokkal rendelkező, szezonális színház is megtalálható Szarvason, melynek nagy szerepe van a közművelődésben, a turisztikai élet további felpozíciójában. A civil szervezetek jelentős és aktív szerepet töltenek be a helyiek életében, tevékenységük minden korosztály számára elérhető.

Ezek a tényezők a szociális ellátás területére jelentős pozitív hatással bírnak a kapcsolódó civil, önkéntes tevékenységgel. Pozitív hatásuk van a gazdaságra is, hiszen a település turisztikai vonzerejét növelik a művelődési központ, a civil szervezetek, sportegyesületek rendezvényei, programjai. A civil szféra aktivitása pozitív hatással lehet a környezetvédelemre, a települési zöldfelületekre, illetve a lakosság állapotán keresztül a demográfia területére is a lakossági akciók, szemléletformálási tevékenységek (pl. szemétyűjtés, növényültetés, egészségvédelmi tájékoztatók) szervezése révén. Az önkormányzati gazdálkodás számára közvetlen negatív hatással bír a kulturális, civil tevékenység, hiszen működésük sok esetben támogatást igényel, ugyanakkor közvetve pozitív a hatás, a települési kohézió, valamint egészségügyi, településfenntartási és szociális tevékenységekben vállalt feladataik révén.

Intézményrendszer (köszolgáltatások) és városüzemeltetés

Szarvas megyehatár menti elhelyezkedéséből adódóan, régió túlnyúló funkciókkal is rendelkezik, főként oktatási, egészségügyi, kereskedelmi szerepkör tekintetében. Járási funkcióit a szociális, egészségügyi feladatellátásban is végzi. Iskolaváros jellegéből fakadóan az egyik legfontosabb térségi szerepköre az oktatás, hiszen az intézmények közül mindegyik szint megtalálható itt (óvoda, általános iskola, középiskola, valamint felsőoktatási intézmény). A város számos intézményt működtet és tart fenn, üzemeltetési körében kiemelhető az önkormányzat tulajdonában levő gazdasági társaságok (kulturális intézmények, gyógyfürdő, stb.). A városüzemeltetési feladatok rendben ellátottak. A felsorolt tevékenységek célpontja a társadalom, amelyre egyrészt közvetlenül (pl. egészségügyi ellátás), másrészt közvetve hat (pl. városüzemeltetés).

A város megfelelő működtetése hatással bír a demográfiai viszonyokra, települési kohézióra és a gazdasági szerkezetre egyaránt. A köszolgáltatások intézményrendszere – pl. a bölcsődei ellátás – fontos tényező a gyermekvállalási kedv szempontjából. Az egészségügyi ellátás pedig a munkaképes kor felső határát képes feljebb tolni. A jól működő intézményrendszer biztonságérzetet ad, hozzájárul az elvándorlás mérsékléséhez.

Az intézményrendszer működteti a kulturális intézményeket, szervezi, menedzseli és finanszírozza a programok, rendezvények egy részét, biztosít helyszínt a kulturális eseményeknek és a civil szerveződéseknek is. Ezért közösségszervező ereje nagy, hatásában képes ezen területen jelentős eredményeket elérni.

A munkaerőpiac szempontjából alapvető a munkaképes korú népesség képzettsége, az utánpótlás nevelése, a piac által igényelt rugalmas helyi képzési rendszer, de ugyanilyen fontos ezen népesség egészségi állapota is – mindez a helyi intézményrendszer állapotától, szervezésétől, finanszírozásától függ.

Az intézményeket azonban fenn kell tartania az önkormányzatnak, amely a költségvetésére van hatással.

Gazdaság szerkezete és dinamika

Szarvas gazdasági életét alapvetően határozza meg a mezőgazdaság, az erre alapuló feldolgozóipar (döntően élelmiszeripar), a hagyományokra épülő gépgyártás, valamint a szolgáltatások közül az oktatási és kutatási tevékenység. A település gazdasági és foglalkoztatottsági szerkezete számos mutató esetében kedvezőbb, mint az országos átlag (pl. alacsonyabb munkanélküliség, magasabb aktivitás), amely a jövedelmi viszonyok alakulásában is megmutatkozik. Az itt levő, döntően mezőgazdasági vállalkozások azért is fontosak, mert

beszállítói hálózatuk által a térségben élőknek is megélhetést biztosítanak. A vállalkozások tulajdonviszonyait jellemezve magyar többségi tulajdonú társaságokat találhatunk itt, kiemelhetők az élelmiszer-feldolgozó üzemek (pl. pulykafeldolgozó, rizsfeldolgozó üzemek). A város az ipari park létesítésével és fejlesztésével, az inkubátorház kialakításával infrastrukturális lehetőséget biztosít a vállalkozásoknak. A turizmus a város és térsége egyik legfontosabb sikerágazata lehet, hiszen országos jelentőségű értékek és látnivalók találhatók a településen, valamint folyamatos fejlesztéseket végez az önkormányzat az idegenforgalmi szektorban (pl. új attrakciók kialakítása (Vízi Színház), Belváros felújítása, Mini-Magyarország, szálláshely-fejlesztés, stb.).

A város kiemelt hangsúlyt fektet a gazdaság- és intézményfejlesztés terén is megvalósuló energetikai beruházásoknak, a fenntarthatóság jegyében működő vállalkozások megtelepedésének (pl. biogáz, napenergia, termásvíz hasznosítás, napkollektor üzem fejlesztése a jövőben), ezzel egyfajta mintatelepülésként szolgálhat más magyar kisvárosok felé is.

A gazdasági jellemzők, a működő vállalkozások jelenléte pozitív hatással van az önkormányzat költségvetésére, a lakosság életminőségére a nyújtott szolgáltatásokon, a jövedelmen keresztül, negatívan hathat viszont a komfortérzetre a környezeti hatással. A gazdasági létesítmények állapota meghatározó az épített környezet szempontjából. A gazdasági igények hatnak az oktatási képzési szférára, azonban az igényeket az oktatási intézmények nem tudják kielégíteni. A gazdaság negatívan hathat a környezetre, a természetre az ártalmakkal, a szükséges közművekre is hathat (pl. a szennyvízkibocsátással), ugyanakkor a fejlődő vállalkozások az alkalmazott megújuló hasznosítási lehetőségekkel védik a környezetet. A települési áruforgalom negatívan hat az utak állapotára.

Önkormányzat
vagyon helyzete és
gazdálkodási
egyensúlya

Szarvas város önkormányzatának gazdálkodását napjainkra már a pénzügyi stabilitás jellemezi. A 2010 és 2014. év közötti ciklust megelőző évek folyamán a kiadások finanszírozásához esetenként folyószámlahitel, munkabér hitel igénybevételére is sor került, de 2006-tól már sem munkabérhitelre, sem folyószámlahitelre nem volt szükség. Az Önkormányzat hitel- és kötvényállománya 2010.12.31-én 2.839.485.621,- Ft volt, mely kötelezettségek szerződészerű törlesztéséről mindig határidőben gondoskodtak. Szarvas város esetén két esetben került sor adóssághozzájárulásra, amely során az állam átvállalta a város fennálló adósságállományát és járulékainak meghatározott összegét, közel 2 milliárd Forintot.

Az önkormányzat 2012-es költségvetésének bevételi főösszege 5,038 milliárd forint, míg a kiadási oldal 4,180 milliárd forint volt. Ugyanezek a számok a 2013-as költségvetés zárszámadásában 6,040 milliárd forint, illetve 5,254 milliárd Forint értékkel kerültek elfogadásra.

A helyi adóbevételek legnagyobb részét, hozzávetőlegesen kétharmadát a helyi iparüzési adó képezi. Nagyságrendjét illetően az építményadó és az idegenforgalmi adó következik.

Törvényi változások miatt az önkormányzat saját forrásainak növeléséhez szükségessé vált a helyi adóbevételek növelése, ezért Szarvas Város Képviselő-testülete 2011. decemberi ülésén döntött a helyi adók mértékének 2012. január 1. napjától történő módosításáról. Ennek – és természetesen a gazdasági helyzet javulásának – eredményeképpen két év átlagában 23 %-kal nőtt az iparüzési adó bevétel. Az idegenforgalmi adó bevétel 2010-ről 2013-ra 124 %-kal nőtt. Az építményadóból származó bevétel az adómérték módosítás hatására duplájára nőtt. Az adózói szektor szerinti megoszlás is módosult, az építményadó bevétel aránya eltolódott a vállalkozások terhére.

A város vagyonának állománya 2010-ről a 2013. évre 17,14 %-kal nőtt. A helyi adóbevételek legnagyobb részét, hozzávetőlegesen kétharmadát a helyi iparüzési adó képezi. Az önkormányzat vagyongazdálkodásában évek óta cél az önkormányzati vagyon növelése. Vagyonértékesítés kizárólag ésszerű indokok alapján, elsősorban a nem működő vagyon mobilizálása és a fejlesztési források növelése érdekében történik

Az önkormányzat likviditását befolyásolja az adók beérkezése. Az önkormányzati éves bevételek hullámmó tendenciát mutatnak, többek között a jogszabályi változások következtében. A helyi adók, mint bevételi források pozitív hatással lehetnek szinte minden területre, amely önkormányzati hatáskör: az intézmények működésére, a lakossági életminőségre, a gazdaságfejlesztésre, a közlekedési létesítményekre, a természet, a környezet, közművek állapotára, a civil szervezetek támogatására, negatív hatás lehet a forráshiány miatti karbantartás, fejlesztések elmaradása. Kiemelendő a szociális támogatásokra tett hatás, amely negatív is lehet, ha kiemelt területekre (pl. hátrányos helyzetű gyermekek) nem jut támogatás, ez a lakosság (és a gyermekek, akik a jövőt biztosítják) életkilátásaira (jövendő munkanélküliség), demográfiai folyamataira is alapvető hatással bír. Ugyancsak nagyon fontos az önkormányzat bérlakás állományának bővítése, fejlesztése az igényeknek megfelelően, különös tekintettel a szociális célúakra, mely a demográfiai folyamatokra hat pozitívan. Az önkormányzati költségvetés finanszírozási hatása közvetlen negatív hatást jelenthet tájvédelmi szempontból (pl. közműberuházások).

Táji és természeti adottságok

Szarvas Város a Dél-Alföldön, a Békési-sík kistájon helyezkedik el. Természetföldrajzi szempontból leginkább meghatározó tényező a gazdag felszíni vízhálózat (Szarvas a vizek városa), melynek fő gerince a Hármas-Körös, és a hozzá kapcsolódó holtág rendszer. A felszíni vizek egyrészt meghatározták a településszerkezet kialakulását, másrészt gazdasági jelentőséggel bírnak (halgazdálkodás, öntözés stb.), és a Szarvasra jellemző üdülőövezetek is a holtágakhoz kapcsolódnak, turizmusélénkítő hatásuk van (vízi turizmus, horgászat stb.). Ezek mellett a folyószabályozások óta, a holtágak, és a Hármas-Körös az egykori kiterjedt vízi élővilág meghatározó élettere. Szarvas területén számos terület áll nemzetközi, és nemzeti természetvédelmi oltalom alatt, és ezen kívül helyi védettségű területek is kijelölésre kerültek. Az élővilág fennmaradását azonban a vízutánpótlás, és vízfrissítési problémák veszélyeztethetik hosszú távon, és az ökológiai érdekek összeütközésbe kerülhetnek a településfejlesztési érdekekkel (pl. üdülőterületek). A felszín alatti termálvízkincs hasznosítása meghatározó fejlődési iránya a településnek, mely a kiépített termálközmű hálózaton keresztül jelenleg is egy élhetőbb, egészségesebb, energia hatékonyabb városi életformát biztosít.

A kedvező talajadottságoknak köszönhetően a külterület nagy része szántó, nagyüzemi monokultúra. A mérsékelt meleg és a meleg éghajlati öv határán fekvő településen egyre gyakoribb gond a szélsőséges időjárási események (hirtelen lehulló csapadék, aszály, belvíz) előfordulása, a szárazodó éghajlat, melyek a jelenlegi öntözéses szántóföldi gazdálkodásnak hosszú távon nem kedvez, és ezt még a terület jelentős vízhiánya is nehezíti. A száraz, meleg éghajlat, és az ezzel együtt járó sok napsütés viszont a napenergia hasznosítás terén nyit lehetőséget, jelentősen növelheti a település energia hatékonyságát.

A települési természeti adottságok pozitívan hatnak a gazdaságra (turisztikára), a demográfiára, a lakosság életminőségére, pozitív és negatív hatással a környezetvédelemre (plusz tevékenységeket, költséget jelentenek), valamint közvetve pozitív és negatív hatással vannak az önkormányzat gazdálkodására. Közvetve pozitív hatása van az egészségügyi intézményre is, valamint a turizmuson keresztül a kulturális intézményekre is. További közvetett pozitív hatása van a települési civil szervezetek működésére is, a környezetvédelmi célúakra, túraegyesületekre stb.

Zöldfelületek

A város kiemelkedően kedvező zöldfelületi ellátottsággal rendelkezik. (A közhasználatú zöldfelületek nagysága a belterületen 63,6 ha, az egy főre jutó zöldterület nagysága 23-25 m² közötti). A település belterületi zöldfelületei többségében megfelelően gondozottak, elhelyezkedésük kedvező. Számos nagyobb, színvonalasan kialakított közparkja és tere van Szarvasnak. A városképi és klimatikus viszonyokat kedvezően befolyásolják a nagy kiterjedésű ligetek (Erzsébet-liget, Anna-liget) és a település nyugati részén elhelyezkedő, országos védelem alatt álló Szarvasi Arborétum, valamint a Szarvasi-Holt-Körös és a Szarvas-Békésszentandrás-Holt-Körös menti fás zöld területek.

A város lakóterületi szövetében, valamint a település külső részei felé haladva a zöldfelületi ellátottsági szint jelentősen csökken.

A város külterületén csekély fás növényzet található, mely annak köszönhető, hogy kimagasló a külterületi szántóterületek aránya. A zöldfelületi rendszer tekintetében az utcafásítás, a lakóterületi zöldfelületek fejlesztése, valamint a gazdasági területen a zöldfelületek kialakítása jelent a jövőben megoldandó feladatot.

A zöldfelületek mennyisége és minősége pozitívan hat a levegőminőségre, illetve a turizmuson keresztül a gazdaságra, egészségre, életminőségre (demográfiai folyamatokra), a környezet állapotára. Mivel ezek kialakítása, fenntartása költséget jelent, közvetlenül negatívan hat az önkormányzat gazdálkodására, közvetve viszont pozitívan az idegenforgalmi adó növekedésén és az egészségügyi költségek csökkenése révén. Közvetve pozitív hatása van tehát az egészségügyi intézményre is, valamint a turizmuson keresztül a kulturális intézményekre is. További közvetett pozitív hatása van a települési sportegyesületek, civil szervezetek működésére is, megfelelő adottságok esetén működhetnek kerékpáros, túraegyesületek stb. Bizonyos közműépítéseknel akadályt jelenthetnek a zöldfelületek. A természetvédelmi területek hasznosítása a szigorú jogszabályok miatt negatívan hat a mezőgazdaságra a közlekedés fejlesztésére.

Épített környezet
(épített örökség)

A szép, értékes épített környezet, a régészeti emlékek, az országosan és a helyi védelem alatt álló, vagy csak jellegzetes épületek, épületegyüttesek pozitív hatással vannak a települési közösségre (kohézió, kultúra, hagyományok, civil társadalom), hasonlóan jó hatással van az idegenforgalomra. Az utóbbi miatt a település gazdasági életére, szerkezetére és dinamikájára, is serkentőleg hathat az értékes, jó állapotú, megfelelően használt épített emlék. Itt ráadásul az értékes épített környezet a páratlan természeti környezettel párosul (arborétum, Holt-Köröspart, kunhalmok).

Ugyanakkor a műemléki és helyi védett épületek, építmények felújítása, a műemléki előírásoknak és a korszerű igényeknek is megfelelő átépítése, majd a létesítmények fenntartása igen költséges, így negatív hatással lehet a városüzemeltetésre és az önkormányzati gazdálkodásra. A magántulajdonú helyi védett épületek megóvása ellehetetlenülhet, ha a tulajdonos átépítési, korszerűsítési igénye nem összeegyeztethető az örökségvédelmi szempontokkal. A városban sok helyütt megmaradtak a nádtetős falusias lakóházak, ezek felújítása az épületek korszerűsítésével sokkal költségesebb, mint egy új lakóház építése. A műemléki épületek felújítása együtt jár környezetük átépítésével, a zöldfelületek, parkok felújításával, valamint a közterületek korszerűsítésével is.

Közlekedés

Szarvas városa Békés megye nyugati kapuja. Legjelentősebb országos közúthálózati kapcsolatát a megye legfontosabb főútja, a 44. sz. elsőrendű főút adja. Ennek átkelési szakasza a település legforgalmasabb útvonala, a Szabadság út és a Csabai út. A várost érintő 125-ös regionális vasútvonal műszaki állapota leromlott, a város életében részben emiatt is inkább a közúti térszerkezeti potenciál a meghatározó. A várost a környező településekhez egy további másodrendű főúti, valamint négy mellékúti kategóriájú országos közút kapcsolja még. Szarvas több mint háromszor annyi bejáró dolgozót vonz, mint amennyi az innen eljárók száma. A helyben közlekedők több mint fele kerékpározik, közel ötödük gyalogol, és negyedük személygépkocsit használ. A helyközi közlekedésben az autóbuzos közösségi közlekedés az utazók több mint felét, a személygépkocsis egyéni közlekedés több mint egyharmadot képvisel, a vasút szerepe elenyésző. Autóbuzos közösségi közlekedés szempontjából a hálózati lefedettség lényegében megegyezik az országos közúthálózatával, fizikailag minden környező település elérhető. Szarvason az 1.000 főre eső személygépjárművek száma az utóbbi évtizedben tendenciájában lekövette mind az országos, mind a regionális, mind pedig a megyei trendeket, oly módon, hogy a város e jellemzője a régió és a megye értékei közé esik e területi összehasonlításban (281 szgk/1.000 lakos).

Egy településnek fontos a jó megközelíthetőség, az országos és a nemzetközi közúti és kötőpályás hálózathoz való kapcsolódás, ugyanakkor a jelentős átmenő forgalom, különösen a teherforgalom, negatív hatással van, nemcsak a lakókörnyezetre, hanem az épített környezetre is. A fentiek együttes hatása a demográfiai viszonyokra, szintén pozitív lesz.

Szarvas közúthálózta alapvetően hálós jellegű, melyet a város főutcájának erős forgalma kettéoszt. A 65,2 km-nyi belterületi önkormányzati utak 52%-a kiépített, ezen belül a lakóutak kiépítettsége ennél kedvezőtlenebb. A településen közel 28 km kerékpárút hálózat van, főképpen a jelentősebb forgalmú utak mentén. Csillapított forgalmú zóna egyrészt a városközpontban, másrészt a Holt-Körös üdülőkörzetében található. A városban a parkolás ingyenes, a központban a kiépített parkolók teljes kihasználtsággal működnek. A városban belül a 44. sz. főút átkelési szakaszán áthaladó nehéz-tehergépjármű tranzit forgalmon kívül nem mutatkozik kiugróan nagy, koncentrált teherforgalom. A nyilvántartás szerint minden járda kiépített, ezek hossza több mint 100 km. A város 2013-ban az út-, kerékpárhálózat és a járdák fejlesztésére 335,5 MFt-ot, fenntartására 12,1 MFt-ot és üzemeltetésére 4 MFt-ot fordított. A 2011-2013. évi baleseti statisztikai adatok alapján közlekedésbiztonsági szempontból legveszélyesebb útszakasz a 44. sz. főút átkelési szakasza. A város területén ezen kívül baleseti sűrűsödési pontot nem igazán lehet találni.

A fejlesztési elképzelésekben – Békés megye Területrendezési terve, országos közúthálózat fejlesztési program – szerepel a Tiszakürtöt Békéscsabával összekötő M44 gyorsforgalmi út megvalósítása, ez hozná a város életébe a legnagyobb pozitív közlekedési változást. A város jövőjét alapvetően fogja meghatározni a közlekedési elérhetősége, a tervezett M44-es útszakasz, amely Kecskemétet köti össze Békéscsabával (Kondoros-Tiszakürt közötti 61,4 km-es szakasz). A gyorsforgalmi út várhatóan a jelenlegi tervezési időszak végéig megvalósul, ami az elkövetkező évtizedben további fejlődését jelentheti a város és térsége számára.

A közlekedési hálózat kiépítettsége közvetlenül pozitívan, nem megfelelő minősége viszont negatívan hat az intézményekre, illetve a gazdaságra foglalkoztatási, turisztikai szempontból, a közlekedési lehetőségek megléte/hiánya pozitívan, illetve negatívan hat a foglalkoztatási lehetőségekre. A karbantartási, fejlesztési szükségletek nagy terhet rónak az önkormányzat gazdálkodására. A kerékpárút-túraútvonalaknak közvetett hatása van a demográfiai folyamatokra is az egészségvédelem szempontjából, a közlekedési lehetőségek hiánya az életminőségre negatívan hat (pl. külterületen élőkre). A közlekedési infrastruktúra állapota, a közlekedési eszközök rendelkezésre állása, az elérhetőség jelentős pozitív, illetve negatív hatással van az épített és természeti környezet állapotára (táji szempontból negatív), környezetvédelmi szempontból a közösségi, illetve gyalogos, kerékpáros közlekedés preferált.

A közműhálózat összességében jól kiépített, de a szennyvíz, ivóvíz, gázellátás, csapadékvíz-elvezetés hálózatokhoz való rákötések terén vannak még hiányosságok, elsősorban külterületen és az üdülőövezetekben. (Közüemi vízhálózatra rákötött lakások aránya 92%; szennyvízcsatorna hálózatra rákötött lakások aránya 76%). Az elmúlt évek során a város közvilágítási rendszerének 90%-a modernizálásra került. Megújuló energiaforrások alkalmazása terén jelentős előrelépések történtek az elmúlt 7 évben (pl: termálvíz hasznosítás), de további lehetőségeket kell keresni, illetve szélesíteni kell a napenergia, és geotermikus energia hasznosítását. A közművek mennyisége, állapota, a hírközlési szolgáltatások közvetlenül hatnak a demográfiai folyamatokra az életminőségre tett pozitív és vagy negatív hatással, ugyanilyen hatással vannak a gazdasági folyamatokra, a működő vállalkozásokra, közvetve a turizmusra. Pozitívan befolyásolják az intézmények működését (rajtuk keresztül a demográfiai folyamatokat), ugyanakkor az intézményfenntartás miatt az önkormányzat gazdálkodását negatívan befolyásolják. A költségvetésre tett pozitív közvetett hatás ugyanakkor a működő vállalkozások révén befizetett iparűzési adó. A hírközlési lehetőségek jelentős közösségépítő erőt képviselnek. A közművek kiépítése negatívan hat a természetre, környezetre, ugyanakkor pl. a szennyvíz kezelése közművesítéssel pozitívan hat rá, mivel a talaj- és vízszennyezés elkerülhető.

Közművek és
elektronikus
hírközlés

Környezetvédelem -
klímatudatosság/
energiahatékonyság

Szarvas környezeti állapota összegében jónak mondható, a legtöbb probléma vízvédelmi területen adódik. Szarvason jelentős ipari tevékenység sohasem volt, a legtöbb üzem régen és most is az élelmiszer iparhoz kapcsolódik, amelyek a környezetet jelentősen nem terhelik. A korábbi évtizedekben nagyobb mértékű állattartás volt jellemző, a holtágakat sok esetben elszennyezték, a mai környezetvédelmi szabályok mellett azonban ez már nem fordulhat elő. A holtágak vízfrissítése, az öntözés, halgazdálkodás, városfejlesztés (üdülőterületek) és ökológiai szempontok összehangolása kulcskérdés, a folyamatban lévő projektek megvalósulásával azonban javulás várható. Örökös probléma a holtág parti övezetek beépítésének és a vízi élővilág fenntarthatóságának összehangolása, a vizeket érő szennyvízterhelés megszüntetése.

A levegőminőséget alapvetően az átmenő forgalom befolyásolja, a települést átszelő 44.sz. főút jelentős zajforrás is, egy elkerülő út megépítése ezeket az ártalmakat jelentősen csökkenthetné.

A környezetvédelmi tevékenység pozitívan hat a természet állapotára. A környezetvédelmi feladatok önkormányzati feladatok lévén költséget jelentenek az önkormányzatnak, ugyanakkor a megújuló energiaforrások felhasználásával költségmegtakarítás érhető el az intézmények fenntartásában. A környezettudatos gondolkodás és működés költségmegtakarítást eredményez a vállalkozásoknál is. A környezet állapota ösztönzi a civil csoportok tevékenységét. A klíma- és energiahatékonyság pozitív hatással van a lakossági jövedelmi viszonyokra, ami a demográfiai folyamatokat befolyásolja. A megújuló energia alkalmazási lehetőségek energiahatékonysági szempontból pozitív hatást jelentenek a közművek esetében.

3 Helyzetértékelő munkarész

3.1 Helyzetelemzés eredményeinek értékelése

3.1.1 A folyamatok értékelése

Szarvas Békés megye „nyugati kapuja”, a megye egyik fejlődő középvárosa, a Szarvasi járás központja. Térségközponti szerepe tradicionálisan erős, a járási rendszer 2013-as felállításával lényegében nem változott, tulajdonképpen a korábban kialakult funkcionális együttműködés további erősödése, bővülése jellemző. A járásszékhellyel napi szinten együttműködő települések köre lényegi változásokat nem mutat. Szarvas közigazgatási, oktatási, egészségügyi intézményei, kiskereskedelmi létesítményei a környező településeket funkcionálisan kiszolgálják. A járáson belül erős a város foglalkoztatási szerepe. Térségközponti szerepét jól érzékeltetik az ingázási adatok is, mely alapján Szarvas céltelepülésnek számít. A bejárók száma háromszorosan haladja meg az településről napi szinten eljárók számát. A környező települések közül napi szintű ingázás Szarvas városába, Békésszentandrásról, Csabacsúdról és Kondorosról a legjelentősebb, mely folyamat az érintett településeken lévő munkalehetőségek hiánya miatt alakult ki. Szarvasról napi szinten jellemzően az 50 km-re fekvő megyeszékhelyre: Békéscsabára ingáznak a legtöbben. Az ingázás célja a munkába járás, valamint a megyeszékhelyen elérhető speciális képzések miatt az iskolába járás, amely középiskolai oktatásban érzékelhető legerősebben. Ennek nagyságrendi változását mindenképpen fontos figyelemmel kísérni, a helyi képzési struktúra igényekhez igazodó alakítása, a város iskolavárosi pozíciójának megőrzése és erősítése érdekében.

A járás települései között, a Körös-szögi Kistérség Többcélú Társulás sikeres tevékenykedése és a közösen megvalósított térségi fejlesztések miatt ugyancsak erős kötődés alakult ki. (pl: kerékpárút hálózat fejlesztése, térségi közösségi közlekedés fejlesztése, települési szilárd hulladék-gazdálkodási rendszer fejlesztése révén, valamint a térségi szintű intézményi (pl: szociális) szolgáltatások biztosítása révén. Az összehangolt térségi együttműködés további erősítése, tématerületi szélesítése a gazdaságfejlesztés és a turizmusfejlesztés terén is kiemelt fontosságú.

Szarvas városa az elmúlt években, a tudatos fejlesztéseknek, a rendelkezésre álló forráslehetőségek hatékony felhasználásának köszönhetően Békés megye többi járásszékhelyéhez, valamint az ország hasonló méretű városaihoz képest is jelentős fejlődést tudhat maga mögött, egyrészt változatos és sokrétű természeti adottságainak, felsőoktatási és kutatási intézményeinek, másrészt prosperáló vállalkozásainak köszönhetően.

A város gazdasága az ország más településeihez hasonlóan számos kihívással és nehézséggel kellett szembesülnön a rendszerváltozás óta eltelt 25 év során, így a piacgazdasági átmenet, globalizáció, európai integráció, a gazdasági világválság és általa teremtett recesszió. Ezen kihívásokra reagálva a város gazdasága mára stabilnak és megyei viszonylatban is erősnek tekinthető, a helyi vállalkozások révén Szarvas a térség egyik jelentős foglalkoztatási központja. (Ez az ingázási adatokban, a Békés megyei átlaghoz képest kedvezőbb munkanélküliségi adatokban, és átlagos jövedelmek tekintetében is tükröződik) Helyi gazdaságszerkezetében tradicionálisan meghatározó tudott maradni a mezőgazdaság és ahhoz kapcsolódó mezőgazdasági termékfeldolgozás, a haltenyésztés és feldolgozás, valamint a mezőgazdasághoz kapcsolódó oktatási és kutatási tevékenység. E területen termékei és kutatási eredményei révén a város hazai és nemzetközi sikereket ért el, szerzett hírnevet. (pl: vetőmag export, növénytermesztéshez kapcsolódó kutatási tevékenység, HAKI tevékenysége, pulykafeldolgozás termékei, szarvasi mozzarella, rizstermesztésben elért eredmények stb.) A mezőgazdaság és arra épülő feldolgozó ipar mellett a gépgyártás is jelentős hagyományokkal, a város brandjévé vált termékekkel van jelen a helyi gazdaságban. (pl: szarvasi kávéfőző, lámpa).

A helyi gazdaságban a külföldi működő tőke jelen van, a helyi gazdaság szerkezetének egyik jellemző vonása és erőssége azonban a magyar tulajdonú / magyar többségi tulajdonú vállalkozások meghatározó jelenléte és széles térségi beszállítói hálózata, amely a térségben élők megélhetésében is jelentős szerepet tölt be. A vállalkozások méret szerinti megoszlását tekintve meghatározó a kkv-k jelenléte, de a város munkaerő felszívó képességének megfelelően a nagyvállalkozás is jelen vannak a helyi gazdaságban. (pl: Gallicoop Pulykafeldolgozó közel 1000 fős foglalkoztatotti létszámmal)

A helyi gazdaság erősítése, prosperitásának megőrzése érdekében a város üzleti infrastruktúrájának folyamatos fejlesztésével, így az ipari parkjának igény szerinti bővítésével, inkubátor ház létesítésével és működtetésével igyekeznek támogatni a városban működő és betelepülő vállalkozásokat. Mindezek mellett a város elkötelezett a megújuló energiaforrások fokozottabb használata iránt, a gazdaságfejlesztés terén is támogatja a megújuló energia hasznosítására épülő vállalkozások megtelepedését. (pl: biogáz üzem, napkollektor üzem tervezett megvalósítása, fokozott termásvíz hasznosítás, fokozottabb geotermikus energiahasznosítás.), tudatos lépéseket tesz annak érdekében, hogy a hasonló adottságú városok számára mintatelepüléssé váljon.

A fentiek mellett Szarvas gazdaságában napjainkra meghatározó szegmenssé fejlődött a turizmus a város kiemelkedő és változatos táji, természeti és kulturális adottságainak, tulajdonképpen ezek együttes jelenlétének, valamint az elmúlt 15 év tudatos és aktív fejlesztési tevékenységének köszönhetően. Az eredmények látványosak és számottevőek mind a turisztikai attrakciófejlesztés, mind a program és rendezvénykínálat fejlesztése, mind pedig a turisztikai háttér infrastruktúra terén. Az azonban egyértelműen megállapítható, hogy a fejlesztések megvalósíthatóságát jelentős mértékben befolyásolták a rendelkezésre álló támogatási források, tulajdonképpen számos konkrét fejlesztési elképzelés megvalósításra vár az időközben kimerülő forráskeretek és a válság miatt érezhető magáneros forráshiány miatt. A város és környezete az ismert fejlesztési szándékokon túl jelentős, még kihasználatlan potenciált rejt számos területen, amely térségi összefogással, a tudatos fejlesztési tevékenység folytatásával, helyi adottságokra és reális igényekre építve lépésről-lépésre megvalósítható. A továbbfejlődés bázisát a fürdőre épülő egészség és gyógyturizmusban rejlő lehetőségek kiaknázása, valamint a térségi adottságokra építve az öko-, tanyasi és aktív turizmus (kerékpár, vízi túra, horgászat), illetve a gasztronómiai és rendezvény turizmus erősítése jelentheti, ezzel magas színvonalú komplex kínálatot nyújtva az ide érkezők számára.

A település versenyképességét, fejlődési lehetőségeit az országon belüli periférikus elhelyezkedése mellett jelentősen gátolja a város rossz közlekedési elérhetősége mind közúton, mind vasúton. Vasúti elérhetőség tekintetében a stratégia időtávján belül jelentősebb változásra a város nem számíthat: „mellékvonali” pozíciója nem változik, személy és áruszállítás terén a meglévő állapot konzerválódása, maximum kisebb volumenű fejlesztések megvalósítása várható. A tervezett M44-es gyorsforgalmi út stratégia időtávján belüli (2020-ig történő) megépítése, a város közúti elérhetőségében jelentős javulást hozhat. A kormányzati szándékok szerint hazai forrásból finanszírozandó 2*2 sávos kiépítés ütemezett megvalósítása a város gazdasági és turisztikai versenyképességét jelentősen javíthatja, további lendületet adhat a megkezdett és tervezett fejlesztéseknek.

A város demográfiai folyamatait illetően a népesség csökkenése és öregedése két olyan meghatározó folyamat, amely az országos tendenciákhoz hasonlóan komoly kihívások elé állítja a gazdasági és turisztikai szempontból fejlődő települést is. Az elmúlt bő tíz évben közel kétezer fős népességcsökkenés a természetes fogyás mellett alapvetően a jelentős elvándorlásnak köszönhető. Az elvándorlás az országos és a megyei tendenciákhoz hasonlóan különösen jelentős a felsőfokú végzettséggel rendelkező fiatalok körében, akik főiskolai, egyetemi tanulmányaik elvégzését követően Budapesten, illetve az ország fejlettebb régióiban telepednek le. Mindezek mellett az utóbbi évtizedben megnőtt az ideiglenesen vagy állandóan külföldre költözők száma is. A helyi foglalkoztatók körében a felsőoktatási intézmények, a kutató intézet, a közigazgatási és kulturális intézmények kínálják a legtöbb munkalehetőséget a magasabb képzettségű lakosság számára. A helyi gazdaság magas képzettségűek iránti igénye erősödik ugyan, de mezőgazdaságra és mezőgazdasági termékfeldolgozásra, gépipari és fémipari hagyományokra épülő szerkezeti adottságai miatt sokkal nagyobb arányban tudja lekötni az alacsonyabb képzettségű betanított és szakmunkás réteget.

A helyi önkormányzatnak jelenleg nincsenek olyan konkrét foglalkoztatáspolitikai intézkedései, amelyek a képzett fiatalok helyben maradását ösztönöznék, de közvetett módon számos eszközzel ösztönözheti a fiatalok helyben tartását. Pl: élhető, esztétikus környezet kialakításával (folyamatosan fejlődő, újjáépülő Városcsoportház), színvonalas és sokrétű kulturális és szórakozási lehetőségek megteremtésével, szabadidős, rekreációs és sportolási lehetőségek fejlesztésével, illetve innovatív vállalkozások városban való megtelepedésének ösztönzésével. A kedvezőtlen tendenciák mérséklése érdekében a város vezetése a jövőben fokozott figyelmet kíván fordítani népességmegtartó erejének erősítésére. A fiatal, képzett munkaerő foglalkoztatása és megtartása mellett, ugyancsak szembejövő a jelenség a női munkavállalók helyben foglalkoztatásának biztosítása, amely a munkanélküliségi adatokból és a partnerségi egyeztetések során megfogalmazódó lakossági véleményekből is markánsan kiolvasható.

A helyi közösség identitásépítésében, helyi kötődés erősítésében a kulturális értékek megtartásában, ápolásában fontos szerepe van a helyi nemzetiségeknek. A városban jelentős számban élő szlovák nemzetiség hagyományait, kultúráját aktívan ápolja, szerves részét képezi az itt élő társadalomnak. A roma nemzetiséget tekintve Szarvason a lovári közösség nagyon erősen ragaszkodik a kultúrájához, őrzi hagyományait és ápolja anyanyelvét.

A kulturális és etnikai sokszínűség azonban számos esetben társadalmi konfliktusok forrását is jelenti. A területi szegregáció, a hátrányos helyzetűek területi elkülönülésének megszüntetése folyamatos kihívást jelent a város számára. A korábbi Cigányváros vagy telep régen megszűnt, ugyanakkor az utóbbi évtizedekben mind az alacsony státuszú, mind a roma lakosság tömbszerűen koncentrálódik a város egyes területein. A problémás területek elsősorban Kertvárosban a belterület szélein, az önkormányzati bérlakások környékén (pl: Szentesi út, Vágóhid utca, Rózsa utca, Vásár tér), valamint a külterületi részeken (pl: Simonyi szőlő) található. A mozaikszerűen elhelyezkedő tömbökben és lakóegységekben a társadalmi problémák súlyát és komplexitását jól jelzi a városi átlagot jelentősen meghaladó laksűrűség, a foglalkoztatott nélküli háztartások magas aránya, a segélyezésben részesülők magas aránya, továbbá a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek magas aránya.

A város civil szervezetei jelentős és aktív szerepet töltenek be a helyi társadalom közösségépítésében. A szervezetek száma jelentős, önkormányzattal való kapcsolatuk jónak mondható, azonban működésük és aktivitásuk fenntartása, szerepük erősödése nagyban függ az önkormányzat gazdasági erejétől, a számukra biztosított pénzügyi támogatásoktól. A következő EU-os támogatási időszakban a civil szervezetek számára jelentős források állhatnak rendelkezésre, amelyek eredményes lehívása érdekében a szervezetek fejlesztési céljainak, elképzeléseinek szervezetenkénti átgondolása, illetve azok összehangolása érdekében a város Civil Konceptiójának kidolgozása a szervezetek ezek fogadására történő felkészítése javasolható.

Az önkormányzat gazdálkodására, vagyoni helyzetének alakulására jelentős hatással van a megfelelő hatékonysággal működő intézményrendszer. E tekintetében a város jelentős lépéseket tett, fejlesztéseket hajtott végre az elmúlt években az intézmények energiahatékonysági felújítása, alternatív energiaforrások felhasználásának növelése, a szolgáltatások színvonalának emelése és modernizálása terén. Ez irányú fejlesztések folytatása továbbra is cél, a költségtakarékos és racionális működtetés érdekében. Az intézményrendszer működését érintő fent említett pozitív tendenciák mellett a városnak azonban fel kell készülni a demográfiai változások (előregedés, illetve a fiatalok népesség csökkenése) miatt az intézményrendszer fenntartásában, működtetésében jelentkező költségnövekedésre. pl. oktatási-nevelési intézmények kapacitás kihasználatlanságból, illetve az egészségügyi-szociális ellátás intézményrendszerében várható kapacitáshiányok miatt megjelenő anomáliákra.

Az önkormányzat gazdálkodási egyensúlya szempontjából az elmúlt évek jelentős eredménye volt a két lépésben megvalósított adósságkonszolidáció. A pénzügyi stabilitás megőrzése érdekében a város a következő ciklusra irányuló Gazdasági Programjában hangsúlyos alapelveket fogalmaz meg. (pl: működési hitelfelvétel tilalma, az önkormányzati vagyon növelése, esetleges vagyonerőértékesítésből származó bevételek fejlesztési célokra történő felhasználása.)

Továbbra is cél az önkormányzati bevételek növelése, a rendszerben rejlő lehetőségek maximális kihasználása, a jó adófizetési morál megőrzése. Tekintettel azonban arra, hogy az önkormányzat bevételeinek legnagyobb része helyi adókból származik és a helyi adórendeletek jelenleg is figyelembe veszik a helyi adózók teherbíró képességét. Az adórendeletek változtatása és új adó bevezetése a mindenkori törvényi előírásokon alapulhat. Fontos cél, hogy a helyi adóbevételek mind nagyobb hányada működés finanszírozása helyett fejlesztési célt szolgálhasson. Az önkormányzati bevételek növelésének fontos eszköze lehet a külső támogatási források megszerzése, de a város törekszik a helyi vállalkozások és a lakosság anyagi támogatásának megnyerésére is.

3.1.2 A város és környezetének fejlesztését befolyásoló külső és belső tényezők összefoglaló értékelése

Az alábbiakban tematikus bontásban csoportosításra kerülnek Szarvas Város erősségei és gyengeségei, illetve – külön táblázatban – a városra ható külső tényezők, vagyis a lehetőségek és veszélyek.

3.1.2.1 Belső tényezők

Erősségek	Gyengeségek
1. Társadalom: demográfiai viszonyok és tendenciák	
<ul style="list-style-type: none"> ■ viszonylag magas foglalkoztatottsági és aktivitási arány ■ országos és megyei viszonylatban is alacsony munkanélküliségi ráta ■ a lakosság képzettségi szintje javuló tendenciát mutat ■ Szarvasról elvándorló értelmiségiek visszadolgoznak a városba 	<ul style="list-style-type: none"> ■ jelentős népességfogyás ■ öregedő népesség ■ a fiatalok lakosságán belül magas a hátrányos és halmozottan hátrányos gyermekek aránya ■ magas az elvándorlás (azon belül nő a külföldre költözők száma) ■ alacsony státuszú lakosság aránya a népességszámhoz képest jelentős (9%)
2. Települési közösség (kohézió, kultúra, hagyományok, civilek) – a közösség, mint településfejlesztési erő	
<ul style="list-style-type: none"> ■ erős lokálpatriotizmus 	<ul style="list-style-type: none"> ■ a civil szervezetek működése és programkínálata erősen függ az

Erősségek	Gyengeségek
<ul style="list-style-type: none"> ■ gazdag történelmi, kulturális emlékek, hagyományok ■ jelentős a kultúráját, hagyományait őrző szlovák (tót) nemzetiség aránya ■ jelentős számú, aktív és az önkormányzattal együttműködő civil szervezetek ■ az önkormányzat érdekeltnek érzi magát a civil szféra erősítésében 	<ul style="list-style-type: none"> ■ önkormányzati és egyéb támogatási forrásoktól ■ társadalmi kohéziót gyengíthetik a belterületi lótarással kapcsolatos etnikai konfliktusok ■ szegregációs problémák (oktatási intézményekben, lakóterületeken) ■ a helyi lakosság helyi kikapcsolódási, szórakozási lehetőségei
3. Intézmény-rendszer (közszolgáltatások) és városüzemeltetés	
<ul style="list-style-type: none"> ■ erős térségi szerepkör: oktatás, kultúra, szociális ellátások, egészségügy, közigazgatás terén is. ■ szlovák nemzetiségi oktatás hangsúlyos jelenléte (óvodától-felsőoktatásig) ■ felsőoktatási szerepkör jelenléte a városban ■ mezőgazdasági tudományok központja (országos és nemzetközi hírnévvel rendelkező kutatóbázisok jelenléte) ■ közszolgáltatások korszerű biztosítása a helyi lakosság és vállalkozások számára ■ folyamatos, tudatos fejlesztések az energiahatékonyság és a szolgáltatási színvonal növelése érdekében a teljes intézményrendszerben ■ Sport infrastruktúra jelentősen fejlődött (3 tornaterem, sporttelep, 3 focipálya, uszoda) ■ Kiemelkedő színvonalú művészeti oktatás és rendezvényszervezés 	<ul style="list-style-type: none"> ■ intézmények magas fenntartási, működtetési költségei ■ intézményrendszer fenntartásban, működtetésben bekövetkező változások (járási átszervezés, KLIK) ■ az oktatási intézményekben magas és intézményenként jelentős különbségeket mutat a HH és HHH gyermekek aránya ■ az oktatási nevelési intézmények kihasználtsága mindenütt 100 % alatti és intézményenként jelentős különbségeket mutat
4. Gazdaság szerkezet és dinamika	
<ul style="list-style-type: none"> ■ jelentős a település munkaerővonzó képessége ■ magas a vállalkozói aktivitás (regisztrált vállalkozások száma megyei szinten kimagasló) ■ a magyar tulajdonú vállalkozások jelentős szerepe a helyi gazdaságban, széles helyi beszállítói hálózattal ■ mezőgazdaságra és feldolgozóiparra épülő gazdaságszerkezet (folyamatosan fejlődő termékfeldolgozás) ■ baromfitenyésztés, haltenyésztés és feldolgozás, tejfeldolgozás jelentős ■ jelentős a növénytermesztéshez, halászathoz kapcsolódó K+F tevékenység ■ mezőgazdasági termékfejlesztéshez kapcsolódó kutatói háttér helyben rendelkezésre áll ■ jelentős rizstermesztési hagyományok (Köröstarcsával az ország rizstermesztésének 50 %-át adta) ■ országos viszonylatban jelentős kukoricaexport a városban 	<ul style="list-style-type: none"> ■ a gazdaság növekedésének, így a turizmus fejlődésének dinamikáját lassítja a város elérhetősége (közút, vasút egyaránt) ■ működő vállalkozások között kevés a nagyvállalat ■ kevés a nagy hozzáadott értékkel bíró, kvalifikált munkavállalót alkalmazó, jól fizető munkahely ■ jövedelmek megyei viszonylatban kedvezőek, országos értékhez képest alacsonyabbak ■ rizstermesztés a kedvező termőhelyi adottságok ellenére az utóbbi években visszaszorul ■ a tervezett turisztikai fejlesztések megvalósítása a bevonható EU-s források korlátozottsága miatt az elképzelésekhez képest lassabban tud haladni, a turizmusban rejlő potenciálok kihasználása közepes

Erősségek	Gyengeségek
<ul style="list-style-type: none"> ■ üzleti infrastruktúra fejlett: Ipari Park jelenléte, további fejlesztésre alkalmas területekkel, bővítési lehetőséggel, Inkubátorház megléte ■ ipar kkv-k formájában jelen van a városban ■ hagyományokkal rendelkező gépipari tevékenység (mezőgazdasági gépalkatrész) ■ város brandjehez tartozó termékek: Szarvasi mozzarella, szarvasi kávéfőző és lámpa ■ Turizmus fejlődő és meghatározó ága a helyi gazdaságnak ■ sokrétű, folyamatosan bővülő, szolgáltatás színvonalában fejlődő turisztikai kínálat ■ tudatos, helyi adottságokra épülő fejlesztések a turizmusban ■ gazdag és színvonalas rendezvény és programkínálat ■ aktív TDM szervezet 	
5. Önkormányzat vagyoni helyzete és gazdálkodási egyensúlya	
<ul style="list-style-type: none"> ■ az adósságrendezésnek köszönhetően biztos önkormányzati gazdálkodás ■ iparüzési és idegenforgalmi adóbevételek folyamatos növekedése ■ világos vagyongazdálkodási elvek 	<ul style="list-style-type: none"> ■ szociális segélyezés növekvő terhei ■ intézmények, közparkok, szociális bérlakás állomány fenntartásának anyagi terhei ■ központi szabályozás miatt gépjárműadó bevétel városnál maradó összegének csökkenése
6. Táj és természeti adottságok	
<ul style="list-style-type: none"> ■ természeti értékekben való páratlan gazdagság ■ vizek városa, felszíni és felszín alatti vizekben való gazdagság (holtágak, Hármaskörös, termálvíz) ■ nemzetközi természetvédelmi oltalom alatt álló területek (Natura 2000 területek). ■ nemzeti természetvédelmi oltalom alatt álló területek ■ az országos ökológiai hálózat területei. ■ a Körös és a Körös-holtág menti fás területek, vizes élőhelyek tájképi értéke. ■ a város belterületének természeti/zöldfelületi és épített értékei, településképi értékek 	<ul style="list-style-type: none"> ■ az erdők területi aránya kedvezőtlenül alacsony a tájhasználatban ■ száraz gyér lefolyású terület ■ tájsebek (felhagyott, spontán rehabilitálódott bányagödörök) ■ a külterület másodlagosan lakó- és üdülési funkciójú kertés, tanyás területein, a holtágak partján beépített területeken a hiányos közműellátás következtében nő a környezet (talaj, felszíni és felszín alatti vizek szennyezése, erózió) terhelése, veszélyeztetése.
7. Zöldfelületek	
<ul style="list-style-type: none"> ■ a belterület zöldfelületeinek területi aránya, a zöldfelületek adottságai kedvezőek ■ helyi zöldfelületi értékek és egyben helyi jelentőségű természeti értékek (Erzsébet-liget, Anna-liget, Szarvasi Arborétum, Körös-holtág vizes élőhelyei, fásított parti területei). ■ jelentős zöldfelületű intézmény kertek (Szarvasi Arborétum) 	<ul style="list-style-type: none"> ■ a település arculatát jelentősen befolyásoló út menti fasorok, fásított zóldsávok rendszerének hiányosságai. ■ a városközponton kívüli, meglévő lakóterületi zöldterületek funkcionális hiányosságai a zöldterületek használhatóságát csökkenti. ■ a Körös-holtág partja menti zöldfelületek a meglévő lehetőségekhez képest alulhasznosítottak
8. Épített környezet (épített örökség is)	

Erősségek	Gyengeségek
<ul style="list-style-type: none"> ■ Városközpont eklektikussága ■ nagyszámú nyilvántartott régészeti lelőhely (224 db, főleg külterületen) ■ nagyszámú országos védelem alatt álló műemlék (17 db) ■ számos helyi védelem alatt álló épület (57 db) ■ önkormányzat elkötelezettsége az épített értékek megőrzése, felújítása iránt ■ folyamatosan megújuló Belváros ■ koncepció mentén folyamatosan megújuló közintézmények ■ igényes, rendezett közterek a Városközpontban ■ épített környezet páratlan természeti értékekkel párosul (szinergikus hatások) ■ folyóparti fekvés, vízparti miliő városképformáló szerepe 	<ul style="list-style-type: none"> ■ szocialista városépítéssel maradványai a városban is nyomot hagytak ■ néhány felújított, értékes épület használaton kívül (Árpád-szálló, Mitrovszky-kastély) ■ 44.számú főút miatt jelentős tranzitforgalom terheli a lakó és intézményi területeket, teherforgalom az épületeket is károsítja, csökkenti a város turisztikai vonzerejét ■ ipari, gazdasági létesítmények a „főutca” mentén, a városközpont közelében (pl: lámpagyár) ■ városrészi alközpontok hiánya
9. Közlekedési hálózat és minősége (belső és külső)	
<ul style="list-style-type: none"> ■ országos közúthálózaton elsőrendű főúti kapcsolattal rendelkezik, mely biztosítja a nemzetközi, az országos és a térségi közúti kapcsolatokat ■ kedvező és megfelelő a helyi/városi úthálózat szerkezete továbbá a kerékpáros / a gyalogos közlekedési infrastruktúra kiépítettsége ■ megfelelő autóbuzsós ellátottság ■ magas a kerékpárosok részaránya a helyi forgalomban, közlekedési feltételeik jellemzően jók, ami segít a helyi gépjárműforgalom mérsékelten tartásában is ■ a településen az áruszállítás nem jelent komoly problémát 	<ul style="list-style-type: none"> ■ a települési elkerülő (M44) útszakasz hiánya ■ a külterület úthálózata nagy részben burkolatlan, a belterületi burkolt utak minősége több helyen rossz, a még kiépítetlen utak állapota időjárás függő ■ egyes belterületi közúti csomópontok, gyalogos és kerékpáros keresztezések forgalmi, közlekedésbiztonsági szempontból fejlesztésre szorulnak, kiemelten az országos utakon ■ a parkolás szabályozása kevésbé korlátozza a belvárosba irányuló forgalmat ■ a vasúti közlekedés szolgáltatása gyenge ■ a várost érintő vasútvonal általános műszaki állapota rossz, az állomás a város súlypontjától távol helyezkedik el ■ a vasútállomás, és az utasforgalmi létesítmények műszaki állapota rossz ■ gyalogos és kerékpáros közlekedést jobban segítő műtárgyak, utcabútorok hiánya
10. Közművek és elektronikus hírközlés	
<ul style="list-style-type: none"> ■ magas szinten kiépített települési közmű hálózat (víz, gáz, villany stb.) ■ termál-közmű hálózat ■ korszerű szennyvíztisztító telep 	<ul style="list-style-type: none"> ■ a szennyvízrákötések aránya nem 100 %-os, a lakások/építmények 25%-ának szennyvize nem jut a hálózatba, kezelés nélkül kerül a talajba, vízfolyásba ■ jelentős a belvíznek kitett és árvízveszélyes területek aránya ■ fejlesztésre szoruló csapadékvíz-elvezető hálózat ■ a használt termálvíz kezelése nem minden esetben megfelelő
11. Környezetvédelem - klímadatosság/ energiahatékonyság	
<ul style="list-style-type: none"> ■ a hulladékgyűjtés jelentősen korszerűsödött (szelektív hulladékgyűjtés, komposztáló 	<ul style="list-style-type: none"> ■ nincs elkerülő út, az átmenő (44.sz.főút) forgalomból eredő környezeti ártalmak

Erősségek	Gyengeségek
<ul style="list-style-type: none"> telep, hulladékgyűjtő udvar, szelektív hulladékgyűjtő szigetek megléte) ■ alacsony légszennyezés ■ kedvező sugárzás védelmi helyzet ■ Ipari Park (ipari tevékenység kizorul a városból) megléte ■ megújuló energia potenciál (biomassza, napenergia, geotermikus energia) ■ korszerű közvilágítás ■ a Hármas-Körös árvízvédelmi kiépítettsége javul 	<ul style="list-style-type: none"> ■ megújuló energia potenciál kihasználtsága közepes ■ allergén gyomok terjedése ■ a szelektív hulladékgyűjtés nem teljes (pl. állati eredetű, és zöld hulladékok szelektív gyűjtése stb.) ■ felszíni vizeket érő szennyezések (pl. használt termásvíz), vízfrissítési problémák ■ nincs levegőtisztaságot mérő állomás

3.1.2.2 Külső tényezők

Lehetőségek	Veszélyek
1. Társadalom: demográfiai viszonyok és tendenciák	
<ul style="list-style-type: none"> ■ a település népességmegtartó erejének növelése, vonzó település környezet, a helyi gazdaság erősítése révén (aktív lakosság helyben tartása) ■ országosan és megyei szinten is csökkenő munkanélküliség, javuló helyi foglalkoztatási környezet 	<ul style="list-style-type: none"> ■ népességfogyás (természetes fogyás, elvándorlás) folytatódása, esetleges fokozódása ■ képzett fiatalok az ország fejlett centrumterületeiben il. külföldön találnak munkát (agyelszívás) ■ szegregációs problémák fokozódása, társadalmi konfliktusok kialakulása ■ magas szinten állandósul a szociális ellátásokat igénybe vevők köre
2. Települési közösség (kohézió, kultúra, hagyományok, civilek) – a közösség, mint településfejlesztési erő	
<ul style="list-style-type: none"> ■ civil szervezetek aktivitásának fenntartása, tevékenységének erősödése ■ szlovák (tót) nemzetiség kultúrájához kapcsolódó hagyományörzés fenntartása, további erősítése ■ városi és kisebb helyi közösségi rendezvények szervezése – helyi összetartás erősítése érdekében ■ a szegregációs problémák kezelésével a feszültségek csökkentése 	<ul style="list-style-type: none"> ■ az önkormányzat nem tud elegendő forrást biztosítani a helyi közösségi rendezvények szervezéséhez ■ a civil szervezetek gyengülése további forráshiány következtében ■ szegregációs problémák fokozódása
3. Intézmény-rendszer (közszolgáltatások) és városüzemeltetés	
<ul style="list-style-type: none"> ■ a város térségi szerepkörének erősítése ■ közszolgáltatások színvonalának további javítása, fejlesztése, korszerűsítése (EU-s források bevonásával) ■ Intézményrendszer megkezdett felújítási programjának folytatása (épület megújítás, energetikai korszerűsítések) ■ sportolási lehetőségek, programlehetőségek bővülése (különösen iskolai és diáksport) 	<ul style="list-style-type: none"> ■ további feladatvonalas az intézményrendszer elsovadását eredményezheti ■ a helyi adóbevételek csökkenése veszélyezteti az intézményrendszer működését ■ lakosság korszerkezeti változása, helyi lakosság elöregedése anomáliákat okoz az ellátások terén (pl: Ellátásra, gondozásra szoruló idősek, fogyatékkal élők, szenvedélybetegek növekvő száma (kapacitáshiányok), fiatalkorú lakosság

Lehetőségek	Veszélyek
	<p>csökkenésével oktatási intézményekben kapacitás kihasználatlanság)</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ Szakképzés társadalmi presztízse nem változik (alacsony marad) ■ HH és HHH gyermekek aránya tovább nő az oktatási, nevelési intézményekben
4. Gazdaság szerkezet és dinamika	
<ul style="list-style-type: none"> ■ a megújuló energiaforrások (geotermikus energia, napkollektor, biomassza) támogatott hasznosítása a gazdaságban ■ vállalkozások hálózatos együttműködésének erősítése (klaszterek) ■ térségi kapcsolatok és együttműködések erősítése ■ magas hozzáadott értékű tevékenységet folytató cégek megtelepedése, ezáltal foglalkoztatottság növelése ■ a következő támogatási időszak gazdaságfejlesztési fókuszsa, a gazdaságfejlesztési célú EU-s források bevonása a helyi gazdaságfejlesztésbe ■ turizmus háttér infrastruktúrájának további tudatos fejlesztése ■ turisztikai kínálat tovább bővítése, attrakciófejlesztés (kerékpáros turizmus, konferencia, ifjúsági turizmus, agroturizmus, gasztronómiai és lovas turizmus fejlesztése) ■ termál és gyógyturizmus továbbfejlesztése (Fürdő) ■ Összehangolt térségi marketing 	<ul style="list-style-type: none"> ■ az elvándorló munkaerő tovább szűkíti a betelepülni szándékozó vállalkozások mozgásterét ■ az ipari területre nem települnek be újabb vállalkozások ■ a helyi vállalkozások fejlesztései elmaradnak ■ a környező településekkel való együttműködések elmaradása ■ a gazdaságfejlesztési célú EU-s források lehívása elmarad
5. Önkormányzat vagyoni helyzete és gazdálkodási egyensúlya	
<ul style="list-style-type: none"> ■ helyi adóbevételek növelése, új adónemek bevezetése 	<ul style="list-style-type: none"> ■ helyi adóbevételek növelése, új adónemek bevezetése ellenállást vált ki ■ növekvő nyomás a szociális finanszírozási rendszeren
6. Táj és természeti adottságok	
<ul style="list-style-type: none"> ■ a helyi értékvédelmi rendelet kibővítése, módosítása a helyi jelentőségű, nem védett természeti területek, természeti értékek (fasorok, faegyedek, vizes élőhelyek) körére vonatkozóan. ■ holtágak vízfrissítésének biztosítása, rehabilitációja, ökológiai értékek megőrzése ■ a Körös-Holtágak jelentős idegenforgalmi vonzerőt jelentő rekreációs/turisztikai lehetőségei ■ erdőszültség növelése, mezővédő fasorok telepítése (csökkenő porterhelés, növekvő biodiverzitás), erdőtelepítés elsősorban a beépített rekreációs területek és a természeti területek környezetében 	<ul style="list-style-type: none"> ■ a védelemre érdemes természetközeli területek további feltárásának és védelem alá vételének elmaradása ■ az idegenforgalmi vonzerőt jelentő természeti területek védelme és a turizmus potenciális területhasználati konfliktusai (pl. üdülőterületek-holtágak). ■ szántók parlagon hagyása, invazív, és allergén gyomok terjedése ■ a közműhálózattól távoli üdülő- és lakófunkciójú területeken a hiányos szennyvíz, szippantott szennyvíz, illetve szennyvíz iszapkezelés, illegális hulladéklerakás veszélyeztetheti a talaj, a felszín alatti és a felszíni vizek minőségét.

Lehetőségek	Veszélyek
<ul style="list-style-type: none"> ■ a környezeti nevelés lehetőségei az értékvédelem és a szelíd turizmus, rekreáció kapcsán. 	
7. Zöldfelületek	
<ul style="list-style-type: none"> ■ a rekreációs célú zöldfelületek fejlesztési lehetőségeinek megvalósítása a hatályos településszerkezeti terv szerint, illetve bővítése, változtatása a módosuló igények, lehetőségek figyelembe vételével. ■ a város fásítási-, fasorfejlesztési programjának elkészítése. ■ játszóterek bővítése, fejlesztése (Zöldpázsit tér – extrém sportok számára; Szentesi úti lakópark játszótere) 	
8. Épített környezet (épített örökség is)	
<ul style="list-style-type: none"> ■ megkezdett Belvárosi városrehabilitációs program tudatos folytatása, területi kiterjesztése Vízparti milliő kínálata adottságok „kihasználása” (természeti értékek védelmét szem előtt tartva) ■ fürdő és környezetének fejlesztése ■ lakótelep épületállományának fokozatos megújítása, felújítása ■ ipari park terület fejlesztése, gazdasági tevékenységek területi koncentrációja ■ szegregátumok épületállományának infrastrukturális helyzetének javítása ■ felújított, értékes épületek funkcióval való megtöltése ■ további védett, védelemre érdemes épületek állagának megóvása, felújítása (pl: Tessedik major felújítása) 	<ul style="list-style-type: none"> ■ a 44. számú főút elkerülő szakasza nem épül meg a településtől délre ■ források hiányában, műemlékek, védett épületek felújítása elmarad, megsemmisülnek, átépülnek ■ szegregátumok állandósulása, esetleg terület növekedése
9. Közlekedési hálózat és minősége (belső és külső)	
<ul style="list-style-type: none"> ■ az országos közúthálózat fejlesztése (M44, Mezőtúr irányába komplementes kapcsolat) javítja a város belső életét és külső kapcsolatait ■ az országos és nemzetközi forgalom igényei szerint épült közlekedési területek városi igényeknek megfelelő átalakítása ■ a gyalogutak és gyalogos területek bővítése a városközpontban ■ a kerékpárutak és -tárolók bővítése ■ a térségi kerékpárút hálózat részeként a turisztikai célpontig való összefüggő kiépítés, a kerékpáros turizmus erősödése ■ erősödő mikro-térségi, kistérségi, szerepkör 	<ul style="list-style-type: none"> ■ az M44 autót megépültéig a meglévő átmenő közúti közlekedési infrastruktúrán a forgalom, ezáltal a baleseti veszélyeztetettség és a környezetszennyezés növekedése ■ az állami közútkezelő forráshiánya miatt a közútfenntartási tevékenységek és a fejlesztések csúszása ■ a leromlott vasúti infrastrukturális kapcsolatok kor színvonalára való fejlesztésének forráshiány miatti csúszása ■ a közösségi közlekedés az állami szolgáltatóktól függ, a közlekedés finanszírozásának bizonytalanságai kihathatnak a tömegközlekedési szolgáltatásokra (volán és vasút is) ■ a növekvő közúti forgalom miatt csökken a kerékpározási kedv és növekvő parkolási problémák jelentkeznek ■ a pályázatokhoz szükséges önrész hiánya

Lehetőségek	Veszélyek
10. Közművek és elektronikus hírközlés	
<ul style="list-style-type: none"> ■ szennyecsatorna-hálózat fejlesztése ■ csapadék- vízvezető hálózat fejlesztése ■ ivóvízminőség javító program végrehajtása ■ öntözőrendszerek újragondolása, mezőgazdasági struktúra váltás 	<ul style="list-style-type: none"> ■ klímaváltozással együtt járó szélsőséges időjárási események (káresemények, belvíz, csapadékvíz-hálózat túlterhelése) ■ lakóövezet, üdülőövezet bővítése a szükséges közműhálózat fejlesztése nélkül ■ szárazodó éghajlat mellett az öntözőrendszer fejlesztésének, vagy mezőgazdasági struktúra váltás elmaradása
11. Környezetvédelem - klímatudatosság/ energiahatékonyság	
<ul style="list-style-type: none"> ■ termál közmű hálózat bővítése, fűtésből származó légszennyezés csökkenése ■ szelektív hulladékgyűjtés és hasznosításának tovább fejlesztése ■ felhagyott banyagödrök rekultivációja ■ megújuló energiák minél szélesebb körű alkalmazása ■ légszennyezettséget mérő állomás létrehozása ■ elkerülő út megépülése, csökkenő környezeti ártalmak 	<ul style="list-style-type: none"> ■ használt termálvizek környezet szennyezése ■ felszíni vizeket érő szennyezések, feliszapolódás, a biodiverzitás csökkenése ■ elkerülő út megépülése veszélyeztetheti, feldarabolhatja a természeti területeket, biodiverzitás csökkenése

3.1.3 A településfejlesztés és rendezés kapcsolata, a fejlesztés területi korlátai és lehetőségei

A településfejlesztés és településrendezés kapcsolatát illetően Szarvas esetén elmondható, hogy az elmúlt években a településrendezési terv nem volt az akadálya a fejlesztéseknek, az önkormányzat, testületek gyorsan reagálnak az új igényekre, befektetői elképzelésekre. Az egyes területek hasznosítását legtöbbször a magasabb szintű jogszabályok, védettségek, és különösen, a területrendezési tervi előírások befolyásolják, vagy akadályozzák meg. Ezek tisztázása, valamint a településrendezési eszközök államigazgatási és egyéb egyeztetése sok időt vesz igénybe. Gyakran az egyes területek tulajdonosaival való megegyezés is hosszadalmas.

A következő táblázat Szarvas településrendezés eszközeinek jelentősebb módosításait és azok főbb indokait foglalja össze.

34. táblázat: Településrendezési eszközök módosításai

Településrendezési eszközök módosításai	A módosítás indoka
Településfejlesztési koncepció módosítása 362/2007. (VIII.23.) határozat	Biogáz üzem építése miatti módosítás
Településszerkezeti terv módosítása 374/2008. (VII.23.) határozat	Biogáz üzem építése miatti módosítás
Helyi építési szabályzat, és melléklete a szabályozási terv módosítása 19/2008. (VII.24.) rendelet	Biogáz üzem építése miatti módosítás
Településfejlesztési koncepció módosítása 340/2009. (VI.18.) határozat	Általános felülvizsgálat
Településszerkezeti terv módosítása 453/2009. (VIII.27.) határozat	Általános felülvizsgálat

Településrendezési eszközök módosításai	A módosítás indoka
Helyi építési szabályzat, és melléklete a szabályozási terv módosítása 23/2009. (VIII.28.) rendelet	Általános felülvizsgálat
Helyi építési szabályzat, és melléklete a szabályozási terv módosítása 12/2010. (IX.24.) rendelet	Törvényi változás miatti módosítás
Településfejlesztési koncepció módosítása 664/2011. (XI.24.) határozat	Rizsfeldolgozó üzem elhelyezése miatti módosítás
Településszerkezeti terv módosítása 628/2014. (XII.18.) határozat	Az M44 gyorsforgalmi út nyomvonalának pontosítása miatti módosítás
Helyi építési szabályzat, és melléklete a szabályozási terv módosítása 27/2014. (XII.19.) rendelet	Az M44 gyorsforgalmi út nyomvonalának pontosítása miatti módosítás

Forrás: Önkormányzati adatszolgáltatás (2015. március)

A Településszerkezeti tervet általában, tízévente át kell tekinteni, ha szükséges módosítani kell. A hatályos településrendezési eszközök Szarvas városában 2018. év végéig alkalmazhatók. A településrendezési eszközöknek a megváltozott jogszabályok szerinti átdolgozásáról a közeljövőben gondoskodni kell.

3.2 Problématérkép / Értéktérkép

	ÉRTÉK		PROBLÉMA	
	MI?	HOL?	MI?	HOL?
Város egészét érintő tényezők				
	Kerékpár úthálózat		A városközponton átmenő 44-es főút jelentős környezetterhelő hatással van a városra	
	44-es számú főút			
	Holt-Körös híd			
Városközpont				
	1.Felújított főter	Fő tér	Balesetek száma a 44-es út mentén, egy szakaszon magas	Deák Ferenc utca és a Vasútállomás között
	3.Árpád szálló	Szabadság út 32.	Parkolási problémák, elsősorban a parkolóhelyek hiánya miatt	Főtér és környéke

	ÉRTÉK		PROBLÉMA	
	MI?	HOL?	MI?	HOL?
Város egészségét érintő tényezők				
	4.Szarvasi Gyógyfürdő	Kossuth utca 23.		
	5. Vízi Színház	Petőfi Sándor u. 7-9.		
	9. Tessedik Sámuel múzeum	Vajda Péter u. 1.		
	11. Ótemplom környéki felújítások	Vajda Péter utca 2.		
	13. Ótemplom	Vajda Péter utca 2.		
	19. Kossuth tér	Kossuth tér		
	20. Ruzicskay alkotóház	Erzsébet liget		
	21. Erzsébet Ligeti Sporttelep	Erzsébet liget		
	22. Mitrovsky Kastély	Szabadság út 28.		
	23. SZIE Tessedik Campus	Szabadság út 1-3.		
	24. SZIE Gál Ferenc Főiskola	Szabadság út 6-8.		
	25. Székely Mihály Szakmunkásképző és Szakközépiskola	5540 Szarvas, Vajda Péter u. 20.		
	28. Benka Gyula Evangélikus Ált. Isk.	Kossuth Lajos St 17.		
	29.Szarvasi Ált. Isk.	Kossuth utca 5-7.		
	32. Chován Kálmán Művészeti Alapiskola	Kossuth tér 3.		
	40.Geomark Kft.	Kossuth Lajos utca 18.		
	Helyi védelem alatt álló településszerkezet	Vasút utca – Kossuth tér – Szabadság utca – Bolza sétány		
	Erzsébet liget			
	Értékes fasorok	Erzsébet liget		
Kertváros				

	ÉRTÉK		PROBLÉMA	
	MI?	HOL?	MI?	HOL?
Város egészét érintő tényezők				
	2.Lengyel Palota	Szabadság út 36.	Balesetek száma a 44-es út mentén egy szakaszon magas	Deák Ferenc utca és a Vasútállomás között
	10. Történelmi emlékhely	Szent István park	I.számú szegregátum	Jókai Mór u. - Széchenyi u. - Janecskó P. u. - Pántlika u.
	12. Református templom	Vasút utca 66.	II.számú szegregátum	Hunyadi J. u. - Vasút u. - Hoffmann u. - Bem J. u. - Ady Endre u.
	16. Bolza kastély	Szabadság út 2.	III.számú szegregátum	Dózsa Gy. - Vasút u. Luther M. u. - Liliom u. - Tessedik S. u. -
	27. Tessedik Sámuel szakmunkásképző Intézet	Kossuth L. u. 5/7.	IV.számú szegregátum	Martinovics u - Benka Gy. u.
	30. Petőfi Sándor Ált. Isk.	Kossuth L. u. 43.	VI. Krakkó - leromlott állapotú városrész	Benka Gyula u. – Szent László u. – Kodály Z. u. – Rét utca
	Worktrans Kft.	Damjanich utca 27.	Túlzsúfolt folyópart	
	Kacsa-tó		Főutcán leromlott állapotú iparépületek	
	Értékes fasorok	Erzsébet liget	Leromlott állapotú buszpályaudvar	Szabadság u. 41.
			Leromlott állapotú vasútállomás	
			Mélyfekvésű terület	Újtemető területe
Magol-zug				
	8. Történelmi Magyarország közepe	Malom u. vége – Csuka u. eleje		
Lakótelep				
Ipartelep				

	ÉRTÉK		PROBLÉMA	
	MI?	HOL?	MI?	HOL?
Város egészségét érintő tényezők				
	35. Inkubátorház	Orosházi út 8.	Az Ipartelep rossz belső úthálózattal van ellátva	
	36. Alföldi-Hús Zrt.	Orosházi út,		
	37. Gallicoop Pulykafeldolgozó Zrt.	Ipartelep 531/1.		
Külterület				
	6. Szárazmalom	Ady Endre utca 1/1.	V. számú szegregátum:	Simonyi Szőlő
	7. Szlovák Tájház	Kálvin u. 1.	Fásítás hiánya	Kondoros-völgyi főcsatorna mentén
	14. Csáky kastély	Anna-liget		
	15. Körös-Maros NP Igazgatósága és látogatóközpont	Anna-liget 1.		
	17. Mini Magyarország makettpark	I. Külkerület 9.		
	18. Ifjúsági Tábor	Erzsébet liget		
	33.Halkutató Intézet	Anna liget 8.		
	34.Szarvasi-Vas-Fémipari Zrt.	Szabadság út 64.		
	38. Pioneer-Hi-Bred Zrt.	Ipartelepi út		
	39. szarvasi Mozzarella	Örménykút		
	42.Keresztháti üdülősor			
	Szarvasi Arborétum	Szarvas, I.kk. 9.		
	Anna-liget			
	Holt-Körös			
	Értékes fasorok	Szarvasi Holt-Körös jobb oldala mentén		

ÉPÍTETT KÖRNYEZET

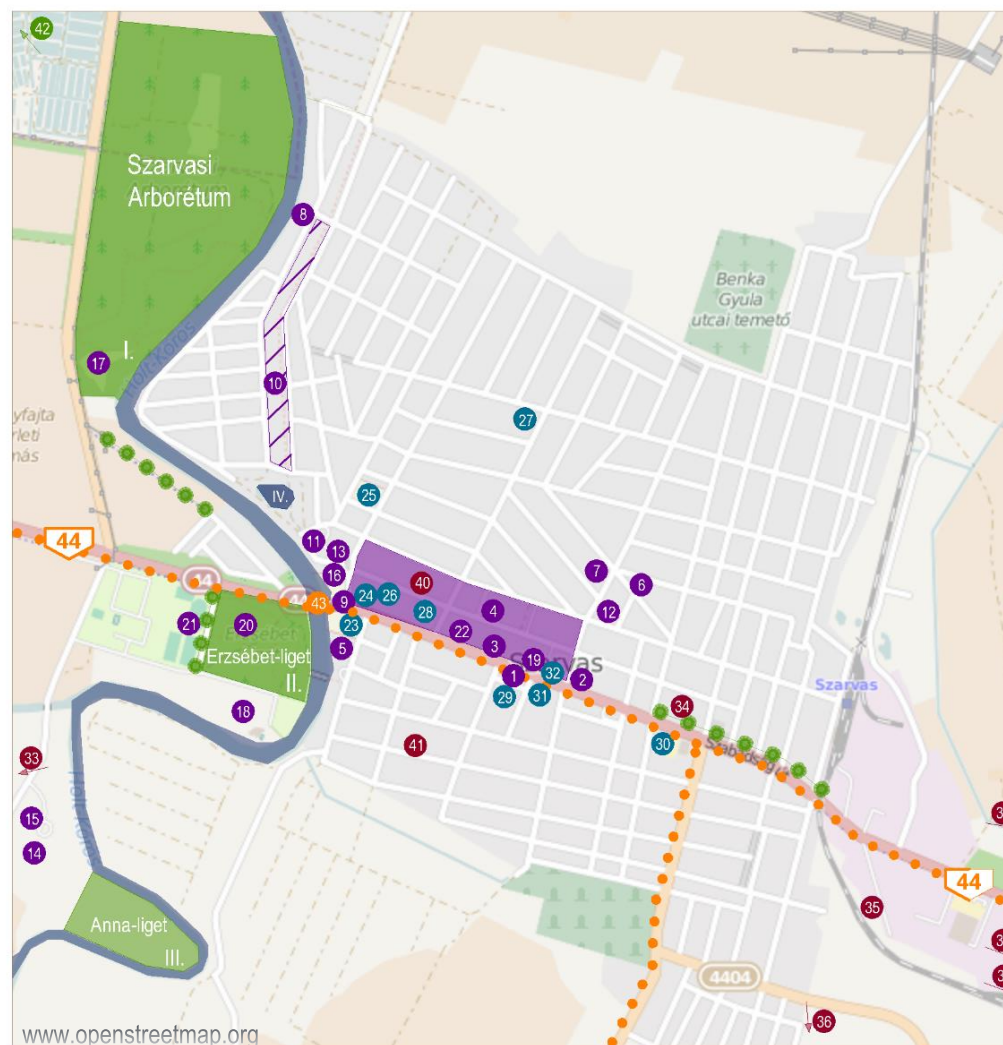
- 1 Felújított Főtér
- 2 Lengyel Palota
- 3 Árpád szálló
- 4 Szarvasi gyógyfürdő
- 5 Viziszinház
- 6 Szárazmalom
- 7 Szlovák Tájház
- 8 Történelmi Magyarország közepe
- 9 Tessedik Sámuel múzeum
- 10 Történelmi emlékút
- 11 Ótemplom környéki felújítások
- 12 Református templom
- 13 Ótemplom
- 14 Csáky kastély
- 15 Körös-M. NP Igazg. és látogató Kp.
- 16 Bolza kastély
- 17 Mini Magyarország
- 18 Ifjúsági Tábor
- 19 Kossuth tér
- 20 Ruzicskay alkotóház
- 21 Erzsébet Ligeti Sporttelep
- 22 Mitrovsky Kastély
- Helyi védelem alatt álló tel.szerk.

KÖRNYEZET

- I. Szarvasi Arborétum
- II. Erzsébet-liget
- III. Anna-liget
- IV. Kacska tó
- Holt- Körös
- Értékes fasorok
- 42 Keresztháti üdülősor

INFRASTRUKTÚRA

- Kerékpárutak
- 44 44-es számú főút
- 43 Holt-Körös hid

ÉRTÉKTÉRKÉP SZARVAS

ITS MEGALAPOZÓ DOKUMENTUM

TÁRSADALOM

- 23 SZIE Tessedik Campus
- 24 SZIE Gál Ferenc Főiskola
- 25 Vajda Péter Gimn. és Szak. Isk.
- 26 Székely Mihály Szakmunkásképző és Szakközépiskola
- 27 Tessedik Sámuel Szakmunkásképző Intézet
- 28 Benka Gyula Evangélikus Ált. Iskola
- 29 Szarvas Város Általános Isk.
- 30 Petőfi Sándor Általános Isk.
- 31 Szlovák Általános Isk. és Diákotthon
- 32 Chován Kálmán Művészeti Alapiskola

GAZDASÁG

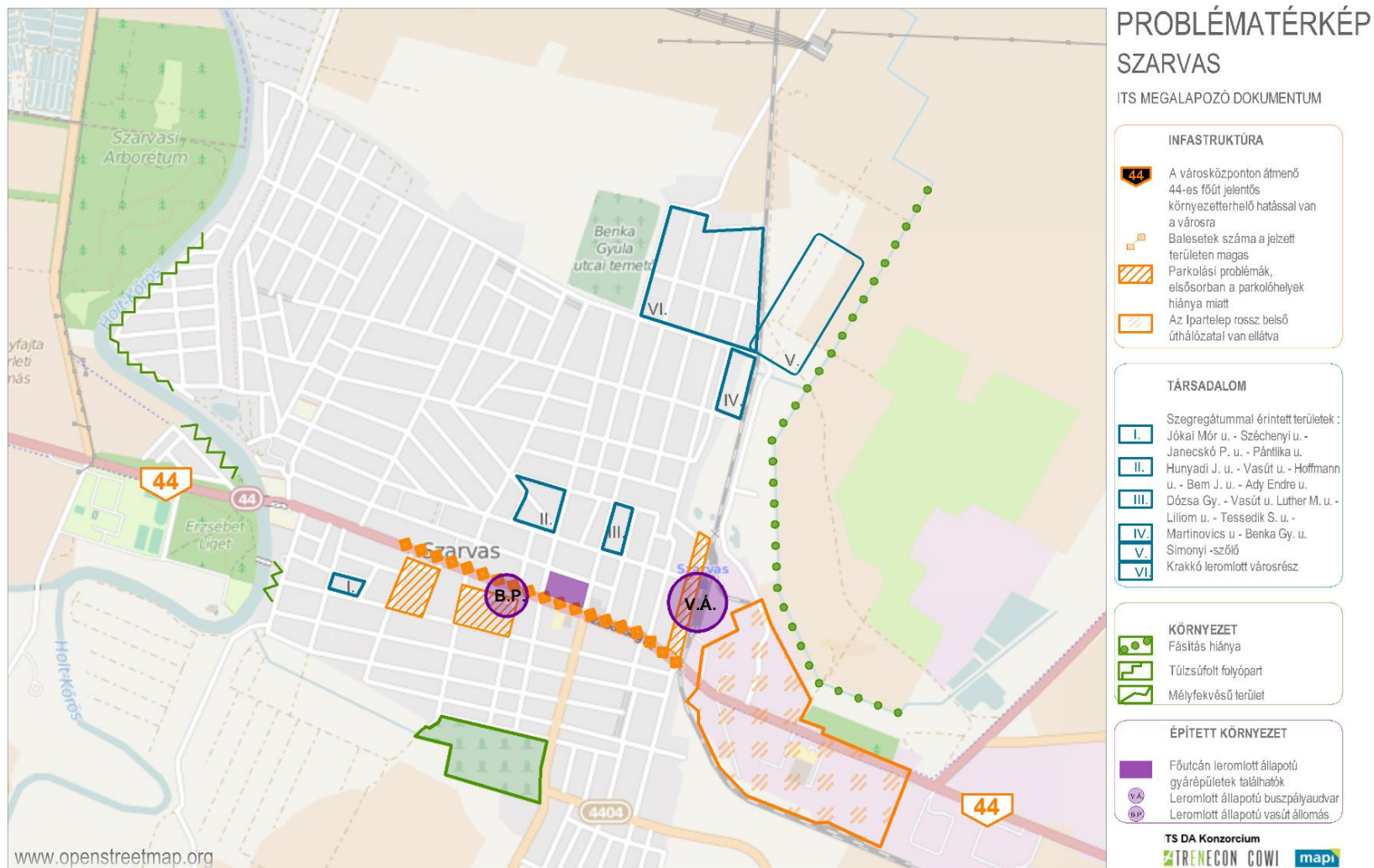
- 33 Halkutató Intézet
- 34 Szarvasi Vas-Fémipari Zrt.
- 35 Inkubátorház
- 36 Alföldi-Hús Zrt.
- 37 Gallicoop Pulykafeldolgozó Zrt
- 38 Pioneer-hi-Bred Zrt.
- 39 Szarvasi Mozzerella Kft.
- 40 Geomark Kft
- 41 Worktrans Kft.

ITS DA Konzorcium

ITS DA Konzorcium

3.3 Eltérő jellemzőkkel rendelkező városrészek

3.3.1 A városrészek kijelölése, pontos lehatárolása, lehatárolás indoklása, a városrészek bemutatása

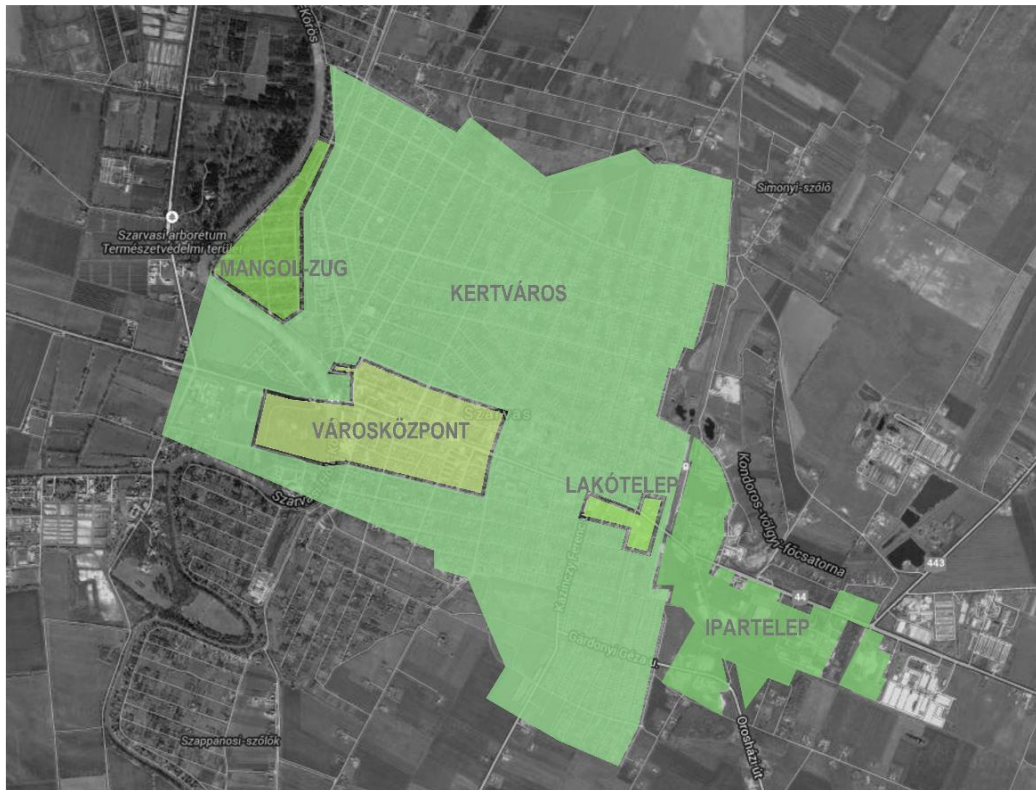
Az Integrált Településfejlesztési Stratégia a város a 2009-ben készült IVS városrészi lehatárolását követi, a városrészek számát és határvonalait illetően változás nincs.

A városrészek lehatárolása a következő elvek mentén történt:

- az egyes területek funkcionális szerepkörének vizsgálata alapján homogénnek mondható területegységek kerüljenek kialakításra,
- történetükben és fejlesztési lehetőségeiket illetően is összetartozó területegységet képezzenek;
- a városrészek a település teljes területét átfedésmentesen és teljes körűen lefedjék

A 2009-es IVS városrészi lehatárolása során a KSH és önkormányzati adatokra, valamint szakértői egyeztetésekre építve számos alternatíva került megvizsgálásra, amelynek eredményeként 5 jól elkülönülő városrész került lehatárolásra az alábbiak szerint:

42. térkép: Szarvas városrészei

Forrás: IVS, 2009

35. táblázat: A városrészeket lehatároló utcák és objektumok

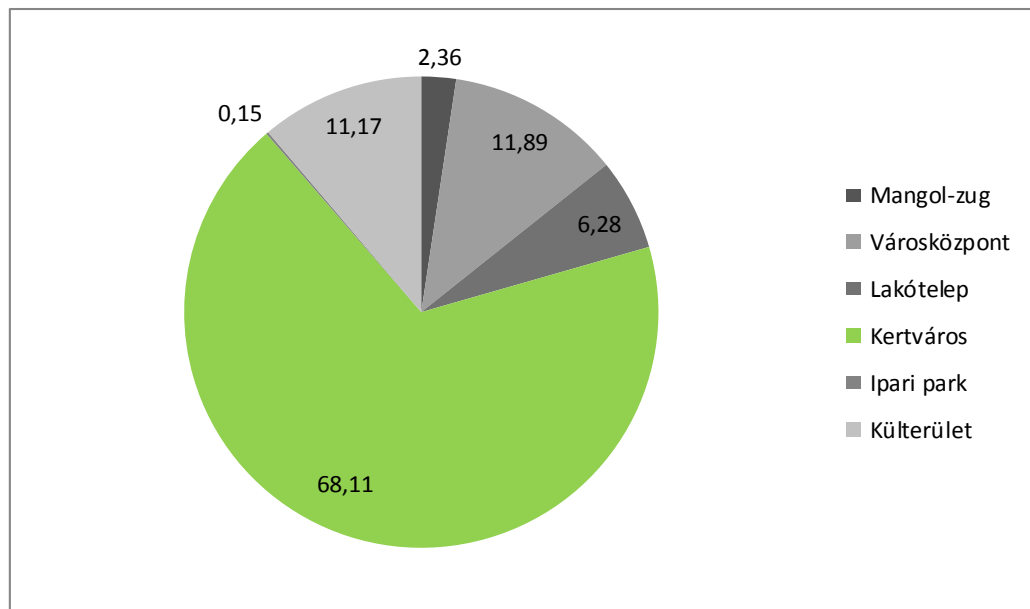
Városrész	Lehatárolás
Városközpont	Erzsébet liget – Szabadság út – Vajda Péter utca – Vasút utca – Béke utca – Jókai Mór utca
Kertváros	Hatház u. – Lenkei u. – Rét u.- Kodály Z. u. – Lililom u. – Bartók Béla u. – Vasút u. – Szent I. utca
Lakótelep	Kazinczy Ferenc utca – Szabadság út – Bajcsy Zsilinszky utca – Vasút utca – Damjanich utca – Dr. Melich János utca – Jókai Mór utca – Kazinczy Ferenc utca
Mangol-Zug	Holt-Körös mentén húzódó üdülő sétány – Nyárfa utca – Malom utca által határolt terület
Ipartelep	Önkormányzat által Ipari Parkká minősített belterületen helyezkedik el, a várostól keletre, Békécsaba irányába kivezető 44. sz főút mentén (Csabai út mentén). Területe: 54,4 ha

Forrás: IVS, 2009

A fent megnevezett városrészeken túl jelentős számú lakosság él a városon kívüli külterületi, tanya részeken.

Az alábbi fejezetekben röviden áttekintésre kerülnek Szarvas Város városrészeinek specifikus jellemzői. A rövid összehasonlító elemzést követően megvizsgáljuk a városrészek társadalmi-gazdasági jellemzőit, intézményi ellátottságát, de a városrészek funkcionális vizsgálatára is sor kerül.

43. ábra: Lakónépesség megoszlása városrészenként (a város lakosságának %-ában)

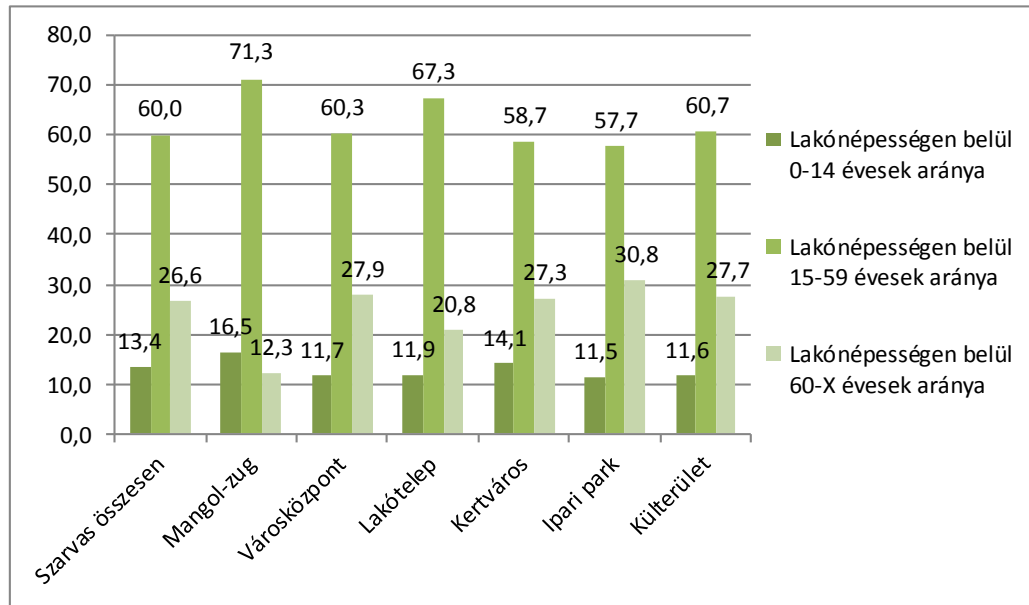

Forrás: KSH 2011. évi népszámlálási adatok alapján saját szerkesztés

A lakónépesség városrészenkénti megoszlását tekintve látható Kertváros több mint kétharmados részesedése a teljes lakosságból. A Városközpontban, valamint a Külterületen élők aránya szinte megegyezik (11 % körüli), míg legkisebb arányban a Lakótelep városrészben, továbbá a város üdülő-rekreációs területén, a Magol-zugban élnek. A városrészek lakónépességéből való részesedése alapvetően a város területéből foglalt arányaihoz igazodik.

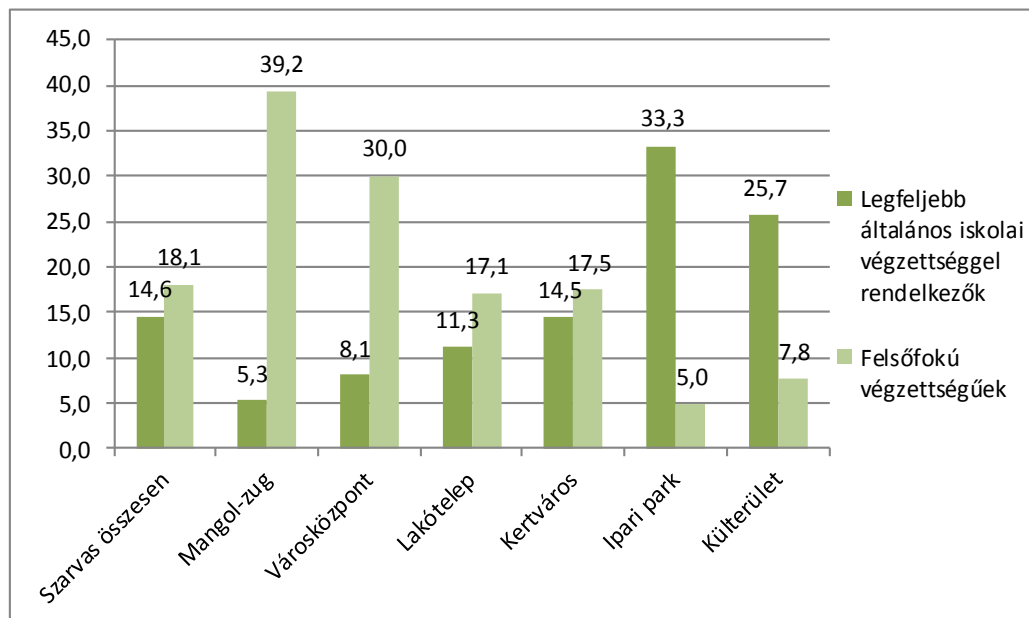
44. ábra: Lakónépesség korcsoport szerinti megoszlása városrészenként

Forrás: KSH 2011. évi népszámlálási adatok alapján saját szerkesztés

A lakosság korösszetételét vizsgálva a város egészéhez viszonyítva kedvezőbb, fiatalabb korszerkezettel rendelkezik Mangol-zug, ahol a 14 év alattiak aránya 3,1%-kal haladja meg a városi átlagértéket. Az aktív korú népesség aránya szintén ebben a városrészben a legmagasabb. A leginkább előregedő városrész a Városközpont, valamint a Kertváros.

45. ábra: Lakónépesség iskolai végzettség szerinti megoszlása városrészenként

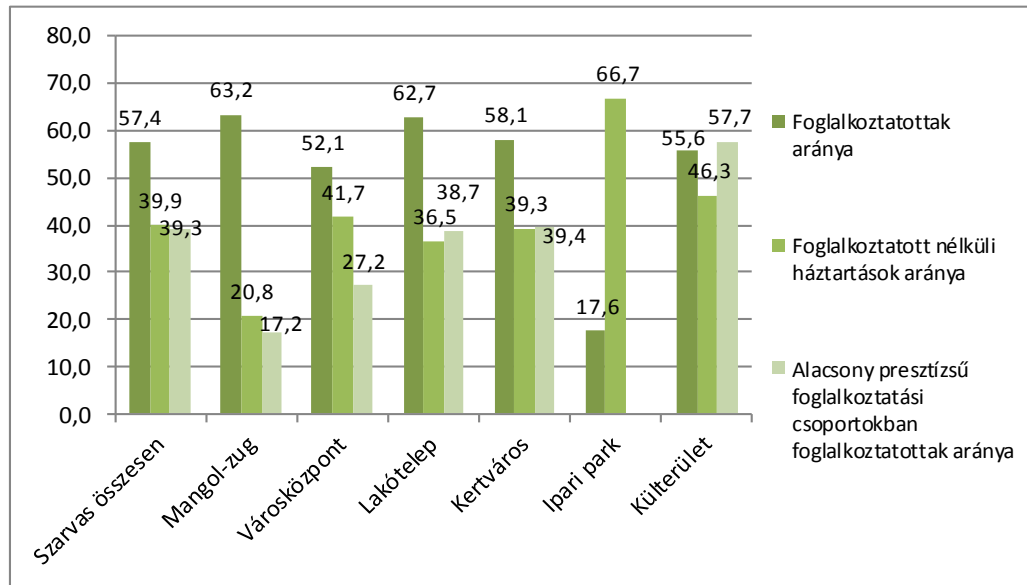
Forrás: KSH 2011. évi népszámlálási adatok alapján saját szerkesztés

A lakosság képzettségi szintjét elemezve jól láthatóak az egyes városrészek közötti különbségek. A legképzettebbek a fiatalos korszerkezettel, magas aktivitással rendelkező Mangol-zugban élnek, valamint maga a diplomások aránya a Városközpontban is. A Lakótelep városrészben, valamint a Kertvárosban élők kvalifikáltsága a város átlagértékeihez közelít.

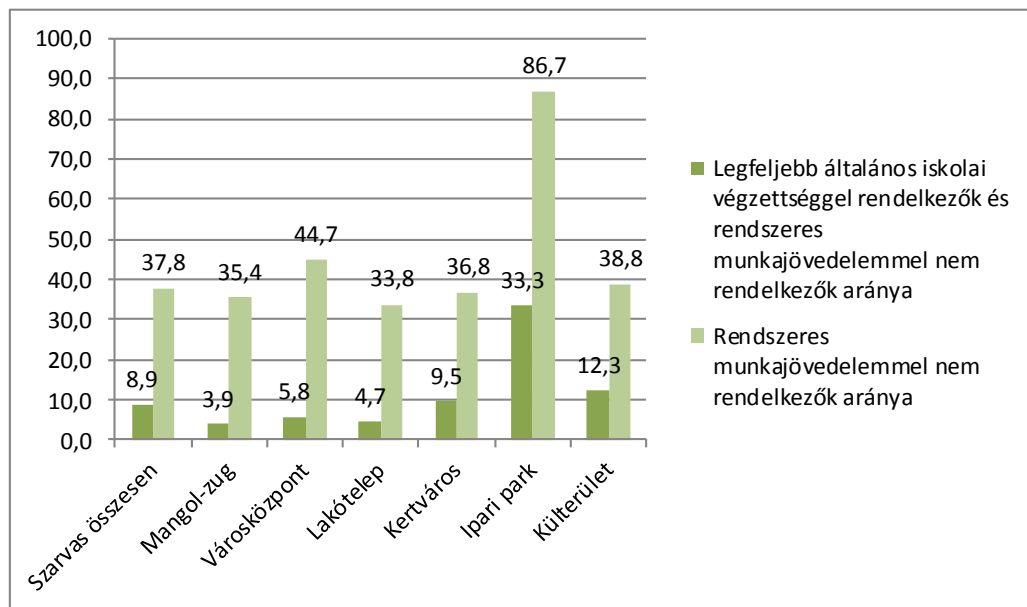
46. ábra: Foglalkoztatottsági mutatók városrészenként

Forrás: KSH 2011. évi népszámlálási adatok alapján saját szerkesztés

A foglalkoztatottak aránya tekintetében szintén jelentős különbségek érzékelhetők az egyes városrészek között. A foglalkoztatottak aránya a Városközpontban a legalacsonyabb. Ezzel párhuzamosan itt a legmagasabb a foglalkoztatott nélküli háztartások aránya. A legkedvezőbb mutatókkal a korábban említett rekreációs terület, Mangol-zug rendelkezik.

47. ábra: Az aktív korúak foglalkoztatottsági megoszlása városrészenként

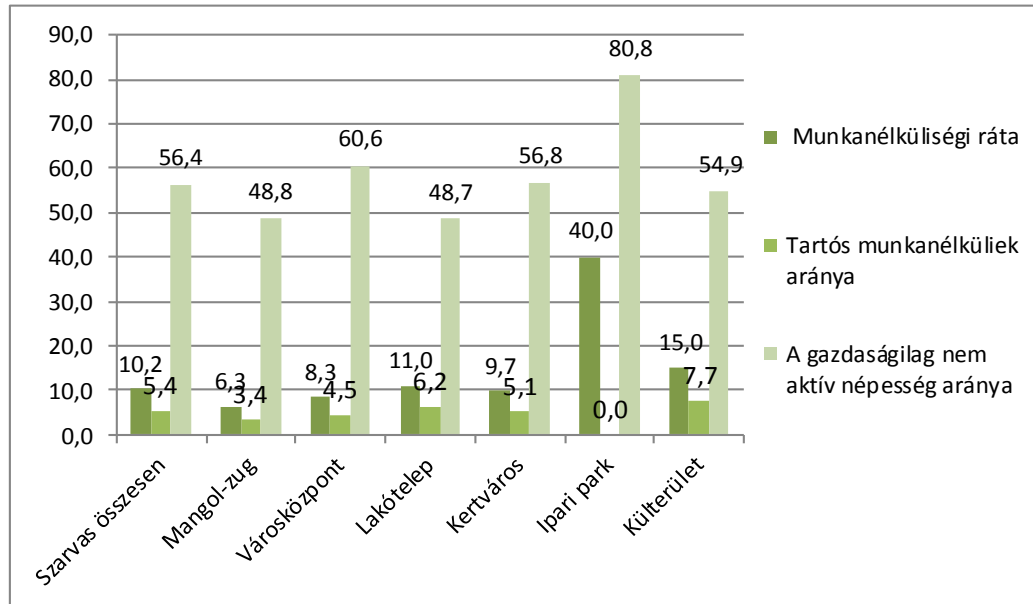
Forrás: KSH 2011. évi népszámlálási adatok alapján saját szerkesztés

A rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya, a foglalkoztatottsági adatokhoz hasonlóan; a lakott területek közül a Városközpontban (44,7%), valamint a Kertvárosban a legmagasabb, míg legkedvezőbb aránnyal, a fiatal és aktív korszakozotttal rendelkező, kedvező társadalmi pozíciójú Mangol-zug településrészen találkozhatunk. Az alapfokú végzettséggel,

valamint jövedelemmel nem rendelkezők aránya a belterületek közül a Kertvárosban a legmagasabb, ez a lakosság 9,5%-át jelenti.

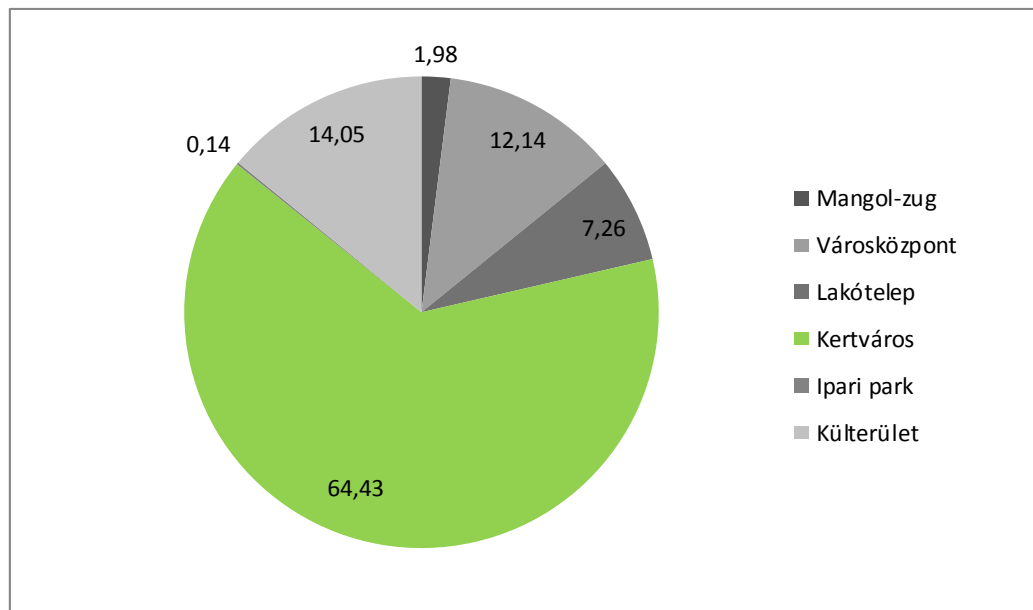
48. ábra: A gazdaságilag nem aktív és munkanélküliek megoszlása városrészenként

Forrás: KSH 2011. évi népszámlálási adatok alapján saját szerkesztés

Az inaktív és munkanélküliek területi elhelyezkedését vizsgálva megállapítható, hogy a Városközpontban, valamint a Lakótelepen a legnagyobb a munkanélküliek (ezen belül a tartós munkanélküliek), valamint a gazdaságilag nem aktívak aránya.

49. ábra: Lakásállomány megoszlása városrészenként

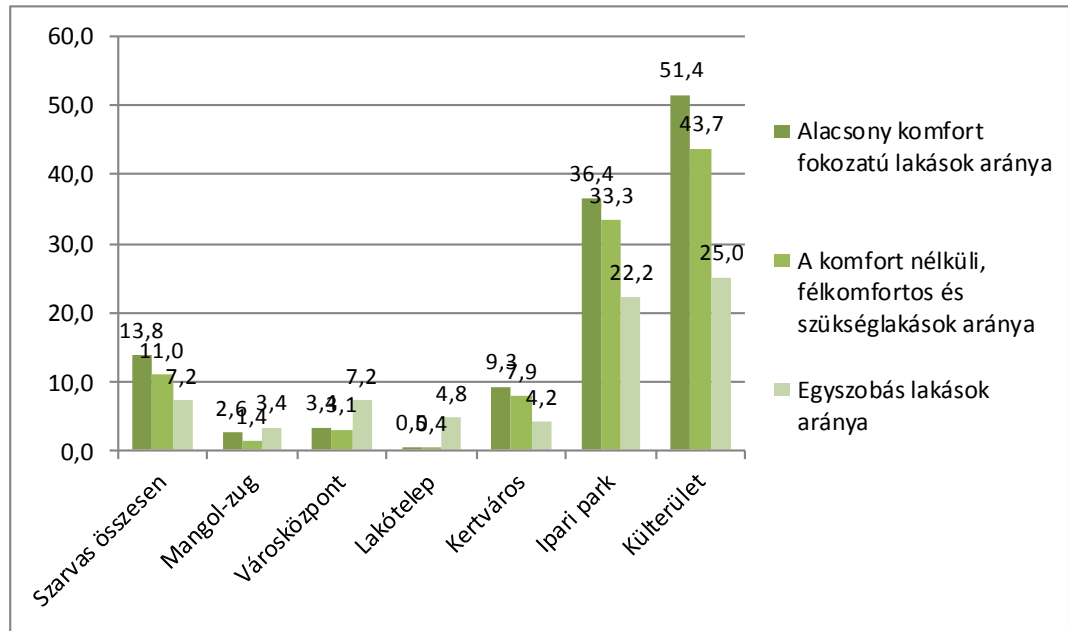

Forrás: KSH 2011. évi népszámlálási adatok alapján saját szerkesztés

A lakásállomány – a népesség területi eloszlásához igazodva – a kertvárosban a legnagyobb. A külterületi lakások aránya a teljes állomány közel 15%. A Városközpontban található lakások 12%-ot, míg a Lakótelepen levők 7,2%-ot tesznek ki a város egészének lakásállományából.

50. ábra: Lakásállomány komfortfokozat szerinti megoszlása városrészenként

Forrás: KSH 2011. évi népszámlálási adatok alapján saját szerkesztés

A lakásállomány komfortfokozata kedvező képet mutat a lakott területeken, így szinte minden belterületi településrészen magas komfortfokozatú ingatlanállományról beszélhetünk. A Kertvárosban sem éri el a 10%-ot az alacsony komfortfokozatú lakások aránya. A Külterületen azonban a lakások több mint fele alacsony komfortfokozatú, 43,7%-a pedig komfort nélküli, vagy szükséglakás.

3.3.1.1 Városközpont bemutatása

A városrész
lehatárolása, rövid
jellemezése

A városrész az Erzsébet liget – Szabadság út – Vajda Péter utca – Vasút utca – Béke utca – Jókai Mór utca által határolt területen fekszik. Minden szempontból Szarvas centrumként szolgáló területe, melynek jelentőségét funkcióellátottsága is kiemeli. Itt található a legfontosabb igazgatási, közművelődési, kulturális létesítmények. Turisztikai szempontból szintén kulcsfontosságú területe a városnak.

A terület beépíttségének jellege vegyesnek mondható, kertvárosias, lakótelepi beépítéssel, társasház és sorházas résszel is találkozhatunk. Ez az eklektikusság jellemző a városrész épületállományának minőségére és az ingatlanértékekre is. A városközpont településszerkezeti jellemzője a négyzethálós, párhuzamos utcás kialakítás, Tessedik tervei alapján. Az elmúlt évek sikeres városrehabilitációja következtében a Városközpont, valamint számos közintézmény felújításra került, ennek következtében a városképi, esztétikai változás is számottevő.

A terület turisztikai látványosságai:

- Tessedik Sámuel Múzeum
- Mitrovsky-kastély
- Ótemplom
- Katolikus templom
- Árpád szálló
- Lengyel palota
- Ruzicskay-alkotóház
- Bolza-kastély
- Erzsébet-liget
- Holt-Körös

A városrész
demográfiai és
szociális jellemzői

A Városközpont lakónépessége a 2011. évi KSH adatok alapján 2015 fő, a város lakónépességének 11,89%-a. A 2001. évi adatokhoz képest jelentős a népességcsökkenés a városrészben (18%-os, ekkor 2455 fő élt a városrészben). A lakosság korcsoport szerinti megoszlását vizsgálva a városrész öregedő tendenciát mutat, ezt mutatja a 2001 és 2011. év közötti arányok változása. Míg 2001-ben a 0-14 éves korosztály aránya 13,8% volt, addig 2011-ben 11,7%-ra csökkent a fiatalok aránya. Az aktív korúak, vagyis, a 15-59 éves korosztály aránya 60,3%-ra csökkent (2001-ben 66,9% volt), míg a 60 évnél idősebbek aránya 19,4%-ról 27,9%-ra növekedett a vizsgált tíz év során.

A gazdaságilag nem aktív népesség aránya lakónépességen belül 60,6%. Legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya az aktív korúakon (15-59 év) belül 8,1%. Ez az arány a település egészének arányánál sokkal kedvezőbb. Felsőfokú végzettségűek aránya a 25 éves és idősebbek arányában 30%, ez szintén jelentősen meghaladja a települési átlagot.

Az aktív korúakon (15-59 évesek) belül a rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya 44,7%, a legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők és rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon belül 5,8%. Előbbi kedvezőtlenebb, mint a városi átlag, utóbbi viszont jóval kedvezőbb.

A foglalkoztatottak aránya a 15-64 éves népességen belül 52,1%, amely közel 5 százalékponttal meghaladja a város egészére vonatkozó arányt és az elmúlt tíz év távlatában e tekintetben növekedés mutatható ki (2001-ben 42,4% volt az itt élő foglalkoztatottak aránya). Az alacsony presztízsű foglalkoztatási csoportokban foglalkoztatottak aránya 27,2%. Foglalkoztatott nélküli háztartások aránya 41,7%, ami 2001-hez képest 3 %-os csökkenést mutat. A munkanélküliségi ráta 8,3%, míg a tartós munkanélküliek aránya (legalább 360 napos munkanélküliek aránya) 4,5%, a városi aránynál alacsonyabb értéket mutat.

A településrész lakásállománya 940 db, 12,1%-a a települési összes lakásnak, mely arány egy kis mértékben meghaladja a városrészben élők arányát. Ezek közül alacsony komfortfokozatú 3,4%, amely érték 2001-hez képest 3%-os csökkenést mutat. A komfort nélküli, félkomfortos és szükség-lakások aránya a lakott lakásokon belül 3,1%, mindkét érték a településrészek között a legalacsonyabb. Az egyszobás lakásoké 7,2%, amely megegyezik a város egészének értékével.

A városrész
infrastrukturális és
közszolgáltatási
jellemzői

A városrészben 1 bölcsőde (Kossuth utca) és 4 óvodai feladat-ellátási hely található (szlovák óvoda; főtéri óvoda; gyakoroló óvoda; Damjanich óvoda) található. A város valamennyi általános iskolája, 4 feladat ellátási hely szintén a Városközpont városrészben működik. A középiskolák közül a Vajda Péter Gimnázium található a városrészben.

Közösségi funkciók közül kiemelhető: mozi, galéria, színház, múzeum, templom.

A Városközpont centrumszerepéből adódóan a közsféra funkció a polgármesteri hivatal; rendőrség, okmányiroda, mentők, tűzoltóság, bíróság révén szintén meghatározó a városrészben.

Járási/ térségi szerepkörű intézmények közül a Városközpontban található a Családsegítő és a Nevelési Tanácsadó.

A városrész
gazdasági
adottságai,
jellemezése

A városközpont városrész kereskedelmi és szolgáltatási szempontból a város meghatározó területe. A kereskedelmi üzletek és vendéglátóhelyek harmada itt található.

A városrész
funkcióellátottsága

A városközpont közigazgatási, szórakoztatási, közművelődési, gazdasági és kulturális funkciókat betöltő intézmények, szervezetek helye.

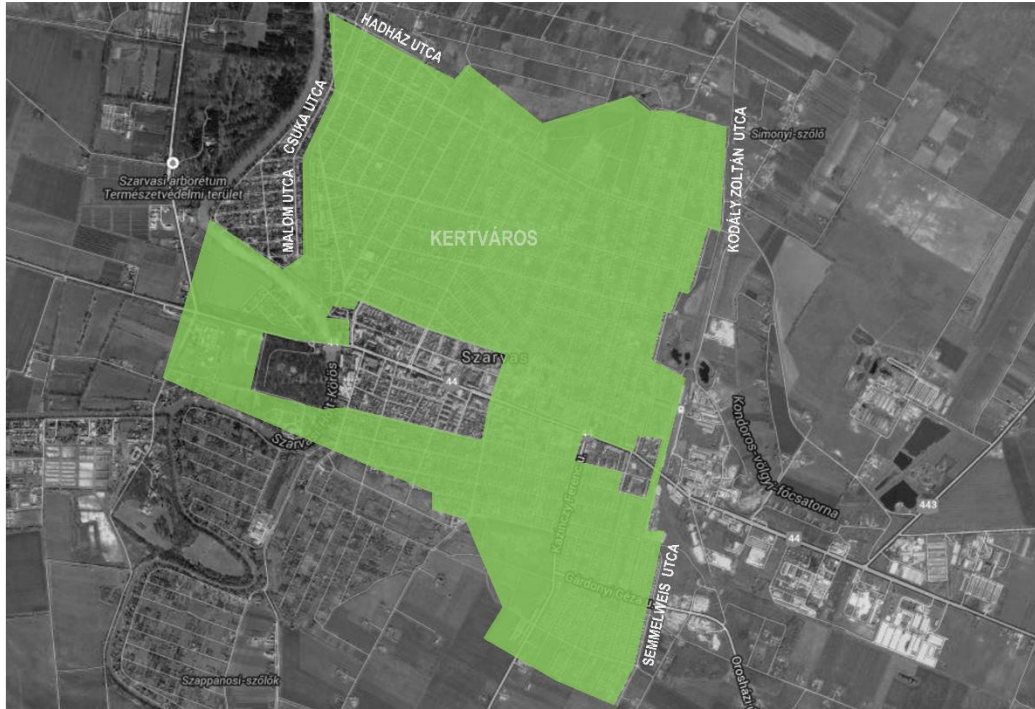

Városközpont SWOT
 analízise

Erősségek	Gyengeségek
Városközpont	
<ul style="list-style-type: none"> ■ Kedvező városszerkezeti elhelyezkedés ■ Szolgáltatás központú, funkciógazdag városrész ■ Valós járási centrumként funkcionál (közigazgatási, oktatási, kulturális intézmények koncentrált elhelyezkedése) ■ Építészeti értékekben gazdag területe a városnak (számos műemlék található a városrészben) ■ Rendezett közösségi terek, esztétikus, tiszta környezet ■ Jelentős fejlesztési aktivitás és eredmények a városrészben ■ Működő vállalkozások száma magas 	<ul style="list-style-type: none"> ■ 44.sz. főút miatt, jelentős tranzitforgalom, légszennyezettség, zajártalom ■ rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkező aránya magas ■ idősödő lakosság
Lehetőségek	Veszélyek
<ul style="list-style-type: none"> ■ Forgalomcsillapítás ■ Belterületi utak, járdák állapotának javítása ■ További funkcióbővítés ■ Belvárosi városrehabilitáció folytatása az akcióterület kiterjesztésével ■ Intézmények infrastrukturális és szolgáltatási színvonalának további fejlesztése (oktatás, kulturális intézmények, közigazgatás) ■ Turisztikai szolgáltatási kínálat szélesítése, minőségi fejlesztése, turisztikai szerepkör erősítése ■ További kereskedelmi fejlesztések 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Tranzitforgalom állandósulása, esetleges növekedése (44. sz főút elkerülő út megépítésének elmaradása) ■ Forgalom okozta környezetterhelés ■ Lehívható EU-s forrásoktól függően- a tervezett fejlesztések üteme lassul, egyes fejlesztések megvalósulása elmarad (komplex fejlesztések eredményei nem érvényesülnek teljességében) ■ Belterületi út és járdafelújítások korlátozott EU-s forráslehetőségek miatt elmaradnak a következő 7 évben ■ Védett épületek forráshiány miatti állagromlása ■ Megvalósuló fejlesztések eredményeként a lakófunkció térvészése („skanzenesedés”) ■ Helyi lakosság további öregedése

3.3.1.2 Kertváros

A városrész
lehatárolása, rövid
jellemezése

A város legnagyobb területű városrésze. A másik három lakófunkcióval is rendelkező városrészhez képest itt a legmagasabb az időskorúak és az alacsony iskolai végzettséggel rendelkezők aránya. A városrész alapvetően funkcióhiányos, szolgáltatások, intézmények a Városközpontban érhetők el az itt élők számára. Kertvárosi városrész a leginkább szegregáció által sújtotta terület a városban.

A beépítettség jellege vegyes: kertvárosias és lakótelepi beépítésű részek egyaránt megtalálhatók. Az épületek állapota szintén vegyes, a terület nagyságánál fogva értékes és kevésbé értékes lakóterületek is megtalálhatók.

A városrész
demográfiai és
szociális jellemzői

A Kertváros városrész lakónépessége a 2011. évi KSH adatok alapján 11547 fő, a város lakónépességének 68,11%-a, Szarvas lakosságának kétharmada. Ez több mint ötszáz fővel kevesebb, mint 2001-ben, ekkor 12083 fő élt a városrészben.

A kertvárosi lakosság korcsoportonkénti megoszlását vizsgálva a 0-14 éves korosztály aránya 14,1% (ami 2001-es adathoz – 15,3 %- képest csökkenést mutat), a 15-59 éves korosztály aránya 58,7%, a lakófunkcióval rendelkező városrészek között a legalacsonyabb. (tíz évvel korábban az érték 60,2% volt). A 60 évnél idősebbek aránya 27,3%, mely magasnak mondható a városrészek között. (Utóbbi esetén szintén növekedés tapasztalható, 2001-ben 24,6% volt az időskorúak aránya.)

Legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya az aktív korúakon (15-59 év) belül 14,5%. Ez az arány a település egészével szinte megegyező.

A felsőfokú végzettségűek a 25 éves és idősebbek arányában 17,5%, ez fél százalékponttal marad el a települési átlagtól.

A gazdaságilag nem aktív népesség aránya lakónépességen belül 56,8%, amely a városi átlaghoz közelít (56,4%).

Az aktív korúakon (15-59 évesek) belül a rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya 36,8%, a legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők és rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon belül 9,5%.

A foglalkoztatottak aránya a 15-64 éves népességen belül 58,1%, amely 0,7%-kal meghaladja a város egészére vonatkozó arányt és közel 6,8%-os növekedést mutat a 2001. évi adatokhoz képest. Az alacsony presztízsű foglalkoztatási csoportokban foglalkoztatottak aránya 39,4%, míg a foglalkoztatott nélküli háztartások aránya 39,3%, mely a városi átlagtól 0,6 százalékponttal elmaradva kedvező értéknek mondható. (2001-ben ez az arány 43,3% volt). A munkanélküliek aránya (munkanélküliségi ráta) 9,7%, míg a tartós munkanélküliek aránya (legalább 360 napos munkanélküliek aránya) 5,1%.

A településrész lakásállománya 4988 db, 64,4%-a a települési összes lakásnak, mely arány közel megfelel a városrészben élők arányának. Ezek közül alacsony komfortfokozatú 9,3%, amely aránya felére csökkent 2001 óta (18,8%), vagyis jelentősen javult a lakások műszaki állapota az elmúlt tíz évben. A komfort nélküli, félkomfortos és szükséglakások aránya a lakott lakásokon belül 7,9%. Ebben a városrészben a legalacsonyabb az egyszobás lakások arány, mindössze 4,2%.

Összegzésként ki kell emelnünk, hogy a Kertvárosi városrész igen nagy lakosságú településrész. Ennek köszönhetően kijelenthető, hogy a településrész lakossága nem homogén az itt vizsgált mutatók tekintetében, de a mutatók számos esetben közelítenek a város egészének adataihoz.

A városrész
infrastrukturális és
közszolgáltatási
jellemzői

A városrészben belül bölcsőde (családi napközi) és óvoda is működik. (Dózsa úti óvoda, Zöldpázsiti óvoda) A szociális intézmények közül 3 nappali ellátást nyújtó intézmény található a városrészben (Dózsa Gy. u.; Bethlen u.; és Rákóczi u.) Kertvárosban található a városi könyvtár.

A városrész
gazdasági
adottságai,
jellemzése

A városrész gazdaságát illetően elsősorban szolgáltatási, ipari és mezőgazdasági jellegű tevékenységek jellemzőek.

A kereskedelmi üzletek száma a Városközpont után itt a legjelentősebb. (40 %-ot meghaladó). Viszonylag magas a vendéglátóhelyek száma, ami a városi szám több mint felét jelenti.

Szarvas 10 legjelentősebb vállalkozása közül a Szarvasi Vas-Fémipari Zrt., valamint az E-on Tiszántúli Áramhálózati Zrt. is Kertváros városrészben található.

A városrész
funkcióellátottsága

A városrészben a lakófunkció mellett a gazdasági és kereskedelmi funkció jelentős.

Közösségi funkció a könyvtár, templom és idősek nappali ellátását nyújtó intézményeknek köszönhetően vannak jelen.

A közsféra funkcióhoz kapcsolódóan a tűzoltóság érdemel említést, amelynek állapota nem kielégítő, ezért új tűzoltó laktanya építése van folyamatban az Ipari Park területén. (átadása 2015 őszére várható.)

Járási/térségi szintű funkciók tekintetében a szociális ellátás intézményei említhetők.

A városrész területén jelentősebb zöldterületek, terek, parkok: Zöldpázsit tér, Arató P. utcai sportpálya; Hősök ligete

A város turisztikai látnivalói közül a Szárazmalom, a Szlovák tájház; az Újtemplom és a Református templom érdemel említést.

Városközpont SWOT
 analízise

Erősségek	Gyengeségek
Kertváros	
<ul style="list-style-type: none"> ■ Javuló műszaki infrastrukturális ellátottság ■ Elérhető ingatlanárak ■ Nyugodt, csendes környezet ■ Vegyes funkció ■ Kiskereskedelem markáns jelenléte 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Leromlott minőségű utak és épületek ■ Alközpont hiánya ■ A szegregátumok és szegregáció által veszélyeztetett területek többsége Kertváros területén található
Lehetőségek	Veszélyek
<ul style="list-style-type: none"> ■ Utak, járdák állapotának javítása ■ Lakóterületek között zöldterületek minőségi fejlesztése ■ Játsszótérfejlesztés ■ Tömegközlekedés fejlesztése ■ Kerékpáros útvonalhálózat bővítése ■ Civil összefogás erősítése, helyi kohézió erősítése ■ Alközpont kialakítása ■ Vasútállomás környezetének rendezése 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Munkanélküliség fokozódása ■ Közterületek állapotának romlása ■ Környezetszennyezés ■ Társadalmi konfliktusok a lakosság között ■ Forráshiány következtében tovább romló közúti infrastruktúra

3.3.1.3 Lakótelep

A városrész
 lehatárolása, rövid
 jellemzése

A Lakótelep városrész a Kazinczy Ferenc utca – Szabadság út – Bajcsy Zsilinszky utca – Vasút utca – Damjanich utca – Dr. Melich János utca – Jókai Mór utca – Kazinczy Ferenc utca által határolt területet jelenti. A városrész meghatározó beépítettségi jellege a lakótelep, panel és téglapépítésű lakóépületekkel. A terület a városon belül a kevésbé értékes lakóterületek közé sorolható.

Jelentősebb, helyi és országos védelem alatt álló építészeti érték a városrészben nem található.

ITS DA Konzorcium

TRENECON COWI

mapi

A városrész
demográfiai és
szociális jellemzői

A lakótelep lakónépessége a 2011. évi KSH adatok alapján 1065 fő, a város lakónépességének 6,28%-a, amely mind arányát, mind létszámát tekintve jelentős csökkenést mutat 2001 óta, amikor 1233 fő élt a Lakótelep városrészben, közel 15%-os arányt képviselve a város teljes népességéből. A Kertváros, valamint a Városközpont városrész után itt élnek a legtöbben.

A lakosság kormegoszlása tekintetében fontos kiemelni, hogy 2001-ben ebben a városrészben volt a legmagasabb az aktív korúak aránya (70,2%). A fiatalok (0-14 évesek) aránya (16,8%) átlagosnak tekinthető, míg a 60 évesnél idősebb lakosság aránya 13,1% volt. A 2011. évi adatok szerint a 0-14 éves korosztály aránya 11,9%-ra, a 15-59 éves korosztály aránya 67,3%-ra csökkent, míg a 60 évnél idősebbek aránya jelentősen növekedett és elérte a 20,8%-ot. Összességében megállapítható, hogy még mindig az aktív korúak jelenléte a meghatározó a településrészen, de az öregedés ezen városrészben is jelentős.

A legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya az aktív korúakon (15-59 év) belül 11,3%. Ez az arány a település egészére vetített aránynál 3,3 százalékponttal kedvezőbb.

Felsőfokú végzettségűek a 25 éves és idősebbek arányában 17,1%, amely a város egészének értékét közelíti.

A gazdaságilag nem aktív népesség aránya lakónépességen belül 48,7%. Az aktív korúakon (15-59 évesek) belül a rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya 33,8%, amely kedvezőbb, mint a városi átlag. A legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők és rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon belül 4,7%, ez szintén jóval alacsonyabb, mint a városi átlagérték.

A foglalkoztatottak arányának alakulásában kismértékű javulás történt 2001 és 2011. között, ugyanis 59,1%-ról 62,7%-ra növekedett arányuk, amely érték a települési átlagot közel 5 százalékponttal meghaladja. Az alacsony presztízsű foglalkoztatási csoportokban foglalkoztatottak aránya 38,7%. A foglalkoztatott nélküli háztartások aránya 36,5%, ez viszont növekedett, hiszen 2001-ben 30,6% volt az arányuk.

A munkanélküliségi adatokat vizsgálva kiderül, hogy a munkanélküliek aránya a lakótelepen 11%, ez kissé magasabb a város egészének adatához viszonyítva. A tartós munkanélküliek aránya (legalább 360 napos munkanélküliek aránya) 6,2%.

A városrészben a lakások száma 562 db, 7,3%-a a települési összes lakásnak. Ezek közül alacsony komfortfokozatú 0,5%, vagyis javult és jelenleg nagyon jó a komfortellátottság a területen (2001-ben 5,2% volt ez az arány). A komfort nélküli, félkomfortos és szükséglakások aránya a lakott lakásokon belül 0,4%, az egyszobás lakásoké 4,8%, mely jóval a városi átlag alatt van.

A Lakótelep városrész lakosságának jelentős része tehát „aktív”, mind életkorát, mint foglalkoztatási viszonyát tekintve. A város egyéb területén élő lakoságnál, összességében hasonló képzettségi szintű, kedvezőnek mondható foglalkoztatási és jövedelmi helyzetben van.

A városrész
infrastrukturális és
közszolgáltatási
jellemzői

A városrészben a Vásártéri Napfény Evangélikus Óvodán kívül egyéb oktatási-nevelési intézmény nem található.

A városrészen szintén keresztülhalad a 44. sz. főút, amely jelentős átmenő forgalmat jelent.

A városrész belterületi útjai általában 3-6 méter széles aszfaltos utak, melyek sok esetben felújításra szorulnak. A meglévő járdák állapota sok helyen szintén felújítást igényelne.

A városrész
gazdasági
adottságai,
jellemezése

A városrészt a lakófunkció dominanciájának köszönhetően jelentősebb gazdasági tevékenység nem jellemzi. A város 10 legjelentősebb vállalkozásából egy sem található a területen. A kereskedelmi-szolgáltató funkció szintén nem számottevő. A városrészben viszonylag kisszámú kiskereskedelmi üzlet és egy-egy vendéglátóhely található.

A városrész
 funkcióellátottsága

A Lakótelep városrészben a fent említettek szerint a lakófunkció dominanciája jellemző, a kereskedelmi funkció egy-egy kisebb üzlet formájában van jelen. Terek, parkok, zöldterületek közül megemlítendő a Vásártéri park és játszótér.

Megvalósult és
 tervezett fejlesztések

A városrész jelentősebb fejlesztési az elmúlt években:

- Csapadékvíz-elvezetés
- Közvilágítás fejlesztése
- Szennyvízelvezető-hálózat fejlesztése
- Ivóvízhálózat bővítése, fejlesztése

Fejlesztési igények, szükségletek a városrészben

- Lakófunkcióhoz kapcsolódóan: a magántulajdonú lakóépületek, tömbök korszerűsítése lehetőség szerint hazai és Európai Unió források bevonásával
- Helyi lakosság részéről fokozott igény a lakóépületek közötti zöldfelületek parkosítása
- Vásártéri Napfény Evangélikus óvoda felújítása
- Városrészben meglévő utak, járdák felújítása szintén kiemelt feladat

Városközpont SWOT
 analízise

Erősségek	Gyengeségek
Lakótelep	
<ul style="list-style-type: none"> ■ Aktív korú lakosság magas aránya ■ Belváros közelsége, jó elérhetősége 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Lakóépületek állapota nem megfelelő ■ Jelentős átmenő forgalom ■ Nehezen módosítható szerkezet ■ Közepes és alacsonyabb státuszú lakosság
Lehetőségek	Veszélyek
<ul style="list-style-type: none"> ■ Forgalomcsillapítás ■ Belvárosi funkcióbővítő beruházások szinergikus hatásainak érzékelhetősége ■ Helyi lakossági igényekre épülő kereskedelem fejlesztés ■ Helyi lakosság társadalmi kohéziójának erősítése 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Növekvő forgalomterhelés ■ A helyi lakosság társadalmi státuszának romlása, munkanélküliség fokozódása ■ Épületállomány felújítása forráshiány és a lakosság anyagi szerepvállalása miatt elmarad ■ Városrészben belüli úthálózat minősége tovább romlik

3.3.1.4 Mangol-Zug

A városrész
lehatárolása, rövid
jellemezése

A városrész a település ÉNY-i részén helyezkedik el. Szarvas egyetlen üdülő övezete, amely 40-50 év alatt kis horgásztanyákból nőtte ki magát a Holt-Körös partján. Fejlesztési szempontból kiváló adottságokkal rendelkező terület, természet közelségének, az aktív és ökoturizmus lehetőségeinek köszönhetően. Jelentősége turisztikai szempontból kiváló, mivel a terület a Kárpát-medence mértani közepe, valamint a trianoni békediktátum emlék- és zarándokhelye.

A városrész
demográfiai és
szociális jellemzői

Mangol-zug városrész lakónépessége a 2011. évi KSH adatok alapján 400 fő, a város lakónépességének 2,35%-a, ezzel az egyik legkisebb népességű városrész (mindemellett a 2001. évi adatokhoz képest, közel másfélszeresére emelkedett az itt élők száma. 2001-ben 272 fő élt a városrészben).

A népességnövekedés jelentős változásokat eredményezett a településrész korcsoport szerinti megoszlásában. 2001-ben a fiatalok (0-14 évesek) aránya 31,3% volt, amely arány a városban kiemelkedően magasnak számított, míg a középkorú, aktív lakosság 61,8%-ot tett ki (a városi átlag 61,7%). Mindezek ellenpontjaként az idősebb (60 év feletti) lakosság aránya (mindössze 7,0%) nagyon alacsony volt, a városi átlagtól 15,8%-kal maradt el. A városrészen belül tehát a fiatalok a város egészéhez viszonyítva felülreprezentáltak mértékben voltak jelen a vizsgált időpontban. 2011-re átrendeződés történt: a 0-14 éves korosztály aránya 16,5%-ra mérséklődött, a 15-59 éves korosztály aránya jelentősen növekedett (71,3 %-ra), míg a 60 évnél idősebbek aránya szintén növekedést mutatott 12,3 %, Ezeket a változásokat figyelembe véve is együtt azt mondhatjuk, hogy még mindig az aktív és fiatal korosztály aránya jóval magasabb, mint a város egészére vonatkozó értékek.

A városrész kedvező képet mutat a lakosság iskolai végzettségének tekintetében, amely 2001-ben a többi városrészhez viszonyítva szintén pozitív képet festett. A legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők arányát vizsgálva az aktív-korúakon (15-59 évesek) belül az alacsony iskolázottságú réteg nagyon szerény mértékben (5,3%) van jelen a településrészen: ez az érték a városi átlagnál (14,6%) jóval alacsonyabb. Mindezzel szemben a felsőfokú végzettségűek aránya e területen 39,2%-os, ez az érték jóval felette van a többi városrészi mutatójának és a városi átlagot (18,1%) is jelentősen meghaladja.

Az aktív korúakon (15-59 évesek) belül a rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya 35,4 %, közel 3 százalékponttal meghaladva a települési átlagot, a legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők és rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya elenyésző, az aktív korúakon belül csupán 3,9 %.

A foglalkoztatottak arányát tekintve jelentős változás történt 2001 és 2011. között, alacsonyabb lett az itt élő foglalkoztatottak száma, valamint növekedett a foglalkoztatott nélküli háztartások aránya. 2001-ben az itt élők 67,2%-a volt foglalkoztatott, míg 2011-ben 63,2 %, ezzel a csökkenéssel együtt is az érték jóval kedvezőbb, mint a város egészére vonatkozó arány. A foglalkoztatott nélküli háztartások aránya 13, %-ról 20,8%-ra növekedett.

Az alacsony presztízsű foglalkoztatási csoportokban foglalkoztatottak aránya 17,2 %. A munkanélküliségi ráta 6,2%, amely a legkedvezőbb a városrészek között. A tartós munkanélküliek aránya (vagyis a legalább 360 napon túli munkanélküliek) 3,4 %, a városi aránynál ez több mint 2 százalékponttal alacsonyabb.

A városrészek közül itt található a legkevesebb lakás, 153 db, mely 2%-a a települési összes lakásnak, amely arány kismértékben elmarad a városrészben élők arányától. A komfortfokozat tekintetében jelentős javulás történt 2001 óta, mivel 15,8%-ról 2,8%-ra csökkent az alacsony komfortfokozatú lakások aránya. A komfort nélküli, félkomfortos és szükséglakások aránya a lakott lakásokon belül 1,4 %, az egyszobás lakásoké 3,4 %.

Összességében megállapítható, hogy Mangol-zug Szarvas legkisebb lakosságszámú területe, de jelentős népességszám növekedés történt 2001 óta. Az itt élő emberek 2011-ben – csakúgy, mint korábban – jobb életkörülmények között, kedvezőbb foglalkoztatási és jövedelmi helyzetben élnek, mint a másik három lakott városrészben, valamint képzettségi szintjük is magasabb mint a többi területen.

A városrész
infrastrukturális és
közszolgáltatási
jellemzői

A városrészben nem található sem oktatási, sem egyéb humán szolgáltatási intézmény.

A városrész
gazdasági
adottságai,
jellemzése

A városrészben az utak, járdák jellemzően keskenyek, sok helyen kiépítetlenek. A zömében 3 m szélességű aszfaltos utak lakossági hozzájárulással 20-25 éve épültek. Részben azonban maradtak burkolatlan utcák.

A városrész gazdasági és kereskedelmi-szolgáltatási szempontból sem számít a város hangsúlyos területének, amit a városrészi adatok is megerősítenek. Jelentősebb vendéglátóhelyek, szállodák, éttermek nem találhatóak Mangol-zugban.

A város 10 legnagyobb vállalkozásából egy sem található a városrészben.

A városrész
funkcióellátottsága

A városrész elsősorban lakó, másodsorban turisztikai-rekreációs funkciók jellemzik. Ezen kívül területén városi közterületi funkciók is megtalálhatók. A terület jelenlegi lakó, pihenő övezet jellegének megtartása továbbra is cél, jelentősebb funkcióbővítés nem tervezett.

Városi-közterületi funkció: A városrészben található terek, parkok és zöldterületek közül érdemes kiemelni a „Kacsavárat”, a Városi strandot és Történelmi Emlékhelyt és a Történelmi Magyarország közepét, amelyekhez kapcsolódóan számos fejlesztési elképzelés kapcsolódik. (pl: kilátó, gyalogos híd létesítése az Arborétumhoz; parkoló fejlesztés). A holtág partja mentén a beépítés következtében mára kevés szabad lejáró található.

Bár igény lenne arra, hogy a holtágak menti területet lakóterületté nyilvánítsák, a vízpartok beépítése nem támogatható. Amennyiben ilyen jellegű fejlesztésre mégis sor kerülne, azt megelőzően komplex városrendezési, környezetvédelmi vizsgálatnak kell megelőznie.

Városközpont SWOT
 analízise

Erősségek	Gyengeségek
Mangol-zug	
<ul style="list-style-type: none"> ■ Kedvező demográfiai struktúra, fiatalos városrész, magas aktivitással és kvalifikált lakossággal ■ Nyugodt, csendes környezet ■ Településképi szempontból kedvező elhelyezkedés: Vízpart közelsége, kedvező élettani környezet, A Holt Körös másik partján közvetlenül a nemzetközi híru Arborétum található gyönyörű, védett flórával ■ Kedvező tájolású lakóterület ■ Potenciális fejlesztési területek ■ Közművesítés jelentősen javult az elmúlt években ■ A táj szépségéhez mérten viszonylag elérhető ingatlanárak 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Periférikus elhelyezkedés ■ Védőövezet, a beépítés lehetőségei a természeti értékek megóvása érdekében korlátozottak ■ Árvízvédelem ■ A Holt-Körös partja a meglévő lehetőségekhez mérten alulhasznosított, ■ A környezetszennyezés veszélye magas. ■ Rossz közlekedési viszonyok, földút. ■ Hiányos alapellátás ■ A turizmust támogató információs rendszer nem kiépített a városrészben
Lehetőségek	Veszélyek
<ul style="list-style-type: none"> ■ Értékes, rendezett lakókörnyezet kialakítása ■ Magas színvonalú családbarát üdülési centrum alapjainak megteremtése ■ Tudatos és átgondolt törekvés környezeti értékek megóvására ■ Rekreációs terület kialakítása a természeti környezet megőrzésével. ■ Vízpart bekapcsolása a város vérkeringésébe. ■ Úthálózat minőségi fejlesztése, Holt-Körös mentén sétány kialakítása 	<ul style="list-style-type: none"> ■ A várható nagyobb forgalom környezetkárosító hatásai ■ Átgondolatlan beépülés veszélye, a vízparti milió gyengülése ■ Árvíz ■ Hiányos közműellátottság

3.3.1.5 Ipartelep

A városrész rövid jellemzése

A városrészben az adatok szerint 26 fő él, vagyis lakófunkciója minimális. A terület hasznosítása és fejlesztési irányvonala kizárólag gazdasági, bemutatására a gazdasági helyzetkép (1.9 fejezetben) leírásában került sor.

A város 10 legjelentősebb vállalkozása közül itt telepedett meg: a Gallicoop Zrt; a Pioneer Hi-Bred Zrt; a Worktrans Kft; a Tesco Global Zrt; az Oryza Kft; valamint az Alföldi Hús Zrt.

Városközpont SWOT analízise

Erősségek	Gyengeségek
Ipartelep	
<ul style="list-style-type: none"> ■ gazdaságilag hasznosítható területek ■ potenciális fejlesztési területek megléte ■ inkubátorház ■ épülő Tűzoltóság 	<ul style="list-style-type: none"> ■ gyenge infrastruktúra, leromlott minőségű utak és épületek
Lehetőségek	Veszélyek
<ul style="list-style-type: none"> ■ új magas hozzáadott értékű vállalkozások megtelepítése ■ üzleti infrastruktúra fejlesztése ■ helyi úthálózat fejlesztése ■ újabb inkubátorház létesítése 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Új vállalkozások betelepítése elmarad ■ Környezetszennyezés fokozódása ■ Forráshiány miatt tovább romló infrastruktúra

3.3.1.6 Külterületek

Szarvas város határában szántók és gazdasági erdőültetvények találhatóak, viszonylag jelentős külterületi lakossággal. A külterület lakónépessége a 2011. évi KSH adatok alapján 1894 fő, a város lakónépességének 11,17%-a. A 0-14 éves korosztály aránya 11,6%, a 15-59 éves korosztály aránya 60,7%, a 60 évnél idősebbek aránya 27,7%, vagyis összességében előregedő korösszetételű területről beszélünk.

A gazdaságilag nem aktív népesség aránya lakónépességen belül 54,9%. Legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya az aktív korúakon (15-59 év) belül 25,7%, amely városrészi összehasonlításban a legmagasabb arány. Ezzel párhuzamosan a felsőfokú végzettségűek a 25 éves és idősebbek arányában csupán 7,8%-ot tesz ki. Az aktív korúakon (15-59 évesek) belül a rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya 38,8%, a legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők és rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon belül 12,3%, mely 3,4 százalékponttal alacsonyabb a városi átlagnál.

A foglalkoztatottak aránya a 15-64 éves népességen belül 55,6%, ez kismértékben marad el a városi átlagértéktől. Az alacsony presztízsű foglalkoztatási csoportokban foglalkoztatottak aránya 57,7%, a városban a legnagyobb arány. A foglalkoztatott nélküli háztartások aránya 46,3%. A munkanélküliségi ráta eléri a 15%-ot, amely a városi átlagot 5% százalékponttal haladja meg. A tartós munkanélküliek aránya (legalább 360 napos munkanélküliek aránya) 7,7%.

A lakások száma 1088 db, 14,1%-a a település összes lakásának. Ezek közül alacsony komfortfokozatú 51,1%, a városi átlagot jóval meghaladja. A komfort nélküli, félkomfortos és szükséglakások aránya a lakott lakásokon belül 43,7 %, amely szintén nagyon magas arány, a városi arányt 33,7 százalékponttal haladja meg, az egyszobás lakásoké 25%. Mindhárom mutató tehát a külterületen messze a legmagasabb.

Az infrastruktúra hiányos, a lakott lakások komfortfokozata jóval elmarad a városi átlagértékektől, funkcionális értelemben mezőgazdasági jellegű területről van szó. A külterületi részek: Ószőlő, Bezina-szőlők, Mótyói-szőlők, Rózsási, Ezüst-szőlők, Sirtató, Érpárti szőlők, Szappanos szőlők, Malom-zug, Káka, Nyúlzug.

Erősségek	Gyengeségek
Külterület	
<ul style="list-style-type: none"> ■ Természeti környezet ■ Mezőgazdasági terület, jó adottságokkal 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Öregedő lakosság ■ Infrastruktúra hiánya ■ Közműellátottság hiánya ■ A lakásállomány túlnyomó része alacsony komfort fokozatú ■ Közösségi közlekedés feltételeinek hiányosságai ■ Nem épültek ki megfelelő közösségi terek ■ Alacsony a vállalkozások száma ■ A városrész elhelyezkedése a városon belül periférikus ■ Alacsony végzettségű, tartósan munkanélküli népesség ■ Szegregációs problémák (Simonyi Szőlők)
Lehetőségek	Veszélyek
<ul style="list-style-type: none"> ■ Nő a falusi, ökoturizmus iránti kereslet 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Hátrányos helyzetű lakosság számnak növekedése ■ Bűncselekmények számának növekedése

Az elemzés
 módszertana,
 háttere

3.3.2 Szegregált vagy szegregációval veszélyeztetett területek lehatárolása, térképi ábrázolása, helyzetelemzése

Jelen fejezetben a területi szegregációs folyamatok kerülnek bemutatásra. A város egész területére vonatkozó ágazati szegregációs mechanizmusok az ITS Anti-szegregációs terv fejezetében kerülnek elemzésre.

Az értékelő rész a Nemzeti Fejlesztési és Gazdasági Minisztérium Területfejlesztésért és Építésügyért Felelős Szakállamtitkársága által kiadott Városfejlesztési kézikönyv (2. kiadás, Bp. 2009. január 28.) és a Belügyminisztérium Útmutató a kis- és középvárosok számára az Integrált Településfejlesztési Stratégia 2014 – 2020 elkészítéséhez (Munkaanyag, Bp. 2014. december 11.) útmutatása alapján készült.

A 314/2012. (XI.8.) Korm. rendelet 10. melléklete meghatározza a település szegregált és szegregációval veszélyeztetett területeinek lehatárolásához és térképi ábrázolásához szükséges adatokat. A területek lehatárolása a szegregációs mutató alapján történik, ez pedig a legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők és munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon (15-59 év) belül. A mutató úgy kerül kiszámításra, hogy a település területén belül olyan területileg egybefüggő tömbök kerülnek kiválasztásra, amelyekre együttesen jellemző, hogy a szegregációs mutató határértékét meghaladják. A tömb népszámlálási célra létrehozott, általában közterületek és/vagy természetes és mesterséges tereptárgyak (pl. vasútvonal, vízfolyás partja stb.), valamint rácshálós térinformatikai megoldás eredményeképpen kialakított, településen belüli kisterületi egység.

A szegregátumok és szegregációval veszélyeztetett területek a Központi Statisztikai Hivatal 2011. évi népszámlálási adatai alapján kerültek meghatározásra. Azon tömböket tekintjük veszélyeztetett területeknek, illetve szegregátumoknak, ahol a szegregációs mutató aránya meghaladja a 30, illetve a 35 százalékot.

Meghatározásra került a kormányrendeletben továbbá az is, hogy a 200 főnél népesebb települések esetében szegregátumnak, illetve szegregációval veszélyeztetett területnek azok az egybefüggő területek tekintendők, melyek megfelelnek a fenti mutatók egyikének, és a terület lakónépességének száma eléri az 50 főt.

A 2011. évi népszámlálási adatok az önkormányzat birtokában lévő adatbázisokból nyert adatok alapján kerültek aktualizálásra.

3.3.2.1 Helyzetértékelés az alacsony státuszú lakosság területi koncentrációjáról a város egészének tekintetében

A 2011. évi népszámlálás adatai alapján a településen élő alacsony státuszú lakosság száma 905 fő. Az aktív korú lakosságon belüli arányuk 8,9%.

36. táblázat: Az alacsony státuszú lakosság elhelyezkedése városrészi bontásban

Városrész	Lakónépesség száma (fő)	A lakónépesség aránya a város egészéhez viszonyítva (%)	Alacsony státuszú lakosok száma (fő)	Az alacsony státuszú lakosság aránya a város területén élő alacsony státuszú lakosság egészéhez viszonyítva (%)
Mangol-zug	400	2,4	11	1,2
Városközpont	2 015	11,9	70	7,8
Lakótelep	1 065	6,3	34	3,8

Városrész	Lakónépesség száma (fő)	A lakónépesség aránya a város egészéhez viszonyítva (%)	Alacsony státuszú lakosok száma (fő)	Az alacsony státuszú lakosság aránya a város területén élő alacsony státuszú lakosság egészéhez viszonyítva (%)
Kertvárosi rész	11 547	68,1	644	71,4
Ipari park	26	0,1	5	0,6
Külterület	1 894	11,2	141	15,6
Szarvas összesen	16 954	100	905	100

Forrás: KSH Népszámlálás (2011)

Az alacsony státuszú lakosság több mint 70%-a a Kertvárosi városrészben, közel 16%-a a Külterületeken él. A lakónépesség arányánál magasabb százalékponttal is ezen területeken él. A KSH a Városközpontban egy veszélyeztetett területet, a Kertvárosi részen egy szegregátumot és egy veszélyeztetett területet határolt le.

43. térkép: Szarvas város szegregátumokat bemutató térképe.

Forrás: KSH Népszámlálás (2011)

A 2001. évi népszámlálás óta eltelt időszakban bekövetkezett változások

Szarvas 2009-ben elkészített Integrált Városfejlesztési Stratégiája (IVS) a 2001. évi népszámlálási adatokon nyugvó lehatárolások alapján készült. Az IVS elkészítéséhez kiadott központi útmutató a jelenleginél eltérő mértékű mutatót szabályozott. Azon területeket tekintette szegregátumoknak, ahol az alacsony státuszú lakosság aránya meghaladta az ötven százalékot, veszélyeztetett területeknek pedig, ahol meghaladta a negyven százalékot.

A szegregációs index határértékének útmutató szerinti csökkentését követően két - korábban nem lehatárolt - terület vált szegregációval veszélyeztetett terület besorolásúvá.

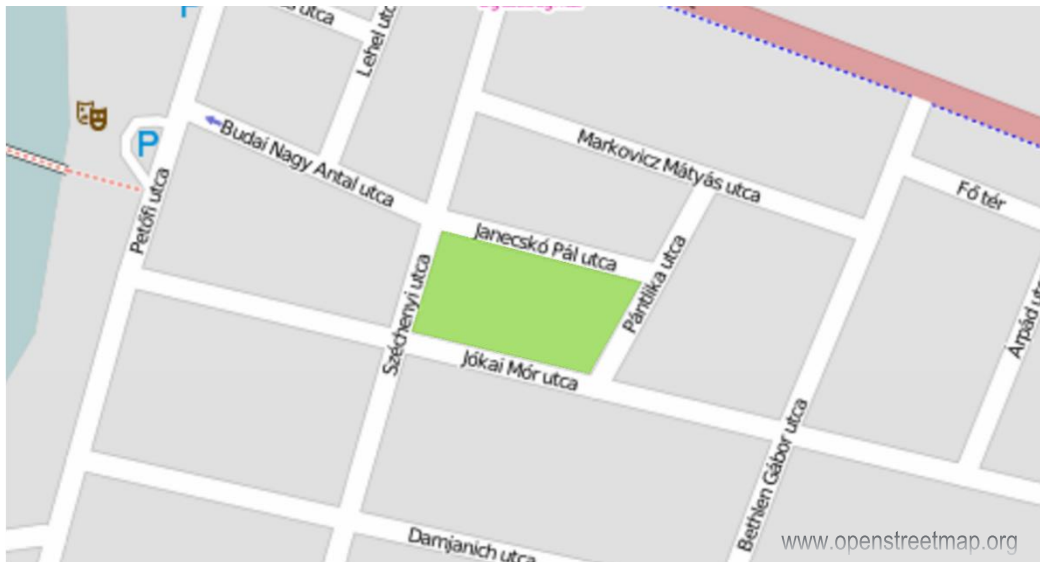
Egy, korábban szegregátumnak minősített és két, korábban veszélyeztetettnek minősített terület kikerült a lehatárolt területekből. A Zrínyi Miklós utca – Táncsics Mihály utca – belterületi határ által közrefogott terület nem minősül szegregátumnak. A két, korábban veszélyeztetett területnek minősített tömb státusza azonban az elmúlt időszakban csak romlott. Ezen területek helyzetelemzését is elkészítettük.

3.3.2.2 A szegregátumok helyzetértékelése⁶

3.3.2.3 1. számú: szegregációval veszélyeztetett terület

A KSH a Városcsúszpontban található, Széchenyi utca – Budai Nagy Antal utca (a térképen még Janecskó Pál utcaként szerepel) - Pántlika utca - Jókai Mór utca által határolt tömböt szegregációval veszélyeztetett területként határozta le. A szegregációs mutató: 30,8%. A területen élők száma 53 fő. A 0-14 éves korosztály aránya 18,9%. Ez öt százalékponttal magasabb a városi aránynál. A 60 év feletti aránya is ugyanennyivel magasabb a város egészére vonatkozó arányszámnál. Az aktív korúak 38,5%-a nem rendelkezik rendszeres munkajövedelemmel (megegyezik a város egészére kapott adattal). A háztartások közel 45%-ában egyetlen foglalkoztatott sincs. A területen a 25 év feletti 32,5%-a rendelkezik felsőfokú végzettséggel. A roma lakosság aránya alacsony.

44. térkép: Az 1. számú szegregátum terület térképe Szegregációs mutató 30 % felett.

Forrás: KSH Népszámlálás (2011)

⁶ A területek az 1. számú térképen – városi áttekintő térkép – lettek jelölve

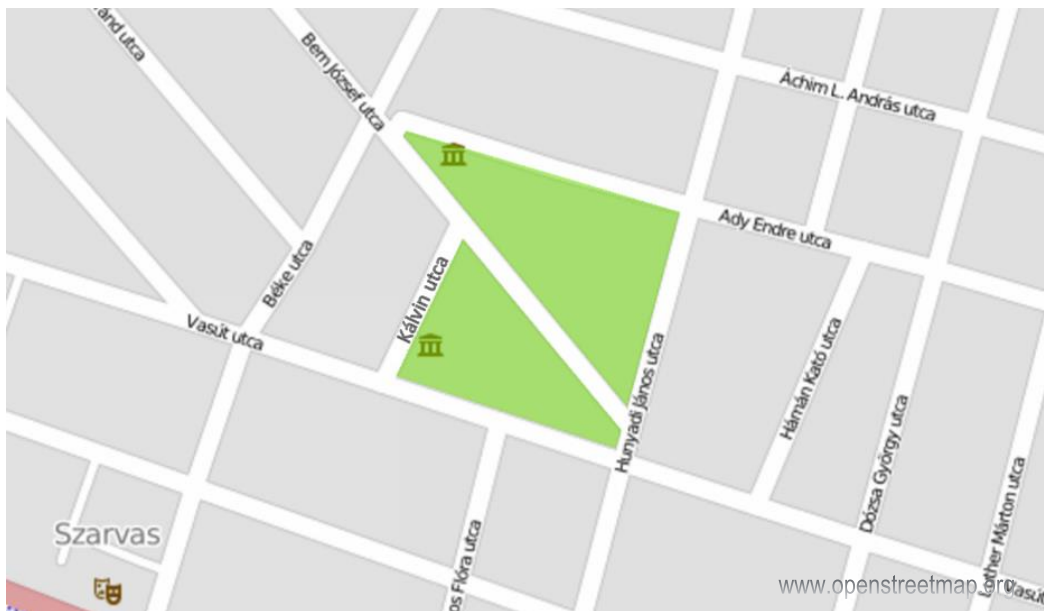

A területen található lakások száma 19, ebből 2 komfort nélküli vagy félkomfortos, egy lakás egyszobás. Önkormányzati bérlakás nem található a területen. A házak többsége modern, jó állapotban lévő épület. A területen kizárólag lakóépület található. Az ingatlanok átlagéletkora 20-30év. A laksűrűség 2,8 fő/lakás, ami meghaladja a városi átlagot (2,2 fő/lakás). A helyszíni bejárás után megállapítható, hogy az alacsony népességszámú területen egy-két házban élők mutatói miatt határolta le a területet a KSH, valójában nem fenyegeti a területet a szegregálódás veszélye. Az infrastruktúra teljes mértékben kiépített.

3.3.2.4 2. számú terület: szegregátum

A KSH a Kertvárosi részen található, Ady Endre utca - Hunyadi János utca - Vasút utca - Kálvin János utca - Bem József utca által határolt tömböket szegregátumnak minősítette. A terület kettő összefüggő tömbből áll, a két tömb egyes részeinek szegregáltsága nem egyforma. Elsősorban a Bem József utca mindkét oldalán, illetve az Ady Endre utca - tömbbe tartozó - oldalán élnek alacsony státuszú lakosok. A rövid Kálvin János utcában alig van lakóház, a területen tájház, gazdasági épület található. A szegregációs mutató: 37,7%. A területen élők száma 98 fő volt 2011-ben. Jelenleg az itt élők száma 176 fő. A 0-14 évesek aránya, 23,5%. Ez tíz százalékponttal magasabb a városi aránynál. A 60 év felettek aránya viszont 12 százalékponttal alacsonyabb a város egészére vonatkozó arányszámnál és mindössze 14,3%. A felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya 15,3%, ami alig marad el a városi átlagtól (18,1%). Az aktív korúak 57%-a nem rendelkezik rendszeres munkajövedelemmel. A háztartások 56%-ában egyetlen foglalkoztatott sincs. A területen magas a roma családok aránya. Rendszeres szociális segélyben 8, rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben 43 fő részesült 2014-ben.

45. térkép: A 2. számú szegregátum térképe. Szegregációs mutató 30 % felett.

Forrás: KSH Népszámlálás (2011)

A szegregátumban 31 lakás található, többségük valamikori gazdagparaszti épület és több polgári épület is megtalálható. Ez az egyszobás lakások számában is jól látszik: összesen egy ilyen épület található a két tömbben. 5 lakás komfort nélküli vagy félkomfortos. Az épületek átlagéletkora 70-80 év. A fentebb említett Kálvin utcai épületek mellett még az Ady Endre utcában található nem lakófunkciójú épület (múzeumként működő szárazmalom), illetve egy élelmiszerbolt is van a területen. 2010. január 1. óta sem bontás, sem építés nem történt.

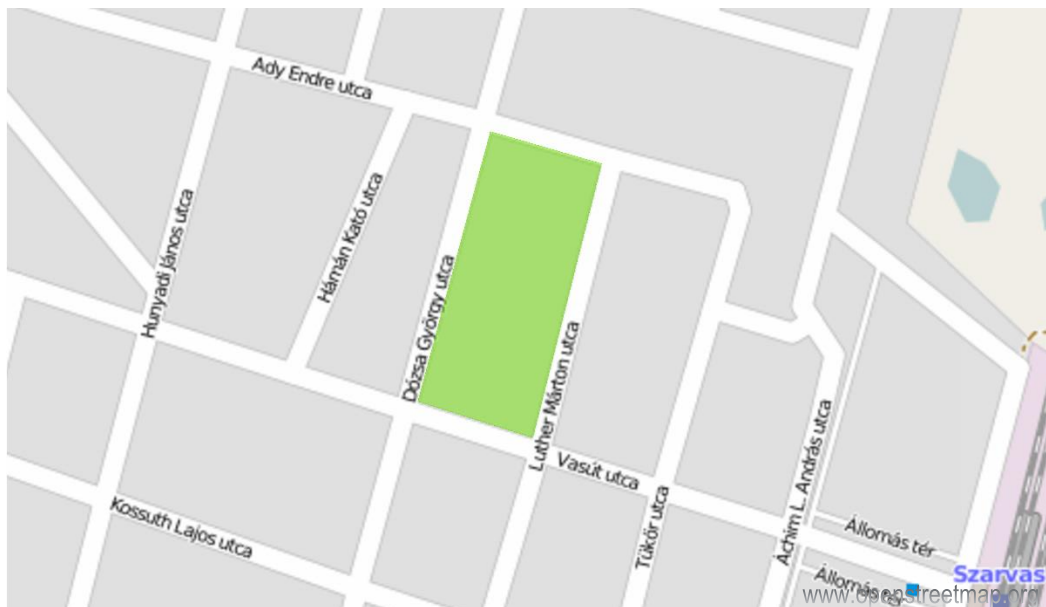
A lehatárolt területek közül itt a legmagasabb a laksűrűség (3,2 fő/lakás), ami jóval meghaladja a városi átlagot (2,2 fő/lakás). Lakásfenntartási támogatásban 42 család részesült 2014-ben.

Az infrastruktúra teljes mértékben kiépített, egyedül a Kálvin János utca nem aszfaltozott.

3.3.2.5 3. számú, szegregációval veszélyeztetett terület

A KSH a Kertvárosi részen található, Ady Endre utca – Luther Márton utca (a térképen még Ságvári Endre utca - Vasút utca - Dózsa György utca által határolt tömböt szegregációval veszélyeztetett területként határozta le. A szegregációs index: 32,4%. A lakosság száma 59 fő volt 2011-ben. Jelenleg 47 fő lakik itt. A 0-14 évesek aránya mindössze 13,6%. Ez megegyezik a városi aránnyal. Az aktív korúak több 73%-a nem rendelkezik rendszeres munkajövedelemmel, ezzel a legkedvezőtlenebb helyzetű a lehatárolt területek között. A háztartások közel kétharmadában egyetlen foglalkoztatott sincs. A területen alacsony a roma lakosság aránya. Rendszeres szociális segélyben 4 fő, rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben 45 fő részesült 2014-ben.

46. térkép: A 3. számú, szegregációval veszélyeztetett terület térképe Szegregációs mutató 30 % felett.

Forrás: KSH Népszámlálás (2011)

A lakások száma 26, ebből 2 komfort nélküli vagy félkomfortos és egy egyszobás. Önkormányzati bérlakás nem található a területen. A tömbben – egy élelmiszerbolton túl – kizárólag lakóépületek találhatóak, többségük valamikori gazdagparaszti épület és több polgári épület is megtalálható. A házak átlagéletkora 70 év. A laksűrűség közel megegyezik a városi átlaggal: 2,3 fő/lakás. Lakásfenntartási támogatásban 30 család részesült 2014-ben.

Az infrastruktúra teljes mértékben kiépített. A városközpont mintegy 1 km-re található.

3.3.2.6 4. számú, szegregációval veszélyeztetett terület

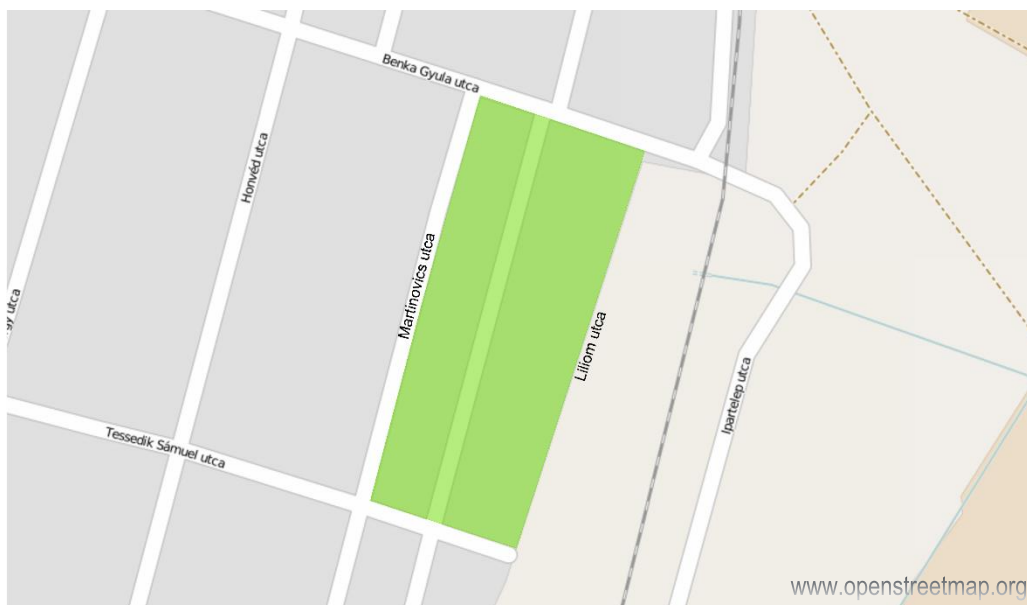
A KSH a 2011. évi adatok alapján – annak ellenére, hogy a város áttekintő térképén jelölte - nem nyilvánította szegregátumnak, vagy veszélyeztetett területnek. Az előző pontban bemutatott területhez hasonlóan itt is meghaladja az 50 főt a lakosság száma, illetve az épületek döntő többsége lakóépület. A szegregátum a Benka Gyula utca – Liliom utca – Martinovics Ignác utca által határolt területet teszi ki a Kertvárosban.

A 2009-ben elkészített IVS jelzi a területet, a város belterületén ezt a környéket sújtja összességében a leginkább a szegregáció és a depriváció. A roma lakosság aránya magas.

A lakónépesség száma 2015. január 1-én 155 fő. 2014-ben 8 család részesült lakásfenntartási támogatásban, 21-en rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben. 2010. január 1. óta hat ház került bontásra, illetve kettő építésére adott ki az építéshatóság engedélyt.

A területen a lakóházak mellett egy élelmiszerbolt és a Cigány Kisebbségi Ház található.

47. térkép: A 4. számú, szegregációval veszélyeztetett terület térképe Szegregációs mutató 30 % felett.

Forrás: KSH Népszámlálás (2011)

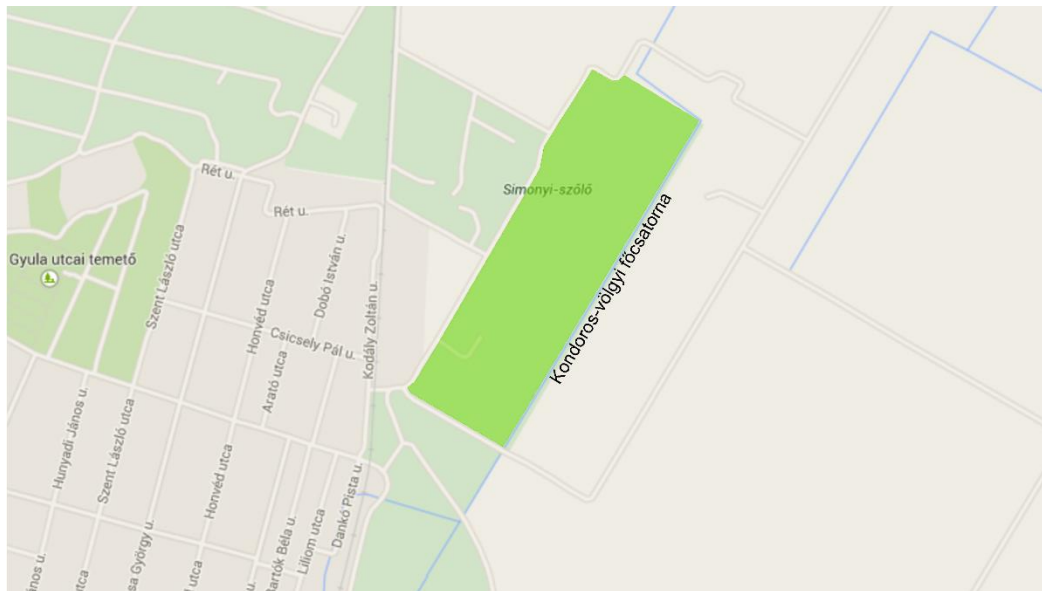

A hagyományosan Krakkónak nevezett cigánytelep egy részén található a terület. Ugyanakkor a Krakkó egésze jellemzően alacsony státuszú családokkal lakott, ezért a közvetlenül szomszédos utcákkal együtt az egész területet egy egységes akcióterületként szükséges kezelni. Ez a terület a Szent László utca – Rét utca – Liliom utca – Tessedik Sámuel utca által határolt tömböt foglalja magába. A településen a roma és alacsony státuszú népesség jellemzően szétszórva él, de ezen területen koncentrálódik a legnagyobb számban és itt rendelkeznek a családok a legkedvezőtlenebb szociális mutatókkal. Az elmúlt tíz évben számos integrációt segítő beavatkozás történt, ugyanakkor ezek esetisége és a bevontak körének szűkösége miatt nem tudtak átütő eredményt elérni. A Szarvasi Ifjúsági Akciócsoport Egyesület által korábban pályázati forrásból létrehozott „Cherbo” Csodaszarvas Tanoda folyamatos működtetése a hátrányos helyzetű tanulók iskolai sikeressége érdekében szükséges. A területen található Arató Pál utcai Közösségi Ház felújítása és programokkal történő megtöltése jelentősen hozzájárulna a helyi lakosság integrációjához. A Habitat for Humanity által kezdeményezett lakhatási programok szintén jelentős segítséget jelentettek korábban az itt élőknek. A Roma emberek képzésbe ágyazott foglalkoztatása céljából elnyert európai uniós források szintén fontos alapját jelenthetik a településen élő alacsony státuszú lakosok integrációjának.

3.3.2.7 5. számú, szegregációval veszélyeztetett terület

Az önkormányzat adatai alapján a Simonyi szőlő nevű külterület (T. IV. ker.) a város szegregációval veszélyeztetett része. A KSH áttekintő térképe nem jelzi szegregátumként, vagy veszélyeztetett területként. Valamikor számos roma család élt a területen, mára etnikailag heterogén településrész. A lakónépesség száma 69 fő. 2014-ben hét család lakásfenntartási támogatásban, hatan rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesültek. Súlyos szociális és egészségügyi problémákkal terhelt terület. Az átlagéletkor 45 év. A lakóházak mellett egy élelmiszerbolt található itt.

48. térkép: A 5. számú, szegregációval veszélyeztetett terület térképe Szegregációs mutató 30 % felett.

Forrás: KSH Népszámlálás (2011)

Összegzés

Az aktív korúak mintegy 9%-a alacsony státuszú lakos, számuk meghaladja a 900 főt. Mind az alacsony státuszú, mind a roma lakosság nagy része tömbszerűen koncentrálódik a város egyes területein. A településen egy szegregátum és négy szegregációval veszélyeztetett terület található. Ezek jellemzően a település belterületi határán, illetve azon túl helyezkednek el. Az alacsony státuszú lakosság jelentős része (16%) lakik külterületen, ami a szolgáltatásokhoz való hozzáférés nehézsége miatt tovább nehezíti helyzetüket. Rendkívül magas a tartósan munkanélküliek és a foglalkoztatott nélküli családok aránya. A lehatárolt területeken a laksűrűség jóval meghaladja a városi átlagot.

3.3.3 Egyéb szempontból beavatkozást igénylő területek

A Megalapozó vizsgálat során több, olyan terület körvonalazódott a város területén, melyek az adott terület speciális szerepe, helyzete vagy az ott jelentkező problémák kapcsán a jövőben mindenképpen beavatkozást igényelnek. Ezek a következők:

- Szarvas és környezetének természeti értékekben való páratlan gazdagsága és változatossága olyan kincs a város számára, amelynek megőrzése, minden időszakban változatlanul kiemelt szerepet kell, hogy kapjon a város életében. Szarvas vonzerejét nagyban köszönheti egyedülálló vízparti környezetének (Körös, holtágak menti fás területek, vízparti élőhelyek tájképi értékeinek), csodálatos, nagy kiterjedésű városi zöldfelületeinek (Arborétum, Erzsébet-liget, Anna-liget). Ezen természeti értékek megőrzése és az abban rejlő potenciálok kiaknázása a településvezetés és a lakosság együttes kiemelt feladata.
- Szarvas jelentős külterülettel rendelkezik, ahol szántók és gazdasági erdőültetvények találhatóak, viszonylag jelentős (közel 2000 fős) külterületi (tanyasi) lakossággal. A külterületi részek: Ószőlő, Bezina-szőlők, Rózsási, Ezüst szőlők, Sirató, Érpárti szőlők, Szappanosi szőlők, Malom-zug, Káka, Nyúlzug. A külterületi részekben a Simonyi-szőlő kapcsán jelzett szegregációs problémák mellett az infrastruktúra hiányos, a lakott lakások komfortfokozata jóval elmarad a városi átlagértékektől, funkcionális értelemben mezőgazdasági jellegű területről van szó.
- A Szarvas belterületén a helyi közúthálózat hossza hozzávetőleg 65 km, melyből 32,5 km kiépítetlen. Az utak kiépítettségének hiánya Kertvárosban, Mangol-zug városrészben, illetve a külterületi tanyás részekben a legszámottevőbb, ennek érdekében a rendelkezésre álló forráslehetőségek fényében szükséges a meglévő utak felújításának és szilárd burkolattal való ellátásának folytatása, a lakott tanyasorok szilárd burkolatú úthálózatba történő bekapcsolása.
- A Városcsopont területén az elmúlt évek komplex Belváros városrehabilitációs programjának köszönhetően jelentős fejlesztések valósultak meg: számos közintézmény, köztér, utca felújításra került, ennek következtében a városképi, esztétikai változás számottevő. A Piac és környezetének megújítása érdekében is számos lépést tett a város (pl: piaccsarnok és kiszolgáló épület megépítésével). A megkezdett programok folytatása érdekében a korábbi akcióterület határának kiterjesztésével indokolt a vízpart irányában folytatni, a városcsopont–folyópart kapcsolat erősítése, a két terület integrálása kedvező fejlesztési lehetőségeket rejt magában.
- Az Ipari Park területén az elmúlt években lezajlott beruházások eredményeként alapinfrastruktúra kiépített, ám ennek továbbfejlesztése mindenképpen indokolt a jövőben, különösen közmű és közvilágítás fejlesztés, a területen belüli úthálózat fejlesztése, a terület közösségi közlekedése való bekapcsolása és zöldfelületi fejlesztések megvalósítása vonatkozásában.

- A város lakóterületi szövetében a város egészére jellemző kedvező zöldfelületi arány ellenére kevés a beépített területeket tagoló, a város lakosságának a közcélú zöldfelületek használatával megvalósítható mindennapi pihenését szolgáló köztertek nagysága. A városi utak, lakóutcák szélessége jellemzően lehetőséget biztosít a fásított zöldsávok, fasorok számára. Az utcafásítás hiányos, ezért ütemezetten megvalósítható fásítási program keretében, szakemberek és a lakosság bevonásával javasolt az utcai fasorok rekonstrukcióját (hiánypótlás, fajtája csere), új fasorok telepítését megvalósítani.

Mellékletek

ITS DA Konzorcium

TRENECON COWI

mapi

1. melléklet: Szarvas városában megvalósult jelentősebb beruházások 2007-2015

37. táblázat: A városban megvalósult jelentősebb beruházások (2007-2015)

Beruházás megnevezése	Forrás (magán, önk., állami, EU-s, egyéb)	Beruházás költsége	Megvalósítás ideje	Megvalósítás helyszíne
Közszolgáltatások fejlesztésére irányuló beruházások				
Szarvas Város Önkormányzat Szakorvosi Rendelőjének komplex kistérségi szakrendelővé fejlesztése DAOP-4.1.1/B-2008-0006	Támogatás: 523 496 700 Ft Önerő: 183 223 844 Ft	706 720 544 Ft	2011.06.20	Városközpont
Szarvas Város Közösségi Terének és Információs Szolgáltatának infrastrukturális fejlesztése (Bethlen G. u. 11/2 sz.) DAOP-4.1.3/C-09-2009-0013	Támogatás: 49 999 999 Ft	55 555 555 Ft	2012.05.31	Városközpont
Esélyegyenlőségi programok megvalósítása a szarvasi közoktatásban TÁMOP-3.3.2-08/2-2008-0045	Támogatás: 52 606 965 Ft	52 606 965 Ft	2012.07.31	Város egészségét érintő
DAOP-4.1.3/A-11-2012-0049 Siratói idősök klubja	Támogatás: 49 999 989 Ft Önerő: 2 631 579 Ft	52 631 568 Ft	2013.11.30	Külterület
A Zöldpázsit utcai óvoda bővítése az esélyegyenlőség jegyében DAOP-4.2.1-11-2012-0022	Támogatás: 119 931 263 Ft Önerő: 6 312 172 Ft	126 243 435 Ft	2013.12.20	Kertváros
Gimnázium épület kialakítása a korábbi Petőfi Sándor Ált. Isk. épületének átalakításával	Önerő: 368 397 716 Ft	368 397 716 Ft	2014.08.26	Kertváros
Vajda Péter Gimnázium leendő épületében Energiaracionalizálási munkák elvégzése	Önerő: 142 078 210 Ft	142 078 210 Ft	2014.08.26	Kertváros
TÁMOP-3.1.3-11/2-2012-0008 „A Természettudományos oktatás rendszertanának és eszközrendszerének megújítása a Vajda Péter Gimnáziumban” (Öveges Program)	Támogatás: 269 750 042 Ft	269 750 042 Ft	2015.05.31	Kertváros
"A szarvasi Idősök Átmeneti Otthona Korszerűsítése és kapacitásbővítése" TIOP-	Támogatás: 113 343 767 Ft	113 343 767 Ft	2015	Kertváros

Beruházás megnevezése	Forrás (magán, önk., állami, EU-s, egyéb)	Beruházás költsége	Megvalósítás ideje	Megvalósítás helyszíne
3.4.2-11/1-2012-0100				
Új Tűzoltólaktanya építése	Támogatás: 480 644 931 Ft	480 644 931 Ft	2015.12.31	Iparterület
Gazdaságfejlesztésre irányuló beruházások				
Inkubátorház DAOP-1.1.1/A-2008-0008	Támogatás: 194 767 600 Ft Önerő: 228 884 620 Ft	423 652 220 Ft	2010.12.28	Iparterület
Városközpont rehabilitációja DAOP 5.1.2/A-09-2F-2011-0003	Támogatás: 889 767 346 Ft Pályázati önerő: 192 691 032 Ft Hitelkeret: 98.000.685 Ft Többlet önerő: 288 194 691 Ft	1 468 653 754 Ft	2014.09.30	Városközpont
Közlekedésfejlesztésre irányuló beruházások				
Szarvas város belterületi útjainak fejlesztése, 44-es számú főközlekedési utat elkerülő, azt tehermentesítő gyűjtőutak minőségi fejlesztése	Támogatás: 246 114 000 Ft Önerő: 132 523 000 Ft	378 637 000 Ft	2011.02.28	Város egészségét érintő
Kerékpárút-hálózat fejlesztése a Szarvast Orosházával összekötő 4404 jelű út mentén DAOP-3.1.2/a-09-2009-0009	Támogatás: 118 880 216 Ft Önerő: 13 208 913 Ft	132 089 129 Ft	2011.08.24	Kertváros, Kültérület
Térségi összefogás a közösségi közlekedés feltételeinek javításáért a Szarvasi Kistérségben (buszöblök) DAOP-3.2.1/A-09-2009-0015	Támogatás: 101 026 097 Ft Önerő: 11 442 582 Ft	112 468 679 Ft	2011.12.09	Város egészségét érintő
Szarvas város belterületi útjainak fejlesztése, a 44-es számú főút és a belváros tehermentesítése II. ütem DAOP-3.1.1/B-09-2009-0033	Támogatás: 226 608 640 Ft Önerő: 25 178 738 Ft	251 787 378 Ft	2011.04.30	Kertváros, iparterület
Szarvas és Gyomaendrőd közötti biztonságos Kerékpárút építése KÖZOP-3.2.0/c-08-2010-0007	Támogatás: 189 525 828 Ft	189 525 828 Ft	2012.08.31	Kültérület
Környezetvédelmi célú beruházások				
Szarvas Város belterületi belvízrendezése IV-V-VI. ütem	Támogatás: 438 765 767 Ft Önerő: 43 876 578 Ft	482 642 345 Ft	2011.10.20	Belterület

Beruházás megnevezése	Forrás (magán, önk., állami, EU-s, egyéb)	Beruházás költsége	Megvalósítás ideje	Megvalósítás helyszíne
Vajda Péter Műv.Kp. Energiaellátásának fejlesztése, napelemes rendszer kiépítése KEOP-4.2.0/A/11-2011-0251	Támogatás: 47 753 000 Ft Önerő: 8 427 000 Ft	56 180 000 Ft	2011.11.15	Városközpont
Települési szeméttelép-rekultivációs program a Körös-szögben KEOP-2.3.0/2F/09-2010-0013	Támogatás: 156 252 000 Ft	156 252 000 Ft	2013.05.09	Iparterület
Települési szilárdhulladék-gazdálkodási rendszerek fejlesztése (komposztáló) KEOP-1.11/2F/09-11-2012-0005 Szarvasra eső rész	Támogatás: 160 221 118 Ft Önerő: 13 808 744 Ft	169 447 109 Ft	2014.10.30	Iparterület
Szarvas Város szennyvíztisztító rendszerének komplex fejlesztése KEOP-1.2.0/B/10-2010-0036	Támogatás: 1 451 862 000 Ft	1 451 862 000 Ft	2014.08.26	Külterület
Megyei belvíz (Belvíz II. ütem) DAOP-5.2.1/D-2008-0002	Támogatás: 338 277 005 Ft Önerő: 59 695 942 Ft	397 972 947 Ft	2014.08.31	Belterület
KEOP pályázat keretében napelemes rendszer kiépítése a Szlovák Ált.Isk-ban	Támogatás: 46 291 119 Ft Önerő: 8 169 021 Ft	54 460 140 Ft	2014.09.30	Városközpont
KEOP pályázat keretében napelemes rendszer kiépítése a Szent Klára Gyógyfürdőben	Támogatás: 46 963 647 Ft Önerő: 8 287 703 Ft	55 251 350 Ft	2014.09.30	Városközpont
Szarvas Város Geotermikus rendszer fejlesztése, I. ütem KEOP-4.2.0/B/11-2011-0034	Támogatás: 622 757 935 Ft Önerő: 109 898 459 Ft	732 656 394 Ft	2014.12.31	Város egészét érintő
KEOP-1.1.1/C/13 „Települési szilárdhulladék-gazdálkodási rendszerek eszközparkjának fejlesztése, informatikai korszerűsítése”	Támogatás: 179 781 027 Ft Önerő: 9 462 159 Ft	189 243 186 Ft	2015	Város egészét érintő
"Közvilágítás energiatakarékos korszerűsítése Szarvas Városban" KEOP-5.5.0/K/14-2014-0012	Támogatás: 166 817 040 Ft	166 817 040 Ft	2015.05.31	Város egészét érintő
Petőfi utcai mederstabilizációt magába foglaló belvízvédelmi rendszer fejlesztése Szarvason DAOP-5.2.1/A-11-2011-0007	Támogatás: 348 134 107 Ft Önerő: 5 408 002 Ft	353 542 109 Ft	2015.05.31	Városközpont

Beruházás megnevezése	Forrás (magán, önk., állami, EU-s, egyéb)	Beruházás költsége	Megvalósítás ideje	Megvalósítás helyszíne
Ivóvízminőség-javító program KEOP-1.3.0 Szarvasra eső rész	Támogatás: 37 764 386 739 Ft Önerő: 295 958 170 Ft	38 060 344 909 Ft	2015.09.30	Város egészét érintő
Egyéb, fenti kategóriákba nem besorolható beruházások				
Vízi szinpad végleges kialakítása Szarvason DAOP-2.1.1/C-2008-0004	Támogatás: 113 340 013 Ft Önerő: 113 340 013 Ft	226 680 026 Ft	2011.05.31	Városközpont
Gyalogtúra útvonalainak kialakítása a turisztikai attrakciók elérése érdekében Szarvason (fahíd) DAOP-2.1.1/E-2008-0013	Támogatás: 70 142 479 Ft Önerő: 70 142 479 Ft	140 284 958 Ft	2011.03.30	Városközpont
Lengyel Palota felújítása	Önerő: 99 910 641 Ft	99 910 641 Ft	2015.05.31	Városközpont

2. Melléklet

A legfontosabb egyesületek, amelyek a sport területén működnek Szarvas városában:

1. Szarvasi Futball Club
2. Szarvasi FC Focisuli
3. Handball Club
4. Szarvasi Női Kézilabda Klub
5. Szarvasi Tenisz Club
6. Szarvasi Harcművész és Küzdősport Egyesület
7. Szarvasi Sportegyesület
8. Szarvasi Sakk Egyesület
9. Szarvasi „Körös” Asztalitenisz Sportegyesület
10. Kajak-Kenu Vízisport és Szabadidő Club
11. MTTSZ Szabadidős és Lövészklub
12. Szarvasi Táncsport Egyesület
13. Szarvasi Labdarúgó Szabadidősport Klub
14. Lendület Sport- és Szabadidő Club
15. BLUE-GYM Aerobik és Szabadidősport Egyesület
16. Ritmus Sportaerobic Club Szarvas
17. Szarvasi Röplabdások Baráti Köre Sport Egyesület
18. Ifjúsági Kör Sportegyesület
19. Szarvasi Úszó, Vízilabda és Szabadidős Sportegyesület
20. Babilon Táncsport
21. P-13 Postagalamb Sportegyesület
22. Szarvasi Tessedik Sámuel Lovas Egyesület
23. Szarvasi Lovas Klub Egyesület
24. VIGIL Szabadidősport Egyesület
25. Szarvasi Sporthorgász Egyesület
26. FUTURA Sportegyesület
27. Szarvasi Hagyományörző Közalapítvány Tessedik Táncegyüttes

3. melléklet: Szarvas város 2011. évi népszámlálási adatai

Mutató megnevezése	Szarvas összesen*	1. Mangolzug	2. Városközpont	3. Lakótelep	4. Kertvárosi rész	5. Ipari park	Külterület
Lakónépesség száma	16954	400	2015	1065	11547	26	1894
Lakónépességen belül 0-14 évesek aránya	13,4	16,5	11,7	11,9	14,1	11,5	11,6
Lakónépességen belül 15-59 évesek aránya	60,0	71,3	60,3	67,3	58,7	57,7	60,7
Lakónépességen belül 60-X évesek aránya	26,6	12,3	27,9	20,8	27,3	30,8	27,7
Legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya az aktív korúakon (15-59 évesek) belül	14,6	5,3	8,1	11,3	14,5	33,3	25,7
Felsőfokú végzettségűek a 25 éves és idősebbek arányában	18,1	39,2	30,0	17,1	17,5	5,0	7,8
Lakásállomány (db)	7742	153	940	562	4988	11	1088
Alacsony komfort fokozatú lakások aránya	13,8	2,6	3,4	0,5	9,3	36,4	51,4
Rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon (15-59 évesek) belül	37,8	35,4	44,7	33,8	36,8	86,7	38,8
Legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők és rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon belül	8,9	3,9	5,8	4,7	9,5	33,3	12,3
Foglalkoztatottak aránya a 15-64 éves népességen belül	57,4	63,2	52,1	62,7	58,1	17,6	55,6
Foglalkoztatott nélküli háztartások aránya	39,9	20,8	41,7	36,5	39,3	66,7	46,3
Állandó népesség száma – a mutató a település egészére állítható elő, szegregátumokra nem	17230						
Alacsony presztízsű foglalkoztatási csoportokban foglalkoztatottak aránya	39,3	17,2	27,2	38,7	39,4	0,0	57,7
A gazdaságilag nem aktív népesség aránya lakónépességen belül	56,4	48,8	60,6	48,7	56,8	80,8	54,9
Munkanélküliek aránya (munkanélküliségi ráta)	10,2	6,3	8,3	11,0	9,7	40,0	15,0
Tartós munkanélküliek aránya (legalább 360 napos munkanélküliek aránya)	5,4	3,4	4,5	6,2	5,1	0,0	7,7
A komfort nélküli, félkomfortos és szükséglakások aránya a lakott lakásokon belül	11,0	1,4	3,1	0,4	7,9	33,3	43,7
Egyszobás lakások aránya a lakott lakásokon belül	7,2	3,4	7,2	4,8	4,2	22,2	25,0

* Az oszlop tartalmazza a lakcím nélküli hajléktalanok (7 fő) adatait

4. melléklet: Összehasonlító adatok – Békés megye néhány járásszékhelyének társadalmi-gazdasági adataival

Város	Népességszám változás (2001-2011, %)	60 éven felüliek aránya (% , 2013)	Felsőfokú végzettségűek aránya (% , 2011)	Munkanélküliségi ráta* (% , 2015)	Foglalkoztatottak aránya (% , 2011)	Működő vállalkozások megyén belüli aránya (% , 2013)	Összkomfortos lakások aránya (% , 2011)	Legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők és rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya (% , 2011)	Alacsony presztízsű foglalkoztatási csoportokban foglalkoztatottak aránya (% , 2011)	A komfort nélküli, félkomfortos és szükséglakások aránya a lakott lakásokon belül (% , 2011)
Szarvas	91,66	26,6	15	5,07	39	6,06	50,6	8,9	39,3	11,0
Békés	92,73	24,6	12,1	10,25	33,2	5,58	49,4	13,5	42,6	8,4
Gyula	94,03	26,2	17	4,27	36,2	12,07	45,6	6,4	29,5	4,5
Gyomaendrőd	86,68	27,7	9	6,02	36,3	3,96	42,9	11,5	47,2	16,1

Forrás: KSH, Teir

5. melléklet: Elektronikusan beérkezett lakossági kérdőívek összefoglaló értékelése

Az Integrált Településfejlesztési Stratégia tervezési szakaszában a partnerség, mint egyik fontos alapelv kiemelt figyelmet kapott. Az eredményes munka érdekében szükséges a lakosság véleményeit és észrevételeit figyelembe venni és azokat beépíteni a középtávú fejlesztési célokba. Ennek okául 18 darab, vegyesen nyitott kérdésből és skálafokozatos zárt kérdésből álló kérdőív készült el a város lakossága számára. A kérdőív a városi honlapon, illetve a város facebookos közösségi portálján került hirdetésre. Összesen 163 fő töltötte ki a kérdőívet, 30 nő és 42 férfi. A válaszadók életkori átlaga 42,2 év.

A város legnagyobb értékei közül, a válaszadók többsége az épített környezet értékesebb épületeit emelte ki. A legtöbbször megemlített épületek a Bolza Kastély, a Szárazmalom, Lengyel Palota és a Vízi Színház volt. Többen is utaltak értékékként a természeti környezet értékeire, mint az Arborétumra, a Körös-holtágra, Nemzeti Park területére és a ligetekre.

A településsel kapcsolatos észrevételek közül a véleményformálók többsége a munkalehetőségek hiányát jelölte meg. Többen is kiemelték, hogy elsődlegesen a nők számára jelent problémát a munkahelykeresés. Fontos észrevételként említik a cigány nemzetiség nagyarányú jelenlétét, valamint a rossz közbiztonságot. Kiemelték még a város turisztikai lehetőségeinek gyenge kihasználását és hogy a rossz minőségű utak miatt a közlekedés kerékpárral és akár autóval is problémát jelent. A lakosok hátrányosnak érzik, hogy a település peremén található városrészek - a központtal szemben - nincsenek fejleszve, valamint a meglévő értékes épületek nincsenek megfelelően karbantartva. Előnyösnek érzik a városlakók, hogy a városközpont tiszta, rendezett és folyamatosan fejlődik.

A véleményformálókat kértük, hogy jelöljenek meg három negatív körülményt, amely érinti őket a településen. A legtöbbet említett tényezők, a rossz munkalehetőségek, a település kedvezőtlen elérhetősége, a roma lakosság jelenléte, a rossz minőségű úthálózat és a településen keresztúlhaladó 44-es út környezeti terhelése volt. Többen megjegyezték, hogy a fiataloknak kevés a szórakozási, kikapcsolódási lehetőség, melynek köszönhetően nincs pezsgés a városban. Negatív kritikaiként jelezték a válaszadók, hogy a kiváló természeti értékekből adódó lehetőségek nincsenek teljesen kihasználva.

A pozitív körülmények közül a városlakók elsősorban a turisztikai elemeket emelték ki, mint a Vízi Színház, a kiemelkedően szép természeti környezet, a rehabilitált városközpontot és szépülő közterek. Többen megemlítik pozitívumként a város turisztikai programlehetőségeit, mint a Szilvanapok és jónak tartják a sportolási lehetőségeket.

A település környezeti adottságairól, épített környezeti adottságairól valamint a közösség életéről és emberi kapcsolatairól kérdeztük a válaszadókat. A válaszadás 5 fokozatú skálán volt lehetséges (elégtelen; megfelelő; közepes; jó; kitűnő), melyből a következő eredmények születtek:

A település szerkezetét a válaszadók 60%-a jónak találja, míg az utcaképet és az épületek állagát inkább közepesnek értékelte a válaszadók 50%-a. A műemlékek állapotát a válaszadók közel fele jónak ítélte, de sokan megfelelőnek, elégtelennek tartották. A közlekedés témaköre megosztotta a válaszadók véleményét. Elsősorban az elégtelen és a közepes közötti skálán értékelték a közlekedés milyenségét. A városlakók többsége a település tisztaságát közepesnek és jónak értékelte. A szolgáltatások milyenségét a többség közepes, jónak ítéli, míg a kulturális rendezvényeket jónak, kitűnőnek.

A város vendégszeretetét a válaszadók többsége jónak értékeli, míg az emberi kapcsolatokat közepesnek. Az információval való ellátottságot inkább jónak, közepesnek értékelik a válaszadók többsége.

A lakosokat kérdeztük, hogy mely helyeket keresi fel rendszeresen a településén. Kiemelkedően sokan keresik fel nem meglepő módon a munkahelyüket, valamint a piacot, üzleteket és intézményeket. Ezzel ellentétben a szórakozóhelyeket, a sportlétesítményeket és történelmi építményeket, műemlékeket kevésbé látogatják a helyi lakosok.

A válaszadók többsége közepesnek, jónak értékeli az épített környezetet, míg a társadalmi emberi viszonyát inkább közepesnek itéli.

A lakosok szabadidejükben kirándulnak, bevásárolnak, otthoni kerti munkát végeznek, valamint részt vesznek kulturális programokon. Kevésbé járnak továbbképzésekre, látogatnak múzeumot, szórakoztató létesítményeket valamint a válaszadók nagy része nem jár teremsport edzésekre.

A települést érintő problémák közül kimagaslónak érzik a közlekedés, infrastruktúra témakörét. Azonban kevésbé érzik problémának a növényzet, zöldterület hiányát, a légszennyezést és az információs táblák hiányát.

A lakosok véleményét kérdeztük arról, hogy szerintük melyik szereplő tudna hatékonyan közreműködni a javítandó tényezők változtatásában. A helyi lakosok elsősorban az Önkormányzattól várják a közreműködést, de kimagasló a válaszok közül a településfejlesztésben együttműködők, a helyi lakosok és a megyei önkormányzat aránya. A lakosok nem várják a térségbe látogatóktól a közreműködést a városi problémák megoldásában.

A válaszadók személyesen készek tenni a hulladékgyűjtés, a faültetés ügyében, azonban az esővíz elvezetők és járdák javításában, valamint továbbképzésekben nem szívesen vesznek részt.

Kérdeztük, hogy melyek azok a gazdasági ágazatok, melyek fejlődése segítené a települések jövőbeni boldogulását. A válaszadók többsége a mezőgazdasági ágazatot, az ipari ágazatot (új termelőüzemek építése) a turizmus-vendéglátás ágazatot (korszerű szórakoztatóközpontok kialakítása, Holt-Körös turisztikai fejlesztése, fürdőfejlesztés, sportpályák fejlesztése, színház fejlesztése, konferenciaturizmus és gasztroturizmus kialakítása, piac kultúra erősítése), illetve néhányan a K+F ágazatot emelték ki (HAKI, Mezőgazdasági Kutató, tudásközpont létrehozása). Legtöbbször az idegenforgalomban rejlő lehetőségek kiaknázását emelték ki.

A lakosok a városba látogatóknak elsősorban a felújított városközponti részt, a Vízi Színházat, az Arborétumot, Múzeumokat, Nemzeti Parkot, Körös-holtágot, kastélyokat és a fürdőt mutatnák meg. Kevesebben, de megemlítik a Mini Magyarország makett parkot, a Szárazmalmot, valamint a ligeteket.

A lakosok nem mutatnák meg egy városba látogatóknak a szegregációval érintett területeket (Krakkó), a sáros, járda nélküli utcákat, a buszmegálló és vasútállomás környékét, a lepusztult értékes épületeket illetve a bűzös és leromlott állapotú ipari területeket.

A válaszadók többségének véleménye, hogy az elkövetkező 3 évben belül szükséges a vízpart fejlesztése, jobb kihasználása, a rendezvények számának növelése, a meglévő utak aszfaltozása, felújítása. Kevesebben, de megemlítették a belső településrész parkolási helyzetének javítását, a víz-, csapadékvíz elvezetés rendezését, a tömegközlekedés javítását, új kerékpárutak fejlesztését.

A szarvasi lakosoknak a legszimpatikusabb magyar települések, Szeged, Gyula és Szarvas. Többen említik még Sopront és Pécsét. Budapestet nagyon kevesen jelölték meg. A külföldi települések közül nagyon vegyes válaszok érkeztek. Elsősorban európai és egyesült államokbeli városokat jelöltek meg a szarvasi lakosok, mint legszimpatikusabb külföldi városok. A sok közül kiemelkedő számban jelent meg Salzburg, Bécs, Prága, Pozsony, Stockholm, Toronto és San Francisco.

A válaszadóknak lehetőséget adtunk az utolsó kérdés keretében, hogy bármilyen ötletét, gondolatát ossza meg, amire nem tért ki a kérdőív és a témához kapcsolódik. Újra előkerült a kihasználatlan turisztikai potenciálok megléte, a közlekedési problémák, és a kisebbség jelenléte a városban. Ötletként felmerült egy új Körös híd megépítésének lehetősége a komp helyett, a város megközelíthetőségének javítása érdekében. Egy válaszadó felvetette, hogy biogazdaságot kellene létrehozni és olyan vállalkozásokat kellene segíteni, akik korszerű ökológiai szemléletnek megfelelő és versenyképes kreatív termékeket állítanak elő. Továbbá fiataloknak szóló fesztivált kellene létrehozni, ami pezsgést és vendégeket hozna a városba. A lakosságnak szükséges lenne szemléletformáló előadásokat szervezni például szelektív hulladékgyűjtés témakörben. Felmerült ötletként egy városközponttól távolabb nyúló körutazás szervezése gyermekek és vendégek részére, melyek érintik az Arborétumot, ligeteket és a történelmi Magyarország közepét. Termásvíz kihasználása, fűthető pályák létrehozása, mely ide vonzaná a csapatokat alapozni és így a szállodák is profitálhatnak belőle. Nem utolsó sorban, a városban kialakult problémák bejelentésére hasznos lenne kialakítani egy online felületet.